

BENEDEK ELEK

**VÉGE JÓ, MINDEN JÓ
ÉS MÁS MESÉK**

**A VÁLOGATÁS ÉS SZÖVEGGONDOZÁS MUNKÁJÁT
KORMOS ISTVÁN VÉGEZTE**

TARTALOM

AZ ARANYEKE
HABAKUK
HARAGSZIK-E, GAZDURAM?
A MEGFELEZETT AJÁNDÉK
A GRÓFKISASSZONY
TÖBBET ÉSSZEL, MINT ERŐVEL
BUKTÁNOVICS BUKTÁN
A CSUDAÁLLATOK
PÉTER ÉS JANC SI
BÉLA KISASSZONY
KILENC
A KÓRÓ ÉS A KIS MADÁR
A VÖRÖS SAPKA
KISOKOSKA
A DICSEKEDŐK
A CSIZMADIA SZERENCSEJE
A KIRÁLY KÉPE
IGAZSÁG ÉS HAMISSÁG
AZ ÁRVÁK PÉNZE
A MACSKA MEG AZ EGÉR
A ROSSZ ÉS A JÓ SZEG
A VASORRÚ BÁBA
A NAGYOT MONDÓ LEGÉNY
A HÁROM KÍVÁNSÁG
MIT BESZÉLTEK A SZAMARAK?
A MEGŐRIZETT JUHOK
A FŐTT BORSÓ
TOLDI MIKLÓS
A KOLOZSVÁRI BÍRÓ
MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A HUSZÁR
MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A
SZÁZESZTENDŐS EMBER
MESE EGY BOLOND EMBERRŐL ÉS EGY
BOLOND ASSZONYRÓL
A LÓ MEG AZ EGÉR
A LOMPOS MEDVE
A FARKAS KOMA KÁNTORSÁGA
AZ ÖRDÖG HÍDJA

BOLONDOS GYURKA
FADÖNTŐ
A NYULAK PÁSZTORA
A BÍRÓ LEÁNYA
RÓKÁNÉ MEG A RÁK
RÓKÁNÉ MEG A VADGALAMB
RÓKÁNÉ FOGA LIBACOMBRA VÁGYIK
RÓKÁNÉ LAKODALMA
MACKÓ KOMA ÉS RÓKÁNÉ
KOMÁMASSZONY
KIÉ A BUNDA?
HOLLÓ ÚR MEG RÓKÁNÉ
A BOLONDOK
MEGÖLŐ ISTEFÁN
ÖRDÖG JÁNOSKA
PIPE KISASSZONY
A MEZEIEGÉR
A BANYA
JÁNOS VITÉZ
A KULCS
A BIMBÓ
AZ EGERECSCKE
DOLGOZZ, MACSKA!
A TŰLÖKVÁR
SZENT ANNA TAVA
MAROS ÉS OLT
A TORDAI HASADÉK
FIRTOS ÉS TARTOD
A VÁRÉPÍTŐ MEG A FORRÁSFAKASZTÓ
TÜNDÉR
MIRKÓ KIRÁLY ÉS A BŰBÁJOS
A NAGY BŰBÁJOS
TÜNDÉRORSZÁGBAN
SZIKRA
AZ ÖREG MEG AZ IFJÚ CSUDAFÁ
A FÖLD SZELLEME
CSENGŐVISSZHANG
VÉGE JÓ, MINDEN JÓ

AZ ARANYEKE

Volt egyszer egy király. Ennek a királynak annyi volt az aranya, hogy szinte kifolyt a kincseskamrából, s azt sem tudta már, hogy mit kezdjen azzal a tenger sok arannyal. Gondolt erre, gondolt arra, hogy miye nincs neki, s egyszerre csak a fejére koppintott.

- Megvan! Faekém is van, vasekém is van, de még nincs aranyekém!

Nosza, hívatta az udvari kovácsot, adott neki tíz darab aranyrudat, s megparancsolta, hogy csináljon belőle ekét.

Hiszen a kovács meg is csinálta az ekét, a király meg kitette a palota tornácára, hadd csudálják az emberek. No, volt is csudálója az aranyekének! Csak egy öreg parasztember hümmögött. Rászólt a király:

- Hó! Megállj! Mit hümmögtél?

- Nem hümmögtem én egyebet, felséges királyom, csak azt, hogy oktalanság aranyekét csináltatni, mikor jobb annál a vaseke.

Hej, szörnyű haragra lobbant a király!

- No, te paraszt, ezt a mondásodat megkeserülöd! Ha három nap alatt meg nem mondod, hogy mit ér ez az eke, karóba húzatom a fejedet!

Hazament az öregember nagy búval-bánattal, nem találta helyét, folyton sóhajtozott, olyan szomorú volt, mint a háromnapos esős idő.

- Ugyan bizony - kérdezte a leánya -, mi nagy bánatja esett kigyelmednek, apámuram?

Mondja az öregember, s ahogy mondja, nagyot kacag a leánya.

- No, ezen ugyan kár búsulni! Menjen vissza a királyhoz, s mondja meg neki, hogy ne legyen olyan nagyra az aranyekéjével, mert többet ér annál egy jó májusi eső.

Ment az öregember egyszeribe, s mondta a királynak:

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, ami a szívemen a számon, hát csak azt mondom, hogy ne legyen olyan nagyra az aranyekéjével, mert többet ér annál egy jó májusi eső.

- Mit?! Egy májusi eső?! - kacagott a király.

- Bizony többet, felséges királyom, mert jó májusi eső nélkül nincs jó termés, márpedig egy jó termés ezer aranyekénél is többet ér.

- Mondasz valamit, mert jár a szájad - szólt a király elgondolkozva. - Ej, de nem hiszem, hogy ezt te találtad volna ki.

- Azt én nem is mondom, felséges királyom. Van nekem egy leányom, az találta ki.

- Úgy? No, hát adok én neked egy marék lent, vidd haza a leányodnak, s mondd meg neki, hogy fonja meg, s szőjön belőle annyi vásznat, hogy az alatt minden katonám férjen el, mert különben karóba kerül a feje.

Hej, csak még most búsult igazán az öregember! Hogy lehessen egy marék lenből annyi vásznat szőni, hogy a királynak minden katonája elférjen alatta?! Hiszen annyi katonája van a királynak, hogy égen csillag, földön fűszál nincs annyi.

Hazamegy nagy búval-bánattal, mondja a leányának az üzenetet, az meg akkorát kacagott, hogy csak úgy csengett belé az udvar; mikor aztán jól kikacagta magát, felkapott a földről egy darabka fát, s mondta:

- Vigye ezt a darabka fát a királyhoz, s mondja neki: csináltasson belőle orsót, rokkát meg szövőszéket, akkor aztán én is megszövöm a vásznat ebből a marék lenből.

Ment az öregember, vitte a darabka fát, mondta a királynak az üzenetet, az meg csak csóválta a fejét, hümgetett.

- Ejnye, ejnye, okos leány a te leányod, eredj, hozd ide, hadd látom!

Egy perc, kettő belé sem telt, már ott állott a leány a király színe előtt.

- No, te leány - mondta a király -, látom, hogy nemcsak okos, de szemrevaló is vagy: te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Egyszeribe nagy lakodalmat laktak, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

HABAKUK

Volt egyszer egy király s annak egy igen kedves udvarmestere: Habakuk a neve. Valahányszor a királynak tanácsra volt szüksége, Habakukhoz fordult, s Habakuk adott is tanácsot, de nem az ő fejében termett az. A hamis Habakuk mindig egy kevés haladékot kért, hogy el ne siesse a tanácsadást, aztán hirtelen összehívta a soktudó embereket, akik a király udvarában laktak, azok aztán meghányták-vetették a dolgot, Habakuk meg szaladt a királyhoz a jó tanáccsal, s úgy adta elő, mintha az ő fejéből pattant volna ki. Hanem a tudósok megsokallották Habakuk csalafintaságát, s panaszra mentek a királyhoz.

- Felséges királyom - mondta a szónokuk -, panaszunk van Habakukra. Mi fundáljuk ki a jó tanácsokat felséged részére, s mégis Habakuké a tisztesség. Már pedig higgye meg felséged, hogy ez a Habakuk hatökör. Soha még egy jó tanács nem született az agyában. Tessék csak próbára tenni.

- Jól van - mondotta a király -, majd próbára teszem. - S kegyelemben elbocsátotta a tudósokat.

Mindjárt hívatta Habakukot.

- No, Habakuk, tudom, hogy te vagy a legbölcsebb ember az országban, s bizonyosan megfelelsz arra a három kérdésre is, amit én neked most feladok. Felelj meg hát nekem először is erre: hol kél fel a nap? Másodszor: milyen messze van a föld az égtől? Harmadszor pedig: mit gondolkodok én?

- Felséges királyom - izgett-mozgott Habakuk -, nehéz kérdések ezek bizony, nem tudok megfelelni mindjárt. Hanem ha három napot kapnék a három kérdésre, talán kisütnék valamit.

- Jól van, hű szolgám, Habakuk, megadom a három napot - mondotta a király, s Habakuk mély hajlongások közt eltávozott.

Hej, szegény Habakuk! Most már mit csináljon? A tudósokhoz nem fordulhatott, mert hiszen jól tudta, hogy azok mártották be a királynál. Nem volt maradása a palotában, de még a városban sem, búsan bolyongott a város határán, a végtelen pusztaságon. Amint ment, mendegélt, megszólítja egy juhász, aki éppen Habakuk juhait őrizte:

- Adjon isten, nagy jó uram, miért olyan szomorú?

- Hej, ne is kérdezd, nagy a gondom!

De a juhász addig faggatta, hogy Habakuk elmondta, mi nyomja a lelkét.

- No, ez ugyan nem nagy dolog - mondotta a juhász. - Kár ezért búsulni, hopmester uram. Cseréljünk ruhát, hadd menjek én a királyhoz, majd megfelelek én a kérdésekre.

Habakuk nem sokáig gondolkozott, levetette csillogó-villogó ruháját, aztán a juhász subáját hátára vetette, a botját kezébe vette, s úgy billegett-ballagott a nyáj után, a juhász meg felvette a fényes hopmesteri ruhát, s ment a király színe elé.

Bezzeg, hogy a király nem ismerte meg, mert jóformán rá se nézett, csak odavetette:

- No, Habakuk, kész vagy-e a feleletekkel?

- Kész, felséges uram.

- Hát hol kel fel a nap?

- Felségednek a palotában, nekem meg a pusztán.

- Hogyhogy neked a pusztán?

- Úgy, hogy ma ott virradtam meg, mert éjjel-nappal a pusztán jártam-keltem.

- No, jól van, Habakuk, akkor hát helyesen feleltél meg az első kérdésre. Nos, milyen messze van a föld az égtől?

- Az bizony éppen olyan messze, mint az ég a földtől.

- Nagyon helyes, Habakuk. Mégiscsak te vagy a legokosabb ember az országban. No, most felelj a harmadik kérdésre: mit gondolkodok én mostan?

- Felséged bizony azt gondolja, hogy Habakuk áll felséged színe előtt, pedig csak a hopmester juhásza áll, ő meg őrzi helyettem a nyáját.

- Bizony, ha úgy van - mondotta a király -, ez órától fogvást te vagy az én hopmesterem, Habakuk meg csak maradjon juhásznak.

Így lett a juhászból hopmester, a hopmesterből pedig juhász.

HARAGSZIK-E, GAZDURAM?

Volt egyszer egy gazdaember, annak egy felesége. Egy gyermekük sem volt, s olyan gazdagok voltak, hogy azt sem tudták, miük van. No, nem csuda, ha gazdagok voltak. Fősvény volt a gazda is, fősvény az asszony is, különösen az asszony. Még azt sem engedte az urának, hogy szolgát fogadjon. Minden dolgot a gazda végzett: szántott, vetett, aratott, csépett.

Azt mondja egyszer a gazda a feleségének:

- Feleség, ezt én tovább így nem győzöm, rúdra kerül a bőröm. Elmegyek, s szolgát fogadok.

- Jól van - mondja az asszony -, nem bánom, fogadjon kend szolgát, csak azt előre megmondom, hogy János nevűt valahogy ne fogadjon, mert tudja kend, hogy a János nevű embereket nem szeretem.

Elmegy a gazda, s amint megy az úton, találkozik egy legénnyel. Kérdi a legényt:

- Hová-merre, öcsém, nem állanál-e be hozzám szolgálatba?
- Beállanék biz én, mert éppen szolgálatot keresek - mondja a legény.
- Hát hogy hínak? - kérdi a gazda.
- Jánosnak, szolgálatjára.
- Jaj, fiam, akkor nem fogadhatlak, mert a feleségem a világból is kikerget, ha János nevű szolgát fogadok.

Továbbmegy a gazda, találkozik egy másik legénnyel, fel akarja fogadni, hát annak is János a neve. Otthagyja azt is, megy tovább, találkozik harmadikkal, negyedikkel, ötödikkel, mind ügyes, derék legénynek látszott, de valamennyinek János volt a neve.

„No - mondja a gazda magában -, még csak eggyel találkozzam, legyen a neve János, nem bánom, én megfogadom, aztán lássa, mit csinál a feleségem.”

Hát az éppen úgy is lett. Találkozik a hatodik legénnyel, annak is János volt a neve. Isten neki, felfogadja, kezét csapnak.

Kérdi a gazda:

- Hát mi bért kívánsz, fiam?
- Nem kívánok én semmit - mondja a legény. - Csak kössünk egyezséget, hogy amelyik kettőnk közül megharagszik a másikra, az a másik szíjat hasíthasson annak a hátából.

Mondtam, hogy fösvény ember volt a gazda, jó szívvel ráállott az egyezésre, s gondolta, hogy a felesége is majd örül, mert az még nálánál is fösvényebb volt. Hazamegy a gazda a legénnyel, s az volt az asszonynak az első kérdése:

- Mi a neve?
- Ezt bizony, feleség, Jánosnak híják.

Hej, megharagszik az asszony, felkapja a seprűt.

- Kitakarodják kend a házamból, vigye a szolgáját!
- Feleség, ne bolondozz - mondja a gazda -, becsületes legény ez, ha János is a neve. Egy krajcár nem sok, annyi bért sem kíván.

Bezzeg hogy mindjárt tetszett az asszonynak a legény. Másnap reggel mondja a gazda a legénynek:

- Fogj be négy ökröt, János, s menj az erdőbe fáért. Nesze, itt van egy kenyér meg egy sajt, vidd magaddal a kutyát is, lakjál jól a kenyérből s a sajtból, tartsd jól a kutyát is, de a kenyeret is, a sajtot is hozd egészen haza. Menj arra, amerre a kutya megy. Ahol az erdőn megáll, ott kell fát vágni.

Befogja János a négy ökröt, megy mindenütt a kutya után. Az erdőn, ahol a kutya megállott, megállította ő is az ökröket, fát vágott, jól megrakta a szekeret, aztán letelepedett egy fa alá, s elővette a kenyeret meg a sajtot. A kenyéren is meg a sajton is egy jó nagy lyukat vágott, kenyérnek is, sajtnak is a belét megette, azután a haját mind a kettőnek szépen visszatette; a kutyának, egy falat nem sok, annyit sem adott. Azzal szépen elindult hazafelé.

Beérnek a faluba, a kutya ment mindenütt elől, érnek a kapu elé, de a kutya nem várta, amíg a kaput kinyitják, hanem átugrott rajta. Mondja János magában:

„A gazdám azt mondta, hogy mindenütt a kutyám után menjek, hát én most hogy hajtsam át ezeket az ökröket a kapu felett?” Rittyegtet az ostorával, üti, vágja, biztatja az ökröket, de bizony azok nem tudtak általmenni a kapun. Fogja János a fejszét, darabokra vagdalja az ökröket, a szekeret, a fákat, s azon-módúlag keresztülhajigálja a kapun, be az udvarba.

Jön ki a gazda, látja, hogy mit csinált János, elfutja a méreg s a bosszúság.

- Mit tettél, te gazember?!

- Azt, mit gazduram parancsolt. Mindenütt a kutya után jöttem. A kutya keresztülszökött a kapun, de az ökröket hiába biztattam, nem tudtak utána szökni, hát a kutya után hajigáltam. De talán bizony haragszik, gazduram?

- Dehogy haragszom, dehogy haragszom, most vagyok a legjobb kedvemben.

No, ez így eltelt, jó a vasárnap. A gazda s a felesége megy a templomba, Jánost otthon hagyják, s a gazda meghagyja neki, hogy menjen a juhakolba, s amelyik juh először rátekint, azt ölje s nyúzza meg, főzzön jó paprikást. Visszakiáltott az asszony:

- Te János, aztán tégy belé sárgarépát s petrezselymet is!

Kimegy János a juhakolba, s hát egy juh sem néz rá. Kap egy botot, elkezd dögönyözni a juhokat, s amennyi volt, egyszeribe mind ránézett. No bizony, ha egyszerre néztek rá, megölte valamennyit. Egyet megnyúzott, a húsát bográcsba tette, s főzte a paprikást. Egyszerre csak eszébe jut, hogy sárgarépa meg petrezselyem is kell a húshoz. Az ám, a gazda az egyik kutyáját Sárgarépának, a másikat Petrezselyemnek hívta. Fogta magát, megnyúzta a kutyákat is, s a húsukat beleaprította a juhhús közé.

Hazajön a gazda s a felesége, az asszony kitálalja a paprikást, leülnek az asztal mellé, elkezdenek falatozni. Híja a gazda Jánost:

- Gyere, János, egyél te is.

- Csak egyék isten hírével, gazduram, én már a magamét elvégeztem. Úgyis sok a dolgom.

- Ugyan mi dolgod lehet vasárnap?

- Hej, van nekem elég! Leszúrtam a juhokat mind, s most meg kell nyúzznom.

- Mit beszélsz, he?

- Hát a gazduram azt mondta, hogy amelyik juh először rám pillant, szúrjam le s nyúzzam meg. Mind egyszerre néztek rám, én hát mind leszúrtam, s most majd meg is nyúzzom. De talán bizony haragszik is, gazduram?

- Dehogy haragszom, sohasem voltam még ilyen jókedvemben. Hanem úgy tetszik nekem, János, hogy sárgarépát s petrezselymet mégse tettél a paprikásba.

- Bizony tettem én - mondja János. - Megöltem a Sárgarépát meg a Petrezselymet, ott a húsa a bográcsban.

- Jaj, istenem, istenem - óbégatott az asszony -, ez az istentelen legény mindenünkből kiforgat! Kikergesse kend a házamból, mer különben kendnek sem lesz itt maradása!

- Ne félj, feleség, ki is kergetem!

- Talán bizony haragszik, gazduram? Megijedt a gazda, eszébe jutott, hogy mi következik a haragjára, s mondta:

- Dehogy haragszom, dehogy haragszom, sohasem voltam még ilyen virágos kedvemben.

Azzal János kiment, hogy megnyúzza a juhokat. Az asszony meg kesergett, zsörtölődött:

- Lássá, lássa, ugye, megmondtam, hogy János nevű szolgát ne fogadjon. Most már mit csináljunk? Mire az esztendeje kitelik, minket is elpusztít. Mit csináljunk?

Azt egyezik, hogy elhagyják a tulajdon házukat, s világgá mennek. Éjnek idején, mikor János alszik, megszöknek. Ami cókmókot elvihetnek, elvisznek. Maradjon az a nagy gazdaság ennek az akasztófáraláló legénynek.

Össze is szednek nagy hirtelen, amit lehetett: kenyeret, szalonnát, egy s más eleséget, ruházatot, bekötik egy zsákba, aztán este szépen lefeküsznek, s éjjel szépen megszöknek. Hanem János észrevette a készülődést, s este, mikor a gazda meg a felesége elszenderedett, a zsákot kiürítette, s szépen belebújt.

Fölkelt éjjel a gazda s a felesége, a gazda a hátára veti a zsákot, s elmennek világgá. Mennek, mendegélnek hetedhét ország ellen, s egyszer egy patakhoz értek. Nem volt híd a patakon, úgy kellett keresztülgázolni. A gazda hátáról lelogott a zsák, s a vízbe belemártódott. Nem tetszett ez Jánosnak. Volt nála egy gombostű, s azzal elkezdte szurkálni a gazdáját.

- Ejnye, gyilkos teremtetted - zsörtölődött a gazda, minek tettél tűt a zsákba?

- Nem tettem én - mondja az asszony. - Bizonyosan a kendőmben maradt egy tű.

Na, keresztülmennék a patakon, még egy kicsit mennek, mendegélnek, aztán egy helyen letelepednek, hogy majd falatoznak.

Nyúl a gazda a zsákba, hogy kivegye a kenyeret, s hát, kiugrik belőle János!

- Jézus, Mária, Szentlélek, hát te itt vagy?!

- Én itt, gazduram, mert a jó szolga nem hagyja el a gazdáját. De talán bizony haragszik, gazduram?

- Dehogyan haragszom, dehogyan haragszom. Sohasem volt ilyen tulipiros kedvem világon való életemben.

Na, mentek hárman. Mit tehettek egyebet, nem tudtak szabadulni Jánostól. Addig mentek, mendegéltek, amíg éppen az Óperenciás-tenger partjára értek. Ott letelepednek, tüzet csinálnak, s elküldik Jánost, hogy keressen tűzre való fát.

Amíg János odajárt, elkezdettek tanakodni, hogy s mint tudnának megszabadulni tőle.

- Hiába mesterkedünk, feleség - mondta a gazda -, meg nem szabadulunk ettől a kötélrevalótól.

- Dehogynem - mondta az asszony. - Majd megmutatom én kendnek, van nekem eszem. Majd este, ha lefekszünk, lábbal a tenger felé fekszünk. Jánost a lábunkhoz fektetjük, s éjjel, mikor alszik, belerúgjuk a tengerbe.

Visszajő János a fával, a gazda s a felesége lefekszik lábbal a tenger felé, s mondják Jánosnak, hogy feküdjék a lábukhoz.

„Ehe - mondta magában János -, tudom már, hogy miben mesterkedtek!”

De nem szólt semmit. S úgy feküdt le, ahogy a gazdája mondta. De a szemét világért le nem hunyta.

Kérdezte a gazda mindegyre:

- Aluszol-e, János?

- Nem aluszom, gazduram. Őrzöm kigyelmeteket, nehogy ellopják.

Addig vártak, hogy János elaludjék, hogy mind a ketten szépen elaludtak. János meg ébren maradt. Hanem egyszer éjjel az asszony felébredt, egy kicsit félrement, s hopp! - Jánosnak sem kellett egyéb, lefeküdt a gazda mellé.

Aközben visszajött az asszony, s álmos fejjel lefeküdt a János helyére, s ott mindjárt el is aludott. Csak éppen ezt várta János, oldalba lökte a gazdát:

- Hallá-e, ébredjen, János már alszik, rúgja a tengerbe. Nekihuzakodik a gazda, s belerúgja a feleségét a tengerbe. Arra felszökik János, nagyot kacag. Talpra ugrik a gazda is, hallja a felesége sívítását.

- Mit tettél, te gazember?!

- Én, gazduram, nem tettem semmit.

Uccu, utána a gazda a feleségének, beleugrik a tengerbe, kihúzza nagy nehezen. Akkor szalad Jánosnak:

- No most, te kötélrevaló, megöllek!

- Talán bizony haragszik, gazduram? Tartsa a hátát!

S elővette a fehérvári bicskáját, hogy szíjat hasítson a gazdája hátából.

- Mondja még egyszer; haragszik-e, gazduram?

Megjuhászodott a gazda, s mondta:

- Dehogy haragszom, dehogy haragszom, lelkem édes fiam, sohasem voltam ilyen jókedvemben!

Ha a gazda haragudott volna, János a hátából szíjat hasított volna. Ha János a gazda hátából szíjat hasított volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Holnap János legyen a ti vendégetek.

A MEGFELEZETT AJÁNDÉK

Volt egyszer egy királyfi. Ez a királyfi vadászni ment az erdőbe, s úgy belemelegedett a vadászatba, hogy egyszerre ráesteledett, s ment volna haza, de nem találta meg az utat a nagy sötétségben. No, most mit csináljon? Bolyongott jobbra-balra, s nagy későre megpillantott valami gyenge világosságot. Nosza, odament egyenesen, s hát egy kis házikó ablakában pislogott az a világosság. Bekopogott az ablakon, s mindjárt ki is szólt a gazda:

- Ki kopog?

- A királyfi. Adsz-e szállást, jó ember?

- Adok hát - felelt a gazda, s nyomban ajtót nyitott, betessékelte a királyfit, aztán felköltötte a feleségét meg a leányát, hogy készítsenek vacsorát a királyfinak.

Csupán egy kakasuk volt, azt hamarosan leölték, megkopasztották, megsütötték, s erősen kérték a bocsánatot a királyfitól, hogy szegény létükre jobb vacsorával nem szolgálhatnak. De a királyfi éhes volt mint a farkas, pompásan ízlett a vacsora. Aztán jó puha ágyat vetettek neki, s úgy aludt reggelig, mint a bunda.

Jókedvvel kelt fel a királyfi, megköszönte a szíves vendéglátást, elbúcsúzott a szegény emberektől, s hazáig meg sem állott. Ahogy hazaért, megparancsolta az inasának, hogy vigyen ide meg ide, ennek s ennek a szegény embernek egy sült kakast, egy kalácsot, egy hordócska bort s tizenkét tallért. Mindjárt indult is az inas, de merthogy messze volt az erdő, megéhezett útközben, s kapta-fogta magát, megette a kakasnak a felét. Aztán továbbment, de most meg erősen megszomjazott, s kapta-fogta magát, megitta a hordócska bornak is a felét. De ez nem volt elég az ebadtának, a kalácsnak is a felét megette. Aztán mit gondolt, mit nem, a tizenkét tallérból hatot a lajbija zsebébe csúsztatott. Gondolta, elég lesz annak a szegény embernek hat tallér is.

Na, megérkezett az inas, átadta a királyfi ajándékát, volt öröm a háznál, de a leány, aki ritka okos volt, gyanút fogott, belelátott a hamis inas veséjébe. Nem hihette, hogy a királyfi éppen fél kakast, fél hordó bort, fél kalácsot s hat tallért küldjön.

- Hallod-e - szólt az inasnak - ha megmondanád, üzennék valamit a királyfinak, de úgy, ha szórul szóra átadod az üzenetet.

- Hogyne - fogadkozott az inas. - Hadd hallom!

- Hát először ezt mondd:

*Annak, aki éjjel dalol,
Fele elveszett valahol.*

Az inas utánamondta az üzenetet.

- Másodszor ezt mondd neki:

*Miért csak fél a hold második negyedben?
Sehogy sem tudok eligazodni ebben.*

A harmadik üzenet ez volt:

*Fenn is tele, lenn is tele,
Mégis hiányzik a fele.*

A negyedik üzenet ez volt:

*Tizenkét hónap egy évben,
Hogy lett hat belőle éppen?*

Az inas hazament, s szórul szóra elmondta az okos leánynak mind a négy üzenetét. A királyfi végighallgatta, aztán nem tudta, mit csináljon, haragudjon-e vagy nevéssen, de annyira megtetszett az elmés üzenet, hogy elkacagta magát.

- No, te huncut, tudod-e, hogy mi van abban a négy üzenetben? Az van benne, hogy a kakasnak meg a kalácsnak a felét megetted, a bornak felét megittad, a tizenkét tallérnak a felét zsebre vágta. Igaz-e?

- Igaz, felséges királyfi. Kegyelem árva fejemnek!

- Jól van, megkegyelmezek, mert szerencsédre, a te hamisságodból tudtam meg annak a leánynak a nagy okosságát. Ilyen feleség való énnekem!

Még aznap aranyos hintót küldött az okos leányért meg a szüleiért, s mindjárt meg is tartották a lakodalmat.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

A GRÓFKISASSZONY

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren innét, hetedhét országon túl, még a hármass üveghegyen is túl, volt egy gazdag grófné s annak egyetlen leánya. Szép volt a grófkisasszony, olyan szép, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem, hanem akadt is annyi kérője, hogy nem győzte a válaszadással.

Különösképpen volt három testvér, grófúrfiak, azok minden istenadta nap meglátogatták a grófkisasszonyt. De ezek a grófúrfiak olyan fényes gúnyába jártak, hogy királyfiknak is beillettek volna, hanem hogy hol s merre az igazi hazájuk, azt senki lélek sem tudta, csak hírét hallották, hogy a várostól nem messze, az erdőben van egy kakassarkon forgó fehér márványpalotájuk, az telis-tele van arannyal, ezüsttel, gyémánttal s mindenféle drágasággal. Dicsekedtek is sokat a grófúrfiak, hogy mi mindenük van, s folyton kérték a grófkisasszonyt, hogy egyszer nézze meg a palotájukat, ha arrafelé lesz járása-kelése.

Addig mondtak, addig beszéltek, hogy a grófkisasszonynak nagy kedve kerekedett a palota látására, s föltette magában, hogy egyszer, mikor a grófúrfiak nem is gondolják, odamegy, hadd lássa: igaz-e, nem-e, mit azok beszéltek. Egyszer aztán nem szólt sem anyjának, sem senkinek, kísétált az erdőbe, s addig járt-kelt ott, míg a palotára nem talált.

Szeme-szája elállt a csodálkozástól. Mert sok szép palotát látott már, de ilyen szépet, ilyen ragyogót soha még világéletében. Gondolkozott egy kicsit, bemenjen-e, ne-e, de úgy elfogta a kíváncsiság, hogy nem tudott visszafordulni.

Felindult a palotába. Tiszta fehér márványgarádicson ment föl, s amint ment, számolta a garádicsonkat. Mikor a századikra lépett, hangosan is mondta: „Száz!”

Abban a pillanatban megszólal mellette egy madár, aki aranykalitkában ugrándozott:

- Vigyázz magadra, te szép leány!

A grófkisasszony megáll ijedten, néz a madárra, nem tudja, mire vélje a madár szavát, szinte vissza is fordul, de aközben látja, hogy odább még szebb garádicson következnek, tiszta vörös márvány kőgarádicson, s továbbmegy. Számolja azokat is, s mikor éppen százat számlált, mondja hangosan is: „Száz!”

Hát ott is megszólal egy madár:

- Vigyázz magadra, te szép leány!

A grófkisasszony úgy megijedt, hogy reszketett, mint a nyárfalevél, de éppen hogy egy arannyal, gyémánttal kirakott ajtó előtt állott, amilyent sohasem látott: nem fordult vissza, hanem benyitott az ajtón.

Hej, volt, ami volt eddig, de most majd megvakult a szertelen ragyogástól. Aranyasztalok, -székek, -lócák, -almáriumok, minden színarany, gyémánttal kirakva, földig tükrök köröskörül, s ez így volt hetvenhét szobán keresztül. A hetvenhetedik szobában volt három ágy, ez a grófúrfiaké lehetett, a falakon tenger sok puska, kard s mindenféle gyilkos szerszám. Haj, de szinte szörnyethalt ijedtében! Na, ezt ugyan senki se csudálja, mert mit látott még a hetvenhetedik szobában! Egy leányformát, mely csupa éles beretvából volt összerakva, s ez a beretvaleány egy rettentő nagy mélység fölé volt állítva. S éppen abban a pillanatban, ahogy ezt látja, sikoltást hall a szomszéd szobából, s megismeri, hogy az egy jó leánypajtásának a hangja. Na, mit tegyen?

Hirtelen bebújt az egyik ágy alá, s úgy várta, hogy mi lesz. Hát, uram teremtem, a grófúrfiak bevonszolták az ő leánypajtását, lerángatták róla drága selyemruháját, ujjairól lehúzták a drága aranygyűrűket; akkor aztán beleállították abba a beretvából rakott leányformába, s azzal a szegény leánynak vége volt. Hanem egy gyűrű valahogy a földre esett, s az ágy alá gurult, éppen az alá, ahol a grófkisasszony kuporgott. A legfiatalabb gróf mindjárt meg akarta keresni, de a másik kettő azt mondta:

- Hagyjad, majd reggel elékerül, s ha nem kerül, az sem baj: van elég.

Aztán lefeküdtek, elaludtak. Éjfél tájban a grófkisasszony kimászott az ágy alól, s szörnyű félelmek közt visszament a hetvenhét szobán, szaladva szaladott az erdőn át haza. Másnap a grófúrfiak - na, mit mondok, grófúrfiak, zsványok voltak bizony - nagy cifrán megint beállították a grófkisasszonyhoz, s megint csak a palotájukra kerítették a beszéd sorát.

- Ó, én már láttam álmomban - mondotta a grófkisasszony. - Elmondjam-e, hogy mit láttam?

- Mondja, mondja - biztatták a zsványok.

- Hát úgy láttam álmomban, hogy a palotának száz fehér márványkő garádicsa van... igaz-e?

- Száz, száz!

- Azon a száz garádicson felmentem, s ott láttam egy szépen szóló aranytollú madarat aranykalitkában. Van-e olyan madár?

- Van bizony!

- Onnét továbbmentem, s éppen száz vörös márványkő garádicsot számláltam. Ott is volt egy szépen szóló aranytollú madár aranykalitkában. Igaz-e?

- Igaz, igaz!

- Akkor beléptem egy arannyal, gyémánttal kirakott aranyajtón, s végigmentem rengeteg sok szobán, s mindenikben színarany asztal, szék, lóca, almárium. Igaz-e?

- Igaz, igaz!

- Éppen hetvenhét szobát számoltam meg. A hetvenhetedikben volt három ágy. Igaz-e?

- Igaz, igaz - mondták a zsványok, de akkor már égett a föld a talpuk alatt, mert sejtették, hogy a grófkisasszony valósággal járt ott, s nem álmában.

- Volt abban a szobában egy beretvából összerakott leány is. Igaz-e?

De már erre nem volt szavuk a zsványoknak, megijedtek szörnyen.

- Abba a beretva-leányformába beledobtak maguk egy leányt, az én pajtásomat. Igaz-e? Itt a gyűrűje is, ni!

Na, mikor ezt mondta a grófkisasszony, a zsványok eszük nélkül szaladtak ki a palotából. De szaladhattak, mert az ajtókat elállották a katonák, a zsványokat megfogták, s a király még aznap kimondta rájuk a halálos ítéletet. A tenger kincset pedig, ami a palotában volt, mind a szegényeknek adatta.

TÖBBET ÉSSZEL, MINT ERŐVEL

Réges-régen, talán ennek előtte ezer esztendővel történt, hogy az oroszlán a vaddisznóval meg a farkassal nagy erős barátságot kötött, s a három jó barát együtt indult szerencsét próbálni. No hiszen, amerre csak elhaladtak, jaj volt mindenféle oktalan állatnak. Szörnyen garázdálkodott, pusztított a három jó barát. S mert maguknál erősebbre sehol sem akadtak, roppant mód elbizakodtak. Mondta is egy napon az oroszlán:

- Már azt szeretném látni, ki bírna legyőzni minket hármunkat!

- Kicsoda? Hát az ember! - jegyezte meg a farkas.

- Ugyan, ne gyerekeskedj - szólt az oroszlán -, hiszen én egymagam leverek egy csapat embert. Hej, csak jönne már egy felénk!

- Jól van, jól - mondta a farkas. Alig mentek tovább egypár lépést, jön feléjük egy iskolás fiú.

- Ez az ember? - kérdi az oroszlán.

- Nem, ez még nem ember - válaszolt a farkas.

- Akkor hát nem is kötök bele.

Mentek tovább. Még százlépésnyire sem haladtak, egy öregember tipegett feléjük. De olyan nagyon öreg volt, hogy alig tudott elébb-elébb lépegetni.

- Hát ez az ember? - kérdi az oroszlán.

- Ez sem az - válaszolt a farkas -, ez csak volt.

- Hát járjon ez is békével - szólt az oroszlán.

S továbbmentek, mendegéltek, mígnem egy nagy rengeteg erdőbe nem értek. Amint törtettek keresztül a sűrűsége, hát egy fiatal favágóra bukkantak.

- Nos, ez az ember? - kérdi az oroszlán.

- Ez már az! - válaszolt a farkas.

Az oroszlán egyszeribe megszólította a favágót:

- Szerencsés jó napot, atyafi! Azt mondja rólad a farkas, hogy te mindhármunkkal el tudnál bánni. Ugyan bizony, miféle fegyvered van?

- Nekem? - szólt a favágó. - Nincs egyebem a fejszénél, na meg - tette hozzá - talán az eszem...

- Úgy! Az eszed! Hát vedd elé az eszedet, s győzz le minket.

- Az ám - jegyezte meg a favágó -, de mikor otthon feledtem!

- Sebaj! Szaladj, farkas komám, haza az ő házába, s hozd el az eszét.

A favágó most elővett egy darab papirost, s azt írta rá a feleségének, hogy egy nagy káposztanyomtató követ kössön a farkas nyakára. A farkas elvette a levelet, és sietett vele a favágó feleségéhez; ezalatt meg az oroszlán és a vaddisznó úgy vigyáztak reá, akár a szemük világára. De eltelt egy óra, két óra, három óra, a farkas nem jött vissza. Amint a bolond megengedte, hogy a favágóné követ kössön a nyakára, vége volt neki, a falusi nép agyonverte a tehetetlen vadat.

A favágó ezalatt szörnyen megéhezett, kenyeret, szalonnát vett hát elő, s elkezdett falatozni.

- Ejnye - szólal meg az oroszlán -, de jó szagú valamit eszel, mi legyen ez?

- Ez bizony vaddisznó szalonnája - súgta az ember.

Egyéb sem kellett az oroszlánnak, nekiugrott a vaddisznónak, s darabokra tépte.

- Megállj - kiáltott az ember -, ne így edd meg! Ha szalonnát akarsz, akkor azt szépen ki kell vágni.

- Az ám - szólt az oroszlán -, igazad van, nem is jó ez így szőröstül-bőröstül, vágd ki hát, neked van késed. Hanem tudod, mit? Kötözz meg egy fához, míg a szalonnát kivágod, mert nem állok jól magamról, hogy egyszerre föl nem falom.

A favágó se mondatta kétszer, úgy megkötözte az oroszlánt egy fához, hogy csak úgy ropogott belé a csontja. Hanem ezzel még nem érte be.

- Próbáld meg csak: el tudnád-e szakítani a kötelet? - mondta az oroszlánnak.

Az oroszlán nekirugaszkodott, s a kötél szerteszét szakadozott, mintha nem is lett volna.

- Erősebben, édes fiam, erősebben! - biztatta a favágót.

Hiszen nem kellett azt biztatni. Most már úgy megkötözte, hogy elbödült belé az oroszlán, s igazán szeretett volna megszabadulni. Az ám, de nem ment ez olyan könnyen, s a szegény ember is felhasználta a jó alkalmat: fejszéjével agyoncsapta a hatalmas állatot.

Megmutatta, hogy: „többet ésszel, mint erővel”.

BUKTÁNOVICS BUKTÁN

Volt egyszer egy szegény ember, úgy hívták, hogy Buktánovics Buktán. Egyszer csak beállít hozzá Rókáné komámasszony, s mondja:

- Hallod-e, te Buktánovics Buktán, akard-e feleségül venni a cár leányát?

- Mit beszélsz? Talán bizony megbolondultál?! - mordult rá Buktánovics Buktán.

- Dehogyan bolondultam, dehogyan bolondultam. Van-e pénzed?

- Van két krajcárom.

- Add csak ide.

Buktán odaadta a pénzt. Rókáné komámasszony nagy hirtelen felváltotta négy félkrajcárra, s szaladott a cárhoz, s mondta:

- Hallod-e, cár, adj nekem egy fertályvékást, hadd mérje meg a pénzét az én gazdám, Buktánovics Buktán!

- Nesze, vigyed! - mondotta a cár.

Rókáné komámasszony hazaszaladt a vékással, ott egy félkrajcárt beleszúrt a hasadékába, szaladt vissza a cárhoz, s mondta:

- Hallod-e, cár, adj egy félvékást, mert nem elég a fertályvékás!

- Nesze, vigyed!

Uccu, szaladt Rókáné komámasszony, egy félkrajcárt ennek is beleszúrt a hasadékába, aztán rohant vissza a cárhoz, s mondta:

- Adj egy egész vékást, mert a félvékás sem elég!

- Nesze, vigyed!

Ami pénz maradt, azt az egész vékásba dugta Rókáné komámasszony, s szaladt vissza a cárhoz.

- Na - kérdezte a cár -, mind megmérte a Buktánovics Buktán pénzét?

- Mind. Most pedig add feleségül a leányodat az én gazdámnak, Buktánovics Buktánnak.

- Jól van, hát csak hozd ide azt a Buktánovics Buktánt.

Szaladott a komámasszony, meg sem állott hazáig.

- Hamar, hamar, Buktánovics Buktán, öltözz fel szaporán!

Hiszen nem kellett ahhoz sok idő, hogy Buktánovics Buktán felöltözzék. Csak úgy lógott róla a rongy, mikor a cárhoz elindultak. De tudta a komámasszony, hogy mit csinál. Amint egy iszapos tó mellé értek, Buktánovics Buktánt belelökte a tóba, az kettőt-hármat fordult benne, s csupa iszap lett a ringyes-rongyos ruhája.

- Na, most bújj a bokrok közé - mondotta a komámasszony -, s várj meg ott engem.

Azzal elszaladt a komámasszony a cárhoz, elmondta nagy lelkesedéssel, hogy járt, mint járt a gazdája, kölcsönözzön neki hamar egy rend ruhát, akármilyet, mert különben nem jöhet a városba Buktánovics Buktán.

- Nesze, itt a ruha.

Szaladott a komámasszony a ruhával, egykettőre felöltözött a gazdája, úgy mentek a cár palotájába, ahol meg volt terítve ebédre, s mindjárt asztalhoz is ültették Buktánovics Buktánt.

Még látni sem látott Buktánovics Buktán ilyen szép, ilyen fényes ruhát, nemhogy rajta lett volna, mint amilyen most rajta volt; nem is vette le a szemét róla, folyton a ruhát csudálta.

- Hallod-e - kérdezte halkán a cár a komámasszonyt -, mért néz mindig magára Buktánovics Buktán?

Mondta a komámasszony:

- Szégyelli magát, hogy csak ilyen ruha van rajta. Soha életében nem viselt még ilyen ócska ruhát. Add oda neki a húsvéti ruhádat.

Azután Buktánovics Buktán füléhez hajlott, s azt súgta neki:

- Ne nézd mindig magadat, te számár!

Buktánovics Buktán most körültekintett a szobában, a szeme megakadt egy aranyozott széken, s le nem vette róla.

- Miért nézi mindig azt a széket? - kérdezte halkán a cár a komámasszonyt.

- Azért, mert nála ilyen székek a fürdőszobában vannak.

A cár egyszeribe kidobta a széket a szobából, komámasszony pedig odasúgott Buktánovics Buktánnak:

- Ne nézd mindig a széket, nézz ide meg oda.

No, de már ideje volt, hogy a házasságról beszéljenek. Hiszen nem kellett erről sokat beszélni, mert a cárnál volt bőven étel-ital, minden, egykettőre megtartották a lakodalmat, s amikor a lakodalomnak vége volt, felrakták három hajóra a cárkisasszony celebuláját, a fiatal pár is felült a hajóra, de még a cár is nagy kísérettel, s elindultak Buktánovics Buktán országába, mely valahol a holdban lehetett, mert a földön nem volt, az már szent igaz. Csak komám-asszony nem ült hajóra, ő a parton előreszaladott. Amikor aztán már jó messzire jártak, egyszerre csak felszaladott komámasszony egy magashegy tetejére. Annak a hegynek a tetején volt egy nagy kőház, s ahhoz a kőházhhoz, akár hiszitek, akár nem, rettentő nagy ország tartozott.

Gyorsan beszaladt a házba Rókáné komámasszony, s hát az egyik szobának szegletében ott ásitózott Sárkányovics Sárkány, a kemencepadkán Hollóvics Holló, s mellette begyeskedett Kukuriku-Kakasovics Kakas.

- Ó, ó, ó - sápitózott a komámasszony -, mit csináltok ti itt, szerencsétlenek! Hát nem tudjátok, hogy mindjárt itt lesz a cár, s porrá égetteti a házatokat?

- Jaj, jaj, jaj, mit csináljunk, hova bújjunk?

- Kukuriku-Kakasovics bújjon a hordóba, Hollóvics Holló a ládába, Sárkányovics Sárkány a szalmazsákba - rendelkezett a komámasszony.

No, elbújtak mind a hárman, s amint megérkeztek a hajók, komámasszony a hordót is, ládát is, a szalmazsákot is, mind a tengerbe dobatta, aztán a cár kisasszony drága celebuláját a házba felhordatta.

Így lett végül felesége, háza, országa, mindene Buktánovics Buktánnak.

Aki nem hiszi, járjon utána!

A CSUDAÁLLATOK

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember, a szakálla kender. No, én sok országot-világot bejártam, de ilyen embert még nem láttam, de még hírből sem hallottam. Nem a szakálla miatt mondom ezt, hanem azért, hogy ez az ember soha igazat nem mondott, s ha szóra nyitotta a száját, csak úgy dőlt belőle a hazugság. S haj, mekkorákat hazudott!

Hát erről az emberről mesélek én nektek. Egyszer ez a világhazugja ember elment a vásárra, ottan találkozott egy atyafiával, bezzeg hogy örvendeztek egymásnak, s töviről-hegyire elkerdezték egymástól: mi újság otthon? Hogy s mint megy a soruk?

Hiszen csak ez kellett a hazug embernek, hogy beszédnek eredhetett.

- Hej, nekem, hála legyen az istennek, ugyancsak jól megy a sorom. Annyi a pénzem, hogy majd felvet. Ökrömnek, lovamnak, birkámnak számát sem tudom. Hanem ez mind semmi. Van nekem egy olyan csuda nagy ökröm, hogy nagyobb egy elefántnál. Aztán van egy kakasom, aki pótolja az órát: minden áldott órában éppen akkor kukorékol, mikor a toronyban üt az óra. Hm. Ez még semmi. Van egy olyan kutyám, hogy úgy ír s olvas, mint a vízfolyás.

- Ejnye, ejnye - álmélkodott az atyafi -, ezek igazán csudaállatok. No, majd egyszer ellátogatok kigyelmedhez, hadd lássam a gazdaságát s különösen azokat a csudaállatokat.

Azzal istennek ajánlották egymást, ez is, az is ment az útjára. Hanem a hazug ember, amint hazafelé ballagott, megbánta ám szertelen dicsekedését. „Ejnye, ejnye - mondotta magában -, mégsem kellett volna ilyen nagyokat füllenteni. Mit mondok majd, ha csakugyan meglátogat az én atyámfia?”

Ahogy hazament, nem tudta elhallgatni a felesége előtt, hogy micsoda nagy bolondságot csinált. Mi lesz most, ha eljön az atyafi?

De amilyen nagy hazug volt az ember, éppen olyan furfangos volt a felesége. Azt mondta az urának:

- Bizony ha füllentett, akkor csak menjen el kend hazulról, s vissza se jöjjön, míg hírt nem adok kendnek. Majd helyrecsavarintom én a kend dolgát, ha ide jó az atyánkfia.

Hát el is ment a hazug ember, s bezzeg hogy két nap sem telt belé, jött az atyafi.

- Adjon isten, húgomasszony. Itthon van-e az én kedves öcsémuram?

- Ó, lelkem bácsi - sopánkodott a furfangos asszony -, éppen ma reggel mentek Budára, annak a csuda nagy ökörnek a hátán!

- Ugyan ugye? Ejnye, de sajnálom. Pedig éppen azt a csuda nagy ökröt szerettem volna meglátni. Hát azt a csudakakast, amelyik pontosan órára kukorékol, láthatnám-e?

- Hogyne, hogyne!

Amint mentek az ól felé, éppen délre harangoztak, s hát, uram teremtőm, a kakas egy nagyot kukorékol!

- No, ez igazán csuda - álmélkodott az atyafi. Pedig csak véletlen volt a kakas kukorékolása.

De mikor az asszony az ól ajtaját kinyitotta, a kakas akkor is kukorékol ám egy jó nagyot.

- Hát most mért kukorékol? - kérdezte az atyafi.

- Jaj, lelkem bácsi, ez a kakas olyan kakas, hogy akkor is kukorékol, ha idegen ember jó hozzánk. Jelenti, hogy vigyázzunk, hátha rossz szándékkal jött az idegen ember.

- No, ez igazán csudakakas - áradozott az atyafi. - Hát az a csudakutya, melyik írni s olvasni tud, hol van?

- A csudakutya? Hétszámra nincs az itthon, lelkem bácsikám. Hol ebbe, hol abba a városba jár, s írni meg olvasni tanítja a kutyákat.

Az atyafi fejét csóválta, de most már nem szólt semmit. Elbúcsúzott, s amint ment hazafelé, folyton hümmögött, fejét csóválta.

- Lám, lám - mondotta magában -, nagy hazug az én atyámfia, de különb hazug a felesége. Ami igaz, igaz: ügyesen kihúzta az urát a hazugságból - még nagyobb hazugsággal.

PÉTER ÉS JANCSI

Hol volt, hol nem volt, valahol messze volt, de nem is olyan messze, talán a falu végén vagy azon túl, lehet hogy innét: volt egyszer egy szegény ember. Nem volt ennek a szegény embernek egyebe ezen a világon, csak a két fia s a nagy nyomorúsága. Jó nagy kamasz volt mind a kettő - az egyiket Péternek hívták, a másikat Jancsinak -, dolgoztak is, amennyire tőlük kitelhetett, de nem sokra mentek, csak szegények maradtak az apjukkal együtt. Sokat töprenkedtek, hogy mi úton-módon javíthatnának a sorsukon, de hiába, nem haladtak sem előbb,

sem hátrább. Amikor éppen legjobban töprenkednének, hazaállít a szomszéd fia, aki három esztendeig inaskodott egy csizmadiánál, s hát, olyan cifra úri gúnyában került haza, hogy az egész falu csudájára járt.

- Ejnye no - pusmogott magában a szegény ember -, hát az én fiaimból nem lehetnének olyan nagy urak, mint ez a legény?! Dehogynem, csak meg kell próbálni.

Azzal nyakába vetette a tarisznáját, s elindult a két fiával világgá. Addig mentek, mendégéltek, amíg éppen a király városába nem értek. Amikor a palota előtt voltak, a szegény ember leültette fiait a kapu előtt egy kőpadra, s ő maga bement az udvarba, hogy kihallgatást kérjen a királytól. A király éppen jókedvében volt, s a szegény embert azonnal a színe elé bocsátották.

- Nos, mi bajod, mi jóba jársz, te szegény ember? - kérdezte a király, ahogy a szegény ember belépett.

- Én bizony, felséges királyom, életem-halálom kezedbe ajánlom, azért jöttem, hogy fogadd be a két fiamat: Pétert és Jancsit inasnak. Nem bánom én, ha tíz esztendő múlva szabadulnak is föl, legalább akkor ember lesz mind a kettőből.

Nevetett a király, egész lelkéből nevetett a szegény ember beszédjén, de a fiait befogadta inasnak, s a szegény ember nem tudott hová lenni a nagy boldogságtól, hogy most már az ő fiaiból királyok lesznek, csak becsülettel - inaskodjanak.

Hiszen csak nevessetek, mert ennek fele sem tréfa. Péter és Jancsi elsőbben béresinasok voltak, de olyan jól viselték magukat, hogy fél esztendő múltán a király kinevezte őket csizmatakarítónak. Telt-múlt az idő, s a király annyira megszerette a két testvért, hogy akár hiszitek, akár nem - fiának fogadta mind a kettőt, mert neki nem volt gyermeke.

Hej, ez volt csak a gyöngyélet! Annyi volt a pénzük, mint a pelyva, azt se tudták, hogy mit csináljanak a temérdek sok pénzzel. De jó fiúk voltak, s nem feledkeztek meg az édesapjukról. Egyszer meg is kérték a királyt, engedje nekik, hogy meglátogassák igazi apjukat, s hadd vigyenek neki egy kevés pénzecskét. A király szívesen megengedte, s egy szekeret meg is rakatott színarannyal, hogy azt vigyék haza az édesapjuknak, s aztán ismét térjenek vissza.

Elindulnak a szekér arannyal, s estefelé beérnek egy rengeteg nagy erdőbe. Amint haladnának az erdön át, csak előugrik a sűrűségből tizenkét tolvaj, s egy szempillantásra elveszik tőlük a szekeret aranyostul, lovastul, s még a tetejébe jól el is döngették szegényeket.

Összevissza verve tántorogtak be egy városba, de nem kaptak sem ételt, sem italt, mert pénzük nem volt, s mindenütt azzal fizették ki, hogy „ma pénzért, holnap ingyen”.

Volt a város két végén két vendéglő. Bemennek az egyikbe, de olyan megtépázva állítottak be, hogy a vendéglős szállást sem adott nekik. De addig könyörögtek, hogy a vendéglős megszánta őket, s azt mondta nekik:

- Hallják kendtek! Menjenek el a város túlsó végére, ott van egy vendéglő, ott majd kapnak szállást.

El is mentek ebbe a vendéglőbe, s kaptak is szállást, de mindjárt megmondom, hogy miért. A vendéglősnének nem élt az ura, de minden éjjel feljárt a vendégszobába, s ott, ami húst sült, főve vagy elevenen talált, mind egy falásig megette. Gondolta a vendéglősné, éppen kapóra jönnek ezek a szegény legények, hadd egye meg az ura lelke ezeket sült hús helyett. Olyan ágyat vetett a legényeknek, hogy még a királynál sem háltak pompásabban.

Éjfél felé járt az idő, s Jancsi lefeküdt, de Péter nem, még fennmaradt, hogy kipucolja a csizmákat. Éppen javában fényesítette a csizmát, amikor egyszerre csak fölpattan egy lappancs

a szoba közepén, s egy rettenetes nagy bajuszú ember ugrott ki. Egy csöppet megrettent Péter, de a nagy csattanásra fölébredt Jancsi is, s amikor látták mind a ketten, hogy az bizony csak egy nagy bajuszú ember, s egyéb semmi, egyet se féltek, csak várták, hogy mit akar. Ez pedig sodorintott a nagy bajuszán jobbról is, balról is, s aztán megszólalt:

- No, már ma úri vacsorám lesz, két embert is eszem egyszerre!

- Hej, fogd meg, Péter, üssed, Péter! - rikkantott Jancsi, s mire kiszökött az ágyból, Péter már a földön gyomrozta a nagy bajuszú embert. Nekiesett Jancsi is, s úgy agyabugyálták a nagy bajuszt, hogy szuszogni is alig tudott.

Most már könyörgésre fogta a nagy bajuszú, s rimánkodott, hogy csak addig ne öljék meg, amíg egy titkát el nem mondja, mert különben ezután is föl kellene járnia.

- Hát jól van, mondd el - biztatták a legények. - De hát ki vagy? Azt mondd meg legelőbb!

- Én a vendéglősné ura vagyok - nyöszörgött a nagy bajuszú - egy esztendeje, hogy meghaltam, de nem egészen, s addig nem is halok meg igazán, amíg azt a kilenc kád aranyat, ezüstöt s gyémántot, amit a pince alatt rejtegetek s amit hamis úton szereztem, ki nem osztottam a szegények között.

A legények nem hittek neki, megkötözték, s úgy vezették le a pincébe. No de most már hittek. Mert ott éppen két kád gyémánt volt, s attól olyan világosság, mint fényes nappal a mezőn, s a két kád gyémánt mellett ott sárgállott még három kád arany, s ott fehérlett négy kád ezüst. A kádak mellett volt a koporsó, ebbe szépen belefektették a nagy bajuszt, aztán egy csomó gyémántot fölvittek a szobába. Most lefeküdtek s elaludtak, mintha semmi sem történt volna. Hajnalban a vendéglősné fölkel, s bement a szobájukba, hogy összeszedje a legények csontjait, amit az ura meghagyott, de csak visszaesett nagy ijedségében, amikor szemébe vakított az a rakás gyémánt, s hallotta, hogy a legények horkolnak javában.

Reggel a legények szekereket fogadtak, egy kád aranyat, egy kád ezüstöt s egy kád gyémántot megtartottak maguknak, a többi pedig szerteszét küldötték az egész országba, s kiosztották a szegények közt. Aztán elindultak hazafelé a rengeteg kincssel. Amint mentek, mendegéltek, megint egy nagy erdőbe értek. Alig haladtak egy keveset, hát egy akasztott embert vesznek észre egy fán. Azt mondja Jancsi:

- Vágd le, Péter, s vigyük el, mert még hasznát vehetjük.

Péter le is vágta, s az akasztott embert föltették a szekérre. Továbbmennek, s megint találnak egy akasztott embert. Péter ezt is levágja, s fölteszik a szekérre. Még egy harmadikat is találtak, amint továbbmentek, s azt is levágták, s a szekérbe tették.

Eközben szépen elsötétedtek az erdőben. Azon kezdtek gondolkozni, hogy hol hálnak, de egyszerre csak valami gyöngye világosságot vettek észre a sűrűségben. Arrafelé tartottak, s mentől jobban közeledtek arrafelé, annál jobban nőtt a világosság. Ők csak mentek elébb, elébb, s egyszerre azon vették észre magukat, hogy egy nagy tűzhöz érkeztek. A körül a nagy tűz körül tizenkét tolvaj heverészett, s vastag cserfa nyáron egy juhot sütöttek.

Péter és Jancsi látták, hogy rossz helyre kerültek, de már nem húzódtak vissza, hanem összeszedték a bátorságukat, s köszöntek a tolvajoknak illendőképpen.

- Jó estét, atyafiak - így kezdte Péter -, mi is itt hálnánk, ha megengednék.

- Mért ne? - felelték a tolvajok.

Ezzel a legények letelepedtek. De még jóformán meg se pihentek, azt mondja Jancsi Péternek:

- Eredj, Péter, hozd ide egyiket a szekérből, hogy mi is vacsoráljunk.

Péter elment, s odavitte az egyik akasztott embert.

- Ez igen szagos - mondotta Jancsi -, eridj, hozz másikat.

Péter visszament, s egyszerre elhozta mind a kettőt.

- Ejnye, no! Ezek meg igen hitványak - zsémbelt Jancsi -, tapogasd meg ezt az atyafit... - s rámutatott a legkövérebb tolvajra.

A tolvajok csak összenéztek. Már elébb megszeppentek, hogy miféle népek lehetnek ezek, hogy embert esznek, de most már úgy megijedtek, hogy egyszerre fölugrott mind a tizenkettő, s úgy elszaladtak, hogy vissza se mertek nézni, a sok rablott kincset pedig odahagyták.

Így aztán a legények nyugodtan alhattak egész éjjel. Virradatkor felszedelőzködtek s tovább-indultak. Szerencsésen haza is érkeztek az öreg apjukhoz, aki majd kiugrott a bőréből, amikor meglátta a fiait a temérdek sok kincssel. A szegény emberből lett is olyan gazdag ember, hogy csudájára járt az egész vidék, a fiai pedig visszamentek a királyhoz, hogy fölváltsák a királyságban. Melyik lett a király: Péter-e, Jancsi-e, vagy talán mind a kettő, azt én bizony nem tudom, de az szent igaz, hogy még most is élnek, ha meg nem haltak. Aki nem hiszi, járjon utána!

BÉLA KISASSZONY

Béla kisasszonyról mesélek most nektek, aki az aranyosszéki királynak volt a leánya. Mikor volt, mikor nem, magam sem tudom, valamikor régen lehetett: volt Aranyosszéken egy király s annak egyetlen leánya: Béla kisasszony. Ez a király a halálos ágyán minden birtokát Béla kisasszonyra testálta, de azzal a feltétellel, hogy két névvel éljen: az egyik neve Béla legyen, a másik meg Etelka, s egyszer fiú, másszor leányruhát viseljen.

Még jóformán el sem temették a királyt, hírül adják Béla kisasszonynak, hogy jönnek a tatárok. Több sem kellett Béla kisasszonynak, a várfalvi hegyen nagy erős várat építtetett: „Na - mondta -, most már jöhetnek a tatárok!”

Hanem Béla kisasszony nem ült mindig a várban, ki-kijárt a vár mellé a rétre, leányruhában. Ott a vár tövében volt egy kút: oda járt itatni a juhaival egy Petur nevű juhász, s ott mindennap találkozott vele Béla kisasszony - Etelka képében.

Dali szép legény volt Petur, megtetszett Béla kisasszonynak, szeretne volna, ha ő is feljő a várba, hívta is nemegyszer, de Petur mindig azt mondta: elmennék én veled a világ végére is, de a juhaimat nem hagyhatom. Mit gondolt, mit nem Béla kisasszony, egy reggel kiment a kúthoz, s mondta nagy búsan Peturnak:

- Hej, szegény Petur, rossz hírt hozok neked. Néném, Béla kisasszony be akarja töltetni a kutat, mert maholnap jönnek a tatárok, s azt akarja, ne találjanak vizet.

- Bizony ha betölteti a kutat a nénéd - mondotta Petur -, eladom a juhaimat, mert csak nem nézem, hogy szomjan elpusztuljanak.

Petur még aznap vásárra hajtotta a juhait, eladta őket, s felment a várba. Kereste Etelkát, de helyette Béla kisasszonyt találta férfiruhában, s nem ismert rá.

Kérdezte Béla kisasszony:

- Mi jóban jársz, szegény juhászlegény?

- Hallottam a húgodtól, hogy betöltetted a kutat. Mit volt mit tennem, eladtam a juhaimat, s most idejöttem, ha szolgálatot találnék nálad.

- Jól van, szegény juhászlegény, én meg is fogadlak, mert látom, hogy ügyibevaló legény vagy. Az legyen az első dolgod, hogy menj ki a várbéli népekkel, s töltsd be a kutat.

Kiment Petur vagy századmagával, töltötték a kutat egy hétig, éj-nap szakadatlan, be is töltötték, de a víz azért hol itt, hol ott buggyant ki. Odament Béla kisasszony is, s mondta Peturnak, aki erősen szomorú volt, hogy a dolgának nem tudott embere lenni:

- Hej, Petur, Petur, többet hittem felőled. Oltatlan mésszel s kovácsszénnel kell beforrasztani a likakat, többet nem fakad fel víz.

Petur megszégyellette magát, de úgy tett, amint Béla kisasszony mondotta, s hát csakugyan, többet a víz föl nem fakadott.

Két nap sem múlt el azután, hogy a kutat betöltötték, megjöttek a tatárok, körülfogták a várat. Annyian voltak, mint a fűszál, a rét csak úgy feketélt tőlük. Hét álló hétig vívták, döngették a várat, egyszer-egyszer tízen-húszan fel is másztak a vár fokára, de Petur s Béla kisasszony csak úgy hajigálták le a cudarokat. Közbe-közbe Béla kisasszony leányruhába öltözött, s míg a tatárok békében hagyták, Peturral sétálgatott a kertben, s csak a jóisten tudja, mi szép szavakat mondtak egymásnak. Egyszer azonban nagyon szomorú volt Béla kisasszony. Mondta Peturnak:

- Hallod-e, Petur, egy hétig sem tart már az eleség, s akkor a tatárok kezére kerülünk. Gondoljunk ki valamit, különben csak a másvilágon leszünk egymásé.

Mondta Petur:

- Én már gondoltam valamit. Átszököm a torockószentgyörgyi várba, és segedelmet kérek Zuzótól.

Ez a Zuzó híres vitéz volt, övé a torockószentgyörgyi vár.

Mindjárt elhatározták, hogy Peturt, mintha halott volna, lepedőben leeresztik a várfokáról az Aranyos folyóba, s addig úszik, míg valahol, hol a tatárok nem látják, kiúszik a partra. Csakugyan, amint alkonyodott, sötétedett, Peturt lepedőbe csongolyították, kötélén az Aranyos folyóba eresztették. De hiába volt sötét, a háromorrú kán, ámbátor Béla kisasszony kilötte volt a középső orralyukán keresztül az egyik szemét, észrevette, hogy valakit lepedőben leeresztettek, s kifogatta Peturt a vízből.

Petur halottnak tette magát, de ez is hiábavaló volt, mert a háromorrú kán nem hitt a halálában. Égő parazsat tétetett a tenyerébe, szeget veretett mind a húsz körme alá: ettől majd csak felébred, ha nem igazi halott.

Hiszen tétethetett égő parazsat a tenyerébe, verethetett szeget mind a húsz körme alá, Petur meg se mozdult, meg se szusszant, úgy feküdt, mint egy igazi halott.

- Várj csak - mondotta a háromorrú kán -, mindjárt felébresztelek.

Odahívatta a leányát, Irinkát, aki olyan szép volt, hogy az igazi halott is fölébredett, ha őreá nézett.

Jó Irinka, nézi, nézi, sokáig nézi Peturt, de őt ugyan nézhette volna ítélet napjáig, meg nem mozdult, merthogy Béla kisasszony, akarom mondani: Etelka volt az ő fejében és szívében.

- No, ez csakugyan halott - mondotta a háromorrú kán -, dobjátok vissza a folyóba.

Egyszeribe visszadobták. De bezzeg mindjárt felébredett Petur, úszott a víz alatt, aztán mikor jó messzire haladt, kibukkant a vízből, ki a partra, s uccu neki! - szaladt a torockószentgyörgyi várba. Megy egyenest Zuzóhoz, s mondja, hogy mi jóban jár.

- Jól van, Petur, adok segedelmet, minden népemmel mellétek állok, de annak nagy az ára: legyen a feleségem Béla kisasszony.

Mondotta Petur:

- Ne félj, Zuzó, Béla kisasszony a tied lesz. Hallottam is már több rendben, hogy feléd hajlik a szíve.

Még az éjjel felverte Zuzó a katonáit, rácsapott a tatárookra a sötétségben, s még hírmondónak sem maradt belőlük.

Reggel megy föl a várba Petur, s jelenti Béla kisasszonynak, hogy: volt tatár, nincs tatár, de nagy ám ennek az ára: feleségül kell mennie Zuzóhoz. Ő már ezt meg is ígérte.

Elszomorodott erre Béla kisasszony, de azért csak mondta Peturnak:

- Jól van, Petur, üzend meg Zuzónak, csak jöjjön a násznéppel, várom.

Üzen Petur Zuzónak, hogy jöjjön, de nem is várt az két üzenetet, jött a násznéppel, de milyennel! Halljatok csudát: csupa leányruhás legényekkel jött Béla kisasszonyért, ez meg most is férfiruhában volt, úgy várta Zuzót a vár kapujában.

- Ej, de sok szép leánypajtásod van - mondotta Béla kisasszony, s azzal mit gondolt, mit nem, bevezette Zuzót a virágoskertjébe, mutogatta a „leányoknak” a szép virágokat, egyszerre aztán, míg a virágokban gyönyörködtek, kisurrant a kertből, s a kaput rájuk zárta. Szalad Zuzó a kapuhoz, s átkiált Béla kisasszonynak:

- Mit akarsz, Béla kisasszony?

- Azt akarom, Zuzó vitéz, hogy maradj a leánypajtásaiddal a virágoskertben.

Hiába könyörgött Zuzó, nem eresztette ki onnét. Három nap s három éjjel ott tartotta, akkor leszólt Zuzónak az ablakból:

- Dobd fel a kalapodat, Zuzó vitéz, akkor kieresztelek!

Mit volt, mit nem tenni, Zuzót gyötörte az éhség, feldobta a kalapját. Béla kisasszony fejébe csapta a kalapot, s leszólt nagy nevetve:

- Most már én vagyok az úr. Fejemen a kalap. Mehetsz haza, Zuzó vitéz!

Zuzó nagy szégyenkezve elkullogott a leánypajtásaival, s amint eltakarodtak, mondta Béla kisasszony Peturnak:

- No, Petur, Zuzó többet, tudom, nem jó vissza. Most már itt a kezem: tied vagyok halálig.

Felelte Petur:

- Elég rosszul cselekedtél, Béla kisasszony, hogy megcsaltad Zuzót, mert mi úgysem lehetünk egymásé ez életben: Etelka húgodnak adtam a szívemet.

- Jól van, Petur, ha neki adtad, légy az övé. Várj, mindjárt beküldöm a húgomat.

Azzal kiment, s egy fél óra sem telt belé, visszajött földig selyem, aranyos szoknyában.

- Itt vagyok, Petur!

- Hát a nénéd hova lett?

- Az is itt van, Petur! Nézz meg jól!

Hej, édes istenem, örült Petur, hogy a szíve majd kiugrott! Egyszeribe nagy lakodalmat csaptak, s még ma is élnek, hogyha meg nem haltak.

KILENC

Hol volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, kidőlt kemencének bedőlt oldalában, ahol a szúnyogot rézpatkóba verték, hogy mindenbe ne botorkázzék, volt egy szegény ember s annak felesége meg egy kicsi fiacskája.

Egyszer csak beállít kilenc katona a szegény ember házához kvártélyra. A szegény ember maga is úgy élt, hogy mikor volt enni, s mikor nem, de hiába, tartani kellett a király katonáit. Úgy elkeseredett ezen szegény feje, hogy a kicsi fiát Kilencnek kereszteltette.

No, ha bizony Kilencnek keresztelték, föl is ért ez a gyerek kilenccel. Annyit evett, mint más kilenc gyerek. A szegény ember már nem tudta, mit csináljon, elment a királyhoz, s ott elpanaszolta nagy keservesen, hogy neki milyen fia van, hogy segítse valamivel, mert hiszen, ha az ő fia kilenc helyett eszik, majd katona korában bizonyosan kilenc helyett verekedik.

A király meghallgatta a szegény ember panaszát, s mindjárt megparancsolta az udvarmesternek, hogy gondoskodjék Kilencnek ételéről-italáról, hadd neveddjék, ki tudja, még mi hasznát nem veszi ennek a fiúnak.

Hát azután búját sem mondotta a szegény ember, volt Kilencnek étele-itala elegendő. De nőtt is akkorát, hogy tizenöt esztendő korában vetekedett egy óriással.

Akkor mit gondolt, mit nem Kilenc, elbúcsúzott apjától, anyjától, s meg sem állott, míg a király városába nem ért. Bemegy a királyhoz, annak mindjárt meg is tetszik a legény, s felfogadja béresnek.

- Hát mi bért adjak, fiam? - kérdezte a király.

- Nekem semmit ezen a világon - mondotta Kilenc -, csak azt engedje meg felséged, hogy mikor kitelik az esztendő, egyszer pattinthatam meg felséged orrát, aztán azt tehet velem, amit akar.

A király éppen jókedvében volt, nagyot kacagott, s mondotta Kilencnek:

- Itt a kezem, nem disznólab, eb, aki megmásolja, felfogadlak béresnek, s ha kitelik az esztendő, nem bánom, csak pattintsd meg az orromat.

Gondolta magában a király: „Hiszen megállj, Kilenc, míg az esztendő kitelik, éppen kilencvenkilencszer pusztítlak el a föld színéről.”

A királynak éppen nyolc bérese volt, kilencedik lett Kilenc. Mindjárt kezére adtak hat ökröt, de Kilenc az ökröknek sem enni, sem inni nem adott, tőle ugyan bőghettek. A többi béres vetett egy-egy villa szénát a Kilenc ökreinek, gondozták, ahogy tudták, de világért sem mertek szólni a királynak, mert féltek Kilencről.

Egyszer mit gondol, mit nem a király, leüzen a béreseknél, hogy menjenek az erdőre fáért, s amelyik először jön haza az erdőből, annak újdonszerű gúnyát csináltat.

Na, a nyolc béres már pitymallatkor talpon volt, befogták az ökröket, s nagy rittyegtetéssel-pattogatással kimentek az erdőre. Kilenc meg se mozdult, aludott, mint a bunda. Jöttek aztán a szolgálók, megfejték a teheneket, de Kilenc erre sem ébredett fel. Aztán kimentek a szolgálók, hogy szűrőt hozzanak, s leszűrik a tejet. De míg odajártak, Kilenc fölébredt, nekiesett a sajtárokknak, s amennyi volt, mind kiitta fenéig. Azzal szépen visszafeküdt a jászolba. Jönnek a szolgálók, s majd kétségbeesnek ijedtükben: volt tej, nincs tej. Istenem, istenem, ki itta meg, kutya-e, macska-e, ember-e?

Amint így tanakodnak, meglátják Kilencet. Közelebb mennek hozzá, s hát tejes Kilenc szája. De a szolgálóknak sem kellett egyéb, nekiestek Kilencnek, ki a haját, ki a bajuszát, ki a kezét, ki a lábát fogta, tépték, rángatták, verték, ütötték, de Kilenc sem vette tréfára a dolgot, föltápáskodott a jászolból, egy kicsit megrázta magát, mintha a szalmát akarta volna lerázni magáról, s a szolgálók szépen lepotyogtak róla, mint szilva a fáról. Aztán nem szólt semmit, azt is lassan mondta, a hat ökröt befogta egy szekérbe, s kiment az erdőre.

Ott már a nyolc béres megrakta volt a szekereket, s indultak hazafelé.

„Hiszen mindjárt megállótok ti” - gondolta magában Kilenc.

Ami csak fát talált az út mentén, nekivetette a vállát, s mind ledöntögette keresztül-kasul. Úgy elrekesztette az utat, hogy a béresek meg sem tudtak mozdulni.

Kilenc pedig szépen kifogta a hat ökröt, elcsapta az erdőbe, hadd legeljenek. Aztán tövestül-mindenestül kitépett egy szekérre való fát, jól megrakta a szekeret, hogy csak úgy nyikorgott alatta, s azzal indult az ökrei után, hogy fogja be.

Nézi, keresi mindenfelé az ökröket, hát uram Jézus, csak a csontja van mind a hatnak! Amíg ő a szekeret rakta, megették a hat ökröt a medvék. Az ám, éppen látja, hogy négy medve még most is marakodik a csontokon. Nem sokat teketóriázik, fogja füleinél a medvéket, a szekérhez vezeti, s befogja, akárcsak az ökröket. Veszi az ostort, nagyot rittyent, de bizony a medvék nem indítják a szekeret.

„Hm - gondolja magában -, ezeknek úgy látszik, nehéz a szekér.” Befordul az erdőbe, s hát, két farkas ott marakodik a csontokon. Fültön fogja ezeket is, a négy medve elé fogja, azzal nagyot rittyent az ostorával, hogy csak úgy csendült-bondult belé az erdő, hát csakugyan megindítják a szekeret, nem nézték az utat, mentek árkon-bokron keresztül, hegy-völgy mindegy volt nekik.

Látják ezt a béresek, hogy Kilenc nem a rendes úton megy, nekiestek a fáknak, vágták, hasították, emelték, húzták félre az útból, hogy csak úgy csurgott le róluk a verejték. Biztatták egymást:

- Vágjad, hé, emeld, hé, húzzad, hé! - Reménykedtek erősen, hogy mégiscsak előbb érnek haza Kilencnél.

Ezalatt Kilenc ment árkon-bokron át, s egyszerre csak elejébe toppan az ördög, elkezd vele ingerkedni. Volt egy bot az ördög kezében, s azzal hol a farkasokat, hol a medvéket piszkálta, szurkálta, hol meg a kerék agyába dugta a botot, hogy megállítsa a szekeret.

- Hé, atyafi - mondta Kilenc -, ne bolondozz, mert ha letörik a kerekem, bizony mondom, hogy te tartod a tengelyt hazáig.

Hanem beszélhetett, az ördög rá sem hallgatott. Egyszerre csak letörik a kerék, leomlik a szekér, megállnak a medvék s a farkasok.

- Ugye mondtam, atyafi, hogy ne bolondozz. Most már fogd a tengely végét, s tartsd házáig, gyilkos teremtetted!

- Dehogyan tartom, nem tartom én - pattogott az ördög.

- Nem tartod-e? No, majd mindjárt megmutatom, ki az erősebb!

- Szeretném látni - mondja az ördög -, fogjunk hát kezet.

Kezet fognak, de Kilenc úgy megszorítja az ördög kezét, hogy a köröm alól mindjárt kiserkedett a vér.

- No, atyafi, tartod-e már?

- Tartom, tartom, csak hagyd meg az életemet.

Az ördög megfogta a tengely végét, s a medvék meg a farkasok mindjárt indítottak, s vitték a szekeret árkon-bokron át.

Amint mennek, egy nagy folyóvízhez érnek. Azt mondja ott Kilenc:

- No, atyafi, fogjuk ki most az „ökröket”, tegyük fel a szekér tetejébe, s ketten vigyük át a vízen a szekeret.

Tetszett vagy nem tetszett az ördögnek, azt kellett hogy tegye, amit Kilenc mondott. Kifogták az ökröket, föltették a szekérre mind a hatot, aztán vállukra kapták a szekeret, átvitték a vízen, ott ismét letették, aztán befogták ismét a négy medvét s a két farkast.

Hanem az idő telt, már delet is harangoztak, s a kilenc béres közül még egy sem volt otthon. A király nem tudta elgondolni, hogy mi lehet velük. Kiállott a tornácra, belenézett a messzelátójába, hadd lám, jönnek-e valahol.

Az ám, jött Kilenc a négy medvével, a két farkassal s az ördöggel. Hej, megijedt szörnyűségesen, lekiált a legényeknek, hogy zárják be a kaput, s Kilencet be ne eresszék.

Ahogy bezárják a kaput, jó Kilenc, zörget, kiabál, de nem felel senki, a kaput sem nyitja ki senki.

- No, atyafi - mondja Kilenc az ördögnek -, én megfogom a szekeret erről, te meg túlról, s hajítsuk át a kapun, de úgy, hogy se a szekérnek, se az „ökröknek” baja ne legyen.

Megfogják a szekeret, áthajítják a kapun. Nem is lett baja sem a szekérnek, sem az „ökröknek”, csak a fák törtek apró darabokra; vihették mindjárt a szolgák a konyhára. A medvéket s a farkasokat Kilenc szépen bekötötte az istállóba. A király úgy megijedt, hogy egy szó nem sok, annyit sem mert szólani Kilencnek. Megcsináltatta neki a ruhát, s még meg is dicsérte.

Hanem ettől kezdve nem volt sem éjjele, sem nappala.

„Istenem, istenem - gondolta magában -, ha kitelik az esztendő, s ez a legény megpattintja az orromat, vége az életemnek.” Mind azon törte a fejét, hogy s mint tudja elpusztítani Kilencet.

Egyszer aztán levelet írt a király a szomszéd városba, s azt írta abban a levélben, hogy aki ezt a levelet átaladja, világhíres nagy tolvaj, egyszeribe füléljék le s akasszák fel. Hanem szóval azt mondotta Kilencnek, hogy csak menjen be a városba, itt meg itt adja át a levelet, ott nagy summa pénzzel tartoznak, s hozza el a pénzt.

Béfogja Kilenc az ő hat „ökrét”, bemegy a városba, ottan átadja a levelet a bírónak.

No, mindjárt összecsőditik a várost, körülfogják Kilencet, s viszik az akasztófa alá. Mondja a hóhér Kilencnek:

- No, fiam, ne félj, tedd a nyakadat a hurokba.

Mondja Kilenc:

- Tenném én jó szívvel, de nem tudom a módját. Előbb mutassa meg kend!

Mit gondol, mit nem a hóhér, bolond fejét beledugja a hurokba. De Kilencnek sem kellett több, megrántja a kötelet, s vége volt a hóhérnak.

Hej, megijednek a népek, szaladott, ki amerre látott.

- Nem oda Buda! - kiáltott Kilenc.

Nyakon csípte a város bíróját, s mondta:

- Hé, add meg a király pénzét, mert különben az egész várost összeduvasztom!

Mit csináljon a szegény város bírója, ami pénz volt aládában, leolvasta Kilencnek. Azzal Kilenc nagy vígan visszament a királyhoz:

- Itt a pénz, felséges királyom!

Majd megpukkadt mérgében a király. Nem tudta már, mit csináljon Kilencsel. Gondolt erre, gondolt arra, egyszerre csak azt gondolta, hogy összeszedeti, ami csont van a határban, s elküldi Kilencsel az ördögök malmába, hogy öröltesse meg. Ha az emberek nem bírtak vele, majd csak bírnak vele az ördögök - gondolta magában a király.

Még aznap összeszednek kilenc zsák csontot, s mondja a király Kilencnek:

- No, fiam, vidd el ezt a kilenc zsák csontot az ördögök malmába, s öröltesd meg.

Befogja Kilenc a négy medvét s a két farkast, viszi a csontot az ördögök malmába. De mikor éppen közeledett a malom felé, észrevette az az ördög, akivel a szekér tengelyét az erdőben megfogatta volt, uccu, kiszaladt, bezárja a kaput, s még a hátát is jól nekiveti, hogy Kilenc be ne tudjon jönni.

Zörgeti a kaput Kilenc, kiabál:

- Nyissátok ki, hé, mert búzát hoztam!

De hiszen kiabálhatott, eszükbe sem volt, hogy kinyissák. No, ha nem nyitották, kinyitotta Kilenc. Akkorát ütött az öklével a kapura, hogy egyszeribe kétfelé esett. Kiabált eleget, hogy ő még ilyen malmot nem látott, ahová be nem akarják eresztetni az örletőt.

Kiszaladnak az ördögök mind az udvarra. Jön a molnármester is, s kérdi Kilencet:

- Hát mit hozott kend?

- Kilenc zsák búzát, s mindjárt megöröljétek, mert különben így meg úgy, elduvasztom a malmot, s kápolnát építek a helyére.

- Bizony nem öröljük meg - mondta a molnármester -, hiszen nem is búzát hozott kend, hanem csontot.

- Már akár búzát, akár csontot, akár tüzes mennykövet, megöröljétek, amíg jó dolgotok van.

- Nono, ne fenyeget, nem ijedünk mi meg!

- Még egyszer mondom, megörölitek-e?

- Dehogy öröljük, dehogy öröljük.

- No, hát majd megöröllek én téged pereputtyostul - mondotta a molnármesternek.

Azzal csak megfogja a molnármestert, ráültette egy malomkőre, azt elkezdette forgatni, s minden fordulásra egy rend bőrt köszörült le a molnármesterről. Hanem mikor kilenc bőr leköszörülődött róla, akkor bezzeg a molnármester is másként beszélt.

- Jaj, ne öröljön kend többet, inkább megörölöm a búzáját, ha ördögcsontból van is.

Szépen megörölték a kilenc zsák csontot, s estére Kilenc haza is vitte a csontlisztet. Jelentette hangosan:

- Itt a búzaliszt, felséges királyom, csaphat hét országra szóló vendégséget!

De csakhogy fel nem vetette a királyt a méreg s a bosszúság. Nem tudta, mitévő legyen. Sem az emberek nem tudják elpusztítani, sem az ördögök. Hogy tudjon megszabadulni ettől a kötélre valótlól?

Telt-múlt az idő, mindjárt itt van az esztendő. Akkor majd Kilenc megpattintja az orrát, s mehet „Földvárra deszkát árulni”, vége az életének. No, hanem mégis kigondolt valamit. Ásatott az udvar közepén egy százöles kutat. Rengeteg nagy kövekkel körülrakatta, aztán mondotta Kilencnek:

- Na, fiam, Kilenc, látom, hogy te vagy a legerősebb s legügyesebb valamennyi cselédem között. Menj le a kút fenekére, a többi legényeim majd leeregetik a köveket, te meg rakd ki jól a kút oldalát.

Lement Kilenc a kút fenekére, a cselédek pedig hengerítették belé a köveket, s nem eregették szépen lefelé, ahogy a király mondta; de Kilenc oda se neki, fél kézzel kapta ki a köveket, s kirakta módosan a kút oldalát, aztán mind feljebb, feljebb jött. Nem történt semmi baja.

Hej, megijed a király, hogy ez a legény innét is megmenekszik! Volt a palota tornyában egy százmázsás harang, azt onnét lehozatta, s a kútra szépen ráborította.

De Kilenc oda se neki, fejébe húzta a százmázsás harangot, kilépett a kútból, aztán szépen megemeltette a harangot, mint egy kalapot, s köszöntötte a királyt illendőképpen:

- Adjon isten jó napot, felséges királyom.

De még csak most fogta el a királyt a szörnyű félelem s a nagy erős búbanat. Nem tudta senki, hogy mi baja lehet. Csak járt fel s alá nagy búsan a palotában, szavát is alig lehetett venni.

Kérdi egyszer a királykisasszony:

- Mi bajod van, édesapám, miért vagy olyan szomorú?

- Hej, édes lányom, ne kérdezz, úgysem tudsz te engem megvigasztalni.

De addig faggatta a királykisasszony, hogy mégis elmondta a baját. Hogy az isten elvette volt az ő eszét, s így meg így fogadta fel Kilencet béresnek.

- Hát csak ez a baja, édesapámnak? No, ezért egyet se búsuljon! Mindjárt eléveszem én Kilencet.

Azzal kifordult a királykisasszony az apja szobájából, megy a maga szobájába, s hivatja oda Kilencet.

- Itt vagyok, felséges királykisasszony.

- Jól van, Kilenc. Gondolod-e, hogy miért hivattalak?

- Nem én, felséges királykisasszony.
- Hát azt tudod-e, hogy mindjárt kitelik az esztendő?
- Azt már tudom, felséges királykisasszony.
- No, Kilenc, hallottam, hogy az édesapám mivel fogadott fel téged. Ne pusztítsd el az édesapámat, itt vagyok én, pattintsd meg az én orromat.
- Én-e, felséges királykisasszony? De már azt a világ minden kincséért sem cselekedném.
- Nem-e? No, ha nem, akkor majd én pattintom meg a tiedet.

Mondotta Kilenc:

- Csak pattintsa, felséges királykisasszony, én nem bánom.

Odamegy a királykisasszony Kilenchez, pattintásra tartja az ujját, célozgatja Kilenc orrát, de egyszerre csak mit gondol, mit nem, megöleli Kilencet, s mondja neki:

- Hallod-e, te Kilenc, tetszik a te személyed énnekem, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

No, így éppen jól volt, nagy vigasság lett a nagy szomorúságból. Lett nagy dínomdánom, lakodalom. Járt a király is, jártam én is, menjetek oda, járjátok ti is!

A KÓRÓ ÉS A KIS MADÁR

Egyszer egy kis madár rászállott egy kórára, s mondta neki:

- Ringass engem, kóró!

Mondta a kóró:

- Biz én nem ringatlak, eleget ringattalak már.

Megharagudott a madárka, repült a kecskéhez, s kérte:

- Kecske, rágd meg a kórót, mert nem akar ringatni engemet.
- Biz én nem rágom meg, mert eleget rágtam én már - felelt a kecske.

Repült a madár a farkashoz, s kérte:

- Farkas, edd meg a kecskét, mert nem akarja a kórót megrágni, a kóró pedig nem akar engem ringatni.
- Bizony nem eszem én - felelt a farkas -, ettem én már kecskét eleget.

Berepült a madár a faluba, s kérte a falut:

- Falu, lödd meg a farkast, mert nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megenni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.
- Bizony nem lövöm én, lőttem én már farkast eleget. Most a madárka elrepült a tűzhöz, s kérte a tüzet:
- Tűz, égesd meg a falut, mert nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, s kóró nem akar ringatni engem.

- Biz én nem égetem, égettem én már eleget - mondotta a tűz.

Hej, istenem, mit csináljon a madárka, elrepült a vízhez szörnyű haragjában.

- Víz, oltsd el a tüzet, tűz nem akarja elégetni a falut, falu nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

Mondja a víz:

- Biz én nem oltom, oltottam én már eleget.

Repült a madárka az ökörhöz, s kérte:

- Ökör, idd meg a vizet, víz nem akarja eloltani a tüzet, tűz nem akarja elégetni a falut, falu nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

Az ökör feleli:

- Bizony nem iszom én, ittam én már eleget.

Istenem, istenem, hová-merre forduljon szegény kis madárka! Fordult a járomhoz, s kérte:

- Járom, törd fel az ökör nyakát, ökör nem akarja meginni a vizet, víz nem akarja eloltani a tüzet, tűz nem akarja elégetni a falut, falu nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

Mondta a járom:

- Bizony nem töröm én fel, feltörtem én már elégszer.

Hát most már igazán merre menjen, hová forduljon a madárka? Ő bizony egyet gondolt, s elment a szűbogárhoz, s kérte szépen:

- Szű, edd meg a jármot, mert járom nem rontja fel az ökör nyakát, ökör nem issza meg a vizet, víz nem oltja el a tüzet, tűz nem égeti el a falut, falu nem lövi meg a farkast, farkas nem eszi meg a kecskét, kecske nem rágja meg a kórót, kóró nem ringat engem.

No, a szűbogár meghallgatta a kis madár kérését. Szű megette a jármot, járom feltörte az ökör nyakát, ökör megitta a vizet, víz eloltotta a tüzet, tűz elégette a falut, falu meglőtte a farkast, farkas megette a kecskét, kecske megrágta a kórót, kóró ringatta a madárkát, s még mai napig is mind ringatja.

A VÖRÖS SAPKA

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, kidült kemencének bedült oldala volt - elég az, hogy volt egy katona. Hej, sanyarú a katona élete, az volt ezé is, de milyen sanyarú! Minden kicsiségért lekapták a húsz körméről, hol huszonötöt, hol ötvenet raktak rá, hogy csak úgy füstölt a nadrágja. Bizony mondom, s ha nem mondom, úgy is elhihetitek, hogy a katona megunta ezt a keserves életet, s a szíve erősen vágyakozott a szülőföldjére. De hiába vágyakozott, ezer szem vigyázott reá, s ahányszor a szökést megpróbálta, annyszor csípték nyakon, s számolatlan verték rá az ötven botot.

Így telt-múlt az idő, bizony rosszul telt. Egyszer amint éppen strázsán állott a szegény katona, s búslakodik, sóhajtozik magában, elejébe állít egy vörös sapkás ember.

- Megállj! Ki vagy? - kiált rá a katona, s célba veszi a vörös sapkás embert.

- Csak ereszd le a puskádat - mondotta ez -, engem úgysem fog a golyód, mert én az ördögök királya vagyok!

De bezzeg egyszeribe földre eresztette puskáját a katona, s kérdezte nagy ijedten:

- Mit akarsz?

- Azt akarom, hogy megszabadulj innét, Nesze, nyomd a fejedbe ezt a veres sapkát, s eredj haza szülőföldedre. Ne félj, ha ezt a sapkát a fejedre teszed, senki lélek meg nem lát. Egy esztendeig strázsát állok helyetted, de akkor aztán jere vissza.

Hej, megörült ennek a katona, fejébe nyomta a veres sapkát, s ment hegyeken-völgyeken által, de mehetett is bátran akármerre, mert sok emberrel találkozott hazafelé mentében, de őt egy sem látta a veres sapkában.

Sötét este volt, mikor beállított az apja házába, éppen akkor is róla beszélgettek a szülei, testvérei, keseregtek sanyarú során; de bezzeg nagy örömmé változott a nagy búban, mikor lekapta fejéről a veres sapkát, s hangos szóval jó estét kívánt!

Hiszen örültek, örültek, de csakhamar búra fordult az örömmé, mert tudták, hogy még nincs itt az ideje a hazajövetelének.

- Jaj, lelkem fiam, édes fiam - kesergett az édesanyja -, mért jövel haza idő előtt?! Utánad jönnek, vasra vernek, holtig tartó nehéz rabságra vetnek.

- Sose sírjon, keseregjen, édes szülém - mondotta a legény. - Egy esztendő múlva visszatérek, addig az ördögök királya istrázsát áll helyettem. Az adta ezt a veres sapkát is, amikor ezt fölteszem, senki sem lát. Nézzen csak ide!

Azzal fejébe nyomta a veres sapkát, s hát csakugyan: volt, nincs, senkisé sem látta a legényt, pedig ott volt a szobában.

Hanem egy esztendő kevés idő, úgy eltelt, mintha nem is lett volna: a szegény katonának vissza kellett menni. Elbúcsúzik keserves könnyhullatások közt apjától, anyjától, minden atyafiától, búsan fejébe nyomta a veres sapkát, s láthatatlanul ment, mendegélt hegyeken-völgyeken át, vissza a király városába, egyenesen arra a helyre, hol strázsát állott az ördögök királya. Szalutált katonásan, s jelentette:

- Itt vagyok, ördögök királya!

- Derék ember vagy - mondotta ez -, látszik, hogy magyar vagy: megtartottad a szavadat. Hát csak állj ide, de ne félj többet a bottól, ha százat mérnek is rád, mert én úgy megcsináltam, hogy nem neked fáj majd az ütés, hanem a kapitányodnak.

Egyszeribe gúnyát cseréltek, az ördög visszavette a veres sapkát, eltűnt, a katona meg ott maradt a strázsán. Még egy hét sem múlt el, a katona valami nagyot hibázott, de olyan nagyot, hogy nem is ötven botot, de százat ítélték rá. Hej, uram teremtőm, a szegény kapitány előre félt a botoztatástól, mert valahányszor az ördögöt megbotoztatta, mindig neki fáj, már egy csontja sem volt ép. Gondolta magában, ő bizony többet nem botoztatja a katonát, hanem hazaereszti, hadd menjen ördögös katonája.

Úgy is lett: a katonát hazaeresztették, menjen isten hírével. Így szabadult meg szegény feje a katonaélettől.

Hanem ez rég volt, talán igaz sem volt, mert most már az ördög sem szánja a katonát.

KISOKOSKA

Volt egyszer egy szegény asszony s annak egyetlen fiacskája, aki olyan okos volt, hogy az egész falu Kisokoskának hívta.

- Hej, édesanyám - mondja egy reggel Kisokoska -, de szép álmot láttam!

- Hallom, fiam, hallom.

- Bizony nem mondom el én azt, amíg be nem teljesedik - mondta Kisokoska.

Hiába biztatta, hiába fenyegette, még meg is verte Kisokoskát az anyja, nem mondta el az álmát. Mit gondolt, mit nem a szegény asszony, fogta Kisokoskát, vitte a zöld királyhoz, s elpanaszolta, hogy micsoda csökönyös fia van neki.

- Csak hagyd itt a fiadat, szegény asszony - mondta a király -, majd kiveszem én belőle az álmát.

Hazament az asszony nagy sírva-ríva, akkor a király elővette Kisokoskát, de beszélhetett neki szépen, csúnyán. Kisokoska neki sem mondta el az álmát.

Hej, megharagudott a király szörnyen, kapta-fogta magát, egy nagy tornyot építtetett, s abba befalaztatta Kisokoskát. De a királykisasszonynak igen megtetszett Kisokoska, apja tudta nélkül egy kis ablakocskát hagyatott a tornyon, s azon által ételt adogatott be Kisokoskának.

Na, telt-múlt az idő, egyszer csak azt üzeni a veres király a zöld királynak, hogy ő másnap délben pontban tizenkét órakor asztalhoz ül, s ha az első falatot ki nem lövi a szájából a zöld király, kő kövön nem marad az országában.

Búsult a király, hogyne búsult volna, nem tudta elgondolni, hogy mitévő legyen.

- Mért búsulsz, lelkem édesapám? - kérdezte a királykisasszony.

Mondja a király, hogy mit üzent neki a veres király; de bezzeg nagy bánatba borult a királykisasszony is, s aznap sírva vitt ebédet Kisokoskának.

- Hát téged mi lelt, szép királykisasszony?

Elkesergi a királykisasszony, hogy mit üzent a veres király, de Kisokoska nagyot nevetett, s azt mondta:

- Sose sírj emiatt, szép királykisasszony. Eredj haza, feküdjél le, aludjál, s reggel monddad édesapádnak, hogy csudálatos álmot láttál. Azt láttad álmodban, hogy a király szétbontatta a tornyot, s hát, élt Kisokoska. Aztán Kisokoska kezébe kapott egy nyilat, azt ellőtte a veres király országába, ott is annak palotájába, s kilőtte a veres király szájából az első falatot.

Úgy tett a királykisasszony, ahogy Kisokoska tanácsolta. Reggel elmondta az álmát, amit nem látott; a király ámult-bámult, csóválta a fejét, hitetlenkedett, de mégiscsak elbontatta a tornyot, s hát, csak kilépett abból egy deli szép legény. Akkorát nőtt s úgy megszépült Kisokoska, hogy a király alig ismerte meg. Nosza, mindjárt aranynyilat nyomtak Kisokoska kezébe, ő meg kiállott egy domb tetejére, röppent a nyílvevő, s meg sem állt, míg a veres király palotájába nem talált, s úgy kilőtte szájából az első falatot, hogy ijedtében hanyatt vágódott a veres király.

No de egykettőre talpra szökött a veres király, s üzente nagy haraggal a zöld királynak, hogy azt a huncut betyárt, aki őt úgy megcsúfolta, egyszeribe hozzá küldje, mert bizony mondja, hogy kő kövön nem marad a zöld király országában.

Mit tehetett szegény zöld király, bár jól tudta, hogy majd akasztófán szárad Kisokoska, útnak eresztette. De Kisokoska nem indult egymaga, kiválasztott tizenegy legényt, akik hozzá úgy hasonlítottak, mint egyik tojás a másikhoz; aztán kétszáz katonát felöltöztetett patyolatfehér ruhába, azokat ültette hófehér paripákra, száz katonát pedig öltöztetett koromfekete ruhába, s ültette azokat fekete paripákra, így indult a veres király országába. Mikor aztán megérkeztek a veres király városába, s ott is a palota kapujába, Kisokoska megállította a katonákat, s mondta nekik:

- Maradjatok a kapu előtt, s ha látjátok, hogy akasztófa alá állított a veres király, nyargaljatok sebes szélnél sebesebben az akasztófa felé, elől a fehér huszárok, hátul a feketék.

Sötét este volt, amikor megérkeztek, ott mindjárt elszállásolták Kisokoskát tizenketted-magával egy szobába, jól megvacsoráztatták, aztán lefeküdtek. A veres király azonban istrázsát állított a szobába, s megparancsolta annak, hogy amelyik a tizenkét legény közül először szólal meg, annak a jobb füle mellől, amikor alszik, vágjon le egy tincs haját, az lesz bizonyosan Kisokoska.

Ahogy lefeküdtek, csakugyan megszólalt Kisokoska:

- Jó édes kenyere van a veres királynak!
- Vajon mitől lehet olyan édes? - kérdezték a többiek.
- Attól, hogy asszonytej van benne.

Hiszen csak azt várta az istrázsa, hogy elaludjanak. Kisokoska hajából levágott egy tincset a jobb füle mellől. De vághatta, mert reggel Kisokoska a többi legény hajából is levágott egy tincset, s a veres király, amikor maga elé rendelte őket, nem ismerte meg, hogy melyik Kisokoska. Nagy haraggal visszaküldte őket a szobájukba, aztán hívatta a szakácsnét, s ráíravallt:

- Igaz-e, hogy asszonytej van a kenyérben?
- Felséges királyom, irgalom szegény fejemnek - mondta a szakácsné -, szoptató asszony vagyok, s dagasztás közben egy csöpp tej a tésztába csöppent.

Dúlt-fült a király, elkergette a szakácsnét, aztán éjjelre megint istrázsát állított a tizenkét legény mellé, s megparancsolta, hogy vágjon le egy hajtincset a bal füle mellől annak, aki először megszólal. Bezzeg hogy most is Kisokoska szólalt meg először. Azt mondta:

- Jó bora van a királynak, csak az a kár, hogy embervér van benne.

Ahogy elaludtak, az istrázsa levágott egy tincset Kisokoska bal füle mellől, de Kisokoska eszén most sem járt túl; mind a tizenegy legény hajából levágott egy tincset, a bal füle mellől, úgy mentek a veres király színe elé.

- Hej, szedtevette - ordított a király -, hát már sohasem tudom meg, hogy ki lőtte ki szájamból az első falatot?!

- Dehogynem - lépett előre Kisokoska -, én lőttem ki, felséges királyom!

- Hát azt honnét tudod, hogy az én boromban embervér van?!

- Azt onnét, hogy amikor a szőlődet taposták, az egyik kádban a szőlő közé egy kés vegyült, az az ember, aki a szőlőt taposta, belelépett a késbe, a vére kicsordult: attól véres a borod.

Egyszeribe hívatta a király a taposóembert, s hát csakugyan úgy történt, ahogy Kisokoska mondta.

- No de, te betyár, most a kezembe kerültél - kiabált a király -, egyszeribe akasztófára húztatlak!

Ott mindjárt megkötözték Kisokoskát, kivezették az udvarra: annak a közepén állt az akasztófa. Már a hurkot is a nyakába vetették, akkor azonban intett Kisokoska a fehér meg a fekete huszároknak, s ahogy azok vágtatni kezdtek, kiáltott Kisokoska az összecsendült embereknek:

- Fusson, akinek az élete kedves, mert azok a fehérek angyalok, értem jönnek, hogy a mennyországba vigyenek; a feketék pedig az ördögök, azok meg titeket a pokolba visznek!

Hej, lett szörnyű ijedelem, futott, ki merre látott, futott a veres király is, de Kisokoska is utána, kikapta a király kezéből nagy görbe kardját, levágta a fejét, a kard hegyére tűzte, s úgy ment haza a zöld király udvarába.

Szaladt egyenesen a király szobájába, ott a veres király fejét úgy lecsapta az asztalra, hogy az asztal négyfelé hasadt.

Akkor mondta Kisokoska:

- No, felséges királyom, ez volt hát az én álmom. Most már tudja-e?

Mondjam, ne mondjam, a király Kisokoskának adta a leányát s fele királyságát (holta utánra ígérte az egészet), aztán hatlovas hintót küldtek a Kisokoska anyjáért.

Még aznap megtartották a lakodalmat, s ma is élnek, ha meg nem haltak.

A DICSEKEDŐK

Volt egyszer egy ember s annak három fia. Ez az ember a két idősebbik fiát mesterségre adta. Az egyikből borbély, a másikkól kovács lett. A legkisebb fiúnak nem kellett semmiféle mesterség. Ez beállott katonának.

Esztendő múlt esztendő után, a fiúk nem jártak haza. Egyszer aztán levelet kaptak, hogy siessenek haza, ha még életben akarják látni az apjukat. Jöttek is a fiúk azonnal, s hát csakugyan halálán volt az apjuk.

- Ó, édes fiaim - örvendezett a haldokló ember -, csakhogy még egyszer láthatlak! Mondjátok el nekem, melyik mire vitte. Jól kitanultatok-e a mesterségeket?

Mondta a legidősebbik:

- Ne búsuljon, édesapám! Én jól kitanultam a mesterségemet. Úgy tudok beretválni, hogy a nyulat futtában megberetválom.

- Na, ez igen szép - örvendezett az öregember. - Ha olyan jól tudsz beretválni, akkor te a jég hátán is megélsz, édes fiam.

- Érettem se búsuljon, édesapám - mondta a második legény, a kovács. - Én meg úgy kitanultam a mesterségemet, hogy a lóra futtában felveszem a patkót, meg le is veszem róla!

- Ó de jó, istenem, ó de jó! - örvendezett az öregember.

Aztán a katona fiát kérdezte:

- Hát te, fiam, milyen katona vagy? Jól tudsz-e bánni a karddal?

- Jól ám! - mondta a katona. - Hallgasson csak ide, édesapám. Egyszer sétáltam az utcán, mégpedig a legfényesebb ruhámban. Amint sétáltam, hullani kezdett az eső. Hej, uram teremtem - gondoltam magamban -, most mit csináljak? Megijedtem, hogy az eső átáztatja az én szép atillámat. No, nem gondolkoztam sokáig. Hirtelen kirántottam a kardomat, s olyan gyorsan vagdalkoztam magam körül, hogy egy csepp eső sem esett rám. Hej, hogy csudálkozott a többi katona, amikor visszamentem a kaszárnyába! Kérdezték, mit csináltam, hogy nem vert meg az eső. Aztán jött az ezredes úr. Az is megkérdezte. Haptákba vágtam magamat, s mondtam: - „Jelentem alássan, vitéz ezredes úr, nem csináltam én egyebet, csak kirántottam a kardomat, s azzal visszavertem az esőt!” „Derék vitéz vagy, fiam” - mondta az ezredes úr, s egy zacskó aranyat adott ajándékba.

- Ó, istenem, istenem - örvendezett az öregember -, most már igazán nyugodtan halok meg! Látom, hogy megéltek a magatok mesterségéből. Nincs szükségetek arra a pénzecskére, amit lassanként összekuporgattam.

Hej, hogy lekonyult a dicsekedő fiúk orra! Úgy elment a kedvük a dicsekedéstől, hogy soha többet nem dicsekedtek.

A CSIZMADIA SZERENCSEJE

Volt egyszer egy szegény csizmadia, olyan szegény, hogy csupán egy pár cipőre való bőr volt az egész vagyona. Este lefekvés előtt kiszabta ezt a bőrt keserves sóhajtozások közt, hogy majd másnap megcsinálja, aztán lefeküdt, elaludt, s hát reggel mit lát? Kész volt a pár cipő, de olyan finoman meg volt az varrva, hogy szeme-szája elállt a csudálkozástól. Hiszen ha finom munka volt a cipő, akadt is gazdája, aki a rendesnél többet fizetett érte. Az árából mindjárt vett egy pár cipőre való bőrt (még maradt is egy-két forintja), azután ezt is kiszabta este, lefeküdt, elaludt, s hát reggel megint kész volt a cipő. De milyen cipő! Az első szolgája sem lehetett volna ennek. Annyi pénzt kapott érte, hogy négy pár cipőre való bőrt vehetett az árán. Bezzeg hogy ezt is kiszabta, de varrni nem ő varrta meg, hanem másvalaki, a jóisten tudja, ki. Ez aztán így ment napról napra, hétről hétre, hónapról hónapra: a szegény csizmadia úgy meggazdagodott, hogy majd felvetette a pénz.

- Hallod-e, anyjuk - mondta egyszer a csizmadia a feleségének -, mégiscsak meg kellene lesnünk, hogy kik azok a jótétlelkek, akik minket így talpra állítottak.

- Bizony, lessük meg, én is azt mondom.

Aznap este nem feküdtek le, hanem a kiszabott bőrt szépen letették az asztalra, ők meg a szoba sarkában egy függöny mögé húzódtak, s úgy várták, hadd lám, ki jön be a szobába. Hát egyszer csak tip-tap, betepegett-tapogott két öklömnyi emberke, akiken még csak egy szál ingecske sem volt, szépen felkuperodtak az asztalra, s egykettő! - munkának láttak. Még jól el sem táthatta száját a csizmadia meg a felesége, kész volt a cipő, aztán huss! - valahol a kulcslyukán kihussantak.

- Na, ez igazi csudadolog - csapta össze kezét a csizmadia.

- Ó, az áldott jó lelkek - áradozott a csizmadiáné. - Gazdagokká tettek minket, pedig egy szál ingecskékünk sincs.

- Tudod mit, asszony - mondotta a csizmadia -, én csinállok nekik kis cipőcskéket, te meg varrj nekik nadrágocskát, kabátocskát, ingecskét, a fejükbe sapkácskát, mert bizony megveszi különben őket az isten hidege.

Nosza, mindjárt munkának láttak, s másnap este kitették az asztalra a kész ruhácskákat, s úgy várták a kis törpécskéket. Hát jöttek is azok, tip-tap, de halljátok csak, mi történt, mikor meglátták a szép ruhácskákat! Nagy örömükben táncra kerekedtek, aztán felöltöztek, illegették-billegették magukat, s megint csak táncoltak, hejehujáztak, icipici ujjacskáikkal pattogtattak:

*Haj, haj, haja-haj,
Nincsen immár semmi baj!
Nem leszünk már suszterek,
Vagyunk úriemberek!*

Így táncoltak, hejehujáztak sokáig, aztán huss! A kulcs lyukán kiröppentek, s többet soha vissza nem jöttek. Hiszen már nem is volt szükség rájuk, olyan gazdag ember lett a szegény csizmadiából. Ő is mind azt hajtogatja:

*Haj, haj, haja-haj,
Nincsen immár semmi baj!
Nem leszek már többé suszter,
Vagyok finom úriember!
Úgy bizony, az bizony, Feleségem tésasszony.*

Ha a csizmadiából finom úriember nem lett volna, az én mesém is tovább tartott volna.

A KIRÁLY KÉPE

Egyszer egy király, amint a mezőn vadászgatott, találkozott egy parasztemberrel, s szóba ereszkedett vele.

- No, te szegény ember, mennyi pénzt szerzesz egy nap?

- Három húszast, felséges királyom.

- S mit csinálsz te azzal a három húszassal?

- Az első húszast megeszem, a másodikat kamatra adom, a harmadikat meg visszaadom.

- Nem értem - mondta a király -, magyarázd meg a mondásodat.

- Igen egyszerű ez, felséges királyom. Egy húszason kenyeret veszek, s azt megeszem. A másik húszassal a gyermekeimet táplálom, akik majd ha megöregszenek, engem táplálnak. Ez a kamat. A harmadik húszast az édesapámnak adom, aki gyermekkoromban ennem adott.

- Helyes - mondta a király -, de ígérd meg, hogy akárki kérdezze tőled a mondásod magyarázatát, meg nem magyarázod, amíg az én képemet százszor meg nem láttad.

A paraszt megígérte, a király meg hazament. Első dolga volt, hogy a minisztereinek elmondja, micsoda furcsa találós meséket adott fel neki egy parasztember. Bölcs emberek voltak a miniszterek, de egyik sem tudta megfejteni a találós meséket. Az egyik miniszternek azonban nem volt nyugta, felkereste a parasztot, s kérte, hogy a találós meséket fejtse meg neki.

- Nem lehet - mondta a paraszt -, mert a királynak megígértem, hogy addig senki fiának meg nem fejttem, amíg a képét százszor nem láttam.

- Iszen ha csak az kell - mondta a miniszter -, megmutatom én neked a király képét, mégpedig százszor.

Azzal kivett a zacskójából száz aranyat, s leszámolta a parasztnak.

- Ihol, lássad, mindeniken ott a király képe.

Bezzeg hogy a paraszt most már szívesen megfejtette a találós meséket.

Nosza, sietett haza a miniszter, s nyomban jelentkezett a királynál a megfejtéssel.

- Ezt neked az a paraszt fejtette meg - mondta kedvetlenül a király. - Hozzátok ide azonnal.

Hozták mindjárt a parasztot.

- Hát nem ígérted meg nekem - rivallt a parasztra a király -, hogy addig senkinek sem fejtet meg a mondásodat, amíg a képemet százszor nem láttad?

- Felséges királyom - felelt a paraszt -, én az ígéreteket nem szegtem meg. Mert a miniszter úr százszor mutatta meg felséged képét. Ihol a száz arany!

A király nagy örömeiben két zacskó aranyat ajándékozott a parasztnak.

- Nesze, öreg, az egyiket az okosságodért, a másikat a becsületességedért.

Így lett gazdag ember a szegény emberből. Haláláig jó volt dolga, sóra, fára nem volt gondja.

IGAZSÁG ÉS HAMISSÁG

Sok ezer esztendővel ennek előtte, útnak indult az Igazság, hogy bejárja a világot, s megismerkedjék e föld minden népével. Amint ment, mendegélt, találkozik a Hamissággal. Köszönti illendőképpen:

- Adjon isten jó napot, földi, hová-merre tart kigyelmed?

Felelt a Hamisság:

- Én bizony elindultam világgá, hogy megismerkedjem e föld minden népével.

- No, ha kend úgy, én is úgy - mondta az Igazság. - Menjünk együtt.

Kezet csaptak, jó barátságot kötöttek, s megfogadták, hogy egymást jóban-rosszban el nem hagyják. Kinek amije van, egymással megosztják.

Na, továbbmentek. De ahogy az első helyen megállapodtak, mindjárt az Igazság útravalóját vették elő, abból ettek, falatoztak. Azt mondta a Hamisság: ha majd elfogy az Igazságé, azután az ő útravalójából élnek.

Az Igazság hitt a Hamisságnak. Hanem ha hitt, meg is járta szépen. Mikor az ő útravalója elfogyott, a Hamisság elővette a magáét, de egy falás kenyér nem sok, annyit sem adott az Igazságnak. Éhes volt az Igazság, de olyan éhes, hogy a szeme is vereset, zöldet látott. Kérte szépen a Hamisságot:

- Adj egy falás kenyeret, barátom! Hiszen én mindent megosztottam veled.

- Jól van - mondta a Hamisság -, adok szívesen, ha megengeded, hogy kiszúrjam az egyik szemedet.

Mit volt, mit nem tenni a szegény Igazságnak, éhes volt erősen: megengedte a Hamisságnak, hogy szúrja ki egyik szemét. Aztán továbbmentek. Hanem mikor ismét éhes lett az Igazság, a Hamisság csak úgy adott enni, ha megengedi, hogy a másik szemét is kiszúrja.

Következő alkalommal azt kívánta a Hamisság, hogy az Igazságnak vágassa le a fél karját. Az Igazság ezt is megengedte. Más alkalommal a másik fél karját hagyta levágnak, csak hogy éhen ne vesszen. S mikor a Hamisság kiszúrta az Igazságnak mind a két szemét, levágta mind a két karját, még ott is akarta hagyni az út szélén a szegény nyomorékot. Pedig akkor olyan félen való helyen voltak, ahol nemhogy ember, de még madár sem járt. Könnyörgött az Igazság:

- Ne hagyj itt elveszni, vezess el legalább egy városnak a kapujáig, ahol koldulhatok.

A Hamisság megígérte, és vezette is a nyomorék Igazságot, de nem a város végére, hanem messze-messze, rengeteg erdő szélére, egy akasztófa alá. Leült ott az Igazság, s várta, hogy valaki arra jöjjön, de bizony nem jött semmiféle lelkes állat.

„Istenem, istenem - tűnődött magában -, nem város végére vezetett ez a gonosz lelkű Hamisság, hiszen nem jár erre senki, de senki.”

Addig szomorkodott, bucsálódott magában, míg az édes jó álom elnyomta. Hanem reggel, mikor felébredett, úgy tetszett neki, hogy a feje fölött, bizonyosan valami fán, beszélgetnek. Hallgatódzik, hallgatódzik, s mindjárt észrevette, hogy nem emberek, akik a feje fölött beszélgetnek, hanem ördögök. Azt mondta az egyik ördög:

- Hej, ha tudnák az emberek, amit én tudok, bezzeg nem volna annyi nyomorék a földön!

- Mit tudsz, mit tudsz? - kérdezték a többiek.

- Kitaláltam az orvosságát - mondta az ördög -, hogy hogyan kell meggyógyítani a nyomorékságot s a vakságot.

- Hát mondd el nekünk is - mondták a többiek -, mi úgysem adjuk tovább.

- Jól van - mondta az ördög -, tudjátok meg ti is. Amely nyomorék ember újhold péntekének éjjelén meghengergőzik a harmatos fűben, annak ismét ép lesz minden porcikája, s amely vak ember megmosdik ezen az éjjelen a fű harmatjában, visszanyeri ismét a szeme világát.

Megszólalt most a vén ördög:

- Hadd hallom, ki tud még valamit közületek?

Előállott egy fiatal ördög, s azt mondta:

- Én is kitaláltam valamit, de olyant, hogy azzal egy hét leforgásán elpusztul a király városa, a király városának minden lelkes és lelketlen állatja.

- Hát ez ugyan mi lehet? - kérdezték mind egyszerre.

- Ez bizony az, hogy a városnak a napkeleti szélén egy nagy követ hengerítettem a források ereire, de olyan mélyre, hogy emberi szem meg ne lássa. Ettől a kőtől egy csepp víz sem tud felfakadni, s szomjúságban hal meg az egész város.

Többet az ördögök nem beszéltek. Elmentek valamerre, isten tudja, merre; hanem az Igazság mindent jól hallott a beszédükből, s még az éjjel megpróbálta, vajon igazat mondott-e az ördög. Éppen újhold péntekének éjjele volt, belefeküdt a harmatos fűbe, jól meghengergőzött benne, s hát, halljatok csodát, kinőtt egyszerre mind a két karja! Akkor aztán felállott, szedett mindenféle harmatos fűveket, jól megdörzsölte a szeme helyét. Egyszerre csak visszajött a szeme világa, látta az újholdat, látta az égen a ragyogó csillagokat, látta a rengeteg

nagy erdőt, s látta szegény azt is, hogy a gonosz lelkű Hamisság nem város végére vezette, hanem rengeteg erdő szélére, akasztófa alá. Hálát adott a jó szerencséjének, hogy nem hagyta el nagy nyomorúságában, s mindjárt jóra gondolt: meg sem áll addig, míg a király városába nem ér, elmegy a királyhoz, és elémondja neki, amit az éjen hallott.

Ment, mendegélt, hegyeken-völgyeken által, meg sem állott a király városáig, pedig olyan éhes volt, hogy alig bírták a lábai, s mit látnak szemei: gyászfeketébe van vonva az egész város, gyászol ott minden ember, rettenetes nagy ott a szomorúság. Ment egyenest a királyhoz, aki nagy búsan ült a szobájában. De lett nagy öröm, mikor az Igazság elmondta, hogy mi csudálatos dolog történt vele az éjen. Hogy csak vegyék ki azt a követ a föld alól, a források szájáról, s lesz víz ismét bőven. Indult mindjárt a város népe, s hát csakugyan ott volt a nagy kő a források száján. Ahogy elvették onnan, kibuggyant az áldott jó víz, megeredtek ismét a folyók és patakok, volt víz elegendő, ihattak a népek.

Bezzeg lett most jó dolga az Igazságnak! Tejbe-vajba fürösztötték, s tovább nem is eresztették, hadd éljen közöttük.

Telt-múlt az idő. A Hamisság bebarangolta a világot. De egyszer csak elfogyott az ő útravalója is, s amint ment, mendegélt, éppen abba a városba ért, ahol az Igazság lakott. Hogy esett, hogy nem, bement az Igazság házába, s kért tőle egy falás kenyeret.

Az Igazság mindjárt ráismert a Hamisságra, s azt mondta:

- Szívesen adok, ha megengeded, hogy kiszúrjam az egyik szemedet.

Mit tehetett a Hamisság, meg kellett hogy engedje.

Másnap a Hamisság megint csak elment az Igazsághoz, mert egyebütt még száraz kenyeret sem adtak, s az Igazság csak úgy adott kenyeret, ha a másik szemét is kiszúrhatja.

- Szúrd ki a másik szememet is - szölt a Hamisság -, csak adj kenyeret!

Harmadnap a bal karját, negyednap a jobb karját vágatta le a Hamisság, csak hogy kenyeret kapjon. Mikor aztán sem szeme, sem karja nem volt, megkérte az Igazságot, hogy vezesse el az alá az akasztófa alá, amely alá ő az Igazságot vezette volt.

- Jól van - mondta az Igazság -, elvezetlek. - S vezette is mindjárt az akasztófa alá, ott leültette, s szó nélkül otthagya.

Aközben beesteledett, s az ördögök ismét összegyűltek, hogy számot adjanak egymásnak, ki mit csinált az elmúlt napokban. Hanem mielőtt a számadásba fogtak volna, azt mondja a legöregebb ördög:

- Csak várjatok egy kicsit a beszéddel, nézzünk széjjel elébb, nincs-e itt valaki, mert a múltkoriban valaki hallgatódzott itt, különben a források szájáról nem vették volna el a követ.

Úgy tesznek, ahogy az öreg ördög mondja, s hát csakugyan megtalálják az akasztófa alatt a Hamisságot. Na hiszen, ráesett ahány ördög mind a Hamisságra. Ütötte-tépte, ki ahol találta. Egy szempillantás alatt ezer darabra szaggatták, s még ez sem volt elég: tüzet raktak, elégették, s a porát szélnek eresztették.

El is vitte a szél a Hamisság porát mindenüvé a világon, s azóta, ahol ember él, ott hamisság is van.

AZ ÁRVÁK PÉNZE

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egy szörnyű gazdag ember, aki azt sem tudta, mije van: káddal állott a pincében arany, ezüst. De hiába volt a nagy gazdagsága, ő is csak megöregedett s meghalt. No, ha meghalt, el is temették. Az ám, de a gazdag ember minden éjjel, ahogy elütötte a tizenkettőt, kijött a kriptájából, visszament a házába, ott mindent felforgatott, csakúgy dőndültek az asztalok, székek, almáriumok; a házbeliek pedig meg se mertek moccanni. A gazdag ember felesége le sem mert feküdni, nem volt nyugalma sem éjjel, sem nappal, s folyton tűnődött, fűnek-fának panaszkodott, mindent megpróbált, de az ura lelke pontosan hazajárt minden éjjel.

Volt az özvegyasszonynak egy kocsisa, Jancsi, s ez azt mondja egyszer az asszonyának:

- Ténsasszony, hallgasson rám, s bizony nem jár többet vissza a ténsúr lelke.
- Mondjad, fiam, mondjad!
- Adjon száz pengő forintot, aztán csináltasson egy koporsót, azt vitesse a kriptába a ténsúr koporsója mellé, s a többit bízza rám.

Hiszen adott volna a ténsasszony nem százat, ezeret (volt miből!), koporsót is csináltatott, s azt szépen a ténsúré mellé fektették. Ahogy elesteledett, Jancsi a száz pengő forintot elásta az istállóban, aztán bement a kriptába, elnyújtózkodott a koporsóban, a födelet magára húzta, mintha igazán meghalt volna.

Egyszer csak üti a tizenkettőt, s hát a ténsúr félrelöki a koporsó fedelét, s kiszáll belőle. Jancsi is félrelöki a koporsó fedelét, s kiszáll ő is a koporsóból. Nagyot néz a ténsúr, s megszólítja Jancsit:

- Hát te hogy kerültél ide?
- Én bizony csak úgy, mint a ténsúr: meghaltam, s eltemettek.
- Hm, hm! Hát aztán minek keltél föl?
- Én bizony annak, akinek a ténsúr: nincs nyugalmam.
- No, az igaz, hogy nekem sincs.

Azzal elindult a ténsúr, utána Jancsi. De a ténsúr a krypta ajtajának a kulcslyukán kibújt, Jancsi meg belül maradt. Visszaszól a ténsúr:

- Jere, Jancsi, jere!
- Az ám, mennék, de nem férek ki.
- Nem is vagy te akkor igazi halott!
- Bizony az vagyok, ténsuram, csakhogy még nem soványodtam le.
- No, az lehet - mondta a ténsúr, s kinyitotta a krypta ajtaját.

Kimegy Jancsi is az udvarra, s kérdi:

- Hát a ténsúr hová megy?
- A házba, fiam, a házba! Hát te?
- Nekem az istállóba kéne mennem, mert ott rejtettem el pénzt, s attól nincs nyugovásom.

- No, csak jere velem, előbb forgassuk fel egy kicsit a házat. Mentek mind a ketten a házba, s a ténsúr oda is a kulcslyukon ment be, de Jancsi kint maradt.

- Hát jere, Jancsi!

- Nem férek még be, ténsúr!

- Bizony akkor nem is vagy igazi halott!

- Már hogyan volnék, mikor eltemettek! Csak még nem soványodtam le.

A ténsúr hümmögött, csóválta a fejét, de azért kinyitotta az ajtót.

Bemennek a konyhára, nekiesnek az edénynek, csapkodják a földhöz, szörnyű zakatolást vittek végbe, de - csudák csudája - ami edényt a ténsúr vágott a földhöz, egy sem törött el, szépen mind visszavándorolt a helyére; amit meg Jancsi vágott a földhöz, azt ugyan többet össze nem drótozták, mert miszlikbe tört.

- Hej, Jancsi, Jancsi - mondta a ténsúr -, nem vagy te igazi halott!

- Mondom, ténsúr, hogy az vagyok, csak még nem soványodtam le.

- Jó, jó!

A konyhából mentek a szobába, ott is mindent felforgattak; aztán lementek a pincébe. Ahogy leértek, a ténsúr csak rátette a kezét egy kádra, mely színig volt arannyal, arra az a kád elpenderült a helyéről, s hát alatta egy gödörben rengeteg pénz volt!

- Látod, Jancsi, látod - mondotta a ténsúr nagy bánatosan -, e miatt a pénz miatt nincs nyugovásom! Ez a pénz árvák pénze volt, s amíg azoknak a kezére vissza nem kerül, minden éjjel fel kell járnom a síromból. Hej, csak egy élő ember megtudná, s visszaadná a pénzt az árváknak, hogy lenne nyugodalmam!

„Jól van - gondolta magában Jancsi -, most már tudom, mit csináljak.”

A ténsúr nagy sóhajtozva visszapenderítette a kádat a helyére, s mondta Jancsinak:

- No, Jancsi, gyerünk most már az istállóba, hadd lám, sok pénzt ástál-e el?

Elmennek az istállóba, s Jancsi kiásta a száz pengő forintot.

Mondta a ténsúr:

- Hej, Jancsi, Jancsi, nem vagy te halott!

- Már hogyan volnék, ténsúr?

- Bizony nem vagy te halott, mert ha az volnál, csak intened kellene, s magától feljönne a pénz.

Azalatt Jancsi visszatette a pénzt, szépen elföldelte, a ténsúr meg elindult.

- Jere, Jancsi, jere, mert mindjárt lejár az óránk.

- Mindjárt, ténsúr, mindjárt, csak jól elföldelem a pénzt.

- Hiszen már eléggé elföldelted!

De beszélhetett a ténsúr, Jancsi tovább piszmogott. Várta, hogy leteljék az óra.

- No, én nem várlak - mondta a ténsúr -, megyek.

- Csak menjen, ténsúr, menjen, mindjárt utána szaladok.

S tovább piszmogott.

Még egyszer visszaszólt a ténsúr:

- Jössz-e, Jancsi? Űt az óránk!

- Megyek, ténsúr, megyek!

Amikor ezt mondta, egyet ütött az óra. A ténsúr besurrant a kulcslyukon a kriptába, Jancsi meg az istállóban maradt.

Hiszen egyebet sem akart. Egyszeribe szaladt a ténsasszonyhoz, s elmondta, hogy mit látott-hallott. Bezzeg mindjárt mentek a pincébe, a kád alól kivették az árvák pénzét, visszaküldték az árváknak, s a ténsúr csak egyszer jött fel még a kriptából, de nem a házba, hanem az istállóba.

- Hej, Jancsi, Jancsi - mondotta neki -, ugye, mondtam, hogy nem vagy te igazi halott! De jó, hogy nem voltál az, legalább nyughatok most már az ítélet napjáig.

Azzal eltűnt a ténsúr, s többet csakugyan nem járt haza a lelke.

A MACSKA MEG AZ EGÉR

Bezzeg jó dolga volna az egérnek, ha macska nem volna a világon. De van ám macska, van bizony, a szegény egerecskének éjjel-nappal nincsen nyugta, nincs bizony.

Hej, ha láttátok volna, hogy megijedt az a kicsi egerecske, akiről most mesélek, mikor egyszer, amint futi-futkározott a szobában - topp! -, egyszerre csak valahonnét, valamelyik szögletből elétoppant egy nagy cirmos cica. Jaj, istenem, hová-merre szaladjon szegény egerecske? Nézett erre, nézett arra, hová bújjon, melyik likba? Az ám, sehol se látott likat, de még csak akkorát sem, amelyiken egy hangya befért volna. Mit mondok, hogy nem volt lik? Dehogynem volt. Ott állott a szoba egyik sarkában egy vizeskorsó, azaz dehogy állott, feküdt az a fél oldalán, nosza, uccu neki, hopp! A kis egerecske nagy hirtelen beugrott a korsó száján. Bezzeg hogy cica asszonyoság is nekiszaladt a korsónak, de mindjárt meg is állott, s igen-igen savanyú pofát vágott: szűk volt ám a korsó szája, cica nagysám, aszógája!

- Hiszen megállj - mormogott, dorombolt haragosan cica nagysám -, majd megunod te magad az üres korsóban, kihajt az éhség, s akkor, hamm! - bekaplak; tudom azt az egyet, hogy el nem szalasztlak.

Hát a szegény egerecske mit csinált? Ugyan bizony mit csinált volna egyebet, reszketett, mint a nyárfalevél, s várta, várta, hátha megunja cica nagysám a leskelődést. Hiszen várhatta! Telt-múlt az idő, de cica nagysám nem mozdult a helyéből, be-benézett a korsó száján, aztán a száját kitátotta, hegyes fogát csattogtatta, s mind azt dorombolta:

- Jere ki csak, jere! Lesz akkor haddelhadd!

Huh! Szegény egerecskét, mikor látta cica nagysám száját, még a hideg is kirázta; aztán mikor egy kicsit magához tért, két kicsi lábát összetette, s úgy könyörgött:

- Ó, drága szép cica nagysága, a szegény kis egerecskét ne bánts! Hiszen annyi egér van a világon rajtam kívül, mért éppen engem akar megvacsorázni? Hallottam nagyságodról, hogy nagyságod jószágos, kegyelmes, a szíve színarany, ugye, igaza van, aki ezt mondta magáról?

Mit gondoltok, mit felelt erre cica nagysága?

Ő bizony ezt felelte:

- Tiszta csupa igazság, amit mondasz, szép öcsém. Nincs kerek a világon több olyan jóságos, több olyan kegyelmes, több olyan aranyzívű macska, mint csekélységem, haj, de jóságból, kegyelmességből, aranyzívűségből nem tölthetem meg a hasacskámat.

Ezt mondotta, igen, szórul szóra ezt mondotta cica nagysága. Hogy azután mi történt, már azt én nem tudom. Itt a mese vége, fiam, fuss el véle!

A ROSSZ ÉS A JÓ SZEG

Réges-régen, mikor őseink még sátrakban laktak, volt egy szegény öregember, felesége s egyetlen fia. A fiú, mikor nagy legénnyé serdült, elment szerencsét próbálni, bejárt országot-világot, s csak esztendő múltán jött hír róla, hogy messze-messze a szülőföldjétől, egy nagy pusztaságban megtelepedett, meg is házasodott, s szép gazdasága van. Várták, várták az öregek, hogy egyszer csak hazajön a fiú, meglátogatja őket, de bizony hiába várták.

- No, feleség - mondta az öregember -, én tovább nem várom a fiamat, ha ő nem jön, megyek én, a világ végén is felkeresem.

Volt az öregembernek egy lova, felült rá, aztán nekivágott a világnak. Teljes három hónap múlva ért abba a pusztaságba, hol a fia megtelepedett, ott aztán hamar eligazították a sátorhoz. Éppen a sátor előtt ült a menyé a gyermekekkel, de az öregember nem szállott le a lóról, úgy kérdezte az asszonyt, hogy otthon van-e az ura.

- Nincs - mondta barátságtalanul az asszony -, elment vadászni.

- Jó asszony - kérte az öregember -, adj nekem egy ital vizet, majd elepedek a szomjúságtól!

- Sem vizünk, sem kenyerünk - utasította el ridegen az asszony, s még rá sem nézett az öregemberre, nemhogy megkérdezte volna, hogy ki, és honnét jön. Aztán azzal sem törődött, hogy hallja-e, nem-e az öregember, valami semmiséget éktelenül szidta a gyermekeket, az apjukat pedig gyalázkodó szavakkal illette.

Fájt a szíve a szegény öregembernek, de most sem árulta el kilétét, csak azt mondta az asszonynak:

- Isten áldjon, jó asszony! Ha hazajön az urad, mondd meg neki, hogy itt járt egy ilyen meg ilyen öregember, erről s erről a vidékről, te azonban nem kérdezted, hogy ki ő. Azt üzenem neki, hogy a sátrában nem jó a szeg, cserélje ki mással.

Ezzel elment az öregember, másnap meg hazajött a fia, s az asszony elmondta neki, hogy mit üzent egy ilyen meg ilyen öregember erről meg erről a vidékről.

Hiszen éppen elég volt ez az embernek!

- Tudod - kiabált szörnyű haraggal -, hogy ki volt az az öregember, akit te oly tiszteletlenül fogadtál? Az én apám! S tudod-e, hogy te vagy az a rossz szeg a sátramban? Eltakarodj a sátramból, te szívtelen asszony!

Mindjárt elkergette az asszonyt, s nem sokkal azután más asszonyt vitt a sátrába.

A szegény öregember eközben hazaért, s elkeseregte a feleségének, hogy s mint járt. Mondjam, ne mondjam, hogy ezután is csak várták, folyton várták egyetlen fiukat az öregek, de csak hiába várták. És az öregember három esztendő múlva ismét csak útra kelt, hogy lássa, milyen a sora a fiának. De most sem találta otthon a fiát, ellenben az asszony nagy

szívességgel fogadta az öregembert, kérés nélkül megkínálta étellel-itallal. Az öregember most sem szállott le a lováról, azt mondta, hogy sietős az útja, de az ételt-italt köszönettel elfogadta, s hálát adott magában, hogy a fiának ilyen derék felesége van.

- Te áldott jó asszony - mondta neki búcsúzás közben -, ha az urad hazajön, mondd meg neki, itt járt egy ilyen meg ilyen ember, erről s erről a vidékről, s te étellel meg itallal megkínáltad. Mondd meg azt is az én nevemben, hogy a sátrában a szeg igen jó, csak hagyja ott, nehogy mással kicserélje.

Az öregember megnyugodott szívvel tért vissza, másnap aztán hazatért a fia is, s az asszony elmondta neki, hogy kereste egy ilyen meg ilyen öregember, aki azt üzenté, hogy igen jó a szeg a sátorban, nehogy mással kicserélje.

- Az én édes jó apám volt az az öregember, s te vagy az az igen jó szeg a sátramban! - mondta boldogan az ember. - Eddig nem mertem elhozni sátramba az én szegény szüleimet, de most megyek, s idehozom őket!

Még aznap útra kerekedett, s elhozta öreg szüleit az ő sátrába, és még sokáig éltek együtt nagy boldogságban.

A VASORRÚ BÁBA

Volt egyszer egy szegény favágó ember. De ez aztán csakugyan szegény volt: a bőre is a csontján száradt a rettenetes sok éhezéstől. Hát még a gyermekei! Ezeknek már zörgött is a csontocskájuk, s minden kis széllebbentésre lefordultak a lábukról.

Búsult a szegény favágó, a szíve is majd megszakadt, ha látta azt a sok éhező gyermeket. Mert sokan voltak ám, mint a rostalika, talán még eggyel több. Egyszer azután - mit gondolt, mit nem a szegény ember - vállára vetette a fejszét, a gyermekeinek nem szólt semmit, s elment hazulról. Hogy hová megy, azt nem is tudta, de eltökélte magában, hogy addig meg nem nyugszik, míg a sorsa jobbra nem fordul. Ment, mendegélt, hegyeken-völgyeken át, s meg sem állott, míg egy erdőbe nem ért. Már szépen rá is esteledett, de még mindig nem állott meg. Botorkált elébb-elébb a sűrű rengetegben, de bizony annak se vége, se hossza nem volt. Mindegy - gondolta -, már meg nem áll, ha világ végéig tart is az az erdő. De egyszerre csak gyöngye világosság verődött az útjára. Megáll, aztán ismét megindul a világosság irányába.

Ment, ment, s nemsokára egy kis házikó elé ért. Annak az ablakából jött a világosság. Nem sokáig gondolkozott: beállított a házikóba. Bánta is ő, ha ördög lakik is abban. Az ám, egy lelket sem talált. Az asztal meg volt terítve szépen, étel-ital bőven volt rajta, az ágy is meg volt vetve, de hiába kajtatta fel a szobának minden zegét-zugát: egy árva lelket sem talált.

„Ha nincs: nincs” - mondta magában. Leült az asztalhoz, s evett, ahogy győzte. Hadd lakják jól már ő is egyszer életében. Jól is lakott, mint a duda.

Volt még egy pipa dohányja, rágyújtott, s füstölt, mint egy kémény. Egyszerre csak mit lát? Egy nagy fekete macska ül előtte az asztalon. De már ezen csudálkozott a szegény ember. Ő ugyan el nem tudta gondolni, hogy kerülhetett elébe az a csúnya fekete állat. Mert csúnya volt, mint a sötét éjszaka.

Már éppen le akarta kergetni, de mire meggondolta, a macska már eltűnt az asztalról, mintha csak a föld nyelte volna el.

- Hm! Ilyen csudát még nem ettem - morgolódott a szegény ember. - Mikor jött, akkor sem vettem észre, mikor elment, akkor sem. Alighanem az ördögök házába kerültem.

- Jól gondoltad, szegény ember - szólalt meg valaki e pillanatban -, ördögök házába kerültél.

De most már igazán megijedt a szegény ember. Ihol, ni! Ott áll előtte egy éktelen csúf öregasszony, akinek az orra tiszta vasból volt, s olyan hosszú, hogy a földet verte. De kongott is a föld, mikor az orrát hozzá veregette!

Megijedt bizony a szegény favágó. Nem elég, hogy ezt sem látta, mikor belépett, de ez még az ő gondolatját is kitalálja.

- Úgy van, úgy, te szegény ember - folytatta az öregasszony -, én a vasorrú bába vagyok, anyja az ördögök királyának. Hát idejövél, az én házamba. Hiszen jó helyre jöttél. Mindjárt jön a fiam, s visz magával a pokolba.

Könyörgött a szegény ember, de nagyon, hogy ne vitesse őt a pokolba: mi lesz az éhező gyermekeivel?

- Hm - mondta a vasorrú bába -, ezt csak úgy kerülheted el, ha magaddal viszel engem is a te hazádba.

Hiszen még csak ez kellett! Most már úgy megijedt a szegény ember, hogy majd felfordult.

- Úgy bizony, ha elviszel. Neked úgysincs feleséged, majd az leszek én, s meglátod, milyen jó gondját viselem a gyermekeidnek. Tejbe-vajba fürösztgetem, s hasábfával kenetetem őket.

Mit volt mit tenni a szegény embernek, rá kellett hogy álljon a vasorrú bába kívánságára. Előbb egy nagy tarisznyát teleraktak mindenféle jó étellel, egyet pedig arannyal-ezüsttel, a két tarisznyát föltették egy számarra, s azzal elindultak a szegény ember faluja felé.

Már egy egész napot mentek, s akkor megállapodtak az erdő közepén. Elővették az elemózsiás tarisznyát, ettek-ittak, lakmároztak. Addig ettek, addig ittak, hogy a vasorrú bába elszédült a sok bortól. A szegény embernek sem kellett egyéb, fogta a fejszóját, s olyat ütött a bába orrára, hogy mindjárt kettétörött. Nagyot ordított a bába, de az orra eltörésével az ereje is elveszett, s meg sem tudott mozdulni fektéből. Hanem az orra akkorát kongott, de akkorát, hogy megrendült belé az erdő, s még a pokolba is lehallatszott.

- Tyű - kiáltott az ördögök királya -, az anyám orrát valaki letörte! Utána!

S szaladott ki a pokolból, mintha csak a szemét vették volna. De közben a szegény ember sem tátotta a száját. Levette a számról az aranyas tarisznyát, s szaladott ő is, ahogy csak győzte a lába. Hallotta, hogy kiabál utána az ördögök királya:

- Nézz vissza, te szegény ember! Nézz vissza, nem bánod meg!

De volt esze, s nem nézett vissza. Nem is érte utol az ördögök királya, míg a szegény ember éppen a maga udvarába bé nem ért.

- Hopp, megvagy - kiáltott az ördögök királya -, te gyilkos! Most szörnyű halálnak halálával halsz meg!

- Eressz - kiáltott a szegény ember -, mert itt én vagyok az úr!

De az ördög nem eresztette. Húzta visszafelé.

Hát egyszer csak a nagy lármára kiszalad a szegény embernek valamennyi gyermeke. Megörültek, de mennyire! Azt hitték, hogy az apja hozta az ördögöt, s azért hozta, hogy ők megegyék.

Mind azt kiabálták:

- Nekem az ördögöt! Nekem! Mindegyik egymaga akarta megenni.

Aj, megijedt erre az ördög szörnyűségesen! Ő még életében nem látott egy apának annyi gyermeket. Ennek bizony fele sem tréfa! Ez a tenger sok éhes gyermek még felfalja őt, de úgy, hogy még egy porcika sem marad belőle.

Most még ő könyörgött a szegény embernek, hogy eresse szabadon.

- Menj isten hírével - mondta a szegény ember -, mind a vízig szárazon.

Az ördögök királya szaladt, mint a veszedelem, vissza se mert nézni. Pedig a szegény ember is eleget kiabálta:

- Nézz vissza, te ördög! Nézz vissza, nem bánod meg!

Dehogyan nézett vissza.

A szegény ember pedig ezután búját sem mondotta. A tarisznya aranyból-ezüstből gazdag ember lett, s most már úgy éltek, mint hal a vízben.

Úgy bizony! Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A NAGYOT MONDÓ LEGÉNY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, még az Óperenciás-tengeren is túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egy szegényember s annak három fia.

Egyszer a király kihirdetett az egész országban, hogy annak adja leányát s fele királyságát, bárki fia-borja legyen, aki valami olyat tud mondani, hogy azt ő el ne higgye.

Meghallja ennek a híret a szegény ember, s mondja a fiainak:

- Na, fiaim, eredjete, próbáljatok szerencsét!

Az idősebb meg a középső fiú azt mondták, hogy ők már csak itthon maradnak, túrják a földet, hanem a legkisebb fiú kétszer se mondatja magának, indult a király városába.

Hát amikor megérkezik a király udvarába, tele van az udvar királyúrfiakkal, hercegekkel, grófokkal, bárókkal, minden rendű s rangú legényekkel. Mondottak azok mindent, egyik nagyobb a másiknál.

De mondhattak akármit, a király mindent elhitt.

Mikor aztán nagy szégyenkezve mind eltakarodtak, s kitisztult az udvar, fölment a szegény legény a királyhoz, köszöntötte illendőképpen:

- Adjon isten jó napot, felséges királyom.

- Adjon isten, fiam, hát mi járatban vagy?

- Én bizony, felséges királyom, szeretném feleségül venni a királykisasszonyt.

- Elhiszem, fiam, de aztán miből tartanád el?

- Hát van egy kicsi földünk.

- Elhiszem fiam.

- De van ám két ökrünk is meg egy tehenünk.

- Elhiszem, fiam, hogyan hinném.

- Hm, de a minapában akkorára nőtt az udvarunkban a trágyadomb, mint egy torony.

- Én azt is elhiszem, fiam, hogyan hinném.

- Azt a nagy trágyadombot a két bátyámmal mind kihordottuk egy talyigán három nap alatt.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- Az ám, csak hogy nem a mi földünkre hordottuk, hanem a szomszéd földjére.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- Mikor ezt észrevettem, hazamegyek, s mondom az apámnak, hogy mi történt.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- Kimentünk négyen, megfogtuk a földnek a négy sarkát, felemeltük, s a trágyát szépen a mi földünkre borítottuk.

- Én elhiszem, fiam, ha nem is mondod.

- Azután bevetettük a földünket búzával.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- De aztán nőtt ebből a búzából olyan sűrű rengeteg erdő, hogy olyat még felséged sem látott. Termett ott annyi makk is, mint égen a csillag.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- Mondja az apám: „Én bizony nem vágom ki ezt az erdőt, hanem veszek egy csorda disznót, s a makkot megetetem.”

- Hiszem, fiam, hiszem, hogyan hinném.

- Az ám, de a disznócsorda mellé pásztor is kellett.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- Mit gondol, felséges királyom, kit fogadott fel az apám? Felségednek éppen az öregapját.

- Hazudsz, te akasztófárávaló! - kiáltott nagy haraggal a király.

De már most hiába, elszólta magát. Egyszeribe vendégséget hívatott, a leányát összehadta a szegény legénnyel, nekiadta fele királyságát, s megígérte, hogy holta után övé lesz az egész.

Csaptak aztán nagy lakodalmat, folyt a bor Hencidától Boncidáig. Mindenki kapott valamit, aki odakerült. Én is egy csontot kaptam, azzal elszaladtam.

Itt a vége, fuss el véle!

A HÁROM KÍVÁNSÁG

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egy szegény ember, annak pedig felesége. Fiatalok voltak mind a ketten, szerették is egymást, de a nagy szegénység miatt sokszor összeperlekedtek.

Egyszer egy este az asszony tüzet rak. Gondolja magában, mire az ura hazajön, főz valami vacsorát, de bizony nem volt miből. Még a víz föl sem forrott, jön haza a gazda, s mondja a feleségének nagy örömmel:

- Hej, feleség, ha tudnád, mi történt! Vége a nagy szegénységnek, lesz ezután minden, amit szemünk-szájunk kíván.

- Ugyan ne tréfáljon kend - mondta az asszony -, talán bizony kincset talált?

- Meghiszem azt! Hallgass csak ide. Amint jövök az erdőből, mit látok az út közepén? Belerekedt a nagy sárba egy kicsi aranyos kocsi, a kocsi előtt két mókus, s a kocsiban olyan szép asszony ült, amilyent még világéletemben nem láttam. Bizonyosan tündér lehetett. Mondja nekem az a tündér; „Te jó ember, segíts ki a sárból, s bizony nem bánod meg.” „Hát hogyanne segíteném?” - mondtam én.

Azzal megfogtam az aranyos kocsit, asszonyostul, mókusostul kikaptam a sárból. Akkor aztán töviről hegyire kikérdezett engem, van-e feleségem. Mondtam én: van bizony. Gazdag vagyok-e? Mondtam én: biz én szegény vagyok, mint a templom egere. „No bizony, ha szegény vagy, mondd meg otthon a feleségednek, hogy kívánjon három dolgot, akármit, s mind a három kívánsága azonnal teljesül.”

- Hallja-e - mondta az asszony -, ne tréfáljon, mert nincs kedvem a tréfára!

- Jól van, jól, hát próbáld meg, kívánj valamit.

- Hát jól van, kívánok. Ó, uram istenem, bárcsak egy rőfös kolbász kerülne ide!

Abban a szempillantásban a kéményből leereszkedett egy nagy lábos, s a lábosban egy rőfös kolbász volt szépen összetekeredve.

- Látod, hogy igazam volt - mondta a szegény ember. - Hanem most már valami okosabbat kívánjunk, mert látod, hogy teljesedik.

A szegény ember elővette a pipáját, még volt egy kicsi dohánya, teletömte. Gondolta, ha pipára gyújt, majd valami okosabb jut eszébe. Benyúl a tűzbe, hogy szemet vegyen ki a pipájára, de olyan ügyetlenül talált benyúlni, hogy a lábos felfordult, s a kolbász kifordult a hamuba. Fölpattan az asszony, elkezd lármázni:

- Jaj de ügyetlen kend, bárcsak az orrára nőne ez a kolbász!

S ahogy ezt kimondta, már ott is lógott az urának az orrán a rőfös kolbász, úgy odaforrott, hogy azt szépszerivel levenni nem lehetett.

Hej, uram teremtőm, megszomorodtak mind a ketten, most már mit csináljanak, mit kívánjanak harmadiknak?

Mondja az ember:

- Előbb ezt a kolbászt vegyük le.

Próbálja az asszony, nem tudja levenni.

- Hát bizony ezt le kell venni - mondja az asszony. - Egy kicsit az orrából lecsippentünk, nem olyan nagy baj az!

- De már azt nem engedem!

- Bizony, ha nem, akkor járjon kend a kolbással!

- De már azt nem teszem, hogy az egész világ csúfja legyenek!

Istenem, istenem, mit tudjanak csinálni?

- Tudod mit, asszony - mondja az ember -, kívánd azt, hogy a kolbász essék le az orromról!

- Mit gondol kend, hiszen ez a harmadik kívánság lenne?! Pedig én mi minden jót akartam kívánni, sok ökröt, lovat, sok földet, szép házat s mindent!

- Már hiába, feleség, én ilyen bajusszal nem járok. Hamar kívánd, hogy a kolbász essék le az orromról.

Mit volt, mit nem tenni, a szegény asszony mégiscsak azt kívánta, hogy az ura orráról essék le a kolbász. Mikor aztán leesett, a hamut szépen lemosta róla. Úgy megették egy ültükben, hogy egy falat sem maradt belőle. Evés közben szépen megbékültek, s többet a szegénység miatt nem veszekedtek, hanem dolgoztak sokat. Lett aztán ökr is, ló is, lett föld is, lett szép ház is.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

MIT BESZÉLTEK A SZAMARAK?

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, ahol a kurta farkú malac túr - volt egy számadó juhász s annak egy gyönyörűsége szép leánya, de olyan szép, hogy beillett volna grófi palotába is. Be bizony, ha mondom. Hanem a számadó leánya nem vágyakozott semmiféle palotába, s ámbátor legyeskedtek körülötte különbnél különb úrfiak, ő csak a szegény juhászbojtárt szerette, aki az ő apjauránál szolgált. Szerette ám a bojtár is a leányt, mondta is egyszer a számadónak: „Gazduram, egyet mondok, kettő lesz belőle, adja nekem a leányát” - de a számadó azt mondta: „Hallod-e, fiam, az én leányom mellett hiába ne tapodd a földet, mert nem hozzád való!”

Hej, nagy, nehéz búbanat ereszkedett a szegény juhászbojtár szívére, de búsult ám a leány is, keserves könnyeket hullatott. A szegény juhászbojtár az egyik eszével azt gondolta, hogy elmegy világgá, de a másik eszével mást gondolt: megmaradt a gazdájánál, őrizte tovább is a nyáját, furulyázgatott nagy búsán utána.

Egyszer amint az erdőben sétálgat, furulyázgat a nyáj után, keserves sírást hall. Néz erre, néz arra, valami nagy tüzet lát messze bent az erdőben: onnét jött a sírás. Odabilleg-ballag a juhászlegény, s hát, egy kicsi aranyhasú kígyó vergelődik a lobogó lángban, az sír, jajgat olyan keservesen. Nosza, kap a juhászlegény egy hosszú ágat, a tűzbe nyújtja, az ágra hirtelen rátekeredik a kicsi aranyhasú kígyó, s annál fogva kirántotta a tűzből.

Akkor megszólalt az aranyhasú kicsi kígyó:

- Hallod-e, te szegény juhászlegény, én a kígyókirály fia vagyok, s bizony nem bánod meg, hogy velem e jót cselekedted. Vígy haza édesapámhoz, de előre mondom, hogy akármit kínál neked, el ne fogadd, csak arra tanítson meg, hogy az állatok beszédjét megértsed.

„Na - gondolta magában a bojtár -, ennek ugyan nem sok hasznát veszem, akár tudjam, akár ne” - de azért csak bedugta az aranyhasú kicsi kígyót a kebelébe, s addig ment, mendegélt, amíg a kígyókirály kakassarkon forgó aranypalotájához nem ért.

Fölmegy a legény a palotába, köszönti a kígyókirályt, az fogadja illendőképpen, s kérdi, hogy mi járatban van.

Mondja a legény:

- Én bizony abban, kígyók királya, hogy hazahoztam a kicsi fiadat, akit tűznek lobogó lángjából rántottam ki.

Erre a szóra kibújt az aranyhasú kicsi kígyó a juhászlegény kebeléből, s mondta ő is:

- Igazat beszél a legény, édesapám!

Örült a kígyókirály - hogyne örült volna! Egyszeribe aranylócára ültette a szegény juhászlegényt, s traktálta mindenféle jóval, étellel-itallal, amennyi csak belefért, s mondta tetejébe, hogy kívánjon akármit, aranyat, ezüstöt, ad neki annyit, hogy csak elbírja.

- Nem kell nekem sem arany, sem ezüst - mondta a szegény juhászlegény -, csak taníts meg engem, kígyók királya, az állatok beszédjére!

Nagyot kacagott a kígyók királya:

- Hát annak ugyan mi hasznát vennéd, szegény juhászlegény? Legyen eszed, s kíváncsi egyebet. Kell-e egy szekér arany? Elég-e kettő? Mert ha nem elég, három szekérrel is adok.

Mondta a szegény juhászlegény:

- Kínálhatsz tizenkét szekér aranyat is, kígyók királya, el nem fogadom. Taníts meg az állatok beszédjére.

- Jól van, szegény juhászlegény, én megtanítlak, hanem azt megmondom, hogy az állatok beszédjét hallgathatod, meg is értheted, de azt senkinek a világon el nem mondhatod, még a feleségednek sem, mert ha elmondod, abban a pillantásban szörnyethalsz.

- Ha úgy, hát legyen úgy - mondta a szegény juhászlegény -, én csak amelletts maradok, amit mondtam.

- Bizony, ha amelletts maradsz, hát a te dolgod-bajod, szegény juhászlegény - s azzal csak ráfűjt a legényre. - Most már mehetsz isten hírével, megérted mindenféle állatnak a beszédjét.

Visszaballag a juhászlegény a nyájhoz, s még jóformán meg sem állapodik, egy vén kos nekidül egy odvas fának, hozzáúrlódik, dörgölődzik, s mondja a többinek:

- Hej, ha tudná a szegény bojtár, hogy mi tenger arany s ezüst van ebben a fában!

Hiszen a bojtárnak sem kellett több, kapja a baltáját, nekihuzakodik, vágja, döngeti a fát, földre dönti, s hát, arany-ezüst csak úgy omlik, duvad ki a fa odvából: annyi volt a pénz, hogy a szeme káprázott belé. Csordultig töltötte a tarisznyáját, a szűre ujját mind a kettőt, de még a kalapja fejét is.

Bezzeg hogy mikor a számadónak megmutatta a temérdek aranyat s ezüstöt, egy szóval sem mondta az többet, hogy a leány nem hozzá való: egyszeribe jegyet váltottak, s egy hét, kettő alig telt el, megtartották a lakodalmat is.

Telt-múlt az idő, jó sora volt a bojtárnak, úgy élt, mint hal a vízben, sóra, fára nem volt gondja, mert volt pénz annyi, amennyi csak kellett, még annál is több. Hanem egyszer mi történt? No, nem történt egyéb egy nagy semminél, csak az, hogy felül a bojtár az egyik szamarára, a felesége is a másikra, s úgy indulnak a vásárra. Amint mennek, mendegélnek, a juhász egyszerre csak mit gondolt, mit nem, kampósbotjával jól oldalba kenegeti a szamarát, s az, ámbátor a szamár a bogáncskórót is jobban szereti a futásnál, megfutamodik, utána a másik, de a bojtár szamara egy jó hajítással előbbre járt, mint az asszonyé. Visszanéz a bojtár, megállítja a szamarát, bevárja a feleségét, a két szamár összedugja a fejét, aztán elkezdnek szörnyen ordítani. Egyszer az egyik ordított, s amint abbahagyta, a másik ordított, mintha beszélgettek volna egymással. Hiszen beszéltek is azok. Mit beszéltek, mit nem, én nem

tudom, elég az, hogy a bojtár elkezdett kacagni, de olyan lelkéből, hogy majd lefordult a szamaráról.

- Mit kacag kend? - kérdezte az asszony.

- Jaj, lelkem, azt én meg nem mondhatom!

- De bizony megmondja kend azt nekem!

- Nem mondom biz én!

Szóból szó kerekedett, összevesztek, az asszony az egész úton duzzogott, hiába kérlete a bojtár, meg nem engesztelődött, s hogy hazakerültek a vásárról, még az asztalhoz sem ült az urával. Hiszen majd megbékül - gondolta a bojtár, de bizony nem békült az. Másnap, harmadnap s azután is félrefordította a fejét, egy szó nem sok, annyit sem szólt az urához.

- Hallod-e - mondta a bojtár -, elég volt már a haragból. Hát most hallgass ide. Mikor én az aranyhasú kicsi kígyót hazavittem, az apja ezért megtanított engem az állatok beszédjére. Megértettem a szamarak beszédjét is, s azon nevettem. Csakhogy nem mondhatom meg, mit beszéltek, mert amint megmondom, szörnyű halált halok.

- Azt hiszi kend - pattogott az asszony -, hogy bolond vagyok? Attól még senki sem halt meg, hogy a más beszédjét továbbmondta. Mit beszéltek a szamarak?! - toppantott az asszony a lábával nagy mérgesen.

- Mondom, hogy szörnyethalok egyszeribe, ne firtasd hiába!

De beszélhetett, esküdözhetett a bojtár, nem hitt a felesége, s reggeltől estig folyt a patália, nem volt nyugalma a szegény bojtárnak.

Mit gondolt, mit nem, elment nagy bújában az asztalozhoz, koporsót csináltatott magának, hazavitte, s mondta a feleségének:

- Látod-e ezt a koporsót, feleség? Ezt én magamnak csináltattam. Most ha kívánod, elmondom, mit beszéltek a szamarak, de előbb a koporsóba fekszem, mert tudom szentül, hogy mindjárt meghalok.

- Dehogy hal meg! Csak jár a kend szája!

- No, mindjárt meglátod.

Belefeküdt a koporsóba, szépen elnyújtózott, s várta, hogy mit szól a felesége.

- Beszéljek-e, feleség?

- Beszéljen, beszéljen!

Éppen beszédbe akar fogni a bojtár, de abban a pillanatban bejő a kutyája, s búsan, szűkölve leheveredik a koporsó mellé.

- Édes kutyám, éhes vagy, ugye? Te asszony! Vess a Bodrinak egy darab kenyeret.

Az asszony nagy dizzegve-duzzogva vetett egy falás kenyeret a Bodrinak, de az rá sem nézett, csak szűkölt keservesen. Abban a szempillantásban beállít a kakas nagy gangosan, látja a földön a kenyeret, nagyot kukorékol, összecsiszítja a tyúkokat, s biztatja, hogy egyenek.

Rámordul a kutya a kakasra:

- Ó, te hitvány, nem szégyelled magad?! Hogy tudsz enni, mikor a gazdánk a koporsóban?

- Hadd feküdjék - mondta a kakas. - Lásd, nekem hány feleségem van, s mindeniknek tudok parancsolni, hát ő miért nem parancsol annak az egynek?! Hej, hiszen majd megtanítanám én!

De bezzeg felszökött a bojtár a koporsóból, ki a pitvarba, elé a kampósbotját, megfogta a feleségét, s nagyot rikkantott:

- Elmondjam-e, amit a szamarak beszéltek? Elmondjam-e?

- Jaj, ne mondja, lelkem uram, édes uram! - könyörgött az asszony.

Többet sohasem kérdezte az urától, hogy mit beszéltek a szamarak, pedig majd kifúrta az oldalát a kíváncsiság.

Így volt, vége volt, mese volt. Aki nem hiszi, járjon utána!

A MEGŐRIZETT JUHOK

Egyszer volt, hol nem volt, magam sem tudom, hogy merre volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy szegény özvegyasszony s annak három növendék fia.

De olyan szegény volt ez az özvegyasszony, mint a templom egere, még annál is szegényebb. Mondta hát a legidősebb fiának:

- Eredj, édes fiam, keress szolgálatot, talán akkor jobbra fordul a sorunk.

Elindult a legény, s amint ment, útjában találkozott egy öregemberrel. Megszólítja az öreg:

- Hova-merre, fiam?

- Én bizony, bátyámuram, szolgálatot keresek, ha valaki felfogadna.

- No, jókor vetődtél erre - mondta az öregember -, mert én éppen szolgát keresek. Van nekem egy sereg juhok, ha azt becsületesen megőrzened, bizony nem bánád meg.

Abba a helybe kezet csapnak, hazamennek, s az öregember mindjárt a legény kezére adta a juhokat. De erősen lelkére kötötte a legénynek, hogy ha a rétre kiérnek, egyet se terelgesse erre-arra a nyáját, hanem csak hagyja szépen eregélgni elébb-elébb, majd aztán estefelé magától is szépen hazafordul.

Kihajtja a legény a juhokat, azok szép csendesen mendegélnek elébb-elébb a réten, a legény is utánuk. Hanem egyszerre csak egy sebes folyóvízhez értek, s a juhok mit gondoltak, mit nem, keresztülúsztattak azon.

Ment volna a legény is, de félt, hogy a sebes víz elragadja. Hát csak mind a víz partján járkált, onnét tartotta szemmel a nyáját.

Mikor aztán esteledett, alkonyodott, a juhok szépen megfordultak, a folyóvízen visszaúsztattak, csöndesen hazaeregéltek, s a legény is hazament utánuk.

Kérdi otthon az öregember:

- No, édes fiam, hol s merre jártál a juhokkal?

Elmondja a legény, hogy hol s merre járt, s azt is, hogy ő bizony nem mert a folyóvízen átmenni.

- Hát ha bizony nem mertél általmenni, fiam, akkor nem is való vagy te pásztornak. Menj isten hírével, próbálj egyebütt szerencsét.

Hazamegy a legény nagy búsan, s mondják otthon az öccsei:

- No, bátyám, te hamar hazajöttél, mit szolgáltál?

- Azt én meg nem mondom, eredjete ti is, majd megtudjátok.

Jól van, elmegy a középső legény, s az is éppen az öregemberhez szegődik be. De az is kivilágos-világra úgy járt, mint a bátyja.

Kopp-semmivel kellett hogy hazamenjen.

Mondja otthon az öccse:

- Te is hamar hazakerültél, bátyám. Ugyan bizony mit szolgáltál?

- Eredj - mondja a legény nagy gorombán -, majd megtudod te is!

Elmegy a legkisebb legény, találkozik az úton az öregemberrel.

Mindjárt az első szóra beszegődik hozzá. Azzal hazamennek, s az öregember kezére adja a juhokat.

Kihajtja a rétre a legény a nyáját, megy, mendegél utána, s hát, amint ahhoz a sebes folyóvízhez érnek a juhok, mit gondolnak, mit nem, keresztülúsztatnak.

Gondolja a legény: egy életem, egy halálom, megyek utánuk.

Azzal nekivágott a víznek. De míg a túlsó partjára ért, gúnyát, húst s mindent úgy lesorvasztott róla a víz, hogy csak a bőre s a csontja maradt a szegény legénynek.

Megijedt a legény szörnyen: mi lesz most vele?!

De abban a szempillantásban megfordultak a juhok, ráfűjtak a legényre, s halljatok csudát: gúnya, hús s minden visszatakarodott rá, s hétszer különb legény lett, mint volt annak előtte.

Azzal a juhok továbberegéltek, s hát egyszer egy olyan rétre értek, ahol övig érő fű volt. De a marhák mégis olyan soványak voltak ott, hogy a bordájukat meg lehetett számlálni, s összetrottyant a lábuk a nagy gyengeségtől.

Csudálkozott ezen a legény erősen, de még inkább elcsudálkozott, mikor egy olyan rétre értek, ahol a füvet a nap mind kiperzselte, a marhák mégis olyan kövérek voltak, hogy alig tudtak állani a nagy kövérségtől.

Továbbmentek, egy erdőbe értek. Hát abban az erdőben minden fa tele volt madárral, s azok mind olyan keservesen csipegetek.

Nézi, nézi, hogy miféle madarak. Hát csupa csóré verébfiókák, azok csipegetek olyan keservesen.

Továbbmennek, s egy kerítéshez érnek. Ennek a kerítésnek két oldalán két nagy juhászkutya ugatott egymásra, hogy már a hab is szakadt a szájukból, de akárhogy erősködtek, egymást megmarni nem tudták.

A juhok csak mentek szép csendesen elébb-elébb. A legény meg sem állhatott, ment utánuk. S egyszerre csak egy tóhoz érnek, amelynek a partján egy asszony folyton-folyvást meregetett egy kanállal a vízből. De csak nem tudja kimerni, s vége nem szakadt keserves munkájának.

Mentek tovább. Most egy folyóvízhez értek, amelynek olyan szép tiszta volt a vize, hogy olyat még a legény életében nem látott. Gondolta, hogy iszik egyet ebből a vízből, de aztán még jobban meggondolta: hátha a forrása még tisztább, majd abból iszik.

El is érnek a víz forrásához, s hát uram teremtőm, mit lát?! Egy döglött kutya volt a forrásban, annak a szájából bugyogott ki az a szép tiszta víz.

Bezzeg hogy megundorodott szörnyen, s nem ivott a vízből.

Aközben a juhok csak eregéltek elébb szép csendesen.

Egyszerre egy csudaszép kertbe értek, de olyan szépbe, amilyent még emberi szem nem látott. Szebbnél szebb virágok nyíltak, nyiladoztak ebben a kertben, de a juhok egyet le nem haraptak, csak mind a füvet eddegélték, békét hagytak a virágoknak.

Fáradt volt a legény. Gondolja: leül egy kicsit. De alighogy leül egy szép fának az árnyékába, arra röppen egy hófehér galamb, s mind ott repdes előtte.

Volt a legénynél egy rozsdás karabély, megcélozza a galambot, rálő. De csak éppen súrolta, mert a galamb továbbröpült, s csak egy tolla esett le a földre.

„Jól van - mondta magában a legény -, csak szállj istennek a hírével. Valóképpen nem is akartam a halálotat.”

Azzal fölvette a tollat, s a kalapjába tűzte.

Ebben a szempillantásban a juhok megfordultak. Azon az úton, amerre jöttek, hazaeregéltek, s jó estére hazaértek.

Kérdi otthon az öregember:

- No, édes fiam, hol s merre jártál a juhokkal? Elémondja a legény, hogy hol s merre járt elejétől végig. Meghallgatja az öreg, aztán ő veszi fel a szót, s mondja a legénynek:

- Derék legény vagy, fiam! Hát most hallgass ide! Elmondok tenéked, hogy mit jelentenek azok, amiket te láttál. Az a szép rét, ahová először értél a nyájjal, jelenti a te ifjúságodat.

Az a sebesen folyó víz, amelyiken általmentél, gúnyát, húst s mindent lesorvasztott rólad, ez a bűnmosó élet vize: lemosta ez rólad minden bűnödöt.

Mikor a juhok rád fűjtak, s te még szebb s erősebb lettél, mint voltál annak előtte, ez azt jelenti, hogy a tisztaság általjárta az egész lelkedet, s te egészen újraszülettél.

Azok a juhok, akik reád fűjtak, azok az angyalok, kegyes és jó tanítók.

Azok a sovány marhák, amelyek még a kövér füben is soványak maradtak, a fösvény gazdag embereket jelentik, akik a nagy gazdagságban is sajnálják az ételt maguktól. Ezek azzal bűnhődnek, hogy a másvilágon is nagy bőséggel vannak, ételük-italuk van elegendő, s mégis mindig éheznek-szomjaznak.

Azok a kövér marhák, amelyek a kopasz pusztaságon is megkövéredtek, jelentik azokat az embereket, akik abból a kicsiből, amijük van, jó szívvvel adnak a szegényeknek. Magukat evilági életben nem sanyargatták éhséggel, szomjúsággal, s ezért a másvilágon sem szenvednek éhséget és szomjúságot. Kevésből is jóllaknak.

Azok a verébfiókák, amelyek az erdőben sírtak-ríttak, azokat a gyermekeket jelentik, akiket az édesanyjuk eltemetett kicsi korukban.

Azok a kutyák, melyek a kerítésen keresztül folytonosan ugatják egymást, azokat az embereket jelentik, akik e földi életben folyton perlekednek. Azzal bűnhődnek, hogy folyton-folyvást perlekednek a másvilágon is.

Az az asszony, aki egy tóból halászott valamit egy kanállal, s sehogy sem tudta kimerni, azt jelenti, hogy aki tejet tölt a vízbe, s úgy adja el másnak, a másvilágon mindig egy tóban áll, s mindig ki akarja merni a vízből a tejet, de nem tudja.

Az a szép tiszta víz, melyből inni akartál, az a szép beszédek jelent, az a döglött kutya pedig, amelynek a szájából kibugyog ez a szép tiszta víz, azokat az embereket, akik másokat kegyes életre oktatnak, de maguk a hirdetett ígéretet meg nem tartják.

Abba a szép kertbe pedig, ahol legutoljára voltál, azok jutnak, akik ezen a világon bűn nélkül élnek.

Azt kérde most a legény:

- Hát, lelkem bátyámuram, ez a fehér galambtoll jelent-e valamit?

- Jelent, fiam, ez is - mondta az öregember. - Az a fehér galamb én magam voltam, fiam. Kísértelek mindenütt téged láthatatlanul, hogy lássam, jót cselekszel vagy rosszat. Nézz csak ide, fiam! Ugye, hibádzik a kicsi ujjam?

- Biz ezt ellőtték, lelkem bátyámuram.

- Add csak, fiam, ide ezt a tollat.

Nyújtja a legény a tollat. Az öregember a kicsi ujj helyére teszi, reá fuvint, s abban a szempillantásban kinőtt a kicsi ujj.

Még két napot szolgált a legény. Azzal kitelt az esztendő, mert akkor az esztendő három nappal állott, s mondja az öregember:

- Na, édes fiam, az esztendőd kitelt. Derekul szolgáltál, megérdemelsz érte egy zsák aranyat.

Mindjárt tele is töltött egy zsákot arannyal. Vállára vetette a legénynek, s azzal elbocsátotta, járjon szerencsével.

Hazament a legény nagy örömmel. De bezzeg vége lett a nagy szegénységnek. Olyan hatökrös gazda lett belőle, hogy nem volt párja hat pusztá határban. Kezit-lábát összerakhatta az édesanyja is. Sóra, fára nem volt gondja, de még egyébire sem.

Nagygazdák lettek a bátyjaiból is. Meg is házasodtak mind a hárman, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A FŐTT BORSÓ

Sok minden együgyűséget fogtak rá az oláhfalusi székelyekre, pedig nem együgyű ám az oláhfalusi nép, inkább csak színleli az együgyűséget, mely rendszerint ravaszságot takar. Erre vall az a történet is, amit most elmesélek.

Egyszer régen, mikor még vasút nem volt, egy oláhfalusi ember deszkát vitt Segesvárra. Mind egy szálig eladta a deszkát, de a pénzt, amit a deszkáért kapott, el is vásárolta. Az ám, de mikor éppen indulóban volt hazafelé, nagyon megéhezett, s evett volna szegény feje, de nem volt mit. Üres volt a tarisznya is, üres a bugyellárisa is. Na, most mit csináljon? Ő bizony bement egy kurta kocsmába, hat főtt tojást rendelt, meg is ette annak rendjében, hanem mikor fizetésre került a dolog, azt mondta a kocsmárosnak, aki szász ember volt:

- No, szomszéd, én a tojást megettem, de pénzem nincs. Majd fizetek, ha még egyszer erre járok.

- Ohó - mondta a szász -, adjon írást kend! A szó elrepül, az írás megmarad.

- A székely ember szava: *írás* - mondotta büszkén a székely. - Ne féljen, szomszéd, nem maradok adósa.

- Jól van, jól - nyugodott meg a szomszéd -, csak menjen kend isten hírével. Majd meglátom, írás-e a székely ember szava!

Hát nem vett írást a szomszéd, de beírta a könyvébe annak rendje s módja szerint, hogy ezen s ezen a napon Péter Mózes oláhfalusi székely hitelbe megevett hat tojást. A székely pedig szépen csendesén hazaballagott; de mi történt, mi nem, esztendő múlt esztendő után, nem volt járása Oláhfalu felé. Éppen kerek tíz esztendő múltán ment megint Segesvárra, s az volt első dolga, hogy beállított a szomszédhoz.

- Adjon isten, szomszéd! Emlékszik-e rám?

A szomszéd idegenül rázta a fejét.

- Hát én vagyok Péter Mózes. Ennek előtte tíz esztendővel megettem itt hat főtt tojást, ihol itt az ára. - S mindjárt le is számolt az asztalra hat pengő krajcárt.

- Ohó, nem addig a! - pattogott a szomszéd. Azzal leült az asztal mellé, s krétával elkezdett számolni. Az egész asztalt teleírta számokkal. Azon kezdte a számolást, hogy a hat tojásból lett volna hat csirke, a hat csirkének lett volna annyi meg annyi csirkéje, azoknak ismét - szóval tíz esztendő alatt az a hat tojás éppen hatszáz pengő forintot jövedelmezett volna neki.

Tyű, ezermilliom pillangó, ennek fele se tréfa! Hogy ő hatszáz pengő forintot fizessen hat tojásért! Hisz ennyi pénze az egész falunak sincs, nemhogy őneki egyedül magának.

- Nem fizet?! - kiabált a szomszéd.

- Nem én!

- Ha nem fizet, beperelem.

Be is perelte.

Egy hét sem telt belé, Péter Mózeset törvény elé idézték. Hej, majdhogy föl nem vetette szégyent a nagy bánat. Mi lesz vele, ha a kocsmáros megnyeri a pert? Háza, földje, lova, mindene rámegy.

Volt azonban Oláhfaluban egy soktudó székely góbé, aki az egész falu népének szószólója volt peres ügyekben. Hozzá fordult Péter Mózes uram is: hátha kisegítené a bajból. A szószóló vállalta is a pert, elment Péter Mózes urammal a tárgyalásra, de úgy rendezte a dolgot, hogy egy kicsit megkéssenek. Mikor aztán beléptek a törvényszékbe, a bíró rájuk förmedt:

- Hol voltak kendtek? Mért késtek meg?!

- Instálom - felelt a szószóló -, nem jöhettünk hamarább, mert nekem főtt borsót kellett elvetnem.

- Mit? - kérdezte a bíró, mintha nem jól hallotta volna.

- Főtt borsót, instálom.

- Bolond kend? Hát abból hogy lesz borsó?

- Úgy - felelt a szószóló -, ahogy a főtt tojásból csirke!

Mondjam tovább, ne mondjam? Bezzeg hogy a szász szomszéd elveszítette a perét.

TOLDI MIKLÓS

Nagy erejű, bátor szívű vitéz Toldi Miklósról regélek nektek, hallgassátok meg. Híres-neves vitéz volt az apja is, Toldi Lőrinc, nem sok különb vitéze volt Nagy Lajos királynak, s mikor az öreg Toldi meghalt, nem feledkezett meg a király a maradványairól: pecsétetes levelet küldött Toldi Lőrincnének, írván kegyes szívvel, hogy csak küldje fel mind a két fiát: Lőrincet is, Miklóst is Budaváraiba, vitézeknek seregébe; ott van az ő helyük.

Könnyes szemmel olvasta a király levelét az özvegyasszony, s mondta fiainak:

- Ím, írt a király öfelsége, hogy küldjelek Budaváraiba, vitézeknek seregébe. Örül is, búsul is ezen az én anyai szívem, nem mondom: menjete-e, ne-e, cselekedjetek szívetek szerint.

Hej, örült Lőrinc a király levelének! Bizony megy ő, hogynem menne a király udvarába, vitézeknek seregébe, ahol élhet világ pompájában!

- Hát te, fiam, Miklós?

Mondta Miklós, aki akkor még fickó legény volt:

- Én itt maradok kigyelmeddel, édes jó anyám!

S ámbátor nagy erős legényke volt, erősebb a bátyjánál, édesen-nyájasan borult anyja kebelére, ölelte-csókolta, s újra meg újra mondta:

- Itthon maradok, édes jó anyám.

- Nem is ilyen parasztos kölyöknek való a király udvara! - mondta hetykén, gőgösen Lőrinc.

- Fiam, fiam - dorgálta szelíden az özvegyasszony -, ne vesd meg öcsédet, szívemről szakadt drága gyermekemet.

Fájt Miklósnak erősen a bátyja hetyke beszéde, s ha nem hallja anyja szelíd szavát, bizony mondom, ellátja útravalóval Lőrincet. Szó nélkül ment ki az udvarra, de ott sem volt maradása: kiment a rétre, ott a csikósokkal teregette a ménest, s haza sem tért, míg nem hallotta, hogy kevély bátyja elment Budaváraiba, a nagy király fényes udvarába.

Hiszen őt is húzta a szíve arrafelé, de szánta elhagyni özvegy édesanyját, s míg bátyja a király udvarában pompázott, ő a réten versenyt dolgozott a jobbágyokkal, s este, ha nagy fáradtan hazament, az édesanyjai csók elfelejtette vele minden bűját-baját, szíve keserűségét...

Telt-múlt az idő, Miklós nagy legénnyé serdült. Egyszer, amint a réten szénásszekereket raktak, hát uram teremtem, arra tart az úton egy csapat csillogó-villogó ruhás vitéz; aranyos-gyémántos volt a lovak kantárja, bíborselyem a nyereg takarója: Miklósnak a szeme is káprázott a szertelen fénytől, ragyogástól.

- Hé, paraszt - szólította meg a csapat vezére Miklóst -, merre visz az út Budára?

Haj, de a szívébe nyilallott Miklósnak ez a kevély, lenéző beszéd! Nagy hirtelen fél kézzel felkapta a földről a szénakötő rudat, kitartotta egyenesen, s úgy mutatta, merre van Buda.

De bezzeg ámultak-bámultak a vitézek: világéletükben nem láttak ilyen erős legényt. Mondta is neki a vezér:

- No, öcsém, kár neked paraszti sorban maradnod. Jere velünk Budára, ott megbecsülik ám az erős, bátor legényt!

- Nem megyek. Járjanak békével - mondotta kurtán Miklós.

- Hát maradj parasztnak! - mordult rá a vezér. Azzal megsarkantyúzta paripáját, a vitézek is, s egy szempillantás múlva eltűntek a nagy porfellegben.

Hanem ettől fogva Miklósnak nem volt nyugalma. Szomorú volt mindig, búsongott, kesergett magában, hogy ő is nem élhet ott a király udvarában... Hej, ha ő ott volna! Bizony megmutatná, hogy nem lenne a királynak külön vitéze, mint ő! Jaj, de megörült, amikor hallotta, hogy jó haza a bátyja látogatóba! Most már ő sem marad idehaza, fölmegegy Lőrincel Budára.

Az ám, csakugyan haza is jött a bátyja, de bizony nem azért, hogy lássa az anyját s testvérét, de azért, hogy pénzt vigyen Budára, mert hát sok pénz kell a pompás vitézi életre. De még az sem volt eszébe, hogy magával vigye az öccsét. No bizony! Hadd dolgozzék a paraszt, gyűjtse a pénzt neki.

Szegény Miklós, mintha bunkósbottal fejbe ütötték volna, mikor szaladt nagy örömmel a bátyja elé paraszti ruhában, izzadtan, s az meg visszalökte:

- Félre, kölyök, elpiszkolod a ruhámat!

- Miattad izzadok, miattad hull véres verejtékem! - kiáltott Miklós, s szörnyű haraggal emelte öklét Lőrincre.

- Mit, te még kezdet emelsz rám? - ordított Lőrinc. - Nesze, paraszt! - S arcul ütötte Miklóst.

Haj, istenem, mi lesz most?! Ha közéjük nem áll édesanyjuk, ízzé-porrá töri Miklós a bátyját.

- Fiam, édes fiam, csendesülj - kérlelte az édesanyja.

Miklós megjuhászodott az anyai szóra, bár szíve majd megszakadt. Hátrament a kertbe, leült egy fa alá, s ott üldögélt búsan, egymagában, törölgetvén hulló könnyeit.

De Lőrinc, a gonosz lelkű Lőrinc itt sem hagyta békében: titkon felhergelte a legényeit, hogy bosszantsák Miklóst. No, azoknak sem kellett sok biztatás! Jól benyakaltak abból a borból, melynek szőlejét Miklós kapálta, s kővel, dárdával dobálni kezdték Miklóst, s mindenféle csúfondáros szavakkal illették. Túrte, túrte egy darabig ezt Miklós, de ahogy egy dárda a vállát meglegyintette, hirtelen felszökött, s rettentő ordítással, hogy a ház is megrezdült belé, felkapott egy malomkövet, s a legények közé lódította.

No, szegény Miklós, mit tettél?! Úgy talált fejbe vágni egy katonát, hogy az menten szörnyethalt.

- Gyilkos, gyilkos! - kiáltották a katonák. - Fogjuk meg! Nemes embert ölt meg, halál reá!

A nagy lármára kiszaladt Toldi Lőrinc is, s hogy megtudta, mi történt, bezzeg hogy ő biztatta legjobban az embereit:

- Utána, fogjátok meg!

Hiszen könnyű volt azt mondani, de mire a részeg katonák megmozdultak, Miklós átugrott a kerítésen, s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Futott Toldi Miklós, mint az üldözött vad, árkon-bokron át, s vissza sem nézett, míg annak a rengeteg nádasnak a szélére nem ért, ahol ő sokszor bolyongott gyermekkorában, madártojást keresvén. Aközben sötét este lett, behúzódott a nádasba, ottan leült, s kesergett magában:

- Istenem, istenem, mit tettem! Gyilkosságra vetemedtem. Talán ártatlan embert öltem meg! Nem látom többet az édesanyámat, világ bujdosójává kellennem...

Alig jött szemére álom, felriadott: hallotta, hogy kiabálják: gyilkos, gyilkos! Így telt el egy nap, kettő, így a harmadik is. Gyötörte az éhség s a nagy erős búbanat. Nem mert kimozdulni a nádasból.

- El kell pusztulnom - kesergett magában.

De ím, amint így keseregne magában, megzírren-zörren a nádas, s mire fölgorhatott volna fektéből (azt hitte, hogy nyomára találtak a üldözők), ott állott előtte az öreg Bence, az ő hűséges régi cselédjük!

Hej, majd meghasadt Miklós szíve a nagy örömben!

- Bence bácsi! Bence bácsi! - ujjongott Miklós.

- Csak csendesen, ifiúr - suttogott Bence -, mert a földnek is füle van.

- Mit csinál az én édes jó anyám?

- Ó, istenem, mit mondjak?! Éjjel-nappal hull a könnye, mint a záporosó.

- Lelkem édesanyám!

Megeredt a könnye, sírt keservesen.

- Nono, ifiúr! Ne sírjon, no. Három nap múlva visszamegy a bátyjaura Budára, akkor hazajöhet bátran. Majd elfelejtik lassacskán azt az izét... hogy is mondjam, no! Nem volt az igazi gyilkosság. Minek hergelték?! Hanem, ifiuram, sírásból meg nem élünk. Ihol, küldött a nagyasszony elemózsiát, ételt-italt elegendőt: ne búsuljon, egyék-igyék.

Na, nem kellett nagy biztatás Miklósnak. Olyan éhes volt, hogy a szeme zöldet-vereset látott.

- No, jól van, én most visszamegyek a nagyasszonyhoz, s megmondom, hogy láttam az ifiurat, kutya baja sincsen.

- Mondja, Bence bácsi, mondja. Mondja meg, hogy hazamegyek éjnek idején, hadd lássam még egyszer... Mert nem lesz nekem ott maradásom... Világgá kell mennem.

Sírt az öreg Bence, hogyne sírt volna, hiszen úgy szerette Miklóst, mintha édesgyermek lett volna. Elbúcsúzott keserves könnyhullatások közt, aztán, ahogy csak győzték öreg lábai, sietett haza, hogy jelentse a nagyasszonynak: él az ifiúr.

- Haj, istenem - sóhajtozott Miklós az öreg Bence után -, mért nem mehetek haza én is vele?!

Lefeküdt, behuntya a szemét, de nem tudott elaludni. Fölkelt, bolyongott erre-arra, mindenfelé, s egyszerre csak azon vette észre magát, hogy mindjárt kikerül a nádasból. Húzta, erősen húzta a szíve hazafelé.

- Ej, egy életem, egy halálom, még ma éjjel hazamegyek az édesanyámhoz, elbúcsúzom, aztán megyek világgá.

Nagyott toppantott a lábával, ahogy ezt mondotta, de hirtelen vissza is kapta a lábát: két farkaskölyökre talált toppantani. Hej, lett erre szörnyű keserves nyivogás! S ím, abban a pillanatban szembeszökik vele az anyafarkas: szikrázott a szeme a haragtól, csattogtatta a fogát.

- Kuss te! - mordult rá Miklós, s oldalba rúgta a farkast. De bezzeg a farkas nem kullogott félre, újra Miklósnak ugrott.

„No, ennek fele sem tréfa!” - mondotta Miklós magában, s megragadta a farkast két előlábánál fogvást, s labdaként lódította el, hogy csak úgy surrogott-burrogott belé a levegő.

Továbbindul Miklós, gondolja, hogy most már mehet békén. Az ám, elékerült az apafarkas is, s egyszerre ketten támadták meg. Hiszen csak ez kellett Miklósnak! Fölkapta az egyik farkast, megkerimbálózta a levegőben, aztán egyikkel ütötte a másikat, addig ütötte, mígnem mind a kettő kiadta a szusszát. Mit gondolt, mit nem Miklós, hátára vetette mind a két farkast, s úgy ment, mendegélt hazafelé. Szép csöndesen bement az udvarra, fel a garádicson a tornácra, s hát ott fekszenek, alszanak a bátyja legényei. Fogta magát, s hogy a legények föl ne kelhes-senek, a dárdájukkal földhöz szegezte a köpenyegüket, akkor aztán lábujjhegyen bement a bátyja szobájába, s a két farkast melléje fektette. Hadd lássa, tudja, hogy itt járt, s hogy kezében volt az élete...

„Aludj, bátyám, aludj - mondotta magában - ne félj tőlem.”

Csak az édesanyját lássa, csak még egyszer ölelhesse-csókolhassa!

Bement az anyja szobájába, de bezzeg Toldiné nem aludt. Az asztal mellett ült, s ráborulván sírt, kesergett magában. Lábujjhegyen odalépett, megölelte-megcsókolta.

- Ne sírjon, édes jó anyám! Öleljen meg, csókoljon meg, lelkem jó anyám, mert én elmegyek, s ki tudja, lát-e többet!

- Ó, édes fiam, maradj itt... Rejtegetlek, megőrizlek, megvédlek, maradj itt!

Mondta Miklós:

- Eresszen el, édesanyám! Megyek Budára, s hiszem, hogy jó híremet-nevemet hallja nemsokára!

Toldiné megölelte-csókolta kedves fiát.

- Eredj, fiam, eredj! Segéljen az isten!

Ám amíg búcsúzódtak, a kutyák megéreztek a farkasszagot, s majd felforgatták a házat, az udvart, olyan szörnyű vonítást, csaholást csaptak. De most már igazán égett a föld Miklós talpa alatt, még csak azt sem várhatta meg, míg az anyja egy kis útiköltséget szed elő, uccu, ki a házból, az udvarból, árkon-bokron keresztül, reggelig meg sem állott. Mire az álmos katonák felcihelődtek, a szomszéd vármegyében járt.

Lőrincet majd megölte a méreg s a bosszúság. Jól tudta, hogy senki más nem tette ágyába a farkasokat, csak Miklós lehetett az.

- Megállj, kölyök, kezem közé kerülsz még! - dühöngött a gonosz lelkű testvér.

No, majd meglátjuk, hogy lesz, mint lesz.

Ment, mendegélt Toldi Miklós, hegyeken-völgyeken át, síkon, rónán keresztül, s addig ment, mendegélt, míg egyszerre csak Pest városa mellé ért, Pest városa mellett a temetőkertbe. Meg-megállott, nézegette a fejfákat, s ím, amint sírról sírra megy, fekete gyászruhás asszonyt lát,

aki ráborult egy sírhalomra, átölelte a fejfáját, s keservesen sírt. Megállott Miklós, nézte, mi áll a fején, s megszólította az asszonyt:

- A fiait siratja, ugye, nagyasszonyom? Istenem, de ifjan haltak meg!

Az asszony fölneézett Miklóssra, s azt mondta szemeit törölgetve:

- Ifjak voltak, szépek voltak, vitézek. S mind a kettőt megölte a cseh óriás páros viadalban! Verje meg az isten, veretlen se hagyja, ki a szegény anyákat így megszorítja!

Aztán elmondta az asszony, hogy ki s mi az a cseh óriás. Budára jött, s sorba hívja páros viadalra a magyar vitézeket. Még eddig mind megölte, akik vele kiállottak. Nincs is már több magyar vitéz, aki szembeálljon.

- Hej, dehogynincs! - kiáltott Toldi Miklós.

- Isten áldja meg, nagyasszonyom!

Nem volt nyugta, maradása, szinte futott be a városba, ment utcáról utcára, s mind azt forgatta az elméjében: hej, ha legyőzhetné a cseh óriást!

Az ám, de egyszerre csak elszomorodott erősen. Se pénze, se vitézi ruhája: hogy álljon ki páros viadalra?! Ej, de szeleburdi volt, hogy nem szólt annak az asszonynak a temetőben. Az jó szívvel ideadta volna egyik fiának a vitézi ruháját, kardját, sisakját. Futva futott ki a temetőbe, hátha még ott találná. De mikor éppen a város szélére ért, úgy megállott, mintha odacövekelték volna. Hej, kit látott! Az öreg Bencét! Jött az öreg lóháton, s kantárféken vezetett még egy szép sárga csikót, Miklós kedves lovát, a Rigót. Nyereg is volt rajta, szép aranyos nyereg, a nyeregkápában lógott egy zsákban - ugyan mi? Az ő vitézi ruhája!

Úgy ám, alig illant el hazulról Miklós, édesanyja útnak indította Bencét, hogy vigyen neki pénzt elegendőt, vitéznek való ruhát, lovat, kardot, mindenféle nyeregszerszámokat.

De bezzeg ölelte-csókolta Miklós az öreget.

- Lelkem öregem, az isten áldja meg minden lépésében. Hát édesanyám mit csinál? Hogy szolgál az egészsége?

Alig győzött felelni Bence a sok kérdésre, de aztán bementek egy csárdába, a lovakat bekötötték az istállóba, a csárdában asztal mellé telepedtek: ott bor mellett beszélhettek szívük szerint.

Másnap reggel felszerszámozták a Rigót (haj, de ragyogó fényesre vakarta, kefélt aranyszőrét az öreg!), fölpattant rá Miklós, s a Rigó két lábra állva táncolt ki a kapun, végigtáncolt, lejtett az utcákon, de olyan módosan, olyan szépen, hogy csudájára kicsődültek a népek.

- De szép dali vitéz! - mondta ez is, az is. - Kár érte!

Mondták többen:

- Nem féltem én. Ez leveri a csehet!

S futott a hír előre, futott föl Budavarába, a palotába, hogy jön egy vitéz, ismeretlen, aki a cseh óriással síkraszáll. Haj, megörült ennek a hírnek a király! Mert már eltelt három nap, s nem akadt egy magyar vitéz, aki a cseh óriással kiálljon, az meg minden áldott nap járt fel s alá az utcán, csúfolta a magyar vitézeket.

Ahogy a hírt hallotta a király, nosza, egész udvari népével kiült a palota tornácára, s úgy várta, hogy mi lesz. S ím, egyszerre csakugyan megjelent a Duna partján, Pest felől az ismeretlen vitéz, s merthogy a cseh óriás meg a Duna túlsó partján sétált, átüzent Bencével, hogy csak ne

sétáljon fel s alá, hanem üljön csónakba, s lendüljön át a Margitszigetre, indul ő is. Mert hát a Margitszigeten volt mindig a páros viadal.

Eközben Miklós megkötötte a Rigót egy oszlophoz, csónakba ült, egy szempillantás alatt átlendült a Dunán, s amint kilépett a szigetre, úgy megrúgta a csónakot, hogy az visszasiklott a Duna partjára, oda, ahonnan indult. Akkor már ott volt a cseh óriás, s kérdezte:

- Hát azt a csónakot mért rúgtad vissza, vitéz?

Felelt Miklós:

- Azért, mert elég lesz visszafelé egy csónak is. Bizony mondom, hogy egyikünk itthagya a fogát.

- Azt már én is mondom - vágta vissza hetykén a cseh.

Ám vitézek módjára előbb kezet fogtak. Hej, ez volt csak a kézfogás! A cseh óriásnak a vér is kiserkedt a kezéből, úgy megszorította Miklós.

Így fog kezet a magyar - mondta Miklós.

Hiszen egyszeribe elment a cseh óriás kedve a hetykélkedéstől. Láta, hogy emberére talált. Térdre borult Miklós előtt, s úgy könyörgött, hogy kegyelmezzon meg az életének, arannyal s ezüsttel váltja meg.

- Nem kell nekem sem aranyad, sem ezüstöd - mondotta Miklós. - Aranyadat, ezüstödet add annak a szegény özvegyasszonynak, akinek két fiát ölted meg, aztán takarodj haza innen. Értetted-e?

Mindent ígért, fogadott a cseh óriás, s közben mentek vissza a Duna partjára, a cseh óriás csónakjához. Miklós ment elől, az óriás utána. S hát a gyáva lélek hirtelen kardot rántott, hogy orozva levágja Miklóst! Ám áldott szerencsére, Miklós a Duna tükreben meglátta ezt, nagy hirtelenséggel megfordult, kirántotta kardját - s most már könyöröghetett a cseh óriás! -, levágta a fejét, kardja hegyére szúrta, s úgy ment át Budára, fel a palota elé.

- Vaj ki lehet ez a vitéz? - kérdezte a király, amint Miklós szép csöndesen mendegélt fölfelé. - Senki sem ismeri közületek?

- Nem ismerem, - mondta ez is, az is.

A királyhoz közel állott Toldi Lőrinc, kérdezte őt is:

- Te sem ismered, Toldi Lőrinc?

- Nem ismerem, felséges királyom - felelt Lőrinc, s fehér volt színében, mint a fehérített vászon.

Hiszen nem csoda, ha fehér volt színében Toldi Lőrinc. Nagy oka-foka volt annak.

Mikor Toldi Lőrinc visszajött Budára, egyenest a királyhoz ment, s álnok szomorúsággal töviről hegyire elémondta a királynak, hogy az öccse gyilkosságba keveredett.

- Bizony ha úgy - mondotta a király -, azé lesz a jussa, aki legyőzi a cseh óriást.

Hiába mesterkedett hát a gonosz lelkű Lőrinc, a király a veséjébe látott. Tudta jól, hogy az öccse vagyonára vágyódik. Nos, ha vágyakodik, győzze le az óriást. Az ám, csak hogy Toldi Lőrinc inkább a maga jussát is odaadta volna, sem hogy az óriással kiálljon.

- Hát csakugyan nem ismered ezt a vitézt? - kérdezte újra a király.

Toldi Lőrinc még jobban elfehéredett. Nézte, nézte a vitéz formáját: csudálatosan hasonlított Miklóshoz.

Abban a pillanatban a palota elé ért Miklós, megállt, leemelte a sisakját.

De volt csuda - Budába! Még a bajusza is alig serkedt Miklósnak, hogyne csudálták volna hát, hogy ez az ifjú vitéz győzte le a cseh óriást.

- Ki vagy, mi a neved? - kérdezte a király.

Toldi Miklós térdre borult a király előtt.

- Toldi Miklós az én nevem, felséges királyom. Véletlen gyilkosság miatt világ bujdosója lettem. Hagyd meg ifjú életemet, végy vitézeid seregébe.

Mondotta akkor a király:

- Kelj fel, Toldi Miklós. Ártatlan vagy, tudom. De még azt is tudom, hogy bátyád, Toldi Lőrinc az oka mindennek. Hallod-e, Toldi Lőrinc, ez órától fogvást nincs helyed vitézeim seregében, mert az öcsédhez hamis szívvel voltál! Ím, a kardom, Miklós, viseld dicsőséggel!

Azzal a király leoldotta a kardját, s maga kötötte fel Miklós oldalára.

Így került Toldi Miklós a vitézek seregébe, a királynak udvarába. Még aznap a király aranyos hintóba hat lovat fogatott, úgy hozatta Budára Toldinét.

De nem is maradt ezért adósa Miklós a királynak. Szolgáltá haláláig becsülettel, világhíres vitézséggel.

Így volt, vége volt, igaz volt...

A KOLOZSVÁRI BÍRÓ

Nemhiába szerette a nép Mátyás királyt: nem volt több hozzá hasonlatos királya a magyarnak. Amint neszét vette, hogy itt vagy ott erősen sanyargatják a szegény földnépét, nem volt nyugodalma Budavárán - álruhába öltözött, s úgy ment színről színre látni a valóságot.

A többek közt hírül adják, hogy a kolozsvári bíró ugyancsak sanyargatja a szegény népet. Hiszen nem kellett több Mátyás királynak! Majd megnézi azt ő a maga szemével, s jaj lesz annak a bírónak, ha igaznak látja a sok sűrű panaszt. Máskülönben is már rég vágyódott Kolozsvárra. Hogyne vágyódott volna, hisz ebben a városban látta meg a napvilágot.

De hogy szavamat össze ne keverjem, Mátyás király bement Kolozsvárra paraszti ruhában, s ottan leült a mészárszék elé, éppen szembe a bíró házával. Hiszen jókor ült a mészárszék elé. Nagy sereg nép hordotta a fát a bíró udvarára, egy csomó ember meg vágta a fát az udvaron. Mellettük a hajdúk, s pálcával biztatták a szegény népet: hordjad, vágjad, paraszt!

Egyszerre csak egy hajdú megpillantja Mátyás királyt.

- Ne, te, ne! - mordult rá a hajdú. - Hát te mit lopod a napot? Kelj föl, ne lógasd a hosszú orrod, hitvány paraszt!

S hogy szavának nagyobb foganatja legyen, pálcájával jól húzott a „hosszú orrú” paraszt hátára.

Mátyás fölállott, megvakarta a hátát, de nem indult.

- Indulj már!

- Jó, jó, de mit fizet kend?

- Ezt né! - ordított a hajdú, s még jobbat húzott Mátyás hátára.

- Indulj előttem!

Mit volt, mit nem tenni, Mátyás elindult a hajdú előtt.

- Be a bíró udvarára, vágjad a fát, hosszú orrú!

A bíró ott könyökölt a tornácon. Mátyás megszólította:

- Kigyelmed a bíró?

- Én hát, mi közöd hozzá?

- Ahhoz nekem semmi közöm, de szeretném tudni, mit fizet a favágásért!

- Ejnye, ilyen-olyan, szedte-vette parasztja - káromkodott a bíró -, mindjárt fizetek én neked! Húzz rá! - parancsolta a hajdúnak.

No, annak nem kellett parancsolni, harmadszor is ráhúzott, hogy csak úgy porzott Mátyás zekéje.

Jól van. Mátyás többet egy szót sem szólt, vágta a fát, meg hordta a bíró pincéjébe, de közben, mikor senki sem látta, veres krétával három hasábra ráírta a nevét. Este csöndesen továbbkullogott, de másnap megint beállított Kolozsvárra, most már nem zekében, hanem királyi ruhában, s nem ült le a mészárszék elé, hanem fölment az ő palotájába. Egyszeribe hívatta a bírót s az egész tanácsot mind közönségesen. A bíróhoz volt az első szava:

- Mi hír a városban, bíró uram?

- Semmi nevezetes, felséges uram. Csöndben, békésen élünk, amiért áldjuk is felséged nevét lefektünkben, felkeltünkben.

- Úgy? Hát a szegény földnépe? Nem sanyargatják az előljárók?

- Nem sanyargatja senki, felséges uram. Soha nem volt ilyen jó dolga a földnépének.

- Jól van, bíró uram. Hanem szeretnék végigsétálni a városon, hadd lássak mindent színről színre. Tartsanak utánam kigyelmeitek.

Elindult Mátyás király, utána a bíró s mind a tanácsbeliek. Mennek utcáról utcára, s egyszerre csak megáll a bíró udvara előtt.

- Ej, de nagy kazal fája van, bíró uram.

- Isten megsegített - mondotta a bíró alázatosan.

- Hát az Istenen kívül más nem segített? Kik hordták ide ezt a sok fát?

- A népek, felséges uram.

- S mit fizetett nekik?

- Ingyen, szeretetből tették - mondotta a bíró.

- Na, én mintha másként hallottam volna... Hé, legények - fordult a király a szolgálaihoz -, hányjátok szét a kazalt!

A legények serényen munkához láttak, széthányták a kazalt, Mátyás meg csak nézte erősen, hogy mikor kerül elő az ő három fája. Előkerültek azok is.

- Nézzen ide, bíró uram! Tud-e olvasni?

- Tudok, felséges uram - hebegett a bíró, akinek már akkor égett a föld a talpa alatt.

- Olvassa: mi áll ezen a három hasábon?

- Mátyás... Mátyás... Mátyás... - dadogott a bíró.

- Bizony, ha Mátyás, úgy tudja meg kend, hogy azt én írtam oda. Én voltam az a hosszú orrú paraszt, akire háromszor vágott a hajdú, mert fizetés nélkül nem akartam hordani a fát!

- Ó, felséges uram! Kegyelem árva fejemnek!

Térdre borult a bíró, térdre a hajdú is. Mondta Mátyás a hajdúnak:

- Te állj fel. Szolga vagy, azt tetted, amit az urad parancsolt. Hanem kendet, bíró uram, példásan megbüntetem. Akasztófát érdemelnél, de fejedet üttetem, szegény népnek sanyargatója!

A népek, akik ezt hallották, lelkesen kiáltották:

- Éljen Mátyás király! Ez az igazság!

Hanem Mátyás halálával meg is halt az igazság... Még ma is kesereg a nép: „Meghalt Mátyás király, oda az igazság...”

MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A HUSZÁR

Mátyás király idejében történt, amit most elmesélek. Az ő híres fekete seregében volt egy huszár, aki erősen szerette az itókát. Hiába húztak rá hol huszonötöt, hol ötvenet, hogy az eget bögőnek nézte: nem tudott leszokni az ivásról. Az ám, a bort nem unta meg az ebadta, de megunta a botozást, egyszer aztán - uccu neki, vesd el magad! - megszökött a seregből.

Már napok óta bujdokolt a huszár erdőkön-mezőkön, egyszer aztán egy éjjel rengeteg nagy erdőbe ért, s ott messzire gyenge világosságot látott. Gondolta magában, hátha szállást talál, ment egyenest a világosság felé. Addig ment, mendegélt, míg egy nagy házhoz ért, ott aztán nem sokáig gondolkozott, benyitott az ajtón. Csak egy öregasszony volt a szobában, más senki.

- Jó estét, öreganyám! - köszönt a huszár. - Ad-e szállást s vacsorát?

- Se szállást, se vacsorát - mondta az asszony. - Jobb lesz, ha továbbállasz, ha kedves az életed, mert van nekem tizenkét fiam, zsvány mind a tizenkettő, s ha itt találunk, vége az életednek.

„No - gondolta magában a huszár -, jó helyre találtam beállítani.” De nem ijedt meg, s kérdezte az asszonyt:

- Hát aztán hogy híják a kend fiait, öreganyám? S hol vannak most?

Az öregasszony sorba megnevezte a fiait, s azt is megmondta, hogy most éppen a pincében vannak.

- No, akkor az isten áldja meg, öreganyám! - búcsúzott el a huszár, de csak úgy tett, mintha elmenne, ment egyenest a pince ajtajához, ott sorba kiszólította a zsványokat, s ahogy azok kidugták a fejüket, levágta a kardjával. Azzal visszament az öregasszonyhoz, s azt mondta:

- Meggondoltam a dolgot, öreganyám, mégiscsak itt maradok. Hát csak elé azzal a vacsorával!

- Nono, csak lassabban, mert mindjárt hívom a fiaimat - fenyegetődzött az asszony.

- Hiszen szólíthatja kend, én már a másvilágra szólítottam őket.

Bezzeg hogy lett egyszeribe vacsora, de még milyen! A király is megnyalhatta volna a száját utána.

Hanem amint javában falatoznék a huszár, nyílik az ajtó, s belép egy vadászember, köszön illendőképpen, s mondja, hogy vadászni volt Mátyás királlyal, de valahogy elszakadt a társaitól, s nem találja az utat az erdőből kifelé.

- Sose búsulj azon, komám - mondta a huszár -, ülj ide mellém, s egyél-igyál.

A vadász nem is kérte magát, leült, aztán vacsorázás közben beszéltek erről-arról, s közben a huszár elbeszélte, hogy mért szökött meg a seregtől. Vacsora után lementek a pincébe, s haj, uram teremtöm, szemük-szájuk elállt a csodálkozástól: kádestul állt ott az arany meg az ezüst!

- No, komám - mondta a huszár -, ez a sok pénz a királyt illeti, igaz-e?

- Hát hiszen illeti, illeti - mondta a vadász -, de gondoskodjunk magunkról is. - S ahogy ezt mondta, belemarkolt az aranyba.

- Visszatedd mindjárt, ilyen-olyan adta - rikkantott a huszár -, mert különben kettéhasítom a fejedet!

- No - mondta a vadász -, csak próbára akartalak tenni. Látom, hogy becsületes ember vagy. Ne félj, mert jelentem ezt a királynak, s tudom, nem marad el a jutalmad.

Volt a zsványoknak szekere, marhája temérdek, a tenger aranyat s ezüstöt mindjárt szekerekre rakták, s vitték Budára. Ahogy a palota elé értek, a vadász mondta a huszárnak, hogy csak maradjon kint, ő bemegy a királyhoz, s jelenti a dolgot.

Bement a vadász, de csakhamar ki is jött, mégpedig ragyogó fényes ruhában.

Bezzeg hogy a huszár nem ismert a vadásza.

- Hát te mit ácsorogsz itt? - förmedt Mátyás király a huszárra. Mert mondanom se kell tán, hogy ő volt.

Még szót se szólhatott a huszár, Mátyás király bement, aztán csakhamar újra kijött, de most vadászruhában, s biztatta a huszárt, hogy csak legyen békés türelemmel, mert nagy úr ám a király, nem lehet vele csak úgy egykettőre beszélni.

Azzal bement, s egy kis idő múlva megint abban a fényes ruhában jött ki, s erősen ráripakodott a huszárra, hogy mit ácsorog a palota előtt, takarodjék ki.

Hiszen éppen elég volt ennyi a huszárnak, megfordította a szekereket, de mikor indulóban volt, kijött a király vadászruhában.

- Hó, megállj, huszár, jere be, hívat a király!

Megy a huszár a vadász után, s ahogy belépnek, mondja a vadász:

- No, fiam; elég volt a tréfából, hát tudd meg, hogy én vagyok Mátyás király. Merthogy olyan becsületes voltál, ihol ez a kutyaőr: mától kezdve nemesember vagy, s mert hallottam vitézségedről, előléptetlek generálisnak.

Ott mindjárt felöltöztették a huszárt generálisnak, s mikor az ebédnek vége volt (mert bezzeg hogy a királlyal evett egy tálból a huszár), aranyos hintóba fogatott Mátyás király, s úgy küldötte vissza a huszárt a seregéhez.

Hej, örült a huszár, majd kiugrott a bőréből! Hanem mikor annak a falunak a szélére ért, ahol az ő ezrede táborozott, mit gondolt, mit nem, levette a generálisruhát, s közlegény ruhában állított be a faluba.

- Hej, te szerencsétlen - fogadták a pajtásai -, minek jöttél vissza! Most karóba kerül a fejed.

Hát csakugyan jöttek a főtiszt urak, s mindjárt parancsolták, hogy kötözzék meg a huszárt, de a huszár kirántotta a zsebéből a kutyabőrt, s azt mondta:

- Ohó!

Nagyot néztek a főtiszt urak, de még csak akkor bámultak nagyot, amikor megtudták, hogy a szökött huszárból generálist csinált a király. Bezzeg hogy most megbecsülték. No, meg is becsülhették, mert attól kezdve mértékkel itta a bort. Nem vallott szégyent vele Mátyás király

MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A SZÁZESZTENDŐS EMBER

Mátyás király a budai hegyek között sétálva, csudálkozva állott meg egy kert előtt. Egy igen-igen öreg ember fát ültetett a kertben.

- Hallod-e, öreg - szólította meg a király -, talán bizony nem eleget dolgoztál ifjúkorodban? Most már pihenhetnél.

- Igaz, felséges uram, eleget dolgoztam - mondotta az öregember - de nekem öröm a munka. Bárcsak még sok esztendeig dolgozhatnám!

- Hány esztendő vagy?

- Kerek száz.

- S azt hiszed, örömet éred ennek a fának?

- Ha Isten akarja - felelt az öreg -, örömet érem, ha nem: majd örülnek a gyermekeim meg az unokáim. Nem érdemes ezek öröméért ültetni?

- Na, öreg - mondotta a király -, ha megéred a fa termését, hozzá majd nekem belőle. Igazán kíváncsi vagyok, megéred-e.

- Viszek, felséges királyom, viszek, hogyan vinnék!

A király tovább sétált; aztán telt-múlt az idő, esztendő esztendő után múlt, nőttek, növekedtek a százesztendő ember ültette gyümölcsfák, s ím, egyszerre csak termettek is: gyönyörű szép piros almák mosolyogtak a százesztendő ember fáin. Aki látta, gyönyörködve nézte.

Mátyás király bizonyosan megfeledkezett a százesztendő emberről (nem csoda, hisz folyton hadakozott hol a némettel, hol a törökkel), de a százesztendő ember nem feledkezett meg ám az ígéretéről. Mit mondok, százesztendő? Százöt esztendő volt már akkor, mikor a fák teremni kezdtek. Nosza, megtöltött egy kosarat a legszebb almákkal, s felballagott a budai Várba. Bezzeg hogy az ő útját állotta a kopott ruhájú, görnyedezve tipegő aggastyánnak.

- Mit akar itt kend, öreg?

Mondja az öreg, hogy mi járatban van. Egyszeribe jelentették a királynak, hogy itt van egy igen-igen öreg ember, egy kosár almát hozott őfelségének.

- Hát csak eresszétek be - parancsolta a király.

Bement az öregember, szépen meghajtotta magát (no, nem kellett nagyot hajolnia, mert bizony már jól előregörnyedt a háta), s mondta, amint következik:

- Emlékszik-e, felséges királyom, arra az öregemberre, ki öt esztendővel ezelőtt fát ültetett?
- Emlékszem, emlékszem - mondotta a király, s felvidult az arca, mosolygott a szeme, amint újra látta a százesztendőös faültető embert.
- Felséges uram csudálkozott, hogy öregember létemre fát ültetek, s megparancsolta, hogy ha megérem a termést, hozzak belőle felségednek. Íme, elhoztam az akkor ültetett fa első termését. Fogadja kegyesen, felséges uram királyom.

Mátyás király leszállott a trónusáról (körülötte állottak a fő-fő urak), az öregemberhez ment, nyájasan karon fogta, s leültette egy aranylócára. Aztán parancsolta a szolgáknak, hogy ürítsék tálba az almát, a kosarat meg töltsék tele színarannyal.

Hát persze hogy mindjárt teletöltötték.

Csak nézték, nézték a főurak, s csodálkoztak, bizony meg is botránkoztak, hogy a nagy, a hatalmas király egy ilyen szegény embert aranylócára ültet, s olyan nagy kegyességgel, olyan nagy szeretettel bánik vele. Ám a király éles szeme észrevette a nagy urak megbotránkozását, merően rájuk nézett, s azt mondotta nekik:

- Látom, csodálkoztok, egyik-másik még meg is botránkozik, hogy ezt a szegény öregembert így megtisztetem. Hej, urak, urak, büszke nagy urak, tanuljátok meg, hogy aki öregségében is ilyen dolgos, méltó rá, hogy a föld leghatalmasabb urai is megtiszteljék.

A büszke urak szégyenkezve sütötték le szemüket, miközben a király az öregembert újra karon fogta, s gyöngéden levezette a palota lépcsőin, ott aranyos hintájába segítette, s úgy küldötte haza kicsi kunyhójába...

MESE EGY BOLOND EMBERRŐL ÉS EGY BOLOND ASSZONYRÓL

Volt egyszer egy bolond ember s egy bolond asszony. Azt mondja egyszer a bolond asszony a bolond urának:

- Hallja-e kend, vigyen fonalat a vásárra, de addig senkinek el ne adja, „míg a vásár meg nem mutatja”. (Vagyis: míg nem tájékozódik, hogy a fonalat mennyiért veszik másoktól.)

Hát elment a bolond ember, kiült a piacra, aztán jöttek-mentek a vevők, ez is kérdezte, az is: „Hogy adja a fonalat, bátya?” - de a bolond ember mindenkinek azt válaszolta: „Majd a vásár megmutatja.” Egyebet nem szólott, akárhogy faggatták. Aztán jött egy öregasszony, kérdezte az is:

- Hogy adja a fonalat, atyafi?
- Majd a vásár megmutatja - felelte ennek is a bolond ember.

„Ehe - gondolta az öregasszony -, ennek az embernek hiányzik egy a négy kerékből!”

Fogta magát, kihúzott egy szálát a hajából, s mondta a bolond embernek:

- Nézzen ide, kend, *ezt mutatja a vásár*.
- No, ha azt - mondotta a bolond ember -, itt a fonál, vigye isten hírével.

Azzal, mint aki jól végezte dolgát, szépen papirosba göngyölgette a hajszálat, s nagy jókedvvel elindult hazafelé. Ment, mendegélt, s egyszerre csak leröppent egy bagoly, kikapta kezéből a papirost - s huss! -, elröppült vele.

Haj, elszontyolodott a bolond ember! Hát ő most hogy álljon a felesége elé a hajsza nélkül? Nosza, a bagoly után iramodott, szaladott árkon-bokron át, de bizony a bagoly nem állott meg az ő kedvéért. Végre is elindult hazafelé, bandukolt nagy búsan, lehorgasztott fejjel, s hát, mit hall? Az út szélén, egy odvas fán bagoly huhogott!

„No, ez bizonyosan a tolvaj lesz” - gondolta magában a bolond ember. Szép csendesen a fához orozkodott, s topp, lefülelt a baglyot. De bezzeg megjött a kedve! Hangos füttyszóval igyekezett hazafelé, s jókedvében betért egy útszéli kocsmába. Ott alig telepedett le, meglátja a kocsmáros a baglyot, s kérdi a bolond embert:

- Hát kend ugyan mért hordozza magával ezt a baglyot?

- Hm! Azért, mert jövődömondó bagoly ez!

- Ó, ne mondja!

- De bizony mondom!

- Tudja mit? Adja el nekem. Adok érte háromszáz pengő forintot.

- Itt a kezem, nem disznóláb - mondotta a bolond ember, s a kocsmáros tenyerébe csapott.

A kocsmáros leszámlálta a háromszáz pengő forintot, a bolond ember pedig nagy vígan továbbállított. Ment, mendegélt, s utolért egy embert, aki malacot hajtott. Gondolja a bolond ember, hogy ő bizony nem hordoz magával annyi sok pénzt, s megszólította az atyafit:

- Hé, nem adná el a malacot?

- El, ha jó árát kapom.

- Mennyiért adja?

- Öt pengő az utolsó ára.

- Öt pengő? Jaj, lelkem, nálam csak háromszáz van. Ideadja-e ennyiért?

- Isten neki - mondotta az atyafi, s a bolond ember leszámolta a háromszáz pengő forintot. Aztán elbúcsúztak. Amint ment, mendegélt a bolond ember, szembejött vele egy pásztor-ember.

- Hogy vette a malacot, atyafi?

- Kerek háromszáz pengő forintért.

- Mondja kend ezt a bolondnak.

- De bizony háromszáz pengő forintért.

Mindjárt látta a pásztoresember, hogy kivel van dolga, s mondta:

- Egyet mondok, atyafi, s kettő lesz belőle. Nézze meg az én botomat. Ez olyan bot, hogy csak azt kell neki mondani: „Fordulj, bot” - s mindent összever, amit elől-hátul talál. Kendnek adom a malacért. Áll-e a vásár?

Bezzeg hogy állott.

No de még csak most igyekezett hazafelé igazán a bolond ember. Haza is ért csakhamar, s mondta nagy örömele:ve:

- Nézz ide, feleség, milyen vásárt csináltam! - Azzal szólt a botnak: - „Fordulj, bot!” - s a bot - csihi-puhi! - ütötte-vágta jobbról-balról, előlről-hátulról a bolond embert is, a bolond asszonyt is, s még máig is üti-veri őket, ha azóta meg nem haltak.

Itt a vége, fuss el véle!

A LÓ MEG AZ EGÉR

Egyszer egy ló megunta a gazdáját, s elbujdosott. Kötőfék volt a fejében, s annak a szára vonszolódott a földön. Meglátta ezt egy kis egerecske, s hopp, a szájacskájával megfogta a kötőfék szárának a végét! Aztán hirtelen a ló elébe futott, s ment előtte, mintha ő vezette volna a lovat.

- Na lám - cincogott az egerecske -, milyen erős vagyok! Vezetem a lovat!

A ló semmit sem szólt, csak mosolygott magában. Ment, mendegélt szép csendesen a hencegő egerecske után. Az meg csak cincogott tovább:

*Szép, szép, ó de szép,
én vezetem a gebét!*

Így cincogott, hencegett az egerecske, de egyszerre torkán akadt a csúfolódó nóta.

Torkán akadt bizony, mert egy nagy folyó partjára értek. Nosza, egerecske, vezesd át ezen a folyón a lovat!

- Előre! Előre! - szólt meg most a ló. - Mit álldogálsz, hős egér? Vezess át a folyón, hisz csak térdig ér!

Mondta az egerecske:

*Van eszem, hogy nem teszem,
mély ez a víz énnekem!*

- Na, mindjárt megmutatom, hogy nem mély - mondta a ló. Szépen bement a folyóba, s megállott a közepén.

*Látod-e, te kis egér,
a folyó csak térdig ér!*

- Az ám, neked, de nem nekem! - válaszolt az egerecske.

*Ami neked térdig ér,
Megfúl abban az egér!*

Így cincogott az egerecske, aztán könyörögve kérte a lovat:

*Jere vissza, végy hátadra,
vigy által a túlsó partra!*

- Jól van - mondta a ló -, általviszlek, ha megfogadod, hogy nem hencegsz többet.

Most már ezt cincogta az egerecske:

*Esküszóval fogadom,
magam többre nem adom,
mint amennyit ér
egy kicsi egér.*

- Úgy legyen - mondta a ló, s általvitte a folyón az egerecskét.

A LOMPOS MEDVE

Hol volt, hol nem volt, nem tudom, hogy merre volt, de valahol mégis volt, túlannan túl, hol a kurta farkú malac túr, volt egyszer egy kisfiú. Egyszer, azt sem mondta otthon, hová-merre mén, kiment az erdőbe, ott felmászott egy vackor fára, annak is a tetős tetejébe. Szedegette a vackort, hol a szájába, hol a kebelébe, többet a szájába, mint a kebelébe.

Amint ottan ennegélne, arra jön egy nagy lompos medve. A hátán volt egy nagy zsák, s azt mondta a legénykének:

- Te legényke, adjál nekem abból a jó kásás vackorból, bizony nem bánod meg.

Lekiáltott a legényke:

- No bizony, van eszemben! Tudom, hogy nem a vackorra fáj a fogad, hanem énrám.

De a medve addig beszélt, hogy így s úgy, bizony isten nem bántja, hogy a legényke lejjebb mászott, s adott neki egy vackort.

Bezzeg hogy a lompos medve mindjárt megkapta a karját, lerántotta, s a zsákba bedugta. Sírt a szegény legényke, hogy az erdő is zengett a sírásától, rugdalózkodott, kapálódzkodott, de mindhiába, a lompos medve bekötötte a zsák száját, fölkapta a hátára, s vitte árkon-bokron keresztül.

Mikor egy jó félóra járóra lehettek, a medve letette a zsákot, hogy egy kicsit megszusszanjon. Leheveredett a földre, s ott abban a helyben el is aludt, mint a bunda.

No hiszen, egyéb sem kellett a legénykének. Amint hallotta a medve hortyogását, elővette fanyelű bicskáját, kihasította a zsákot, hirtelen megtöltötte kővel s mindenféle szűrös tövissel. Azzal uccu neki, vesd el magad, elszaladt, mintha szemét vették volna, s meg sem állott hazáig.

Aközben fölébredt a medve, hátára vetette a zsákot, s ment tovább. De ahogy ment, szúrni kezdte a tövis. Visszaszólt nagy mérgesen:

- Te legényke, ne szurkálj, mert úgy meggyomrozlak, hogy halálod napjáig megemlegeted.

De hiszen annak beszélhetett, a tövis még jobban szurkálta.

- Hallod-e, te legényke - mormogott vissza a medve -, még egyszer mondom, hogy ne szurkálj, mert rútul jársz.

Bezzeg hogy beszélhetett a tövisnek. Szúrt az tovább, hogy a vér is kiserkedzett a medve bőréből. No de most igazán elhagyta a lompos medvét az istenes béketűrése. Földhöz csapta a zsákot, meggyomrozta magyarán, aztán ismét a hátára vetette, s ment hazafelé.

Ahogy hazaért, mindjárt szólt az öreg ördögös szülének, aki nála lakott, hogy hamar töltse tele vízzel a nagy kondért, s forralja föl.

Az ördögös szüle teletöltötte a kondért, alájagyújtott, a medve pedig kioldotta a zsákot, s ráfordult a legénykére:

- No, te macskabéka, bújj ki a zsákból! Most majd megemlegeted a szurkálásodat!

Az ám, a legényke nem bújt ki a zsákból.

- Hiszen megállj, majd kibújsz te innét - mormogott a medve. Megfogta a zsáknak a két csücskét, jól fölemelte, megrázta, hadd hulljon ki belőle a legényke.

Bezzeg hogy kihullott belőle a sok kő s a sok tövis.

Hej, megmérgeződött a medve, hogy az ő eszén így túl tudott járni egy taknyos legényke! Megfogadta, hogy addig nem nyugszik, míg a legénykét ismét meg nem találja, de aztán többé nem is szabadul ki a körme közül.

Ment egyenest az erdőbe, s hát a legényke ott van a vackorfa tetejében, s kebelezi a vackort, mintha semmi sem történt volna. Fölszól a lompos medve:

- Te legényke, adjál egy vackort isten nevében.

- Nem vagyok bolond - szólt a legényke -, tán hogy ismét a zsákodba dugj! Nesze, lehajítok egyet - mondta -, de adni nem adok.

- Ugyan, ne félj tőlem - mondta a medve -, hiszen csak tréfáltam, mikor a zsákba dugtalak.

Addig beszélt, hogy így meg úgy, jótétel helyébe jót várjon, hogy ismét elbolondította a legénykét. Lecsúszott a fa tetejéről, s egy jó marék kásás vackort lenyújtott a medvének.

No bizony, ha lenyújtotta, meg is kapta egyszeribe a medve a legényke karját, lerántotta a fáról, bedugta a zsákba, fölvetette a hátára, s szaladt vele árkon-bokron át, meg sem állott hazáig. Otthon odaadta az ördögös szülének a legénykét, megparancsolta, gyűjtson be a kemencébe, s a legénykét süsse meg. Ő majd azalatt alszik egyet.

Az ördögös szüle begyújtott a kemencébe, s mikor jó sok parázs égett, elővette a sütőlapátot, s azt mondta a legénykének:

- Na, te legényke, kuporodj rá a lapátra.

Ráült a legényke a lapátra, de ahányszor az ördögös szüle be akarta lódítani a kemencébe, mindig talpra ugrott.

- Hohó, nem úgy, fiam - mondta az ördögös szüle -, így nem tudlak bevetni a kemencébe. Csak csücsülj ott szépen.

- Ó, lelke, nénémasszony - mondta a legényke -, én akárhogy próbálom, nem tudom, hogy üljek. Mutassa meg nekem kigyelmed.

Az ördögös szüle ráült a lapátra. A legényke pedig hirtelen megfogta a lapát nyelét, egyet nagyot lódított rajta, s az ördögös szüle begurult a kemencébe. Azt sem tudta a legényke, mit csináljon, merre szaladjon. Ő bizony - gondolta - felmászik a kémény tetejére, ott nem találja meg a lompos medve.

Na, fölébredt a medve. Keresi, kiabálja mindenfelé az ördögös szülét, a legénykét, de híre-pora sem volt az ördögös szülének, sem a legénykének. Néz erre, néz arra, véletlenül feltekint a kéménybe, s hát ott ül a legényke. Fölszól a lompos medve:

- Hát te oda hogy kerültél, te legényke?

- Én biz úgy - felelt a legényke -, hogy az ülepembe egy vasnyársat dugtam, s aztán egyet nagyot ugrottam.

- No, ha te úgy, én is úgy - mondta a medve. Elővette a legnagyobb nyársat, ráült, aztán egyet ugrott, de bizony a nyárs úgy keresztülszúrta, hogy elterült a földön, meg se moccant többet.

Most már a legénykének nem volt akitől féljen, lemászott a kéményből, szaladt hazafelé, s máig is szalad, ha még haza nem ért.

A FARKAS KOMA KÁNTORSÁGA

Hallottátok-e már énekelni farkas komát? Ha nem hallottátok, bizony sajnálhatjátok. Micsoda gyönyörű hangja van! De nemcsak a gyönyörű hangjáról híres ökelme. Ért ám a betűvetéshez is. Azért hát ne csudáljátok, ha többek közt azt is felrótta egy nagy cserefának a kérgére, hogy hányszor csapta be már ökegyelmét a ravasz rókáné komámasszony.

Egyszer aztán mit gondolt, mit nem, összeszámolta, hogy hány becsapás is van már a komámasszony rovásán.

- Ej, szedtevette, teremtetten - ordított a koma -, éppen kerek százszor csapott be engem! No, megálljon kend, komámasszony, nem csap be többet sem engem, sem mást. Még a mai áldott szent napon leszámolok vele.

Azzal elindult nyomban, s meg sem állott a komámasszony házáig. Éppen künn állott a kapu előtt a komámasszony, s hogy meglátta a komát, örvendező pofát vágott, pedig jól látta, hogy haragszik a koma. (Vagy tán éppen azért vágott örvendező pofát.)

- Ó, ó, kedves komámuram - integetett a koma elé -, jöjjön, jöjjön, nem is gondolja, mennyire várom kigyelmedet!

- Igen? - mordult rá a koma. - Alig hiszem. Tudja kend, hogy mért jöttem? Éppen ma számoltam össze, hogy százszor csapott be engem. De százegyedíkszer nem csap be. Ütött az utolsó órája!

- Igaz - adta meg magát a komámasszony -, én kendet, kedves komámuram, egynéhányszor becsaptam. Hát, isten neki, öljön meg. Én már úgymint megöregedtem, ezt a cudar életet meguntam. Hanem minekelőtte megölne kend, hallgassa meg, hogy miért vártam ide oly nagyon kendet.

- Hadd hallom. De csak röviden, röviden!

Rókáné komámasszony körülnézett, vajon nincs-e közel valaki, aztán mondta, amint következik:

- Ma reggel bent voltam a faluban. Nem is képzeli kend, hogy mi nagy bánat van ott.

- Bánat?

- De mekkora bánat! Volt a falunak egy gyönyörű hangú kántorja, s ez meghalt hirtelen. Most azon búsulnak, hogy több ilyen szép hangú kántort nem kapnak. Lássá, kedves komámuram, ha kend bemenne a faluba, s egyet énekelne, egy szívvel-szóval megválasztanák kendet.

- Igazat beszél kend? - gyanakodott a koma.

- No hallja! Csak nem hazudok az utolsó órámban?! Gyerünk, menjünk be a faluba.

Nosza, mindjárt fölkerelkedtek, bementek a faluba, ott egy dombnak tetejére felállott a koma, megeresztette a hangját. Bezzeg hogy egyszeribe kicsődültek az emberek, közrefogták a komát, s csihi-puhi, úgy megrakták, hogy ropogott belé a csontja!

Mintha szemét vették volna, úgy elszaladott a farkas, meg sem állott, míg egy magas hegynek a tetejébe nem jutott. Ott lefeküdt és körülnézett, hogy vajon hol a komámasszony. Na hiszen! Már akkor elinalt ökelme, amikor a farkas koma rágyújtott az énekre.

- Lám, lám - nyöszörgött a koma -, százegyedikszer is becsapott a cudar. De úgy kell nekem! Az apám sem volt kántor, a nagyapám sem, minek akartam én kántor lenni?!...

AZ ÖRDÖG HÍDJA

Egyszer volt egy szegény legény. Azt mondja az a szegény legény az édesanyjának:

- Édesanyám! Eleget voltam én már legénysorban, elmegyek, s asszonyt hozok a házhoz.

- Ide-e, fiam? Ide nem az én házamhoz. Látom én, hogy a szomszédasszonyt sem becsüli meg a menyé, mindig perelnek, veszekednek, hát csak tedd le a fejedet a házasságról.

- De így, de úgy - mondja a legény, ő már megunta a legényéletet. Ha béresházban lakik, akkor is megházasodik.

Jól van, elment a szegény legény, ment, mendegélt hetedhét ország ellen, erdőkön-mezőkön által, egyszer csak egy aranyhídhoz ér. Meghökken a legény, vajon általmenjen-e ezen a hídon. Amint ezen gondolkoznék, menjen-e, ne-e, odajön egy ősz öregember, s azt mondja neki:

- Tudom, hogy mi járatban vagy, fiam, hát azt tanácsolom, hogy szép csendesen menj által ezen a hídon, hogy még a lábujjad hegye is alig érje, mert ez a híd az ördögök hídja. Az ördögök pedig nem szeretik, ha keresztülzakatolnak a hídjukon. S aki még nem lábujjhegyen járt, mind itthagya a fogát. Ha aztán szerencsésen keresztülértél a hídon, menj a hídtól számítva a kilencedik faluba, ott a falu alsó végén, éppen a falu kapuja mellett van egy szép, tornácos kőház, abban lakik egy jó gazdaember, annak van három eladó leánya, s amelyiket neked adják, vedd el.

Megköszöni a szegény legény a jó tanácsot, elbúcsúzik az ősz öregembertől, s lábujjhegyen általment a hídon. Ahogy általér a hídon, elejébe szökik egy ördög, s kérdi:

- Hová, hová, te szegény legény?

Mondja a szegény legény, hogy mi járatban van.

- No, csak eredj - mondja az ördög -, járj szerencsével, s ha megházasodol, gyere csak erre a feleségeddel, majd megajándékozlak, hogy a hidunkon ilyen szép csendesen jöttél át.

Továbbmegy a szegény legény, meg sem állott, míg a hídtól számítva a kilencedik faluba nem ért. Hát csakugyan ott volt a falu alsó végén egy szép kőház, bement oda egyenesen, köszönt illendőképpen, s nem sokat teketóriázott, hanem elémondta, hogy becsületes szándékkal jött ide. Mindjárt leültették, felvetették a konyhát, s ugyancsak kedvébe jártak a legénynek. Szép volt mind a három leány, de a legénynek legjobban a legfiatalabbik tetszett.

- No, öcsém - mondja a gazda -, látom a képedből, hogy nem vagy afféle „tedd el, s elé se vedd” legény, hát melyik lányomat akarod elvenni?

- A legkisebbiket, gazduram.

- Hiszen adnám én azt is jó szívvel, öcsém, de hát tudod-e, hogy az asztagot sem alul kezdik megbontani, hanem felül. Addig nem adom férjhez a legkisebb leányomat, míg az idősebbek konty alá nem kerültek.

Eszébe jutott a szegény legénynek az ősz öregember tanácsa, s azt mondta:

- Jól van, gazduram, adja nekem a legidősebb leányát, megélek én azzal is, csak legyen miből.

Ott helyben mindjárt megtartották a lakodalmat, s elindult a fiatal pár a legény hazájába. Éppen azon az úton ment, amelyen jött, s szépen lábujjhegyen keresztülmentek az ördögök hídján. Amint keresztülérnek a hídon, elejükbe szökik az ördög, s mondja:

- Na, te szegény legény, azt ígértem volt, hogy megajándékozlak valamivel. Itt van ni, kilenc hízott disznó, hajsátok haza, ölessétek le, az aprólékjából csapjatok egy jó lakodalmat, a kilenc szalonnát pedig akasszátok fel a füstre. Mához négy hétre majd eljövök hozzátok, s kilenc kérdést teszek fel neked. Jól vigyázz, hogy megfelelj mind a kilenc kérdésre, mert ha nem, elviszem a kilenc szalonnát, s máskülönben is rossz dolgod lesz.

Örült is, búsult is a szegény legény, azt sem tudta, köszönje-e, ne-e a kilenc disznót, de mégiscsak megköszönte. Gondolta magában, majd csak lesz valahogy. Na, hazamennek, ott egy kicsi béresházat fogadnak az asszony pénzéből, leöletik a kilenc sertést, csaptak az aprólékjából nagy vendégséget, s a kilenc szalonnát felakasztották a füstre.

Telik-múlik az idő, de még ugyancsak hamar telt. A szegény legényt majd felvetette a nagy búbánat, hogy mi lesz most velük. Letelt a négy hét, ma éjjel eljön az ördög, s ki tudja, micsoda kilenc kérdést ad fel neki? Amint így bucsálódnék magában, belép egy öreg koldus a szobába, s szállást kér éjszakára.

- Kerüljön beljebb, öregapám - mondja a szegény legény -, s húzódjék meg, ahol lehet.

Leül az öreg koldus a kemence mellé, beszélnek erről is, arról is, de a szegény legény olyan szomorú volt, mint a háromnapos esős idő. Kérdi az öreg koldus:

- Ugyan bizony mért olyan szomorú kigyelmed?

- Hej, nagy oka van annak, hiába is mondom. Ember azon nem segíthet, tudom.

- Dehogynem, dehogynem. Csak mondja el, gazduram. Sok országot-világot bejártam, sokat láttam, próbáltam, hátha tudok segíteni a kigyelmed baján.

Addig s addig vallatja az öreg koldus, hogy elmondja a baját.

- Egyet se búsuljon kigyelmed - mondja a koldus -, csak feküdjék le. Én majd a kigyelmed képében megfelelek az ördögnek.

No, lefekszik a szegény legény, az öreg koldus pedig ott szundikált a kemence mellett. Hát egyszer csak kocogtat valaki az ablakon, s bekiált:

- Itthon vagy-e, gazda?!

- Itthon - felelt a koldus.

- Hát megtudsz-e felelni a kilenc kérdésemre?

- Meg én, csak kérdezz!

- De jól vigyázz, mert ha egyet elvetsz, viszlek a pokolba!

- Jól van, komám, jól van. Csak kérdezz, megfelelek én mindenre.

- No, ha meg, hát azt kérdelem tőled előbb is: mi van a világon, ami csak egy?

Feleli a koldus:

- Egy Isten van az égen, egy nap van az égen, s egy feje van minden embernek.

- Hát a kettőre tudsz-e valamit mondani?

- Hogyne tudnék. Akinek két ép látó szeme van, az ugyancsak szerencsés ember, mert mindent tisztán lát a nap alatt.

- Jól van - mondja az ördög -, hát a háromra mit tudsz mondani?

- Amelyik házon három ablak van, az éppen elég világos.

- Mondj a négyre valamit!

- Négy kerék elég egy szekérbe. Több ha volna, sem kéne.

- Hát az ötre tudsz-e valamit mondani?

- Tudok biz én. Elég a kéz öt ujja a kard markolatjára.

- Jól van, mondj a hatra valamit!

- Mondok én arra is, komám. Akinek hat ökre van: szánthat, vethet, erdőlhet, nem kell másnak a segítsége.

- No, a hétre mondj valamit, hadd lám, tudsz-e!

- Hogyne tudnék, komám. Akinek hét lánya van, annak ugyan főhet a feje, amíg mind a hetet jó helyre adja férjhez.

- No, ez igaz - mondja az ördög. - Mondj valamit a nyolcra is!

- Mondok én arra is, komám. Akinek nyolc asztagja van a csűröskertben, nem megy a szomszédba kenyérért.

- Hát mondj már a kilencre is valamit!

- Hogyne mondanék, komám. Akinek kilenc szalonnája van a füstön, az sem megy a szomszédba rántanivalóért.

- Jól van - mondja az ördög -, látom, hogy többet tudsz, mint én. Neked hagyom a kilenc szalonnát.

S azzal úgy elszaladt az ördög, hogy színét sem látták többet.

De bezzeg a szegény legény megraktálta másnap az öreg koldust, aki, mit gondoltok, vajon ki lehetett? Nem volt az más, mint az ősz öregember, akivel a szegény legény az aranyhíd végén találkozott.

Na, fölvitte az isten a szegény legény dolgát. Az igaz, hogy jól is igyekeztek. Volt mindenük: házuk, földjük, marhájuk, s még ma is mind palacsintán élnek, ha a kilenc szalonna el nem fogyott.

Itt a vége, fuss el véle!

BOLONDOS GYURKA

Hol volt, hol nem volt, még hetedhét országon is túl volt, kidőlt kemencének bedőlt oldalában - volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt három nagy legényfia s egy bikája. Nem is hagyott egyebet rájuk, amikor meghalt, csak ezt a bikát s egy kötelet. A három legény, még el sem torolták az apjukat, összeverekedett afelett, hogy melyiké legyen a bika hármuk közül. Amikor aztán istenesen vérbe küpülték egymást, abban egyeztek meg, hogy építenek hárman három pajtát, a bikát eleresztik, s azé lesz, akinek a pajtájába fut.

Hej, épít a két idősebb legény olyan pajtát, hogy a király is ellakhatott volna benne, a kisebbik pedig, aki egy kicsit bolondos is volt szegény feje - nem is hívták másként, csak bolondos Gyurkának -, nyírfavesszőből tákolt egy pajtácskát. No, bezzeg kacagott a két idősebb legény, s már előre csúfolódtak Gyurkával, hogy a bikának majd csak több esze lesz, mint neki.

Jól van hát, no! Kieresztik a bikát az udvar közepébe. Rekkentő meleg nap volt, s a szegény bika olyan erősen legyezett a farkával, hogy nem találta helyét. Csak nagyot szökik egyet, megtáncolja magát, s egyenest befut a bolondos Gyurka pajtájába.

No, volt irigykedés! De Gyurka egy kukkot se szólt, kötelet kötött a bika fejére, s elindult vele a vásárra.

Amint mendegélne, az út mellett csak nyikorogni kezd egy odvas fűzfa. Megáll Gyurka, s azt kérdi a fűzfától:

- Talán bizony megvennéd ezt a bikát?

A fűzfa még jobban nyikorgott.

- Adsz érte negyven pengő forintot?

Még erősebben nyikorgott a fűzfa.

- Hát jól van - mondja Gyurka -, látom, hogy most nincs pénzed, majd két hónap múlva erre járok, s akkor fizesd meg.

Azzal megkötötte a bikát a fához, s elment haza.

Kérdik otthon a bátyjai:

- No, te bolond, hol hagytad a bikát?

- Eladtam jó pénzért, negyven pengő forintért.

- Kinek, te világ bolondja?

- Egy fűzfának! Azt mondotta, hogy két hónap múlva meg is fizeti.

Hej, nagyot kacagnak a legények!

- Csak kacagjatok - mondta Gyurka -, megmutatom én, hogy lesz pénz.

Eltelik két hónap, s Gyurka elmegy a fűzfához. Mondja neki:

- Hé, fűzfa! Eljöttem a bika áráért, kitelt a két hónap!

De a fűzfa csak hallgatott; nem fűjt a szél most, hát nem is nyikorgott.

- Mit?! Te nem is szólasz? Mindjárt fizesd meg azt a negyven pengő forintot, mert ha nem, rútul jársz!

Bizony, csak nem szólott a fűzfa.

Aj, megmérgeződik Gyurka, fogja a fejszáját, s olyant döndít a fára, hogy mindjárt kidőlt a gyökeréből. Hát, mit lát a gyökér alatt?! Egy üst aranyat!

- No - mondja Gyurka -, a negyven forintot elviszem az adósságba, a többit interesbe.

Kiemelte az üstöt, hátára vetette, s szépen hazaeregélt. Látják otthon a bátyjai a teméntelen sok aranyat; haj, de csak most fogja el igazán az irigység őket! Össze is súgnak-búgnak éjjel, hogy megölik azt a bolondot, s a pénzből ők majd ketten boldogul élnek. De Gyurka nem aludt, meghallotta, hogy miben mesterkednek a bátyjai, s még jó hajnalban fölkelt, s egyenest a királyhoz ment panaszra.

Bémegy a királyhoz, s elémondja a panaszát, s mindent, hogy s mint történt. Ott volt a királynak a leánya is, akinek az a betegsége volt, hogy semmivel a világon meg nem tudták kacagtatni. Amikor a bolondos Gyurka panaszát hallotta, olyan hangosan elkacagta magát, hogy az egész udvar népe összefutott ijedtében.

- No, te legény - mondta most a király -, én megfogadtam, hogy annak adom a leányomat, aki meg tudja kacagtatni, legyen az akármiféle rendbéli ember fia. Én a szavamat meg is tartom, neked adom a leányomat fele királysággal, a bátyáidat pedig karóba húzatom.

- Vagy ne, fölséges királyom - mondta a bolondos Gyurka -, talán nem is érdemesek olyan nagyra, fogadja bé inkább béreseknék.

- Hát legyen meg a te akaratod - szólott a király.

Tüstént nagy lakodalmat csaptak, olyant, hogy hét országra szólott, lakodalom után pedig az ifjú pár tojáshéjba kerekedett, a Küküllőn leereszkedett. Holnap legyenek a ti vendégetek!

FADÖNTŐ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, az Óperenciás-tengeren innét, volt egyszer egy gazdag juhász, akinek annyi juha volt, mint égen a csillag. A között a rengeteg sok juh között volt egy, amelyiknek kék volt a gyapja.

Amint egyszer a juhász terelgette hazafelé a nyáját, mit gondolt, mit nem ez a kék juh, keresztülugrott egy magas kőfalon, s többet soha meg nem találták.

Szaladt a juh, mintha a szemét vették volna, s addig meg sem állott, míg egy rengeteg erdőbe nem ért. Rengeteg erdőben lefeküdt egy bokor alá, s hát, mit talált ott? Ott volt egy kicsi szopós gyermek, s keservesen sírt. Megsajnálta a juh a gyermeket, s megszoptatta. Aztán többet el sem hagyta.

Mikor hét esztendeig szoptatta a gyermeket, olyan nagy, erős legény lett belőle, mint egy óriás.

Azt mondta a juh:

- No, fiam, most már elmehetsz szerencsét próbálni.

Elindult a legény, megy az erdőn keresztül, s ahogy ment, mendegélt, megfogta a legmagasabb, legvastagabb fákat, s csak úgy döntögette ki egymás után, mintha valami vékony karók lettek volna. Gondolja magában a legény:

„Hiszen érzem, hogy erős vagyok, de még másként is megpróbálom az erőmet.”

Volt nála egy fejsze, s azt úgy fellódította a magas levegőébe, hogy elveszett a szeme elől. De egy jó öreg óra múlva a fejsze mégiscsak visszaesett a földre. Mondja magában Fadöntő (mert ez volt a neve a legénynek): „Ez még nem elég. Csak akkor leszek igazi erős, ha úgy fel tudom hajítani a fejszét, hogy többet vissza sem esik a földre.”

Visszamegy a juhhoz, s mondja:

- Édesanyám, még nem vagyok elég erős, szoptasson még hét esztendeig.

Hát jól van, a juh szoptatta még hét esztendeig Fadöntőt. Mikor a hét esztendő kitelt, felkapta a fejszét, s úgy fellódította, hogy azt többet emberi szem nem látta. Akkor aztán elbúcsúzott a juhtól:

- Isten áldja meg, édesanyám, köszönöm, hogy dajkált. - S elindult világgá.

Megy, mendégél, erdőkön-mezőkön, hegyeken-völgyeken által, egyszer csak látja, hogy egy nagy óriás ember a legmagasabb hegyeket s a nagy darab szántóföldeket felforgatja. Csak alája tette a kezét, s egyik oldaláról a másik felére fordította. Odamegy Fadöntő, s mondja neki:

- Hej, atyafi, ne bánts a szegény emberek földjét!

- Ejnye, ilyen-olyan adta - förmed rá Hegyforgató -, eltakarodj innét, mert rútul jársz!

- Hiszen majd megvállik, hogy melyikünk erősebb - mondja Fadöntő. S egyszeribe birokra mennek. Derékon kapja Hegyforgató Fadöntőt, s első fogásra jól a földhöz vágja. Uccu, felugrik a földről Fadöntő, megragadja Hegyforgatót, s úgy vágja a földbe, hogy csak a feje látszott ki. De bezzeg elkezdett rimánkodni Hegyforgató:

- Hagyd meg az életemet, Fadöntő, húséges társad leszek, ameddig élek.

Jól van, Fadöntő megkegyelmezett Hegyforgató életének, kihúzta a földből, erős barátságot fogadtak, s azzal együtt továbbmentek. Mennek, mendégélnek, s egyszer csak látják, hogy egy ember úgy gyúrja a vasat, akárcsak az asszonyok a tészta. Köszönti Fadöntő illendőképpen, s kérdi:

- Hát kend mit csinál, atyafi?

- Vasat gyúrok, nem látod-e, majd mindjárt meggyúrlak téged is.

- Engem-e? Abból nem eszel!

Ott mindjárt összekapnak, birokra kelnek, s Fadöntő úgy belevágta a földbe Vasgyúrót, hogy éppen a derekáig süppedett.

- Látom - mondja Vasgyúró -, hogy erősebb vagy, mint én, de hagyd meg az életemet, mert amíg élek, húséges társad leszek.

Jól van, Fadöntő meghagyja Vasgyúró életét is, s mentek tovább hárman. Még a föld is rengett, amerre ez a három óriás ember elhaladt.

Mennek, mendégélnek, s egyszer csak egy nagy süppedékes helyhez érnek. Hát, azon a süppedékes helyen elakadt vagy húsz szekér, mind a húsz szekér elé négy-négy ló volt fogva, s mind a húsz szekér színig meg volt rakva vassal. Könnyörögnek a fuvarosemberek:

- Az isten áldja meg kigyelmeteket, segéljenek, húzzuk ki ezeket a szekereket valahogy.

Mondja neki Fadöntő:

- Mi jó szívvel, ha aztán annyi vasat adtok nekünk, amennyit elbírnunk.

Hogyne ígérték volna meg a fuvarosok, megígérték jó szívvel. Beléáll a három ember a süppedékbe, s mintha csak olyan játék szekerek meg játék lovak lettek volna, magukra szedték mind, amennyi volt, s vitték a szekereket lovastul, vasastul, mindenestül. Hej, megijedtek a szegény fuvarosok, elkezdettek könyörögni, hogy legalább a szekeret s a lovakat adják vissza, nem bánják, a vasat vigyék isten hírével.

Megsajnálta Fadöntő az embereket, visszaadta szekerüket, lovukat, csak éppen három szekér vasat vittek el, mert hát arra még szükségük lehet. Amint továbbhaladtak, mondja Fadöntő Vasgyúrónak:

- No, Vasgyúró, csinálj két csépet s egy fejszét, mert erre még szükségünk lehet.

Egy szempillantás nem telt belé, ami vas volt, összegyúrta Vasgyúró, s megvolt a két csép meg a fejsze. Bemennek egy faluba, s hát ott egy földesúrnak annyi búzája van, hogy ezer cséplő izzadhatott volna egy esztendeig, s mégsem tudta volna kicsépelni. Bemegy Fadöntő a társaival a földesúrhoz, s mondja, hogy ők hárman azt a rengeteg sok búzát reggelig mind kicsépelik, ha jól megfizeti. Nagyot kacag a földesúr, s azt mondja:

- No, hát csak eredjete, csépeljétek ki, s ha reggelig, ami búzám van, mind kicsépelitek, elvihetitek mind egy szemig. Még a csűröket is nektek adom, azt is elvihetitek.

Kimennek a csűröskertbe, egy szempillantásra szertehányják az asztagokat, neki a vascsépekkel, s még nem is pitymallott, ami búza volt, mind egy szemig kicsépeltek. Azzal fölmérték a búzát, s mikor a földesúr fölkelt, nem volt sem csűr, sem búza, elvittek mindent.

Szörnyű haragra lobbant a földesúr, utánuk eresztette a legvadabb bikáit, de mikor a bikák utolérték őket, megfordult Fadöntő, s a fejszéjével mind egy szálig agyonverte. Továbbmentek szép csöndesen, s addig mentek, mendegéltek, míg egyszer a király városába értek. Hát ez a város gyászfeketébe volt borítva, gyászfekete posztó volt húzva még az utcákra is, a kerítésekre is. Kérdi Fadöntő egy embertől:

- Mért gyászol ez a város, atyafi?

Mondja az ember:

- Azért gyászol, mert a királynak három gyönyörűséges szép leányát elrabolták, s senki lélek nem tudja, hogy hová-merre vitték.

Gondolja magában Fadöntő: „Hiszen majd visszahozom én azokat a lányokat, ha a föld alá vitték is.” Ment egyenesen a királyhoz, mentek oda a társai is. Ott elémondja Fadöntő, hogy ő visszahozza a három királykisasszonyt, s nem is kíván azért semmi jutalmat, csak adjon neki a király ötven ökröt, ötven kocsi kender s ötven kocsi kását. Hiszen adott a király jó szívvel mindent, odaadta volna minden kincsét, csak a leányait visszahozzák. Kiválogatták a legszebb ötven ökröt, megraktak ötven szekeret kenderrel, ötvenet kásával, s azzal kimentek az erdőbe, s ott egy tisztáson letelepedtek. Az első nap Fadöntő s Hegyforgató elment be az erdőbe, hogy egy kicsit széjjelnézzenek, s ott hagyták Vasgyúrót, hogy őrizze a szállásukat, s főzzön, mire visszakerülnek, jó vacsorát. Nagy tüzet rak Vasgyúró, a tűz fölé akaszt egy rengeteg nagy kondért, a kondérba egy szekér kását, a kása közé egy ökörnek a húsát s minden csontját-bontját. Főzi, kavargatja, s mikor éppen leveszi a tűzről a kondért, odajön egy szetemnyi kis emberke, de olyan kicsi, hogy a szakállától nem látszott, bele volt abba csongolyodva, s mondja Vasgyúrónak:

- Hé, bátya, adjon nekem abból a kásából.

Mondja Vasgyúró:

- Ebből nem eszel, öcsém.

- Nem-e? Eszem én mindjárt, mégpedig a hátadról.

Azzal a kicsi emberke megragadta Vasgyúrót, földhöz vágta, hogy csak úgy nyekkent belé, hasra fektette, a forró kását a hátára kitálalta, s mind egy falásig megette. Mire Fadöntő s Hegyforgató visszakerült, a kicsi emberke eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Egy falás nem sok, annyi vacsora sem volt, de Vasgyúró szégyellte megmondani, hogy mi történt vele. Másnap Hegyforgatót hagyták otthon, de ez éppen úgy járt, mint Vasgyúró. Hanem a kicsi emberkéről ő is hallgatott.

- No, látom - mondotta Fadöntő -, hogy még vacsorát sem tudtok főzni. Ma én maradok itthon, menjetek el ti.

Otthon maradt Fadöntő, s hát amikor a kását éppen le akarja venni a tűzről, jő a kicsi emberke, belecsongolyodva a szakállába.

Köszöntötte nagy hetykén Fadöntőt:

- Isten jó nap, Fadöntő, adsz-e kását?

- Nem én, nincsen tálam!

- Nem baj, eszem a hátadról.

- Az enyémről-e, te emberizink?

Azzal megfogta a kicsi emberkét, kicsongolyította a rettentő nagy szakállából, lefektette egy csutakra, vett egy szeget, elő a fejszét, s a kicsi ember nagy szakállát a csutakhoz szegezte.

Abban a pillanatban leszáll egy madár a levegőből, olyan sebesen, mint egy nyílvessző, aztán mintha intene Fadöntőnek, s szép csendesén elkezd szárnyalni előtte, repül, repül elébb-elébb, Fadöntő utána, s egyszerre csak eltűnik a madár a földön, egy nagy fekete lyukban.

Gondolkozik Fadöntő, vajon menjen-e utána. Bizonyosan az alvilágba megy ez a madár, arrafelé lesznek a királykisasszonyok. Mégis meggondolkozik, visszamegy a szállásra, s hát, halljatok ide, nincs ott a kicsi emberke, csak a szakáll; azt otthagya, ő maga pedig eltűnt.

Hazajönnek a társai is, mondja nekik, hogy mi történt. Egyszeribe elegyezik, hogy abból az ötven szekér kenderből kötelet fonnak, Fadöntőt azon leeresztik az alvilágba. Hegyforgató s Vasgyúró ott marad a lyuk szélén, s várnak, amíg alul Fadöntő meg nem rándítja a kötelet, akkor aztán húzzák fel.

Megfonják a kötelet nagyhirtelenséggel, leeresztik Fadöntőt. Hét nap s hét éjjel folyton eresztették, akkor ért földet a talpa.

Hát, kit látnak szemei! Ott vánszorog nagy erőtlenül a kicsi emberke a szakállá nélkül.

- No, te Fadöntő - mondja a kicsi emberke -, odafel hagytam a szakállamat s a szakállammal az erőmet is. De tudom, hogy miben jársz, s ha meghagyod árva életemet, megmutatom, hol van a három királykisasszony. Mert úgy tudd meg, hogy van nekem három bátyám, s azok rabolták el a király kisasszonyokat.

Mennek ketten, s egy kacsalábon forgó ezüstvár elé érnek. Ott a kicsi emberke dobant egyet a lábával, erre mindjárt megáll a vár, bemennek, s hát csak Fadöntő elé ugrik egy hosszú szakállú törpe, s nagyot rikkant:

- A királykisasszonyért jöttél, ugye? Na, ide jó helyre jöttél. S megragadja Fadöntőt.

Hej, Fadöntő sem rest, nekihuzakodik a fejszével, s úgy kettévágta a törpe fejét, hogy még egy jajszót se mondott. Azzal bemén a palotába.

Ott ült a királykisasszony, éppen akkor hullatta könnyeit egy ezüsttálba.

De bezzeg vége lett a sírásnak mindjárt, örült a királykisasszony hogy nem találta a helyét. Ezüst vesszejével megsuhintotta a palotát, s mindjárt ezüstszilva lett belőle. Azzal mentek az aranyvárhoz, ott lakott a középső királykisasszony.

Az aranyvárnak a gazdáját is megölte Fadöntő, s vitték azt is aranyalma képében.

Onnét mentek a gyémántpalotához, abban lakott a legidősebb királykisasszony. A gyémántpalotának a gazdáját is megölte Fadöntő, s vitték a gyémántpalotát is gyémántkörte képében.

Mentek nagy örömmel a lik szájához, ott megrándította a kötelet Fadöntő, s szépen sorjában felhúzták a három királykisasszonyt.

De mit gondoltok, mi történt?

Az történt, hogy negyedszer nem eresztették le a kötelet. Ott maradt szegény Fadöntő az alvilágban. Ment, mendegélt nagy búsan, majd megszakadt a szíve nagy bánatában. Mert hát szó, ami szó, tetszett neki a legkisebb királykisasszony. Megy, mendegél Fadöntő, azt sem tudja, merre. Egyszer látja, hogy egy szörnyű nagy kígyó tekerődzik fel egy fára, a fának a tetején sasfészek. Mindjárt tudta Fadöntő, hogy hová igyekezik a kígyó: a sasfiak éppen nyújtották a nyakukat, bizonyosan az anyjukat várták, s ím, jött az anyjuk helyett a kígyó.

„Megállj, kígyó - mondja magában Fadöntő -, azokból a sasfiakból nem eszel!”

Fölmászik nagy hirtelenséggel a fára, s kettéhasítja a kígyónak a fejét. Éppen abban a szempillantásban jött haza az öreg sas.

- No, te legény - mondja a sas -, megmentetted a fiaim életét. Jótétel helyébe jót várj. Mit kívánsz?

- Nem kívánok én egyebet, csak vígy fel engem innét a hazámba.

Azzal felül Fadöntő a sas hátára, s csak úgy zúgott-búgott a levegő, amint a sas nekivágott rettentő nagy szárnyával. De olyan sebesen repült, hogy Fadöntő a szemét sem merte kinyitani.

Egyszer csak megszólal a sas:

- Nyisd ki a szemedet, mit látsz?

Hát, uram teremtem, ott van Fadöntő éppen a király városa mellett. No, éppen jókor jött. Állt a lakodalom a király udvarában.

Hegyforgatónak adta a legidősebb leányát, Vasgyúrónak a középsőt a király. De a kicsi királykisasszony, az nem akart férjhez menni, hiába esekedtek érte királyfiak, hercegek. Azt mondta, addig nem megy férjhez, amíg olyan ruhát nem hoznak neki, amilyent odalent viselt az ezüstpalotában.

Hallja ezt Fadöntő, kimegy éjjel a mezőre, ott az ezüstvesszővel megsuhintja az ezüstszilvát, aranyvesszővel az aranyalmát, gyémántvesszővel a gyémántkörtét, s volt reggelre három olyan palota, hogy csudájára járt az egész világ. Aztán bement az ezüstpalotába, ezüstpalotában a királykisasszony szobájába, a királykisasszony szobájában felnyitotta a szekrényt, kivette onnét a legszebb színezüst ruhát, s vitte egyenest a királykisasszonynak.

- Itt a ruhád, szép királykisasszony.

De bezzeg most nem kérte magát a királykisasszony. Mindjárt nagy lakodalmat laktak, összeadták Fadöntővel a legkisebb királykisasszonyt, s a király nagy örömeiben Fadöntőnek adta egész országát s királyságát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A NYULAK PÁSZTORA

Hol volt, hol nem volt, még hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény asszony s ennek három fia. Olyan szegények voltak, mint a templom egere, vízzel főztek, s bottal reárántottak, úgy éltek egyik napról a másikra.

A legények bizony megelégtették ezt a keserves életet, s rászánták a fejüket, hogy már csak valamerre kimozdulnak hazulról, mert így nem lehet, míg a világ s még két nap.

Azt mondja egyszer a legidősebb az anyjának:

- Édesanyám, süssön nekem egy hamuban sült pogácsát, mert én elindulok szerencsét próbálni.

Süt is a szegény asszony, s a legény elindul világgá. Megy, mendegél ország-világ ellen, hegyen-völgyön által, s egy aranyos kúthoz ér. Letelepedik melléje, eléveszi a hamuban sült pogácsát, s falatozni kezd belőle. Amint ott eddegélne, csak elébe szökik egy kicsi egérke, s azt mondja:

- Hallod-e, te szegény legény, adj egy falatot abból a pogácsából, éppen hét napja, hogy egy falatot sem ettem.

- Nem bánom én - feleli a legény -, ha hetvenhét napja nem ettél is, bár nekem legyen elég.

Csak elcincog nagy szomorún az egérke, bebújt egy likba, a legény pedig továbbmendegélt. Addig ment, addig ment, hogy éppen a király városába ment. Egyenesen a király palotájának tartott, leült a kapu elébe, s ott várta a jó szerencsét. Hát egyszer csak kijő a király maga, meglátja a legényt, még köszön is neki, s megkérdezi:

- Mi járatban vagy, te szegény legény?

- Én bizony, felséges királyom, életem-halálom a te kezeden - felel a legény -, szolgálatot keresek, ha valahol találnék.

Azt mondja a király:

- Jere csak be, legény, van az udvaromban száz darab nyúl, ezeket rád bízom. Hajtsd ki a mezőre, de úgy őrizd, hogy egy is el ne találjon veszni, mert aztán a nyulak s a fejed!...

Másnap reggel kihajtotta a legény a száz darab nyulat, de bizony ahogy kiérték a mezőre, a száz százfelé futott. Haj, megszontyolodik a legény, még nézni sem mert a király palotája felé, megfutamodott, s hazáig meg sem állott. Elbeszéli otthon, hol járt, merre járt, mi minden történt vele, s csak előáll a második legény, hogy most ő próbál szerencsét, s erősen fogadta, hogy ő megőrzi azt a száz nyulat, ha addig él is. Hanem az is úgy járt „kivilágos világra”, mint a legidősebb. Az aranyos kútnál ő is leült falatozni, az egérke tőle is kért egy falatot a hamuban sült pogácsából, de ő bizony nem adott. Aztán addig ment, míg a király városába ért,

beszegődött a királyhoz, de ahogy első reggel kihajtotta a nyulakat a mezőre, a száz nyúl éppen százfelé futott.

Hazament ez is nagy szomorún, s most már a legkisebb legény cihelődött neki: hátha neki jobban kedvez a szerencse. Süt az anyja egy hamuban sült pogácsát, akkorát, mint egy jó nagy taligakerék, s azzal elindul világgá. Megy, mendegél, s elérkezik az aranyos kúthoz. Amint ott eddegélne, csak elébe fut az egérke, s igen szépen kéri, hogy adjon neki egy falat pogácsát, mert éppen tizennégy álló napja, hogy nem evett.

- Jó szívvel - mondta a legény -, te kicsi egérke, úgyse kell talán ebből a pogácsából sokáig élnem.

Megköszöni szépen az egérke, s azt mondja:

- No, te szegény legény, jótétel helyébe jót várj. Két bátyádtól kértem már, de egyik sem adott. Azzal befutott a likba, s egy kicsi kürtöt hozott magával.

- Ezt a kürtöt neked adom - mondta az egérke -, tedd el, még hasznát veheted.

- Ugyan bizony mit tudok én ezzel csinálni? - kérdi a legény.

- Csak vidd el - mondja az egérke -, s akármiféle veszedelemben légy, fúvintsd meg, s minden rossz jóra fordul.

„No! - gondolja magában a szegény legény -, ha nem használ, nem is árt, elviszem magammal.” Bedugta a tarisznyájába, azzal továbbindult, s meg sem állott a király városáig, s abban is a király palotájának kapujáig.

Megérkezik, letelepedik a kapuban, s hát egyszer jó a király.

- Mit keressz itt, szegény legény? - kérdezi a király. Elmondja, hogy miben fáradozik, szeretne valami jó helyen szolgálatba állani.

- Éppen jó helyen jársz - mondja a király -, van száz nyulam, akiknek egy ügyes pásztor kéne, mert eddig még nem akadt kedvem szerint való.

Egyszeribe kezet adnak, de a király ugyancsak lelkére köti a legénynek, hogy el ne vesszen egy is a nyulakból, mert aztán a nyulak s a feje...

Jól van. A legény másnap reggel kimegy a mezőre a száz darab nyúllal, de meg sem szagolják ezek a füvet, ahány, annyifelé iramodik.

- Hej-haj! - kiált a legény. - Mit csináljak most már?!

Eszébe jut a kürt, előrántja, beléfuvint, s hát az a száz darab nyúl egyszerre megfordul, s úgy összefut, mint megannyi juh.

Látta ezt a király a palota tornácáról, megcsavargatta a fejét, semmiképpen el nem tudta gondolni, hogy miféle ördögös ügyességgel gyűjtötte össze a legény azokat a nyulakat.

„No megállj - gondolta magában -, azért ma mégis fog hiányzani legalább egy a százból. Ha nem egyéb, próbára teszek.”

Mindjárt megparancsolja egy szolgálonak, hogy menjen ki a mezőre egy zsákkal, s kérjen a pásztortól egy nyulat a király nevében.

Kimegy a leány, kéri a nyulat, de a legény azt mondja, hogy ő bizony még a királynak sem ad, mert neki a feje drága.

- De így s de úgy - mondja a leány, vendégség lesz a háznál, s a király mindkettejüknek fejét véteti, ha nem lesz nyúl az asztalon.

Amint így vikotálódnának, honnét, honnét nem, csak ott terem a kicsi egérke, s odasuttint a legénynek:

- Csak adj oda egyet, ne félj, a többit bízd reám.

A legény hallgat az egérke szavára, fülénél fog egy nyulat nagy hirtelen, bédugja a zsákba, s a leány elindul vele. Abban a percben csak felszökik az egérke a zsákra, s míg a leány százat lépne, kirágja a zsák végét, a nyúl kiugrik belőle, s úgy visszafutott a többihez, mintha a szemét vették volna ki. Az egérke pedig leszökött a zsákról, nagy hirtelen felkapott egy nagy darab tehéntrágyát, belédugta a zsákba, s a leány úgy hazament, hogy semmit észre sem vett.

No, elkövetkezik este. Megy a legény haza, betereli a száz nyulat a nagykapun. Hát jó elébe a király, ordította, hogy rengett belé az udvar.

- Jere csak, jere, te kötélre való, mit küldöttél nekem a zsákban?!

Feleli a legény:

- Szökjék ki a két szemem, ha nem nyulat, felséges királyom.

Hívják a szolgát.

- Hát mit adott neked a pásztor, te leány?

- Nekem bizony, felséges királyom, életem-halálom a kezében - igazán nyulat adott.

- Hm! - mondja a király. - Még ilyent sem ettem világéletemben, hát most már hol a nyúl?

Számlálják a nyúlcsereget, egyszer, kétszer, háromszor, de csak mindig száz jött ki.

- No, hallod-e, te szegény legény - mondja a király -, még ilyen pásztorom sem volt, hogy küldjön is nyulat, s ne is hiányozzék. Hát mit kívánsz?

- Csak egy zsák pénzt, felséges királyom, mert nagy a szegénység otthon.

A király tüstént méretett egy istenes nagy zsák pénzt, hogy a legény tizenkét ökörrrel húzatta haza. De bezzeg meggazdagodtak. Olyan erősen meggazdagodtak, hogy máig is élnek, ha meg nem haltak.

A BÍRÓ LEÁNYA

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy király. Ez a király bolond jókedvében azt üzent egy falu bírójának, hogy ami malomkő van a faluban, egytől egyig nyúzassa meg, mert különben így meg úgy.

Hej, uram teremtőm, megijedt a bíró, törte a fejét, hogy lehessen megnyúzni a malomkövet. Majd felvetette a gond, nem volt sem éjjele, sem nappala. Hogy ezt látta a bíró leánya, aki szép is volt, okos is volt, mondta neki:

- Ugyan bizony mit búsul ezen a kicsiségen, édesapám? Üzenje vissza a királynak, hogy megnyúztatja a malomköveket, ha őfelsége előbb vérét veszi a köveknek.

Nosza, ment a válasz a királynak, s bezzeg hogy tetszett az neki erősen.

„No de - gondolta magában - várj csak, bíró, küldök én neked most olyan parancsot, hogy azt ugyan végre nem hajtod.”

Azt üzente másodszor a bírónak, hogy egy feneketlen korsót úgy foltozzon be, hogy nyoma se lássék a foltnak.

Bezzeg búsult a bíró, majd széthasadt a feje, de a leánya csak nevetett s mondta:

- Üzenje vissza édesapám a királynak, hogy szívesen megfoltoztatja a korsót, de előbb a király fordítsa ki a korsót, mert ez a rendje a foltozásnak. Az inget is visszajáról szokták foltozni.

- Ejnye, ebugatta - nevetett a király, amikor ezt az üzenetet hallotta. Visszaüzente, hogy az az ember, bárki fia-borja legyen, akitől ez az okos felelet kitelt, jöjjön azonnal az udvarába, de úgy jöjjön, hogy se kocsin, se gyalog, se lóháton, se számaron, fel is legyen öltözve, ne is, hozzon is ajándékot, ne is.

Hiszen a bíró leánya nem sokat teketóriázott, nagy hirtelen hálót vett magára, két szita közé befogott egy galambot, aztán felült egy öszvérre, s úgy ment a király udvarába. Ott, ahogy megérkezett, a két szitát kétfelé nyitotta; huss! - a galamb elrepült.

- Ihol, felséges királyom - mondta a leány -, idejöttem, fel is vagyok öltözve, nem is, hoztam is ajándékot, nem is, s úgy jöttem, ahogy parancsolta: se nem kocsin, se nem lovon, se nem számaron.

- Bizony ha eljöttél, itt is maradsz örökre - mondta a király, mert igen megtetszett neki a leány, aki szép is volt, okos is volt.

Egyszeribe nagy lakodalmat csaptak.

Hanem egyszer a király háborúba ment, s ez idő alatt egy paraszt panaszt tett a királynénál.

- Egy pajtába volt bekötve - mondotta a paraszt - az én ökröm meg a komám tehene. Reggelre az én ökröm alatt egy borjat találtunk. A komám azt állítja, hogy a borjú az övé, én meg azt, hogy az enyém. Ha nem az ökröm ellette volna a borját, akkor ott találtuk volna a tehén alatt.

- No, hallod-e - mondotta a királyné -, olyan még nem történt, mióta a világ világ, hogy borjat elljen az ökr, add hát csak vissza a borjat a tehén gazdájának.

De a paraszt nem nyugodott meg a királyné igazságtételében, azt kérdezte, hol találhatja a királyt, ahhoz megy panaszsra.

- Eredj a tenger partjára, van ott neki egy nagy tábla búzája, éjjel-nappal azt őrzi, mert hát a tengerből rájárnak a halak, s szörnyű kárt tesznek benne.

- De már olyan bolond nem vagyok - mondta a paraszt -, hogy ezt elhiggyem. Sohasem evett búzát a hal, mióta a világ világ.

- De bizony bolond kend - mondta a királyné -, mert ha bolond nem volna, nem állítaná, hogy a kend ökre ellette a borjat!

Bezzeg hogy a paraszt elszégyellette magát, s visszaadta a borját a tehén gazdájának.

Ilyen bölcs asszony volt a királyné, örült is a király, mikor hazajött a háborúból, és sohase bánta meg, hogy a bíró lányát vette feleségül.

RÓKÁNÉ MEG A RÁK

- Ha nincs libapecsenye, jó ám a hal is - mondotta rókáné komámasszony, s megállott egy patak partján, fülelt, vizsgálódott, hátha egy tanulatlan hal horogra kerülne. Mármint az ő horgára, akarom mondani, a torkára. Mert bizony rókáné komámasszonynak nem volt horga. Nem bizony, semmije sem volt. S haj, de éhes volt! A szeme zöldet-vereset látott. Hanem bizony hiába fülelt, a halak ijedten bújtak a kövek alá, ahogy rókáné komámasszonyt meglátták. Csak a rák nem ijedtek meg tőle. Ezek kifeküdtek a patak szélére, s biztatták rókánét:

- Erre, erre, komámasszony! Szereted a rákot? No, ha igen, jer ide! - csattogtatták az ollójukat.

- Kelletek is nekem - mondotta rókáné komámasszony, s megvetően legyintett a farkával. - Micsoda népség! Mindig csak hátra, hátra! Nem úgy, hanem előre! Előre! Ki a gátra! Hadd lám, ki tud többet! Fussunk versenyt!

Mondta erre egy öreg rák:

- Hallod-e, rókáné, én vagyok a legöregebbik rák, s még én is kiállok veled!

- Lássuk!

Azzal a rák kimászott a róka mellé.

- Indulhatunk? - kérdezte rókáné.

- Csak indulj!

Nosza, uccu, indult rókáné, de ahogy indult, a rák a farkába kapaszkodott, s el nem eresztette, míg rókáné célhoz nem ért. Ott a célnál megállt rókáné komámasszony, nézett jobbra, nézett balra: hol a rák? Az ám, amíg jobbra nézett, balra nézett, a rák szépen leereszkedett rókáné komámasszony farkáról, s mondta neki nagy nevetve:

- Mit szimatolsz, rókáné? Unalmamban majd meghalok, olyan régen itt hasalok!

RÓKÁNÉ MEG A VADGALAMB

Rókáné komámasszonynak estefelé még nem volt meg a vacsoráralója.

- Ejnye, ejnye - mormogott magában komámasszony -, de rossz napom van! Egész nap járok, semmit sem találok!

Szomorúan kullogott az erdőben, nézett jobbra, nézett balra, felnézett minden fára - hopp, megvan! Nini, egy fa tetején ott turbékol a vadgalamb. Sunyi módon felsandított a fára, s köszönt:

- Adjon isten, szépen bűgő, burukkoló vadgalamb!

- Burukk, burukk, adjon isten, komámasszony. Hol jár, mit csinál?

- A városból jövök, szépen bűgő, burukkoló vadgalamb.

- A városból? Mi újság?

- Hej, szomorú újság van ott. A király kiadta rendeletbe, hogy ezentúl a vadgalamboknak nem szabad a fán ülni, hanem le kell szállani a földre, ottan sétálni szépen, rendesen.

- Ej, ej, igazán? Hát ha őfelsége úgy parancsolja, úgy lesz ezután.

Mindjárt le is akart szállni a fáról. De egyszerre csak rókáné komámasszony nyugtalanul kezdett fülelni. Lódobogást, kutyaugatást hallott.

- Nem látsz, nem hallasz valamit, szépen bűgő, burukkoló vadgalamb?

- Burukk, burukk, bizony látok.

- Kit látsz, mit látsz?

- Látok egy embert.

- Hát még?

- Az ember alatt egy lovat.

- Hát még?

- A ló mellett egy kutyát.

- No, akkor isten áldjon.

- A király rendeletét nem mutatod meg?

- Majd máskor, majd máskor. Haza kell szaladnom. Sok a dolgom!

RÓKÁNÉ FOGA LIBACOMBRA VÁGYIK

- Hej, rókáné komámasszony, ugyan bizony mit gondoltál, mikor hazulról elindultál? - ezt kértem én tőled.

- Mit gondoltam? - kérdi alázatosan rókáné komámasszony. - Ugyan mit gondoltam volna, kedves Elek nagyapó? Semmit, de semmit nem gondoltam, csak hazulról elindultam.

„Hiszi a piszi” - mondtam én magamban. - Mert ismerem én a komámasszonyt, mindig rosszban sántikál. De azért csak hagytam, hadd menjen útjára, tudom, mindjárt kisül, hogy megint ravaszkodik, mesterkedik ökigyelme.

Hát csak néztem, néztem a komámasszony után, hadd lám, mit csinál! No, egyebet nem csinált, csak billegett-ballagott, meg-megállt, körülnézett, szimatolt, aztán egyszerre csak egyet ugrott, kettőt szökött, ott termett a réten, ahol száz liba legelt. No, lesz itt most galiba!

- Ej, de jó helyre kerültem - ujjongott a komámasszony, s elkezdett nótázni jó hangosan, hogy csak úgy zengett a rét:

*Száz liba egy sorba,
Mennek a templomba.
Elöl megy a gúnár,
Jaj de szépen sétál!
Száz liba egy sorba!*

De bezzeg nem ment sorba a száz liba, mikor komámasszony nótáját meghallotta, hanem nagy gigákolással szaladt mind a bokorba! Hiszen szaladhattak, mert föld alá mégsem bújhattak, ott állott előttük komámasszony, s köszönt nekik illendően:

- Adj isten, száz liba!

- Gigágágá, mit akarsz? - kérdezte a gúnár.

- Nem akarok én semmi rosszat, gúnár koma - kedveskedett komámasszony -, hát akartam én rosszat életemben? Mit gondolsz rólam, kedves komámuram? Mindig jót akartam, most is azt akarok, egy-két libát a seregből, tetszik vagy nem, felfalok.

Hej, sokadalom, lakodalom, lett szörnyű nagy riadalom!

- Komámasszony, irgalmazzon! - könyörögtek mind a libák.

De rókáné komámasszony nagyot toppant, nagyot kiált:

- Nincs irgalom, kegyelem, mind a százat lenyelem!

- Drága, kedves komámasszony, bár csak addig irgalmazzon - könyörögtek a libák -, míg elmondunk egy imát.

Mondotta a komámasszony, s közben a szemét forgatta:

- Én mindég vallásos voltam, a templomért majd meghóttam, hát csak rajta, jó libák, mondjátok el az imát.

Hej, száz liba egy bokorba, imádkoznak szépen sorba! Megkezdte a gúnár: gigágágá, gigágá, gigá, gigá, gigá, gá --- reggel megkezdte, s estig sem végzi, s adta száz libája, nem várhat sorára, mind a száz gyűjt rája: gigágágá, gigágágá, gigá, gigá, gigá, gá - nem lesz ennek soha vége, győzi ám a libagége!

Hát én szegény fejem, most már mit csináljak? Fussak-e vagy álljak? Mondanám a mesét tovább, nem engedik a gigágák. Gigágáz a libagége, a mesének itt a vége!

RÓKÁNÉ LAKODALMA

Öreg róka koma mit gondolt, mit nem magában, egyszer csak fülét-farkát eleresztette, aztán földhöz vágta magát.

- Jaj, lelkem uram, jámbor uram, talán bizony meghaltál? - sikoltott rókáné komámasszony.

Volt eszébe róka komának! Dehogyan halt meg! Csak próbára akarta tenni élete párját, vajon igazán szerette-e, szíve szerint megsíratja-e.

Hiszen sírt, sírt rókáné komámasszony, de nem olyan nagyon.

„Hm, hm - gondolta magában róka koma -, lássuk csak, mi lesz itt.”

Volt rókáné komámasszonynak egy csinos kis szobalánya, cirmos kisasszony, az éppen a konyhán sepregetett, mikor róka koma meghalt - s uccu! -, egy szempillantásra kiszaladt a házból, fünek-fának elnyávo-gta-keseregte róka koma szomorú halálát, aztán vi-szaszaladott, tovább söprögetett, hogy ha majd jön az atyafiság s a jó szomszédság a temetésre, meg ne szólják az asszonyát.

No hiszen, jöttek sorba egymás után a róka uraságok, de nem temetésre, nem ám! Először is jött egy deli ifjú, kikent-fent bajuszú, kopogtatott a konyha ajtaján:

Cirmos kisasszony, mit csinál?

Ébren van-e, vagy szundikál?

Felelte cirmos kisasszony:

*Dehogy alszom, trallala,
hisz a gazdám meghala.
Tessék kérem besétálni,
az özvegynek kondoleálni!*

Belépett Róka Marci (így hívták a kikent-fent bajuszú gavallért), s kérdezte cirmos kisasszonytól:

*Hát az özvegy mit csinál?
Sírdogál vagy szundikál?*

Felelt cirmos kisasszony:

*Sir, sir, de nem olyan nagyon,
maradt elég nagy vagyon.*

„Úgy - gondolta magában róka úrfi -, akkor éppen hozzám való...”

Megcsippentette állát cirmos kisasszonynak, s mondta neki kedvesen:

- Szaladjon be, kedvesem, mondja meg az asszonyának, ne eméssze a búbánat, itt egy úri gavallér, a zsebében száz tallér, éppen annyi, hiba nélkül - elveszi őt feleségül.

Cirmos kisasszony meghajtotta magát kecsesen, aztán ment egyenesen a szobába, hol bújában-bánatába sírt, sírdogált komámasszony, de nem nagyon!

*Asszonyom, ne sírjon,
tovább ne ríjon,
itt egy úri gavallér,
a zsebében száz tallér,
ez már aztán csak teszi,
feleségül elveszi.*

Mondja rókáné komámasszony a szemét törölgetve, közben magát illegetve-billegetve:

*Szép a száz tallér,
biz az sokat ér,
de szép lombos farka,
mégpediglen tarka
hány van őneki?
Az én uramnak
- Mi kár, hogy meghót! -
kilenc farka vót!*

Felelte a cirmos kisasszony:

*Ó, jaj, csak egy van ennek
a szerencsétlennek!
Egyetlen farka, s még az se tarka!
Bizony ha egy, akkor vége,
nem leszek a felesége -*

mondotta rókáné komámasszony, s a gavallér, kinek zsebében csörgött a száz tallér, szegyenkezve elsompolygott, s egész úton szomorodott: mért nincs neki kilenc lombos farka, mégpediglen tarka?

Aztán jöttek sorba a kérők, mind finom gavallérok, csörögtek zsebükben a tallérok, de mind kosarat kaptak, szégyenkezve elszaladtak, mert egynek sem volt kilenc lombos farka, mégpediglen tarka. Volt olyan, kinek volt kettő, olyan, kinek három, „Ej, lirom-lárom! - mondotta rókáné. - Egy se lesz a párom!” Jött, kinek volt farka négy, aztán kinek vala öt, olyan, kinek vala hat, olyan, kinek vala hét, olyan, kinek vala nyolc. „Ejhaj, ez mind csupa kenderkóc! - büszkélkedett rókáné. - Lirom-lárom, csak az lesz a párom, kinek van szép kilenc lombos farka, mégpediglen tarka!

Hát egyszerre kopp-kopp, kopognak az ajtón, benyit egy gavallér, kinek a zsebében nem csörgött a tallér, de volt szép kilenc lombos farka, gyönyörű tarka, de milyen tarka! - lehetett nézni a napra, de arra nem ám! Ez a gavallér, ez ám!

Beszaladt cirmos kisasszony lihegve-pihegve, s mondta lelkesen (közben rókáné szipogott csendesen):

*Ó, asszonyom, ne szipogjon,
immár többet ne bánkódjon.
Itt az igazi gavallér,
kinek zsebében nincs tallér,
de van szép kilenc lombos farka,
mint a boldogulté, olyan tarka!*

Bezzeg hogy vége volt sírásnak, szipogásnak, s azt mondta rókáné: nem leszek felesége senki másnak!

Hiszen ez így szép lett volna, jó lett volna, ha öreg róka koma fel nem támadt volna! De haj, mikor a lakodalomra készültek, s hozta cirmos a drága jó sültet, libát, kacsát s mindent, ami jó, megennivaló: talpra ugrott róka koma, füstbe ment a víg lakoma. Hej, szegény világ, vetett ágy, itt bent szoros, ott künt tág! - ki merre látott, szaladott, róka koma egyedül maradt, s azt mondta, miközben falatozgatott:

- Hisz ez pompás dolog! Máskor is meghalok!

MACKÓ KOMA ÉS RÓKÁNÉ KOMÁMASSZONY

Volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt két ökröcskéje. Egyszer, amint a földjén szántogatott, szeme-szája elállott, olyan csudát látott. Éppen az ő szántóföldje mellett sétált mackó koma egy nyuszival, s mit gondolt, mit nem a nyuszika, nyakába ugrott a mackó komának, s össze-vissza csókolt. Erősen szégyellette a koma, hogy őt egy haszontalan nyuszika megcsókolt, odament a szegény emberhez, s azt mondta neki:

- Hallod-e, te szegény ember, ha senkinek meg nem mondom, hogy a nyuszika megcsókolt, egy fazék mézet adok neked; de ha elárulsz, elevenen megeszlek.

Bezzeg hogy a szegény ember szentül megígérte ezt, mackó koma pedig mindjárt hozta is a mézet. De este, amikor a szegény ember hazament, mackó koma titkon utána sompolygott, felment a padlásra, s hallgatódzott, hogy vajon a szegény ember nem árulja-e el.

Na, bement a szegény ember a házba, asztalhoz ült, vacsorázott, aztán elétette a mézet, hogy egyik abból a háznépe is.

- Hát ezt kend hol kapta? - kérdezte a felesége.

- Ott, ahol - felelt kurtán az ember -, egyél, ne törődj vele.

De az asszony addig faggatta, hogy mégis elbeszélte, mi történt.

„No, megállj!” - dörögött magában mackó koma, aztán szép csendesen leszállott a padlásról, s elcammogott a szegény ember földjére. Másnap reggel ment a szegény ember is a földjére, s már ott volt mackó koma.

- Jere, jere - mordult rá mackó koma -, elevenen megeszlek! Hogy mertél elárulni?!

Hej, megijedt a szegény ember! Esküdözött, hogy így meg úgy, ő nem árulta el, de hiába, mert mackó koma rásütötte a hazugságot.

- Igaz, igaz - adta meg magát a szegény ember -, de legalább addig kegyelmezz az életemnek, amíg a földecskémet fölszántom.

- Jól van, nem bánom - mondotta mackó koma -, de siess a szántással, mert mindjárt visszajövök.

Hej, búsult a szegény ember, sóhajtozott, hogy most már mi lesz az ő gyermekeivel! Hát éppen akkor vetődött oda rókáné komámasszony, s ahogy látta a szegény ember nagy bánatját, megkérdezte:

- Mi bajod, szegény ember?

Elmondja a szegény ember, hogy mi nagy baja esett, de rókáné asszony kicsinylően legyintett:

- Hát még ez is baj? Mit adsz, ha kihúzlak belőle?

- Adok egy zsák csirkét s még azonkívül egy párt!

- Jó - mondotta rókáné komámasszony -, én most elmegyek, s amikor mackó koma idejön, ott leszek annak a hegynek a tetején, ni! Én majd ezt kiáltom neked: „Hé, atyafi, erre vadász a király, van-e vad ott?” Te feleld azt, hogy: „Nincs!” Ha aztán azt kérdelem tőled: „Mi az ott melletted?” Feleld azt, amit a mackó mond.

Azzal elment rókáné komámasszony, s mindjárt jött a mackó koma, de akkor már rókáné komámasszony ott volt a hegy tetején, s kiáltott:

- Hé, atyafi! Erre vadász a király. Van-e vad ott?

- Mondjad: nincs - súgta mackó koma a szegény embernek.

- Nincs! - kiáltott az ember.

- Mi az ott, ami melletted van?

- Mondjad: szenes tőke - súgta mackó koma.

- Szenes tőke!

- Dugd zsákba! - kiáltotta rókáné komámasszony.

- Dugjál - kérte mackó koma.

- Beledughatod? - kérdezte rókáné komámasszony.

- Bele!

- Most kösd be a zsákot jó erősen.

- Kössed - kérte mackó koma.

- Bekötötted? - kérdezte rókáné.

- Be!

- Na, most üssed az ekevassal, ahogy csak bírod.

Bezzeg hogy megfogadta a szegény ember a rókáné komámasszony szavát, s holtra verte mackó komát.

Akkor aztán lejött rókáné komámasszony a hegyről, a szegény ember meg nem győzött hálálkodni.

- Amint hazaérek - mondta -, megtöltök egy zsákot csirkével, azonkívül hozok neked egy pár csirkét.

- Ugyan, ugyan - szerénykedett komámasszony -, minek egy zsákkal? Elég nekem egy pár csirke is.

- De így s de úgy - erősködött a szegény ember -, ha én egyszer valamit ígérek, meg is tartom!

Azzal hazament, s mondotta az asszonynak, hogy fogjon össze egy zsák csirkét s még azonkívül egy párt, mert ez meg az történt vele.

- Hát megbolondult kend - pattogott az asszony -, hogy ennyi csirkét ígért egy rókának? Elég lesz annak egy pár csirke is!

Addig beszélt, pattogott az asszony, hogy a szegény ember megelégedett az egy pár csirkével, a zsákba meg beledugtak két kutyát. No, komámasszony, úgy látszik, most az egyszer téged is becsapnak!

Nosza, vállára vetette a szegény ember a zsákot, kezébe vette az egy pár csirkét, s ment rókáné komámasszonyhoz.

- Hát csak ereszd el - mondta a komámasszony -, majd elfogom én őket.

- Jobb, ha közelebb jössz - mondta a szegény ember -, úgy bizonyosabban elfogod.

Rókáné komámasszony közelebb ment, a szegény ember meg eleresztette az egy pár csirkét, de mindjárt oldotta a zsákot is. Uccu! - kiugrottak a kutyák, komámasszonyt közrefogták, jobbról-balról alaposan helybenhagyták. Alig tudott szegény feje továbbillanni.

Amikor hazaért a komámasszony, azt mondta magamagának: „Sem apám, sem anyám, sem semmiféle nemzetségem nem volt bíró. Hogy is lehettem olyan szamárra, hogy másoknak a dolgába beleavatkoztam! No, lesz ezután eszem, hogy ezt többet nem teszem!”

Mit gondoltok, vajon megtartotta-e a fogadását?

KIÉ A BUNDA?

Hol volt, hol nem volt, de valahol mégis volt, Tiszán túl, Dunán túl, hol a kurta farkú malac tőr - volt egy birka. Ez a birka mit gondolt, mit nem magában, elszökött a juhász nyájából. Amint ment, mendegélt, találkozott rókáné komámasszonnyal.

- Hová, háová, birka komámasszony?

- Jaj, ne is kérdezze, rókáné komámasszony. Az én gazdám olyan okos, hogy ha hibát követ el a kos, én vagyok hibás, nem a kos. Most légy okos Domokos! Emiatt elkeseredtem, s világ bujdosója lettem!

- Ó, ó, ó - sopánkodott rókáné komámasszony -, ördög vigye gazdurát, így vagyok én akkurát!
Ha az uram lop egy libát, én követtem el a hibát. Bujdossunk világgá ketten, komámasszony!

Továbbmentek, mendegéltek, sűrű erdő mellé értek. Hát egyszer csak ki toppan elébük?
Farkas koma, az bizony.

- Adj isten, rókáné komámasszony.

- Adj isten, farkas koma.

- Ej, de régen láttalak, drága kincsem, szép alak!

Így örvendezett farkas koma, de csak kívülről, mert belül haragudott rókánéra, merthogy sokszor becsapta már.

Kedvesen-nyájasan felelt rókáné komámasszony:

*Biz én is rég láttalak!
(Rég, hogy be nem csaptalak!)*

Hanem ezt az utolsó mondatot elnyelte rókáné komámasszony.

Most meg farkas koma vette fel a szót:

- Hová, hová, komámasszony? Miért vagy oly szomorú? Talán bizony a hazádban kiütött a háború?

Róka kománénak a könnye is kicsordult, amint elkeseregte nagy bűjét-bánatját. Hogy az ura lop libát, s őrá kenik a hibát! Minden liba nagy galiba, még majd ő kerül dutyiba! S mert nincs senki pártfogója - lett a világ bujdosója.

Hej, elszomorodott farkas koma e bús beszédre, hogyne, mikor öneki is az a baja! Mondta is rá nyomban:

*Hej, az én sorsom se víg,
más lop bárányt, s rám kenik!*

Mondjam tovább, ne mondjam, bizony mondom: birka, róka, farkas együtt mentek világgá. Mentek, mentek, mendegéltek, s kettőt-hármat alig léptek, farkas koma erősen szemügyre veszi birka komámasszony szép fehér bundáját. Egyszerre csak nagyot mordul, birka asszonyához fordul, s kérdi tőle:

*Ejnye, a teremburáját,
hol szerezte a bundáját?
Ezt én vettem tavaly nyáron
a keresztúri vásáron!*

Hej, túri vásár sátor nélkül, mit ér a juh bunda nélkül! - szegény komámasszony kékült-zöldült, hebegett, bégetett, hogy így meg úgy, az isten őt úgy segítse, ez a bunda igaz szerzeménye. Kint az erdőn nőtt a bunda e nyáron, senki fia nem vehette keresztúri vásáron.

- Ejnye, ejnye - szólalt meg a rókáné komámasszony is, ki már a nagy vitát unta -, hát már most kié a bunda?

- Ilyen-olyan, hányszor mondjam?! - toppantott a farkas koma.

- Megesküszöl rája? - kérdezte rókáné komámasszony.

- Megesküszöm rája, nem az ő bundája!

- Hiszem, hiszem, ha a földet megcsókolod.

Mondotta a farkas koma:

- No, az ugyan nem nagy dolog. Megcsókolom százszor is. Megtettem ezt másszor is.

„Meg ám - gondolta magában rókáné komámasszony -, csakhogy mindig hamisan esküdtél.”

- Hát gyerünk az erdőbe. Ott tedd le az esküt.

Mentek, mentek, mendegéltek, hamar az erdőbe értek. Elöl ment rókáné komámasszony. Egyenesen arra a helyre vezette, ahol egy csapda volt elrejtve.

- No, komám, csókold meg. Ezt a földet kóstold meg!

Farkas koma fejét lehajtotta, földet szépen megcsókolta, s - csitt-csatt! - csattant a csapda, farkas koma orrát összecsapta. Akkor rókáné komámasszony szépen meghajtotta magát, s mondotta:

*No, ebadta komája,
kell-e más bundája?*

HOLLÓ ÚR MEG RÓKÁNÉ

Nem tudom, hogy s mint történt, elég az, hogy holló uraság meg rókáné komámasszony nagy barátságot kötöttek. Erdőn-mezőn együtt jártak-keltek, együtt ebédeltek (ha volt mit), egy szó, mint száz: sok országot-világot bejártam, de még ilyen barátságot soha nem láttam.

Hanem egyszer mi történt? Az történt, hogy egy kandúr levelet hozott rókánénak, melyben azt írja egy barátja, hogy látogassa meg az erdejében, mert sok ott a jó falat.

Rókáné tüstént futott holló úrért:

- Jöjjön kelmed sétálni az erdőbe!

Holló úr ráállott. Hát aztán mi történt? Az történt, hogy amint az erdőn sétáltak, Holló úr elrikkantotta magát:

- Nézzen oda, lelkem komámasszony, jönnek a vadászok! Jaj nekünk, mit tegyünk? Hová legyünk?

- Sose féljen, lelkem komám - mondotta rókáné komámasszony -, van énbennem tizenkét ravaszság, majd kifogok rajtuk! Gyerünk gyorsan az én barlangomba!

Nosza, nagy hirtelen kereket oldottak, s egy perc alatt, kettő alatt a barlangba futottak, ottan meglapultak.

De a vadászok látták ám, hogy hova bújtak el, s egyenest a barlanghoz mentek, aztán (mert ásót is vittek ám magukkal) elkezdtek ásni a barlangot.

- Tyű - szűkölt rókáné komámasszony -, ennek fele sem tréfa! Hallja csak, holló úr, hány ravaszsága van önkegyednek?

- Nekem csak egy - felelt holló úr. - És önkegyednek hány van?

Mondotta rókáné komámasszony:

- Az imént még tizenkettő, de már csak hat van belőle. Közben a vadászok félig beástak a barlangba, s rókáné komámasszony mind beljebb-beljebb szorult.

- Mondja, kedves komám, nem szaporodott a ravaszsága? - kérdezte rókáné komámasszony.

- Bizony nem - felelte holló úr -, még mindig csak az az egy van, ami volt.

- Hm, hm - hümmögött rókáné komámasszony -, nekem meg már csak három maradt.

A vadászok csak ástak, ástak tovább, már egészen közelébe jutottak rókáné komámasszonynak, ő meg szurkolt erősen, s újra kérdezte:

- Kedves komám, még mindig nem szaporodott a ravaszsága?

- Bizony, bizony, még mindig csak ez az egy van - mondotta holló úr, s ahogy ezt mondotta, elterült a földön, mintha meghalt volna.

Éppen akkor értek odáig a vadászok. Mondja az egyik:

- Dobjuk ki ezt a döglött hollót, minek ez nekünk?

Mindjárt ki is dobták. Ahogy kidobták, egyszeribe feltámadt holló úr, akinek csak egy ravaszsága volt, s elrepült. Rókáné komámasszonyt pedig, akinek tizenkét ravaszsága volt, fülön fogták s agyonlőtték.

Holló úr ezalatt egy fának a legfelső ágán üldögélt, s onnan énekelte ezt a szép nótát:

*Bőven elég egy ravaszság,
jóval többet érsz vele,
mint a sokkal, ha a sokból
egynek sem vagy mestere!*

Így járt egyszer, egyetlenegyszer pórul rókáné.

A BOLONDOK

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy juhászlegény. Mit gondolt, mit nem, azt mondta egyszer az öreg juhásznak:

- Bátyámuram, menjünk be a faluba, szeretnék megházasodni.

Kérdi az öreg juhász:

- Hát van-e már jegyesed?

- Még nincs, de majd lesz, bátyámuram.

Jól van, bemennek a faluba. Ott kérdik ettől is, attól is, hogy hol van leány a háznál, aztán egy helyre beigazítják.

Bemennek egy házba, otthon van a gazda, a felesége, a leánya, s az öreg juhász mindjárt elémondja, hogy mi járatban vannak. A gazda is, a felesége is egyszeribe azt mondták, hogy ők nem bánják: a leány eladó, a legény ügyibevaló, egy koldustarisznyából legyen kettő.

Leültetik a vendégeket, s a gazda leküldi a leányt a pincébe, hogy hozzon fel bort.

Lemegy a leány a pincébe, ottan talál egy kicsi baltát, azt a kezébe veszi, nézegeti. Aztán egyszerre elkezdi sóhajtozni, keseregni magában:

- Istenem, istenem, ha én férjhez megyek, lesz nekem egy kisfiam. Annak a kicsi fiúnak Kelemenke lesz a neve. Kelemenkének lesz egy kis ködmönkéje. Ha ez a kicsi Kelemenke egyszer lejön a pincébe, s fel találja venni azt a baltát, véletlenségből megvágja magát s meghal. Kire marad a kis ködmönke? - Elkezdett erre sírni, de olyan keservesen, hogy a szíve is majd meghasadt belé.

Nem győzik várni, lemegy az apja a pincébe.

- Hát téged mi lelt, leányom, miért sírsz?

Elmondja a leány keserves sírással, hogy mire gondolt. Eleget vigasztalja az apja, hogy így meg úgy, legyen eszed, leányom. De a leány csak sírt keservesen, nem akart felmenni. Utána megy az anyja. Annak is elkesergi, hogy kire marad a kis ködmönke. Lemegy az öreg juhász. Öreg juhász után a vőlegény, s azoknak is éppen úgy elkesergi:

- Istenem, istenem, ha meghal a kis Kelemenke, kire marad a kis ködmönke?

Azt mondja az öreg juhász a vőlegénynek:

- No, öcsém, azt tanácsolom neked, hogy ezt a leányt addig el ne vedd feleségül, míg három ilyen bolondot nem találsz a világon.

- Én bizony meg is fogadom a kend tanácsát - mondja a legény, s azzal otthagyták a leányt a pincében. Az öreg juhász ment vissza a tanyára, a legény pedig ment bolondok után.

Ment, mendegélt, s ért egy faluba. Betér egy házba, s hát látja, hogy ott egy ember vasvillával hányja a diót a padlásra.

- Mit csinál kend, bátya? - kérdi a legény.

- Jaj, ne is kérdezze, öcsémuram - három esztendeje, hogy hányom ezt a diót, s nem tudom felhányni a padlásra.

„No - mondja a legény magában -, már találtam egy bolondot.” Zsákot kért az embertől, abba beleszedte a diót, s fölvitte a padlásra. Aztán ment tovább.

Amint ment, mendegélt, benéz egy udvarra, s hát ott egy asszony úgy fonja a gyapjat, hogy a birkát felkötötte a rokkára. Kérdi a legény:

- Mit csinál kend, nénémasszony?

- Gyapjat fonok, öcsémuram.

- Hiszen azt nem úgy kell csinálni, nénémasszony.

Mindjárt megmutatta, hogy kell. Szépen lenyírta a birkáról a gyapjat, s azt mondta az asszonynak:

- No, most mossa meg, ha megszáradott, gerebenezze meg, s úgy kösse a rokkára a gyapjat.

Azzal otthagya az asszonyt, s amint ment kifelé, mondotta magában nagy örömmel: „Megtaláltam a második bolondot is.”

Megy, mendegél a legény, s egy olyan faluba ér, ahol éppen akkor építették fel a templomot, de a templomra nem vágtak ablakot. A bíró kiharcolta az egész falut, hogy hordjanak a templomba világosságot. Ment az egész falu, még a gyerekek is. Víttek egy-egy zsákot. A zsák száját arra tartották, amerre a nap sütött. Mikor aztán azt gondolták, hogy tele van a zsák világossággal, hirtelen bekötötték a zsák száját, szaladtak a templomba; ott a zsákot kioldották, hadd áradjon ki belőle a világosság.

„Hej - mondja a legény -, megvan a harmadik bolond is, de még több is háromnál.” Megtanította az embereket, hogy a templomra ablakot kell vágni, s úgy lesz világosság. Azzal szépen megfordult, visszament a mátkájához, s még aznap megtartották a lakodalmat.

Itt a vége, fuss el véle!

MEGÖLŐ ISTEFÁN

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon innét, az Óperenciás-tengeren túl, volt egyszer egy nagyon, de nagyon gazdag ember. Azzal átellenben lakott egy ember, az is éppen olyan gazdag volt. Volt az egyiknek egy fia, a másiknak egy leánya. Megegyeztek, hogy a fiút s a leányt összeházasítják, akár szeretik egymást, akár nem, csak hogy a két nagy gazdaság összekerekedjék.

Múlt az idő, nőtt a fiú, nőtt a leány, a fiú szerette is a leányt, hanem a leány azt mondta, hogy inkább az Oltnak megy, mégsem lesz a gazdag fiú felesége. De hiába mondta, egyszer csak összehívták a vendégséget, s vitték a leányt esketni. De a leány már útközben lehúzta ujjáról a mátkagyűrűt, földhöz csapta, s azt mondta nagy haraggal:

- Vigye el az ördög ezt a mátkagyűrűt, s ha gyermekem lesz, azt is vigye el.

Abban a pillanatban honnét, honnét nem, elejébe toppant az ördög, felkapta a gyűrűt, s azt mondta a leánynak:

- Hívtál, eljöttem, viszem a gyűrűt, s ha gyermeked lesz, ne búsulj, majd azért is eljövök.

Na, lett erre nagy rémület. De a leány apja azt mondta:

- Csak azért is megesküszöl ezzel a legénnyel!

Sírt a leány, földhöz verte magát. De hiába, összeeskették mégis a legénnyel.

Telt-múlt az idő, s ahogy telt az idő, az asszony lassanként megszerette az urát, s nem telt el egy esztendő, egy szép fia született. Haj, mennyit sírt az asszony, mikor senki sem látta! Éjjel-nappal azon sírt, azon évelődött, hogy egyszer csak jön az ördög, s adja, nem adja, az ő szép fiát elviszi. Közben meghalt az ura, s az özvegyasszony iskolába vitte a fiát.

Nőtt a fiú, nőtt, szép nagy ifjú lett belőle. De ahányszor hazajött az iskolából, mindig sírva találta az édesanyját ahelyett, hogy örült, örvendezett volna. Kérdezte:

- Mi az oka, édesanyám, hogy ahányszor hazajövök, sírva találom?

- Ne kérdezd, fiam, azt én neked meg nem mondhatom, majd megtudod úgyis.

De a fiú nem hagyott neki békét, addig faggatta, míg egyszer mégis megmondta az igazat:

- Azért sírok, édes fiam, mert maholnap elveszítelek, mert téged az ördögnek ígértelek.

Megszomorodott a fiú, s azt mondta:

- No, megyek, meg sem állok, amíg azt az ördögöt meg nem találom.

Eleget mondta az anyja:

- Ne menj, fiam, ne menj, úgyis elvisz az ördög, s ha a pokolba mégy, onnét soha ki nem menekedel.

De a fiút nem lehetett visszatartani. Még aznap elbúcsúzott az édesanyjától keserves könnyhullatások közt. Vitt magával szentelt gyertyát, szenteltvizet és tömjént: majd visszakeríti ő az anyja gyűrűjét.

Ment, mendegélt hetedhét országon keresztül, hét nap s hét éjjel meg sem állott; akkor ért egy sűrű rengeteg erdőbe. Sűrű rengeteg erdőben volt egy kicsi ház. Gondolta, hogy bemegy, szállást kér éjszakára.

Bemegy a kicsi házba, s hát ott nem volt senki más, csak egy öregasszony. Köszön neki:

- Adjon isten jó estét, öreganyámasszony.

- Adjon isten, édes fiam, hát te hogy mertél ide jönni?

- Nem tudom én, öreganyámasszony, miért ne mertem volna. Elfáradtam s bejöttem, ha szállást adna éjszakára.

- Istené a szállás, fiam. De tudod-e, hogy az én fiam a megölő Istéfán, aki már háromszázhatvanhat lelket pusztított el, bizony mondom néked, te léssz a háromszázhatvanhetedik, mihelyt hazajön.

Mondá a fiú:

- Nem bánom én, öreganyám, hadd pusztítson el engem is; egy életem, egy halálom, úgylis eladott az ördögnek az én édesanyám.

„Hát jól van - gondolta magában az öregasszony, s ágyat vetett neki. - Aludjék legalább, amíg hazakerül a megölő Istéfán.”

Még jól el sem szenderülhetett, jó haza Istéfán. De halljátok-e, ez olyan magas ember volt, hogy térdre ereszkedett, s csak úgy tudott bejönni az ajtón. Jó estét sem mondott az anyjának, leült az asztal mellé, s kérdezte:

- Van-e vacsora, anyám?

- Van, fiam, van - mondta az öregasszony, s tálalt egyszeribe. - Egyél, fiam, egyél.

Mikor éppen enni akart volna a megölő Istéfán, meglátja az ágyban a szegény diákot. Kérdi az anyját:

- Ki- s miféle ember légyen ez, anyám?

- Szegény utazó diák - mondja az öregasszony. - Ne bánts, édes fiam, úgylis eladta már az anyja az ördögnek.

- No, ha eladta, költse fel, hogy vacsorázzék velem. Még úgysem vacsoráztam olyan emberrel, akit az ördögnek eladtak.

Felkölti az öregasszony a diákot, odaülteti az asztalhoz, s kínálja Istéfán:

- Egyél, öcsém, egyél! Hallottam, hogy az anyád eladott az ördögnek, úgysem eszel sokáig.

Ettek-ittak, vígan voltak. Aztán lefeküdtek, s aludtak reggelig, mint a bunda. Akkor ismét jól megtraktálta Istéfán a diákot. Kikísérte a rengeteg erdőből. Ottan beléállította egy útba, s mondta neki:

- No, öcsém, ebből az útból ki ne állj. Ne nézz se jobbra, se balra. Menj egyenesen, s ha nem sajnálsz a lábadat, egy hétre, kettőre elérsz a pokol tornácahoz.

Megköszönte a diák Istéfánnak az iránta való nagy jóságát. Ment az úton egyenesen. Nem nézett sem jobbra, sem balra. Hetedik nap estére megérkezett a pokol tornácahoz. Ott elővette

a tömjént, a szenteltvizet, a szentelt gyertyát. A gyertyát meggyújtotta, s bevilágított a pokol kapuján. A szenteltvizet belocsolta. A füstöt beeresztette. Hát, uram isten, egyszerre csak szaladnak az ördögök kifelé nagy sereggel, s könyörögnek a diáknak, oltsa el a gyertyát, ne locsoljon a vízzel, ne eresse be a füstöt, mert különben mind elpusztulnak, még egy fia ördög sem marad élve.

Azt mondja a diák:

- Hozzátok vissza hát az anyám mátkagyűrűjét, tőlem aztán élhettek, míg a világ s még két nap.

Belefűjt Plutó a sípjába, s ahány ördög volt a pokolban, mind elértem. Kérdi Plutó:

- Kinél van a mátkagyűrű? Adja elé!

De valamennyi azt felelte, hogy nála nincs, ő sohase látta.

Mondja Plutó:

- Még egyszer mondom, adja elé, akinél van, mert sorba megvizsgálom valamennyit, s akinél megtalálom, a megölő Istéfán ágyába fektetem.

No hiszen, egyéb sem kellett az ördögöknek, megijedtek szörnyen. Egyszeribe tűvé tettek mindent, fölkajtatták a pokolnak minden zegét-zugát, de a mátkagyűrűt bizony nem találták.

- Valamennyi ördög itt van? - rikkantott nagy mérgesen Plutó.

Abban a pillantásban elébiceg egy sánta ördög, s mondja Plutónak:

- Jelentem alássan, felséges királyom, most jövök a földről.

- Hát te ott mit kerestél? - kérdezte Plutó.

Felelt a sánta ördög:

- Annak az asszonynak a fiáért voltam, aki nekem adta a gyűrűjét, s nekem ígerte a fiát is. De bejártam az egész világot, s meg nem találtam.

- No, azt kereshetted - mondta Plutó. - Egyszeribe add vissza a gyűrűt, s mondj le erről a fiúról.

A sánta ördög elővette a gyűrűt, odaadta a diáknak. Ez meg vette a gyertyát, szenteltvizet, tömjént. Indult nagy örömmel hazafelé.

Hazafelé mentében betért megölő Istéfánhoz, s ott maradott nála éjszakára.

- No, öcsém - mondta Istéfán -, megtaláltad-e a pokol tornácát?

- Én meg - felelte a diák.

- Hát a gyűrűt visszakaptad-e?

- Vissza én.

- Hát az én ágyamról hallottál-e valamit?

- Hej - mondta a diák -, hallottam biz én. Ha a te ágyad nincsen, talán vissza sem adják az anyám gyűrűjét. Azzal ijesztette Plutó az ördögöket, hogy ha szépen elő nem adják a gyűrűt, akinél megtalálja, a te ágyadba fekteti.

- Ejnye - mondta megölő Istéfán -, cudar egy ágy lehet az én ágyam. Egyet mondok, öcsém, kettő lesz belőle. Az ördögtől visszaváltottad az életedet, de ha kedves neked, menj vissza a pokolba, igazítsd el, hogy ne fektessenek senkit abba az ágyba.

- Jól van - mondja a diák -, csak azt mondja meg nekem kigyelmed, hogy az első embert, akit elpusztított, bottal verte-e agyon, vagy késsel ölte meg!

Felelt Istéfán:

- Nem öltem én meg egy embert sem késsel, öcsém. Mind bottal vertem agyon.

- Hát megvan-e az a bot, amelyikkel az első embert agyonütötte? Hogyha megvan, adja ide nékem.

- Megvan, öcsém, megvan.

Egyszeribe ment Istéfán, előkereste a botot. De az már csupa lyuk volt, úgy megette a szű. Nézi, nézi a diák, s kérdi Istéfánt:

- Miféle fa lehet ez a bot?

- Ez vadalmafa, öcsém - feleli Istéfán.

- Jöjjön velem - mondta a diák. - Hozza a botot.

Volt az erdőben egy nagy kőszikla, annak fölmentek a tetejébe. A kőszikla tetején volt egy repedés, olyan széles, hogy éppen a bot befért. Mondja a diák:

- Szúrja belé a botját, Istéfán bácsi.

Istéfán beleszúrta.

- Mostan menjen le a szikla aljába, ottan van egy csorgós kút. Mondjon el ott háromszáz-hatvanhat imádságot, annyit, ahány embert azzal a bottal agyonvert. Aztán merítsen vizet a kútból, vigye föl a szikla tetejébe, öntözze meg a bot tövét, s addig öntözze a botot, amíg ki nem sarjadzik, amíg a botból ismét almafa nem lesz, s míg az almafa ismét almát nem terem.

Azzal otthagya Istéfánt, s ment egyenesen haza. Hej, örült az édesanyja, aki már elsíratta a fiát. Azt hitte, hogy ott veszett a pokolban.

Telt-múlt az idő, s nagy híre volt a pokolból hazatért fiúnak az egész országban. Hát egyszer a fiú kibódorgott az erdőre, s amint éppen az alatt a kőszikla alatt haladt el, amelyiknek tetejében a megölő Istéfán a botot ültette volt, fölnéz a szikla tetejére, hát ott van egy szép, kicsiny, kerek almafa, s a kerek almafának minden ága tele szép piros almával. Gondolkozik a fiú, s eszébe jut, hogy hiszen ezt a fát a megölő Istéfán ültette. Megállt, fölsétált a szikla tetejére. Kérdi akkor maga elé szólva:

- Hol vagy, megölő Istéfán?

Hát ott feküdt nem messze a fától megölő Istéfán. Felelt nyöszörögve:

- Itt vagyok.

- Ismersz-e engem, megölő Istéfán?

Megölő Istéfán nézte a fiút, de meg nem ismerte.

- No, hát tudd meg, én mondtam neked, hogy ültess ide a botodat. Látom, hogy a szavamat megfogadtad. Botod kisarjadzott, s alma terem rajta. Megölő Istéfán, mostan már meghalhatsz, feloldozódtál minden bűnöd alól.

Ahogy ezt mondta, behunyta a szemét megölő Istéfán, s meghalt. Eltemették mindjárt az almafa alá. Azzal a fiú továbbment, s ma is él, ha meg nem halt.

ÖRDÖG JÁNOSKA

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, az Óperenciás-tengeren innét, volt egyszer egy király. Ez a király erősen szeretett vadászni. Nem gondolt az sem országgal, sem családdal, nem gondolt az senkivel. Hajnalban megkezdte, s még éjjel is vadászott. Egyszer meghívja a király a mindenféle herceg barátait vadászatra. Kimennek az erdőbe, ott elindulnak a vadászok, ki erre, ki arra, a király is ment egyedül, mert mindig egyedül járt, nehogy valaki előle a vadat ellője. De hiába nézett erre-arra, hiába fülelt, egy vad nem sok, annyit sem lőtt. Ment beljebb-beljebb az erdőbe, s egyszer csak szeretne kikerülni, s hát nem tud. Elfogta a méreg, hogy egyetlen vad sem tévelyedik a puskája elé az erdőben. Végül ő tévelyedett el. Mit csináljon, merre menjen? Kiabálta a vadászpajtáit, az embereit: senki sem hallotta a kiabálását.

Nagy elkeseredésében azt mondta:

- Bárcsak egy ördög jönne ide, az, tudom, kivezetne az erdőből.

Abban a szempillantásban elébe toppan egy ördög:

- Hívtál, itt vagyok. Tudom én, hogy mi a bajod. Egy vadat sem lőttél, s nem tudsz kimenni az erdőből. Hát én segítek rajtad. Annyi vadat keríték eléd, hogy csak győzzed löni, s ki is vezetlek az erdőből, csak azt ígérd meg, hogy nekem adod, ami nincs most a te házádban.

- No, te ugyan nem sokat kívánsz - mondta a király -, csak gyere velem, neked adom, ami nincs most a házamban.

Azzal az ördög nekirugaszkodott, felvert egy csomó vadat az erdőben, s lőtt a király annyit, hogy tizenkét szekéren is alig tudták hazavinni. Azután az ördög szépen kivezette az erdőből. Összekerült a többi vadással is, s együtt hazamentek.

Fölmennek a palotába, asztal mellé telepednek, ott ült az ördög is, a király s a hercegek között. Esznek-isznak, vígan vannak, hát egyszer csak szalad be a szolgáló, s jelenti nagy öröme-zéssel:

- Felséges királyom, a királynénak egy szép leánygyermek született.

Haj, megörült a király, de még az ördög is. Felugrik az asztal mellől, s mondja a királynak:

- Na, ez nem volt a házádban, amikor találkoztunk. Tíz esztendő múlva eljövök a leányodért.

Azzal az ördög eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Telt-múlt az idő, eltelik a tíz esztendő, s hát csakugyan jó az ördög, kéri a királykisasszonyt.

„Hiszen megállj, ördög - gondolja magában a király -, az én leányomat ugyan el nem viszed!”

Nagy hirtelen felöltöztették a kondás leánykáját drága szép aranyos ruhába, s nagy sírás-rívás közt odaadták az ördögnek, hadd vigye.

Elviszi az ördög a kondás leánykáját, aranyos, bársonyos hintóban, s mikor éppen a disznócsorda mellett halad vele a hintó, elkezd sírni a leányka, s mondja:

- Az isten áldjon meg, malackáim, többet nem őrizlek, mert a király pokolba vitet.

Megmérgeződik az ördög, kiált a kocsisnak:

- Fordulj vissza!

S vágatnak, mint a sebes szélvész, a királyi palotába. Ottan elkezd káromkodni az ördög, hogy őt így meg úgy megcsalta a király, a kondás leányát adta az ő leánya helyett.

Kérlelik az ördögöt mindenféleképpen, csak ne haragudják, hát jól van, ha beleszakad is a szívük, odaadják a leányukat. Azzal kifordul a királyné a szomszéd szobába, s ottan felöltöztetik a juhász leánykáját szép aranyos ruhába. De volt sírás-rívás, felverték a palotát, hogy így meg úgy kifogynak egyetlen leánykájukból, s a bolond ördög csakugyan elhitte, hogy most igazán a király leányát adták a kezébe.

No, elindulnak, de mikor a selyemréten a selyemszőrű juhnyáj mellett haladnának el, megszólal a kisleány, s keserves könnyhullatás közt elkezdi búcsúzkodni:

- Isten áldjon meg, báránykáim, én többet nem őrizlek, mert a király pokolba vitet.

De még csak most mérgelődött az ördög! Hajtatott vissza a palotába, mint a sebes szélvész, még annál is sebesebben, s mondta a királynak:

- Hallod-e, kétszer megcsaltál, de most add ide tulajdon leányodat, mert ha nem, kő kövön nem marad, úgy elpusztítok mindent!

Mit volt, mit nem tenni a királynak, oda kellett hogy adja egyetlen leányát az ördögnek. De most már igazán sírtak mind a ketten, a király is, a királyné is, de olyan keservesen, hogy aki hallotta, kis híja volt, hogy megszakadjon a szíve. Na, elviszi az ördög a kisleányt. Ahogy hazaért, bedobta egy kicsi szobába, s mindjárt egy asztalra kiöntött két véka kását, azt összekeverte három véka hamuval, s azt mondta neki:

- No, te királykisasszonyka, ha két óra alatt a két véka kását ki nem válogatod a hamuból, szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Sírt a kisleány keservesen, kihallott a sírása a szobából. Hát egyszer csak bejön egy szép fekete fiúcska, aki nem volt más, mint az ördög fia: Jánoska.

- Hát te miért sírsz? - kérdi Jánoska a királykisasszonyt.

- Ó, hogyan sírnék - mondja a kisleány -, mikor az ördög azt parancsolta, hogy ezt a két véka kását szemeljem ki a hamuból.

Jó szíve volt Jánoskának, elővette a kicsi sípját, belefűjt abba, s hát, abban a szempillantásban tele lett a szoba kicsi ördögöcskéekkel. Parancsolta nekik, hogy azt a kását mind egy szemig válogassák ki a hamuból. Még jól félre sem pillantott, egy kásaszem nem sok, annyi sem volt a hamuban, mind kiszedték az ördögöcskék.

Másnap kétannyi kását vegyített kétannyi hamuba az ördög. De Jánoska az ördögöcskéekkel azt is mind kiszemeltette.

Hej, szörnyű haragra lobbant az ördög, amikor ezt látta, nagy mérgében összeharapta a szakállát, aztán kipökdöste a földre, s minden szálból haragos kígyó lett. De a kígyók nem bántották a királykisasszonyt. Csak a sikoltását hallották, s mindjárt megszélidültek.

- No, te kis tejfelhab, látom, hogy még az állatok is szeretnek. De ne örülj, mert most olyant parancsolok, hogy még az ördögökkel sem tudod megcsinálni. Azt mondom én neked, hogy holnap reggelre olyan templomot építs semmiből, hogy a teteje az égig érjen, s az Isten legyen benne a pap, mert különben szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Elmegy az ördög nagy dörömböléssel, ott marad a kisleány keserves sírással. Jó Jánoska, s kérdi:

- Hát te miért sírsz megint, királykisasszonyka?

Mondja a kisleány, hogy miért.

Előveszi Jánoska a sípját, belefúj, jönnek a kis ördögök, s mondja Jánoska, hogy reggelre építsenek egy templomot, olyan magasat, hogy a teteje az eget verje, s az Isten legyen abban a pap.

Azt mondják az ördögöcskék:

- Hiábavaló parancsolat ez, édes gazdám. Semmiből az ördögök sem építhetnek semmit, nemhogy templomot. Az égbe sem juthatnak az ördögök, nem is hozhatják le az Istent papnak. Jobb lesz, ha míg az apád elékerül, hazaviszed a királykisasszonyt.

Jánoska bizony meg is fogadta az ördögöcskék tanácsát. Kivezeti a királykisasszonykát a szobából, s elindulnak ketten hetedhét ország ellen.

Amint mennek, mendegélnek, megszólal a királykisasszony:

- Jaj, édes Jánoskám, de ég az arcom bal felől!

Visszanéz János, s hát látja, hogy vágat utánuk seprűnyélen egy vén boszorkány, s csak úgy szakad a láng a szájából. Mit csinál, mit nem Jánoska, a királykisasszonyt hirtelen búzafölddé változtatta, ő maga pedig hirtelen átbucskázott a fején. Egy kis pásztorfiú lett belőle, még csengettyű is volt a kezében, s úgy csergetett, hessegette a verebeket: „Hess, hess, veréb, reppenj elébb!”

Odaér a vén boszorkány, s kérdi a fiút:

- Te legényke, nem láttál-e elmenni errefelé egy ilyen meg ilyen fiút s leánykát?

Felelt Jánoska:

- Hej, bizony nénémasszony, sok itt a veréb, nem tudom tőlük megőrizni a búzát. Hess, hess, veréb! - S elkezdett ismét csergetni, hessegetni erősen.

- Nem azt kérdeztem, hogy sok-e a veréb, hanem láttál-e elmenni erre ilyen meg ilyen fiút s leánykát.

- Hiszen már két verébnek a szárnyát is eltörtem, egy csóvára fel is akasztottam, hogy a többi ijessze, s mégis ellepik a búzámat. Hess, hess, veréb!

- No, ez süket is, bolond is - mondta a vén boszorkány, s nagy mérgesen visszavágtatott a pokolba.

Azzal Jánoska is, a királykisasszony is visszaváltozott azzá, amik voltak, s mentek tovább. De egy jó hajításnyira sem mentek, megszólal ismét a királykisasszony:

- Jaj, édes Jánoskám, de ég az arcom jobb felől!

Visszanéz Jánoska, s hát látja, hogy vágat egy ördög, csak úgy szakad a láng a szájából. Abban a pillanatban egy régi templommá változtatta a királykisasszonyt, belőle pedig vén remete lett, s úgy várta az ördögöt.

Kérdi az ördög:

- Nem látott kend egy ilyen meg ilyen fiút s leánykát errefelé menni?

Mondja a remete:

- Én nem láttam, de gyere bé, s fohászkodjál. Ha jó lélek vagy, megtalálod, akit keresel. Ebbe a zacskóba pedig tégy alamizsnát az árváknak.

- Hallgass, te bolond! - mérgelődött az ördög. - Azt mondd meg nekem, hogy láttad-e vagy nem azt a fiút s azt a leánykát?

- Adakozz az árváknak - mondotta a remete. - Adakozz, adakozz!

Megmérgeződik az ördög, fölkapja a buzogányát, a remetének a fejéhez vágja, hanem a buzogány elcsúszott a remete feje mellett, s úgy megcsapta az ördög lába szárát, hogy mindjárt megsántult belé. Azzal megfordult, nagy mérgesen visszasántikált a pokolba.

Visszaváltozik Jánoska is, a királykisasszony is azzá, amik voltak. Mennek, mendegélnek hetedhét ország ellen, s mikor éppen a királykisasszony hazájához közelednének, megszólal a királykisasszony:

- Jaj, édes Jánoskám, de ég az arcom mindkét felől!

Visszanéz Jánoska, s hát vágat utánuk egy ördög meg a felesége, s szakad a láng mind a kettőnek a szájából.

Mit csinált, mit nem, a királykisasszony mindjárt tóvá változott, belőle pedig aranykacsa lett, s úszkált a tó közepén.

No de ha két ördög együtt van, nincs akkor semmiféle titok. Mindjárt tudták ezek, hogy a tó a királykisasszony, az aranykacsa Jánoska. Nekiállnak a tónak, az asszony merítette, az ura meg hajigálta a kacsát, de mennél jobban merte a vizet az asszony, annál nagyobbra nőtt a tó, s valahányszor a kacsához hajított az ördög, mindig a tó alá bújott, nem tudta eltalálni.

Már nem tudták, hogy mit csináljanak. Gondolták, belemennek a tóba, megfogják a kacsát, azt legalább hazaviszik, ha a tó ott marad is. No hiszen, ha belementek, ott is maradtak!

Nagy hirtelenséggel megáradott a tó, összecsapott a fejük felett, s belefulladt az ördög is, a felesége is.

Most már mehettek haza bátran. A kacsából Jánoska lett, a tóból királykisasszonyka, s mire estére kerekedett az idő, szépen hazaértek a király palotájába.

Bezzeg volt öröm otthon, de milyen nagy! A király mindjárt vendégeket hívatott, s csaptak nagy lakodalmat, hét országra szólót. Hét nap, hét éjjel folyt a nagy dínomdánom, még a sánta kutya is csirkecsontot lakmározott. A király, a királyné, a kis királykisasszony egyre csak azt mondogatta:

- Milyen ügyibevaló legény ez az Ördög Jánoska.

Az öreg király holta után rá is maradt az egész ország. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Holnap legyenek a ti vendégeitek!

PIPE KISASSZONY

Egyszer Pipe kisasszony mit gondolt, mit nem magában, se szó, se beszéd, elszökött hazulról, s kiment az erdőbe. Ment, mendegélt, tipegett jobbra-balra, s egyszerre csak hopp, a fejecskéjére koppant egy makk! Azt hitte Pipe kisasszony, az ő kicsi buta fejecskéjével, hogy az ég szakadott rá, s azt mondta: „Ej de jó, megyek a királyhoz, s jelentem neki, hogy az ég leszakadt!”

Alig ért ki az erdőből, jó szembe vele pulyka asszonyság.

- Hová, háová, Glu-glu asszonyság? - kérdezte Pipe kisasszony.

- Megyek az erdőbe eleséget keresni.

- Forduljon vissza, nagysága, ne is fáradjon hiába: az ég leszakadt! Gyerünk, jelentsük a királynak.

Megfordult Glu-glu nagysága, s találkoznak Kukurikú urasággal.

- Hová, hová, tekintetes Kukurikú úr?

- Kukurikú-kikiriki, az erdőbe lakmározni.

Mondta Glu-glu nagysága:

- Ne fáradjon, ténsúr. Éppen most volt ott Pipe kisasszony, s mondja, hogy az ég leszakadott. Tartson velünk, jelentsük meg ezt a királynak.

Megfordult Kukurikú ténsúr is. Alig lépett egyet-kettőt, jött szembe velük Réce-ruca asszonyság.

- Hová, hová, asszonyság? - kérdezte Kukurikú ténsúr.

- Az erdőbe lakomára.

- Annak ugyan befellegzett. Én is oda akartam menni, de találkoztam Glu-glu nagyságával, az meg találkozott Pipe kisasszonnyal, ő meg azt mondta, hogy az ég leszakadott. Jobb, ha velünk tart, s jelentjük a királynak.

Bezzeg hogy megfordult Háp-háp asszonyság is. Mentek, mendegéltek, hát jön szembe velük Gigágá asszonyság.

- Hová, hová, Gigágá asszonyság? - kérdezte Háp-háp asszonyság.

- Gigágá, az erdőbe!

- Csak térjen vissza, asszonyság, mert én találkoztam Kukurikú ténsúrral, Kukurikú ténsúr Glu-glu nagyságával, Glu-glu nagysága Pipe kisasszonnyal, s Pipe kisasszony ott volt az erdőben, s a fejére szakadott az ég. Jerünk, jelentsük a királynak.

Visszafordult Gigágá asszonyság is, s hát, jön szembe Kot-kot anyóka.

- Hová, hová, Kot-kot anyóka?

- Az erdőbe, Gigágá asszonyság.

- No, csak forduljon vissza, lelkem, mert én találkoztam Háp-háp asszonysággal, Háp-háp asszonyság Kukurikú ténsúrral, Kukurikú ténsúr Glu-glu nagyságával, Glu-glu nagysága Pipe kisasszonnyal, Pipe kisasszony ott volt az erdőben, s az ég a fejére esett szegénykének. Jobb, ha velünk tart maga is, lelkem, s jelentjük a királynak, hogy mi nagy dolog történt.

Bezzeg hogy Kot-kot anyóka is visszafordult. Mentek, mendegéltek, s hát ki jó szembe velük? Rókáné komámasszony!

- Hová, hová, komámasszony?

- Az erdőbe, úri lakomára. Nem tartotok velem? Meghívlak ezennel pompás vacsorára.

- Jaj, lelkem komámasszony - mondta Kot-kot anyó -, ne menjen az erdőbe! Hallgasson csak ide. Találkoztam Gigágá asszonysággal, Gigágá asszonyság Háp-háp asszonysággal, Háp-háp asszonyság Kukurikú ténsúrral, Kukurikú ténsúr Glu-glu nagyságával, Glu-glu nagysága Pipe kisasszonnyal, Pipe kisasszony ott volt az erdőben, s fejére esett az ég. Jöjjön, Rókáné komámasszony, jelentsük a királynak.

Mondotta Rókáné komámasszony:

- Asszonyaim és Kukurikú ténsúr, nagy az eset, ami esett, hogyha az ég leesett. Mily szerencse, hogy találkoztunk! Én tudom ám, hol lakik a király, odavezetem nagyságtokat. Utánam!

Szépen sorakoztak. Pipe kisasszony, Glu-glu nagysága, Kukurikú ténsúr, Háp-háp és Gigágá asszonyságok, Kot-kot anyóka, s mentek Rókáné komámasszony után. Rókáné komámasszony meg szépen elvezette őket az erdőbe, éppen az ő barlangja elé, ott megállott, magát szépen meghajtotta, s azt mondta:

- Ihol, asszonyok és Kukurikú úr, itt a király palotája, tessék besétálni!

Besétáltak szépen, Rókáné utánuk, s ottan őket megvacsorázta. Sohasem látták a királyt, s haj, sohasem jelenthették, hogy az ég leszakadott!

A MEZEIEGÉR

A szegény mezeiegér megunta a mezőn való lakozást.

„Hej - sóhajtozott magában -, mennyivel jobb dolga van a házi egérnek. Eső, szél, hideg nem sanyargatja, nem is éhezik, mindig kap valami morzsalékot, hulladékot a szobában.”

Addig-addig sóhajtozott, kesergett, hogy egyszer rászánta magát a nagy utazásra, s meg sem állott, míg a faluba nem ért, ottan betért egy házhoz, s nagy hirtelen beszaladt a patka alá. A házi egér éppen szundikált a jó melegségben.

- Adjon isten jó napot, házi egér!

- Adjon isten, mezeiegér! Hát te minek jöttél ide?

- Annak, hogy adj szállást. Keserves az élet a mezőn, sokat kell ázni-fázni, sanyarogni.

- Elhiszem neked, mezeiegér, de bár én férhessek el. Aztán ne hidd, hogy olyan jó dolgom volt. Sokat éhezem én is.

- Mégiscsak úri dolgod van az enyémhez képest - mondta a mezeiegér. - Ha istent ismersz, szoríts egy kis helyet nekem.

- Nem lehet, lelkem atyámfia, bizony nem lehet. Hanem eredj fel a patkára, ott lakik a herceg, az talán ad szállást.

Fölmegy a mezeiegér a patkára, s hát csakugyan ott volt a herceg, mármint a - macska. A hasával a tűznek volt fordulva, s úgy aludt, mint a bunda. Leszól a mezeiegér a házi egérhez:

- Nem merem megszólítani, alszik a herceg.

- Ne is szólítsd, hanem dugd a farkincádat az orrába, s mindjárt felébred.

No, a boldogtalan mezeiegér megfogadta a házi egér tanácsát: a farkincáját bedugta a herceg orrába. De bezzeg felébredt a herceg, s ahogy meglátta az egeret: egyet mordult, s hamm, bekapta!

A házi egér nagyot kacagott a patka alatt.

- Úgy kell neked. Minek jöttél ide, ha nem tudsz bánni a herceggel?!

Híre ment ennek a szomorú esetnek a mezeiegekek országában, s azóta egy mezeiegér se jő be a házba, inkább sanyarognak a mezőn...

A BANYA

Hol volt, hol nem volt, még a világon is túl volt, volt egyszer egy szegény ember s annak három fia. Nagylegény volt mind a három, szerettek volna megházasodni. Mondják az apjuknak, hogy mit akarnak.

- Jól van - mondja a szegény ember -, hanem elég, ha egyszerre egy fiam megházasodik. Menjetek el, s amelyik legszebb virágot hoz közületek, az házasodjék meg.

A két nagyobbik legény a faluból ki se ment. Mind a kettőnek volt kedvese, hoztak azoktól szép virágbokrétaikat. Hanem a legkisebbiknek nem volt senkije, semmije, az elment a faluból, s ment nagy búsán hegyeken-völgyeken át. Egyszerre csak egy rengeteg erdőbe ér, a rengeteg erdő közepében meglát egy régi palotát, a palota körül egy virágskertet.

- Hej, istenem, istenem - sóhajtott a legény -, bezzeg ebből a kertből vihetnék szép virágokat!

Amint így sóhajtozik magában, kijön a kertből egy csúnya vén banya, s kérdi:

- Mért búsulsz, te szegény legény?

Mondja a legény, hogy mi kellene.

- No, ha csak virág kell, gyere velem, adok én neked.

Bevitte a kertbe, szedett szebbnél szebb virágokat, s azt mondta, ha valami még kell, csak jöjjön ide, majd segít ő rajta.

Hazamegy a legény a szép nagy bokrétaival, de az olyan szép volt, amilyent még emberi szem nem látott. Ahogy messziről meglátta a szegény ember, mindjárt mondta az idősebb fiainak:

- Na, fiaim, az öcsétek házasodik, mert annak van a legszebb bokrétaja.

De az idősebb legények addig beszéltek, hogy így meg úgy, tegyen még egy próbát, hogy a szegény ember azt mondta:

- Jól van, nem bánom, még egyszer próbáljatok. Aki a legszebb kendőt hozza, az házasodik meg.

Elmennek a legények, az idősebbek a faluba a kedvesükhöz, a legkisebbik az erdőbe a vén banyához. Nekidőlt a kerítésnek, s hát jó a vén banya.

- No, fiam, mi kellene?

Mondja a legény, hogy mi. Csak befordult a vén banya a palotába, s hozott a legénynek olyan szép aranyrojtos keszkenőt, hogy a szeme is káprázott a ragyogásától.

Kaptak a bátyjai is keszkenőt, de legszebb az öccsüké volt. Olyan szép volt, ragyogó volt, hogy olyat emberi szem még nem látott. Csudájára gyűlt az egész falu. Azt hitte minden lélek, hogy a királytól hozta azt a keszkenőt.

Mérgelődtek az idősebb legények. No, most az öccsük megházasodik, s ők szégyenszemre legények maradnak. Addig beszélnek az apjuknak, hogy az még ad egy próbát. Azt mondja a szegény ember:

- Hát jól van, menjetek, s hozzátok el a kedveseteket. Aki a legszebb leányt hozza, az házasodik meg.

Hiszen könnyű volt a két idősebb legénynek, mind a kettőnek volt kedvese a faluban, de hová menjen, merre facsarodjék a legkisebb legény?! Ugyan kit hozzon ide? Talán bizony a vén banyát, aki neki virágot s keszkenőt adott?

Elindult a legény nagy búsán, bemegy az erdőbe, megáll a palota előtt, rákönyököl a kerítésre, szomorú volt az arca, mint a háromnapos esős idő. Kijön a vén banya, s kérdi:

- Hát neked, fiam, mi bajod van megint?

- Hej, ne is kérdje, öreganyám, mi az én bajom. Azt mondta az apám, hármunk közül az házasodhatik meg, aki a legszebb leányt viszi haza.

- Azért egyet se búsulj, fiam, gyere velem a palotába.

Bemennek a palotába, s hát ott nincs senki lélek a vén banyán kívül.

|- No, fiam - mondja a vén banya -, itt van egy kályha, csinálj tüzet. Ahány láng kicsap a kályhából, annyi boszorkány ugrik ki belőle. De te meg ne ijedj, csak állj meg bátran a kályha előtt. A legutolsónak s legcsúnyábbnak egy csomó kulcs van a szájában. Te csak bátran kapd ki a kulcsot a szájából, mert különben a boszorkányok összeszaggatnak. A többit reád bízom.

Azzal a vén banya elment, a legény begyújt a kályhába, csak úgy ropogott-pattogott a tűz, s hát egyszerre csak kicsap egy láng a kályhából, s a lánggal egyszerre kiugrik egy boszorkány. Úgy megijedt a szegény legény, hogy a hideg is majd kirázta. Kicsap a második láng, azzal a második boszorkány. S ugrottak ki egymás után a boszorkányok, hogy szerük-számuk nem volt. Megtelt a szoba boszorkányokkal, csak úgy nyüzögtek. Hát egyszerre csak kiugrik a legutolsó is, amelyiknek egy csomó kulcs volt a szájában. Nekibátorodik a legény, odakap, kirántja a kulcsot a boszorkány szájából, s ím - halljatok csudát! -, abban a szempillantásban a vén banyából egy szépséges szép leány lett.

Nézi, nézi a legény, szeme-szája tátva maradt a nagy csudálkozástól. A sok boszorkány mind eltűnik a szobából, s jönnek helyettük szép belsőleányok, inasok s mindenféle udvarbéli emberek. Mondja a szép leány:

- Ugye, csodálkozol, te legény? Hát tudd meg, hogy én voltam az a vén banya, aki neked a virágot s a keszkenőt adta. A jó sorsom vezérelt ide, mert én elátkozott királykisasszony voltam, s az is maradok, ha te ide nem jössz. Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Azzal mindjárt felpakoltak, s mentek a szegény ember házához, hogy megtartsák a lakodalmat.

De még csak most jött a falu csudalátni, hogy a szegény legény királykisasszonyt hozott a házhoz. Ott mindjárt lakodalmat csaptak, hét országra szólót. Nagy kedve kerekedett a szegény embernek, s azt mondta:

- Isten neki, nem bánom, hadd házasodjék meg a két idősebb fiam is.

Na, megházasodtak azok is, kaptak az öccsüktől házat, földet s mindent. Akkor aztán a kisebb legény fölkerelkedett a feleségével, visszamentek a palotába, s még ma is élnek ott, ha meg nem haltak.

JÁNOS VITÉZ

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren is túl, volt egy király s annak egy olyan szép leánya, hogy csudájára jártak a világ minden tájékáról. De volt ám egy másik király is, annak meg két szép dali fia, egyik szebb a másiknál. Ezek a királyfik meghallották a híret annak a csudaszép királykisasszonynak, s a kisebbik el is indult a csudaszép királykisasszony

hazájába. Ahogy megérkezett a király városába, s fölment a király palotájába, éppen csak hogy megpillantották egymást a fiatalok, mindjárt egymásba habarodtak. Hanem a király azt mondta a királyfinak, hogy három esztendő előtt nem adja férjhez a leányát, addig nézzen országot-világot, ismerkedjék országokkal s népekkel, azután ha szerencsésen visszakerül, legyenek egymásé, éljenek boldogul, míg a világ s még két nap.

Búsult erősen a királyfi, búsult a királykisasszony is, de mit tehettek egyebet, engedni kellett a király akaratának. Elváltak egymástól keserves könnyhullatások közt.

Meghallja az idősebb királyfi, hogy mi történt az öccsével. Nosza, neki sem kellett egyéb, indult a csudaszép királykisasszonyhoz. Föltette magában, hogy míg az öccse oda jár, elfordítja tőle a királykisasszony szívét, s feleségül veszi.

De hiába mesterkedett, hiába mondott az öccséről mindenféle rosszat, szavainak nem hitt a királykisasszony.

Telik-múlik az idő, eltelik a három esztendő is, megjő a királyfi nagy útjából, előbb azonban hazamegy az édesapjához. Otthon volt a bátyja is, s a királykisasszonyról kezdett beszélni mindenféle rosszat. Hogy a világ minden kincséért el ne vegye azt a leányt, mert az őt nem szereti. Addig beszélt, hogy elcsavarta a fejét az öccsének, s a királykisasszony csak várhatta nagy búsán a vőlegényét, biz az nem jött vissza, pedig nemcsak a három esztendő múlt el, elmúlt még azután három nap, három hét, de még három hónap is.

De mikor a három esztendő után a három hónap is eltelt, bement a királykisasszony az édesapjához, s mondta:

- Látom már, hogy a vőlegényem nem jön vissza, édesapám. Ó, minek is küldte világgá! Három napig még várok, édesapám, s ha akkor sem jön vissza, temettessen el engem, s minden éjjel fegyveres istrázsával őriztessen.

A három nap is elmúlt, de bizony nem jött a királyfi. Sírva ment be a királykisasszony az édesapjához:

- Édesapám, lelkem apám, temettessen el engem, mert én most meghalok.

Hát csakugyan úgy tetszett, mintha meghalt volna. Mindjárt fehér ruhába öltöztették, aranykoporsóba fektették, gyászfeketébe húzták az egész várost, s vitték nagy jajszóval, keserves sírással a királykisasszonyt a temetőbe. Volt ott egy kriptá, oda a koporsót letették.

Mikor éppen temették, s szóltak a harangok minden toronyban, akkor érkezett meg a városba az idősebb királyfi. Kérdi a népeket:

- Kinek szólnak a harangok, kit gyászol a város?

Mondják az emberek:

- A királykisasszonynak szólnak a harangok, a királykisasszonyt gyászolja a város.

Ment egyenest a királyhoz, s kérdi:

- Igaz-e, hogy meghalt a királykisasszony, felséges királyom?

Mondja a király:

- Bizony igaz, fiam, már el is temettük. Az volt az utolsó kívánsága, hogy minden éjjel fegyveres istrázsával őriztessem. De most nem tudom, hogy mit csináljak, mert még eddig nem akadt egy bátor ember, aki éjjelre oda merjen menni.

Mondja a királyfi:

- Azon egyet se szomorkodjék, felséges királyom, megőrzöm én első éjjel.

Elkövetkezik az este. Kardot köt a királyfi, megy a kriptához, sétál föl s alá nagy bátran. Haj, de mikor tízet ütött az óra, támadott rettentő zúgás, surrogás-burrogás, mintha szörnyű fergeteg kerekedett volna, s hát egyszerre csak megnyílik a kriptaajtó, s kilép azon a királykisasszony. Megy egyenest a királyfinak, s rákiált:

- Te hitvány lélek, még ide mertél jönni? Mért fordítottad el az öcséd szívét tőlem?

Csak meglegyintette a kezével a királyfit, s ettől a legyintéstől mindjárt szörnyű halált halt. Azzal szépen visszament a kriptába, s lefeküdt a koporsójába.

Megy reggel a király a kriptához nézni, hogy mi történt. S hát, ott fekszik a királyfi. Fölvették, s nagy pompával eltemették.

Aközben hírül vitték a fiatalabb királyfinak, hogy mi történt. Nem volt otthon maradása, ment, hogy lássa a menyasszonyát, ha halva is látja. Fölmegy a királyhoz, ott ketten sokáig keseregnek, sírnak, aztán lement ő is a kriptához, hogy majd éjjel ő lesz az istráza. Sétált föl s alá nagy búsan, s mikor tízet ütött az óra, támadott nagy zúgásbúgás, recsegtek-ropogtak az ajtók, ablakok, s kilépett a krypta ajtaján a királykisasszony. Ment egyenest a királyfinak, s feléje legyintett a kezével.

- Hogyha tőlem el tudtál tántorodni, halj meg te is, mint a bátyád!

Abban a pillantásban megszakadt a királyfi szíve, a királykisasszony pedig szépen visszament a kriptába, s visszafeküdt a koporsójába.

Megy reggel a király, hadd lássa, mi történt, s hát halva találja a kisebbik királyfit is. Eltemették azt is nagy pompával.

Hej, de volt gondja azután a királynak, hogy kit állítson istrázsának! Egy-egy szekér aranyat ígért annak, aki egy éjet a kriptánál tölt. Akadtak bátor emberek, az igaz, hogy nem sokan, de nem is jött el egy sem élve a kriptától. Egy hét sem telt belé, nem akadt ember az egész országban, aki strázsát álljon.

Búsult a király, szomorkodott erősen, hogy a leányának utolsó kívánságát sem tudja teljesíteni.

Ekkor vetődött a városba egy kiszolgált huszár. Hallja ez, hogy mi nagy bajban van a király. Fölmegy hozzá, s ajánlja magát:

- Felséges királyom, én megőrzöm a leányodat, csak egy véka aranyat adj minden éjjelre.

- Jól van, fiam, János vitéz (mert Jánosnak hívták a kiszolgált huszárt), adok én szívesen két vékát is.

Megegyeznek, kezet csapnak. János vitéz kardot köt az oldalára, karabélyt vet a vállára, s indul strázsálni. Hanem amint ment a krypta felé, meggondolkozott, s azt mondta magában: „Hej, János, bolondság volt ez tőled, mert ha annyi vitéz ember elpusztult már, te is csak elpusztulsz, s mi hasznod lesz a két véka aranyból?”

Ő bizony - gondolja magában - nem megy strázsálni, hanem megszökik a városból. Uccu neki, meg is futamodik, de ahogy keresztül akar szökni a város szélén a sáncon, elejébe toppan egy ősz öregember, megragadja a mellénél fogva.

- Állj meg, öcsém, egy szóra!

Visszahökken a huszár, s kérdi:

- Mit akar kend, öregapám?

- Azt, hogy menj strázsálni, légy a szavadnak ura. Ne félj semmit, sétálj csak föl s alá, de jól vigyázz, mikor tízet üt az óra, szaladj fel a templomtoronyba, bújj belé a nagyharangba, ott nem talál meg a királykisasszony. Aztán ami aranyat kapsz, nekem add a haszon felét.

Jól van! János vitéz megfogadta az öregember tanácsát, visszament a kriptához, ott föl s alá sétált nagy hetykén, s mikor tízet vert az óra, uccu, felszaladt a templomtoronyba, belebújt a nagyharangba, s jól beléfogódzott az ütőjébe. De ezt ugyancsak jól cselekedte, mert amikor a királykisasszony kilépett a kriptából, mintha támadt volna földindulás, megrengett a templom, hajladozott a torony erre-arra, mindenfelé.

A királykisasszony, ahogy kilépett a kriptából, széttekintett, de egy élő lelket sem látott. Bejárta a templomot, minden zegét-zugát, fölkajtatta a padok alját, benézett az orgona mögé, az oltár mögé, aztán felindult a toronyba, de mikor éppen a haranghoz ért, tizenkettőt vert az óra, vissza kellett hogy menjen, de fölsóhajtott keservesen:

- Istenem, istenem, nem hittem volna, hogy az édesapám is megszegje a szavát!

Jött a király reggel jókor az üveghintáján, s szeme-szája tátva maradt a nagy álmélkodástól, ahogy meglátta János vitézt. Egyszeribe karon fogta, felültette a hintóba, vitte a palotába, ottan kiméretett két véka aranyat.

János vitéz megköszönte szépen, ment egyenesen az öregemberhez, s nekiadta az egyik véka aranyat.

- No, öcsém - kérdezte az öreg -, megijedtél-e egy kicsit az éjszaka?

- Meg biz én, édes öregapám - mondta János vitéz -, hanem ami elmúlt, elmúlt, de hová bújjak ma éjszaka?

- Bújj az oltár mögé - tanácsolta az öregember -, ottan majd nem talál meg.

Megköszönte János vitéz a jó tanácsot, azzal elindult strázsálni. De az öregember utána-kiabált:

- Aztán meg ne feledkezzél rólam, János öcsém!

- Ne féljen, öregapám, nem feledkezem meg.

Egész nap ott forgott a kriptá körül, mikor aztán alkonyodott, sétált föl s alá nagy hetykén, éppen, mint az előtt való este.

Hát egyszer tízet üt az óra, nagyot csendül-bondul a templom, ingadozik-hajladozik, mintha földindulás volna. Uccu neki, János vitéz sem veszi tréfára, szalad az oltár mögé.

Kijött a királykisasszony a kriptából, néz erre is, néz arra is, senki lelket sem lát, fölsóhajt keservesen, hogy az édesapja megint megszegte a szavát, azzal szalad egyenesen a toronyba, hátha ott lesz valaki, mert ott tegnap nem nézhette meg. Belenéz a nagyharangba, bele a kicsi harangba, bizony nem volt ottan senki. Nagy bánan lejött a toronyból. Alája nézett a padoknak, nem volt ott senki; azután ment volna az oltár háta mögé, de éppen tizenkettőt ütött az óra, vissza kellett hogy menjen a kriptába.

Azzal János vitéz is előbújt, s vígan sétált reggelig a kriptá körül.

Csakhogy a csuda meg nem ölte a királyt, mikor reggel jött az üveghintáján, s ott találta János vitézt. Karon fogta, fölültette a hintájába, vitte a palotába, s kiméretett ismét két véka aranyat.

Eleget marasztalta a király, hogy maradjon ott ebédre. János vitéz megköszönte a szívésséget, de nem maradt, ment egyenest az ősz öregemberhez, s megosztozott vele becsületesen.

- No, édes fiam - mondja az öregember -, még csak egy éjszaka van hátra, ne bújj el ma este sehová. Mikor tízet üt az óra, menj föl a templomban a katedrába, nyisd föl a bibliát, olvasd belőle a szent ígéket. A királykisasszony majd beszél tehozzád, de te ne válaszolj semmit. Majd fölszalad a katedrába, hogy téged összeszaggasson, de míg ő a katedra egyik garádicsán fölszalad, az alatt te szaladj le a túlsó garádicson. Aztán fuss a kriptába, feküdj belé az üres koporsóba, s ne félj semmit, minden jóra fordul.

Megköszönte János vitéz a jó tanácsot, aztán visszament a kriptához, került-fordult egyet-kettőt, s mikor alkonyodott, bement a templomba. Ottan egy keveset sétált fel s alá, azután felment a katedrába, elővette a bibliát, felnyitotta, s a szent ígéket olvasgatta. Hát egyszer nyílik a krypta ajtaja, jön a királykisasszony, becsapja az ajtót, nagyot csendül-bondul a templom, ingadozik-hajladozik, mintha földindulás volna, még az orgona is megszólal. Néz erre, néz arra a királykisasszony, s egyszerre csak meglátja János vitézt a katedrában.

- Istenem, istenem - sóhajt a királykisasszony -, az én apámnak talán már katonája sincs, hogy papot küld katona helyett!

Azzal nekiszalad a katedrának, fel a garádicson. De János vitéz is becsapja a bibliát, uccu le a túlsó garádicson, be a kriptába, s lefekszik a koporsóba. Utána a királykisasszony, összeszeri a két kezét, s úgy könyörög:

- Kelj ki az én koporsómból, s add vissza az én helyemet!

De könyöröghetett, rimánkodhatott, János vitéz meg se moccan. Egyszer csak tizenkettőt üt az óra, s könyörög még egyszer a királykisasszony:

- Kelj ki a koporsómból, te szép legény!

János vitéz se nem szólt, se nem mozdult, hanem mikor tizenkettédiket verte az óra - halljatok csudát, mi történt! -, leborult a királykisasszony a koporsóra, megcsókolta János vitézt, s mondta neki áradozó szóval:

- Kelj fel, kelj fel, te szép legény, mostan már felkelhetsz. Ó, de jól tetted, hogy míg a tizenkettőt el nem verte az óra, föl nem keltél, mert akkor én ilyen sem élő, sem holt maradok, mostan pedig tied vagyok, ásó, kapá válasszon el minket.

Hej, volt nagy öröm reggel, amikor jött a király az üveghintáján! Ihol jött elejbe a királykisasszony s vele János vitéz. Aztán felültek a hintóba mind a hárman, föl a palotába. Mindjárt csaptak olyan lakodalmat, hogy hét országra ment a híre.

Az ám, volt nagy vigasság, éjjel-nappal szakadatlan, de bezzeg az ősz öregember hiába várta az aranyat. Eltelt egy nap, eltelt két nap, s János vitéz úgy elfelejtette az ígétét, mint a fekete föld. No, hanem az öregember nem felejtette el.

Egy este, mikor legjobban vigadtak, beállít a palotába az ősz öregember, s kérdi a fényes gála úri népektől: hol van János vitéz?

Mindjárt eléállott János vitéz, ahogy az öregember szavát hallotta.

- Itt vagyok, lelkem öregapám, ejnye, de megfedekeztem kigyelmedről! Hány zsák aranyat mérsek, öregapám?

Azt mondja az öregember:

- Egyet se, édes fiam, hanem jere velem, s hozza a feleségedet is. Mit volt, mit nem tenni, János vitéz egy szóval se merte mondani, hogy nem megy: ment az öregember után, s akart, nem akart, ment a felesége is.

Hm, vajon mi lesz ebből? Az lett ebből, hogy az öregember kivezette őket a város végére, ottan bevezette egy kicsi házikóba. Abban a kicsi házikóban volt egy kard. Azt a kardot az öregember a szegről leakasztotta, s azt mondta János vitéznek:

- No, öcsém, János, a szavadat meg nem tartottad, meg kell halnod mostan neked is, de még a feleségednek is.

De így s de úgy - kérte János vitéz -, jóvá teszi a nagy feledséget, kegyelmezzon az életüknek.

- Jól van - mondta az ősz öregember -, de megemlékezzetek, hogy akármilyen gazdagok lesztek, a szegényekről nem szabad megfeledkezni. Mostan mehettek istennek hírével.

Visszamentek nagy örömmel a palotába, folyt tovább a dínomdánom, lakodalom. Mikor aztán vége volt a nagy vigasságnak, az öreg király átaladta Jánosnak az egész országát.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

A KULCS

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon innét, az Óperenciás-tengeren túl, még az üveghegyen is túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egyszer egy szegény ember s annak egy fia. Két kicsi ökör s egy darab szántóföldecske: ennyi volt a szegény ember gazdasága.

- No, fiam - mondta a szegény ember -, fogjuk be az ökröket, s menjünk, szántsuk meg a földcskénket.

Egykettőre befogták az ökröcskéket, kimentek a mezőre, ott beleálltak a földcskébe, de még hármat sem fordultak, nagyot kiált a fiú:

- Nézzon ide, édes apámuram! Kulcsot találtam.

- Az ám - mondta a szegény ember -, ez csakugyan kulcs. Hát ezt te hol találtad?

- Ezt én a barázdában, édes apámuram.

- Ejnye, ejnye - mondta a szegény ember -, de jó volna, ha ládát is találnál hozzá, s az a láda tele volna arannyal meg ezüsstel!

- Hej, de jó volna! - mondta a fiú is.

Aztán továbbmentek, mendegéltek, de most már kettőt se fordultak, megint nagyot kiált a fiú:

- Nézzon ide, édes apámuram! Ládát is találtam!

- Az ám - mondja a szegény ember -, ez csakugyan láda. No, édes fiam, próbáljuk meg, hogy talál-e bele a kulcs.

Egyszeribe megpróbálták, s hát a kulcs talált a ládába. Nosza, kinyitották a ládát, szép lassan felemelték a fedelét, aztán nézték, nézték, vajon van-e benne arany meg ezüst. Hiszen nézhették, mert nem volt abban sem arany, sem ezüst, de még csak réz sem.

Na, mit gondoltok, mi volt benne?

Egy icipici, kurta farkú egerecske!

Ejnye, ejnye, ha legalább hosszú farka lett volna az egerecskének! Bizony mondom, ha az egerecskének hosszú farka lett volna, az én mesém is tovább tartott volna.

A BIMBÓ

Volt egyszer egy szegény ember, annak felesége s egy fia. Egy tehén volt minden gazdagságuk, egyebük semmi. Bimbó volt a neve a tehénnek. Egyszer a Bimbónak szép kicsi bocikája lett, s bezzeg hogy volt nagy öröm a szegény ember házában. Lesz már most tejecske is, lesz ám!

De nem sokáig tartott az örömük, mert egyszer csak: volt Bimbó, nincs Bimbó! Úgy eltűnt a pajtából, mintha föld nyelte volna el.

Búsult a szegény ember s a felesége, csakhogy fel nem vetette a nagy búbát, aztán elindultak ketten jó reggel. Keresték mindenfelé Bimbót, de bizony csak nélküle tértek haza késő este.

- Na, fiam - mondotta a szegény ember -, holnap reggel te indulj a Bimbó keresésére, mert nála nélkül nem lesz tejecske, anélkül pedig keserves az élet.

Még akkor este feltarisznyálták a fiút, ez meg reggelt sem várt, hajnalpirkadáskor útnak indult; ment, mendegélt, maga sem tudta, merre: addig ment, mendegélt, míg rengeteg erdőbe ért. Merthogy elfáradott, leült egy fa alá, elévette tarisznyáját, elkezdett falatozni, s közben folyton kiabálta:

- Bőgj, kedves Bimbó, bőgj, ha valahol életben vagy!

Hát csakugyan valahol messze a Bimbó elbődült, bőgött keservesen, a fiú meg hirtelen felugrott, s szaladva szaladott a bőgés irányába. De hiába, bár jó messzire szaladott, nem találta a tehenet. Nagy fáradtan leült ismét egy fa alá, falatozott, s közben ismét kiabálta:

- Bőgj, kedves Bimbó, bőgj, ha valahol életben vagy!

És csakugyan Bimbó ismét elbődült, bőgött keservesen, s most már valamivel közelebből hallatszott a bőgése. Nosza, szaladt a fiú, egy rettentő nagy sziklához ért, felment annak a tetejére, s onnét ismét kiabálta:

- Bőgj, kedves Bimbó, ha valahol életben vagy!

Hiszen bőgött a Bimbó, s éppen a szikla tövéből hallatszott a bőgése. A fiú nagy hirtelen lemászott a szikla tövébe, ottan talált egy barlangot, ott volt a Bimbó megkötve, mellette: a bocikája. Nem sokat gondolkozott, eloldotta a tehenet, s nagy sebesen elindult vele hazafelé, utána a bocika, de még egy jó hajításra sem haladott, hallja, hogy kiabál valaki utána. Visszanéz a fiú, s hát egy rettentő nagy óriásasszony szalad utána, s mellette egy leány, az is óriás.

- Jaj, istenem - búsult a fiú -, ezek most mindjárt utolérnek. Mondjad, édes Bimbóm, mit csináljunk?

- Ne félj semmit - mondotta a tehén -, szakíts ki egy szálát a farkamból, s dobd le a földre.

A fiú úgy tett, ahogy a tehén tanácsolta, az meg azt mondotta a szőrszálnak:

- Parancsolom neked, hogy egyszeribe nagy folyóvá változzál, olyan nagygyá, hogy azon senki által ne jöhessen, csak a repülő madár!

Abban a pillanatban a szőrszálból szörnyű nagy folyó lett, csak úgy zúgott, hömpölygött. De mikor az óriásasszony a folyó mellé ért, átkiabált:

- Ezzel nem segítettél magadon, fickó! Eredj haza - szólott leányához -, hozd ide az apám nagy ökrét!

Visszaszaladott az óriásleány, s egy szempillantásra jött a nagy ökörrel, ez meg egy szippantásra mind egy cseppig megitta azt a rengeteg sok vizet. Az óriásasszony nagy hirtelen átszaladt a folyó medrén, s futott a fiú után szörnyű kiabálással, fenyegetődzéssel.

- Jaj, kedves Bimbó, édes Bimbó - rémüldözött a fiú -, mondd: mit csináljunk?

- Tépj ki még egy szálat a farkamból, s dobd le a földre.

Ahogy ez megvolt, mondotta a Bimbó a szőrszálnak:

- Parancsolom, hogy nagy égő máglya legyen belőled, de olyan nagy, hogy rajtad senki át ne jöhessen, csak a repülő madár!

Mindjárt égő máglya lett a szőrszálból, de az óriásasszony megfenyegette a fiút:

- Ezzel nem segítettél magadon, fickó! Eredj - szólt a leányához -, szaladj vissza, hozd el az apám nagy ökrét!

Egy pillantás, kettő, ott volt a nagy ökör, az meg, ami víz volt benne, mind a tűzre eresztette, s egy szempillantásra kialudott az a rettentő nagy égő máglya. Akkor aztán megfutamodott az óriásasszony, szaladott, mint a sebes szél, még annál is sebesebben, egy perc, kettő, mindjárt nyomába ér a fiúnak.

- Jaj, mi lesz most?! - óbégatott a fiú. - Mindjárt utolér!

- Tépj ki még egy szálat a farkamból - mondotta Bimbó -, s dobd le a földre.

Úgy tett a fiú, ahogy a tehén tanácsolta, az meg szólt a szőrszálnak:

- Parancsolom, hogy nagy hegygé változzál, olyan magassá, hogy azon senki át ne jöhessen, csak a repülő madár!

Hiszen lett is a szőrszálból olyan magas hegy, hogy a fiú nem látta a tetejét. De az óriásasszony most sem hagyta magát, hazaküldte a lányát, hogy hozza el az apjának a vasfűróját.

Nosza, hipp-hopp, itt volt a vasfűró, ezzel az óriásasszony nagy hirtelen átfúrta a hegynek a gyomrát, úgy átfúrta, hogy keresztüllátott rajta. Aztán hasra feküdt, elkezdett mászni a lyukban. De hát a lyuk nem volt elég tágas, az óriásasszony a hegy közepén megakadt, sem előre, sem hátra nem tudott mászni. Ott maradt, kővé változott, ott van még ma is.

A fiú pedig szerencsésen hazaérkezett Bimbóval s a bocikájával, most már volt tejcske, ettek-ittak, vígan voltak, s máig is élnek, ha meg nem haltak.

AZ EGERECSKE

Volt egyszer egy egerecske. Ez az egerecske elment országot-világot látni, szerencsét próbálni, s amint ment, mendegélt, talált egy krajcárkát. Hej, megörült az egerecske a krajcárkának!

„Na most - mondogatta magában -, mit vegyek ezen a krajcárkán? Mogyorót? Nem, azt nem veszek. A mogyorónak el kellene dobni a héját. Diót? Annak is el kellene dobni a héját. Talán mandulát veszek? Ugyan minek? A héját annak is el kellene dobni. Eh, veszek káposztafejet. Az ám, káposztafejet. A káposztából házat építek magamnak. Az ám, házat. A nagy leveleiből építek falakat meg födelet. A kicsi leveleiből jó puha ágyacskát csinálok. Még paplanocska is telik belőle. Ó de jó lesz, ó de jó!

Hát vett egy káposztafejet, s abból olyan szép házat épített, hogy aki látta, megcsodálta.

Na, telt-múlt az idő, egyszer az egerecske kihajolt az ablakon, hadd lássa, mi újság odakint. Ihol jött éppen a báránka, s amint meglátta a szép házacskát, ablakoskában az egerecskét, felszólt hozzá:

- Hé, egerecske, nem vennél feleségül engem?

- Vennélek biz én, ha szépen énekelnél.

- Be-e-e, be-e-e - bégetett a báránka.

- Juj, de csúnyán énekelsz - sipított az egerecske. - Csak tovább egy házzal!

Alig ment el a báránka, jött egy kis kacsa. Az is megkívánta a szép házacskát, s felszólt az ablakba:

- Hallod-e, egerecske, nem vennél-e feleségül engem?

- Vennélek biz én, ha szépen énekelsz.

- Háp, háp, háp - hápogott a kacsa.

- Juj, juj, elég, elég - cincogott az egerecske, s bedugta a fülét, hogy ne hallja az éktelen csúf hápogást. - Fel is út, le is út! Nem kellesz te nékem!

Elment a kacsa nagy szégyenkezve, s mindjárt jött egy tyúkocská. Bezzeg hogy az is szeretett volna ott lakni a káposzta-házacskában.

- Kot, kot, egerecske, elvennéd-e feleségül?

- El, ha szépen énekelnél.

- Kot, kot, kot, kot, kotkodács! Három likba hat tojás! - énekelt a tyúkocská.

- Elég, elég, ne tovább! - ájuldozott az egerecske. - Még a házacskám is összedül, olyan csúnyán énekelsz. Nem kellesz feleségnek!

Elment a tyúkocská, s nyomban jött utána egy cirmos cicácska. A bajuszát pödörgette, magát illegette-billegette, s felszólt az egerecskének:

- Egerecske, kedves egerecske, elvennéd-e engem feleségül?

- El bizony, pedig bajuszkád van, ha szépen énekelnél.

- Miáu, miáu, miáu! - énekelt a cirmos cica.

- Ó de szép, ó de szép! - cincogott az egerecske. - Jere a házacskámba, szép cirmos cicácska, feleségül veszek.

Egyszeribe megesküdtek, nagy lakodalmat csaptak. Hét nap és hét éjjel mind ettek-ittak, táncoltak. Addig ettek, addig ittak, hogy egyszerre csak minden elfogyott. Jaj, istenkém, mi lesz most?!

- Na, ne búsulj, édes cicácskám - mondotta az egerecske -, majd hozok én neked ételt is, italt is elegendőt. Csak te maradj itthon, őrizd a mi házacskánkat.

Ment, mendegélt az egerecske, addig ment, addig mendegélt, hogy egy kutacskához ért.

- Na, ebből iszom egyet - mondotta az egerecske, s hopp, beleszökött a kutacskába.

Az ám, beleszökött, de most hogy jó ki onnét? Hej, úszkált az egerecske jobbra-balra, de nem tudott kimászni a kutacskából. Na, most itt hal meg szörnyű halálával. Itt bizony!

Dehogy hal, dehogy hal! A cirmos cicácska nyugtalankodott, hogy olyan sokáig elmaradt az ő uracskája, s utána ment. Addig ment, mendegélt, hogy éppen a kutacskához ért.

- Ó, ó, édes kicsi uracskám - nyávogott a cicácska -, mármost hogyan húzzalak ki? Megfoghatom a fülecskédet?

- Ne, ne - sikoltzott az egerecske -, az fájna!

- Hát talán a lábacskaodat fogjam meg?

- Ne, ne, azt se! Az is fájna!

- Talán a farkacskaodnál fogva húzzalak ki?

- Jó lesz, jó lesz, édes feleségecském. Fogd meg a farkincámat!

Megfogta a cicácska az egerecske farkincáját, szépen kihúzta, aztán elmentek egy diófa alá, ott leültek, s várták, hogy az egerecske ruhája megszáradjon.

Ó, jaj, de mi történt! Egyszerre csak leesett egy dió, s éppen az egerecskének a fejére esett! Egerecske fejét betörte a dió, s akkora púpot ütött rajta, mint az öklöm.

- Ó, ó, mit csináljak, mit csináljak! - jajgatott, nyávogott keservesen a cicácska.

- Nyalogasd a fejem búbját, hogy ne fájjon - nyöszörgött az egerecske.

Nosza, a cicácska nyalni kezdte az egerecske feje búbját, nyalta, nyalta, s közben nagyokat csettintett a nyelvével:

- Ó, de pompás, ó, de jó!

Addig nyalta, nyalogatta, míg egyszerre csak - hamm! - bekapta az egerecskét egészen.

Azóta eszi meg a macska az egeret. Aki nem hiszi, járjon utána!

DOLGOZZ, MACSKA!

Volt egyszer egy szegény legény. Ehhez a szegény legényhez férjhez ment egy gazdag leány. Hanem mielőtt megesküdtek volna, a leány kikötötte, hogy ő ugyan semmit sem dolgozik. Úgyis van elég, amiből megélnek. De ez még nem volt elég. Még azt is megfogadtatta a legénnyel, hogy soha meg nem veri.

Jól van. A szegény legény mindenbe beleegyezett. Ő maga járt erdőre-mezőre. Dolgozott, kínlódott, hullatta a véres verejtéket, az ifiasszony pedig otthon ült. Mikor nem ült, járta a falut, bekukkintott ide is, oda is. Tereferélt a többi asszonnyal.

Teltek-múltak a napok. Elteltek hetek, hónapok. Hallgatott a szegény legény, nem verte meg a feleségét. Hanem egyszer mégiscsak megsokallotta a felesége restségét, s reggel, mikor kiment a mezőre, azt mondja a macskának:

- Hallod-e, te macska, amíg én a mezőn járok, szépen kisépred a házat, főzz vacsorát, még egy orsó fonalat is fonj, mert különben úgy megverlek, hogy halálod napjáig megemlegeted.

Hallja az asszony ezt a beszédet, nem szól semmit, csak gondolja magában: „Az én uram bizonyosan megbolondult.”

Hogy a macska hallotta-e, nem-e, amit a gazdája mondott, azt bizony én nem tudom, de azt éppen úgy láttam, mint ma, hogy ott feküdt a góc alatt, csöndesen szundikált, s rá sem nézett a gazdájára.

- Hát aztán, úgy legyen - mondja ismét a gazda -, dolgozz macska, mert különben így meg úgy.

De már ezt az asszony sem állotta meg szó nélkül. Mondja:

- Ó, hallja-e, ugyan bizony mit beszél ilyen bolondságokat, hiszen az a macska nem érti a kelmed beszédit!

- De így, de úgy - pattogott a gazda -, akár érti, akár nem, megtegye, amit parancsoltam, mert nekem nincs más, akinek parancsoljak.

Azzal elment a gazda, az asszony otthon maradt, a macska pedig szundikált tovább.

Egyszer úgy délfelé mondja az asszony a macskának:

- Dolgozz, macska, mert megver az uram!

De bizony a macska meg se mozdult.

„Hát jól van - gondolta magában -, téged vernek meg, nem engem.”

S azzal elment hazulról, bekukkintott ide is, oda is, s este volt, mire hazakerült.

Bezzeg hogy a macska sem a házat ki nem seperte, sem a vacsorát meg nem főzte, sem egy orsó fonalat nem font.

Jó haza a gazda, látja, hogy a macska nem dolgozott semmit.

Hej, uram teremtem! - megmérgeződik, fogja a macskát, ráköti a felesége hátára, elé a szíjostort, s ütni kezdi amúgy magyarosan. Nyávogott a macska keservesen, sírt, bőgött az asszony még keservesebben. Összetette kezét, s úgy könyörgött az urának:

- Ó, lelkem uram, jámbor uram, ne bántsa többet a macskát, hiszen az nem tud dolgozni.

- Nem-e - kiabált a gazda -, hát akkor felfogadod-e, hogy dolgozol helyette?

- Dolgozom, dolgozom - fogadkozott az asszony -, csak ne üsse többet a macskát.

De az asszony egyet gondolt, hazaszaladt az apja házához, s nagy sírva elpanaszolta, hogy az ura milyen cudarul megverte a macskát az ő hátán. Elmondja azt is, hogy mit fogadott.

Azt mondja az apja:

- Bizony ha felfogadtad, édes leányom, hogy dolgozol a macska helyett, csak dolgozzál is, mert különben a macska holnap is megverődik.

Azzal elkergette a leányát, hogy menjen haza az urához, ott van az ő helye.

Hanem úgy látszik, hogy a verés nem fogott még az asszonyon, mert másnap megint minden dolgot a macskára hagyott.

Az igaz, hogy az ura, amikor elment, most is a macskának hagyta meg:

- Dolgozz, macska, mert különben rútul jársz.

Hazajött este a gazda, hát megint semmit sem dolgozott a macska. Bizony ha nem dolgozott, fel is kötötte az asszony hátára, s úgy elverte a szíjostorral, hogy szegény macska nagy kínjában a körmét is belevágta az asszony hátába.

Futott az asszony panaszra az apja házához, de az apja meg sem hallgatta, úgy visszakergette.

Harmadnap reggel mondja ismét a gazda a macskának:

- No, macska, kiséperd a házat, megfőzd a vacsorát, egy orsó fonalat is fonj, mert különben ma is megverődöl.

Úgy látszik, a macska most már értette a gazda beszédjét, mert ahogy meghallotta a hangját, ijedtében mindjárt kiszaladt a házból.

No de nem is kellett, hogy dolgozzék. Elvégezett az ifiasszony helyette mindent. Kiséperte a házat, vizet hozott a kútról, tüzet tett, fölvetette a konyhát, s főzött olyan vacsorát, hogy még a király is megnyalhatta volna utána a száját.

Aközben telefont nem is egy orsót, hanem hármat. Az ám! Azért lett olyan serény egyszerre, mert sajnálta a szegény macskát, sajnálta erősen.

Ugye, ti is így gondoljátok, hogy a macskát sajnálta, s nem a maga hátát?!

Már akár így, akár úgy, mire a gazda hazajött, fel volt az asztal terítve. Párolgott a jó meleg étel. Leültek mind a ketten az asztalhoz. Ettek-ittak, jókedvük kerekedett.

Úgy bizony, a macska többet nem verődött meg, s az ifiasszonyból olyan gazdasszony lett, hogy nem volt párja hét pusztá határban.

Aki nem hiszi, járjon utána!

A TŰLÖKVÁR

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon innét, az Óperenciás-tengeren túl, ahol a kis kurta farkú malac túl, túlannan túl, még azon is túl, volt egyszer egy király.

Ennek a királynak annyi vára volt, hogy szerét-számát sem tudta már.

Egyszer, amint ott üldögélt a palotája tornácán, elkezdette számolgatni, sorolgatni, hogy mi mindenféle vára van neki. Hogy van már neki aranyvára, ezüstvára, gyémántvára; van neki fa vára, de még üvegvára is; van neki mindenféle vára, csak tülökvára nincs. No hiszen, ha nincs, majd lesz. Mindjárt kihirdettette az országban, hogy ki ami tülköt talál, mind hordja az ő udvarába.

Hej, gyerekek, ha láttátok volna, mi történt erre! Megmozdultak a népek mindenfelé, szedték-vették a tülköt, ahol találták, s vitték a király udvarába, ki ölben, ki talyigán, ki hatlovas szekéren. Vitték, ha jól láttam, még bársonyhintón is. Hát egyszer csak annyi a tülök, hogy nem fér a király udvarába.

„Eh - gondolja a király -, minek nekem tülökvár?” Azzal úgy, ahogy odahordatta azt a rengeteg sok tülköt, mind elhordatta, s behányta a Tiszába.

Ha majd az a sok tülök mind elázik, csak gyertek, jelentsétek nekem, s tovább mondom a mesémet.

SZENT ANNA TAVA

Fenyves erdők koszorúzta hegyek tövében pihen a Szent Anna tava. Ennek a tónak a helyén réges-régen magas hegy meredt az égnek, s a hegy tetején vár büszkélkedett, ahonnét látni lehetett a csiki meg a háromszéki falvakat. Szemben ezzel a várral egy másik vár kevélykedett, a fojtó ként lehelő Büdös-barlang fölött, de ennek a várnak ma már romladéka sincs meg. Két testvér lakott a két várban, de ezek bizony nem voltak igazi testvérek: szüntelen civakodtak egymással, örökösen versengtek, kinek van több aranya-ezüstje, s abban is megegyeztek, hogy a föld népét lelketlenül sanyargatták, fosztogatták.

Történt egyszer, hogy messze földről egy nagy úr jött látogatóba hatlovas hintón a бүдösi vár urához. Emberi szem nemigen látott még olyan hintót, olyan hat paripát. Színarany volt a hintónak a kereke, a rúdja, a tengelye, s a paripák tüzesebbek voltak a sárkánynál. Bizony a бүдösi vár urának arcát elöntötte a sárga irigység, amikor ezt a hat lovat s a hintót megpillantotta. Még ki sem fogták a lovakat, mindjárt kérni kezdte a vendégét, hogy adja el neki hintóstul, szerszámostul együtt. Ígért érte hat kád aranyat, de a vendég azt mondta: nem eladó.

- Neked adom a torjai birtokomat is - mondta a бүдösi vár ura. De a vendég erre is azt mondta: nem eladó.

„Hiszen várj csak - gondolta magában a бүдösi vár ura -, ha nem adod aranyért meg földért, elnyerem azt én tőled kockajátékon!”

Nagy vendégséget csapott a vendég tiszteletére, összegyűltek a környék urai, szólt a zene, folyt a bor, aztán kockajátékra került a sor. Hát csakugyan a бүдösi vár urára mosolygott a szerencse. Elnyerte a vendégének nemcsak a pénzét, hanem a hat lovát s hintáját is. Amint a vendégek eltakarodtak, első dolga volt, hogy befogassa a hat paripát a nyert hintóba, áthajtasson a testvéréhez. Éppen ott ült a vár pitvarában ez, s szeme-szája elállott a csodálkozástól, amikor a vár udvarára befordult a hatlovas hintó. Még le sem szállt a hintóról a бүдösi vár ura, odakiáltott nagy hetykén az öccsének:

- No, öcsém, vannak-e neked ilyen lovaid?

- Hát ilyen csakugyan nincs - mondta ez -, de lesz nekem nem ilyen, sokkal különb ennél.

Nagyot kacagott a бүдösi vár ura:

- No, azt szeretném látni!

- Bizony, ha szeretnéd, meg is látod, huszonnégy óra sem telik belé!

- Én meg azt mondom, neked adom a váramat, neked adom minden birtokomat, ha különb hat lóval jössz hozzám.

- Hat lóval? - kacagott az öccse. - Nem is hattal, tizenkettővel megyek hozzád!

A bűdösi vár ura nem is ment föl az öccséhez a várba, hiszen ő csak azért jött, hogy megmutassa hat lovát, hintáját, bosszantsa az öccsét. Megfordult, s szélnél sebesebben hazahajtatott.

Hej, nagy gond nehezedett az öccs lelkére: hol szerez ő tizenkét lovat, s különbet a bátyja lovainál? Egész nap ezen tűnődött, de bizony hiába, mert belátta, hogy sok-sok idő kell még arra, nem huszonnégy óra, amíg tizenkét paripát összeszerez, különbet a bátyja paripáinál. Gondolt ide, gondolt oda, s egyszerre csak rettenetes gondolat született meg a fejében. Az volt pedig ez a gondolat, hogy várába hozatja a vidék valamennyi szép leányát, s azok közül a tizenkét legszebbiket fogatja a hintó elé, úgy hajtat a bátyja udvarába.

Nosza, küldte szerteszéjjel a jobbágyokat, a cselédeket, s azok, egy nap sem telt belé, elhozták mind a vidék legszebb lányait, ő ezek közül kiválogatta a tizenkét legszebbiket. E között a tizenkét leány közt is a legeslegszebb egy Anna nevű leány volt.

Ó, a szegény leányok! Reszkettek, mint a nyárfalevél, amikor a hintó rúdja mellé állították, rúd mellé fogták őket, aztán felszökött a bakra a vár ura, kieresztette aranycsapós ostorát, megkerengette, s akkorát cserdített, hogy ég-föld megzendült belé, s kiáltott nagyot:

- Gyí, leányok, gyí!

Belekapaszkodtak a rúdba a szerencsétlen teremtések, próbálták húzni a hintót, de meg sem tudták mozdítani. Újra megkerengette ostorát a vár ura, de most nemcsak rittyentett, de rá is csapott Annára, aki legeslegelől állott.

- Gyí, Anna, gyí! - ordított, s másodszor is végigcsapott ostorával, s haj, omlott a vér szegény Anna hátán, s égbe hatott rettenetes jajgatása, sikoltozása.

- Verjen meg az isten! - átkozódott Anna. - Nyíljon meg a föld alattad, te ártatlan leányok megölője!

S hát, hallgassatok ide, abban a pillanatban megfogant az átok! Ég-föld megrendült, villámlott, mennydörgött, recsegték-ropogtak a fák: meglódult a vár tornya, jobbra-balra ingadozott, hajladozott; süllyedt a föld lejjebb, lejjebb, s egyszerre csak összeomlott a vár, vízbe borult tornyostul, mindenestül. Amikor aztán lecsendesült az ég haragja, ismét kiragyogott a nap: a vár helyén egy nagy tónak csendes vizében tükröződött a képe. S tizenkét hattyú úszkált ebben a tóban, de volt benne egy sárkány is, éppen a tónak a közepén, ahol a víz gomolygott, forgott, csavargott, ott vergődött: ki akart vergődni a forgatagból, hogy megfogja a tizenkét hattyút, de hirtelen elborította a tó vize, eltűnt nyomtalan.

Mondjam, ne mondjam, ha nem mondom, úgysis tudjátok, hogy a kegyetlen várúr volt ez a sárkány. A tizenkét hattyú pedig szép csendesen kiúszott a tó partjára, ottan megrázkódtak, ismét leányokká lettek, közülük tizenegy mindjárt visszament a falujába, Anna azonban ott maradt. A tó partján kápolnát építtetett Anna, ebben a kápolnában élte le életét csendes imádkozásban a szent életű leány. Híre ment ennek, s messze földről zarándokoltak a kápolnához. S még életében szentnek nevezte Annát a nép, s öröla nevezték el a tavat is Szent Anna-tónak. Nem sok idővel szent Anna halála után, tündérek vertek szállást a tóban. Ott bizony, a tóban, annak is a fenekén, ahol aranypalotát építettek maguknak. Ezek a tündérek egész nap nem mutatták magukat a tó partján, esténként azonban feljöttek a tó színére, ott úszkáltak,

játszadoztak, nevetgéltek, közben-közben énekeltek, de olyan szépen énekeltek, hogy aki azt hallotta, azt hihette: leszállottak az égből az angyalok, a tó színén azok énekelnek.

A kápolnában Anna halála után egy barát lakott. Ez a barát honnét, honnét nem, azt mondják, messze földről, egy olyan harangot hozott, amelynek a hangja szebb volt, sokkal szebb, mint a tündérek éneke. Reggel, délben, este, de még éjfélkor is meghúzta a barát a szépen csengő harangot, s ha olyankor szólalt meg a harang, amikor a tündérek a tó színén játszadoztak, énekeltek, torkukon akadt az ének. Megszűnt a játékos kedvük, s szomorúan szálltak le a tó fenekére. Sem éjjel, sem nappal nem volt nyugalma a tündérek királynéjának, mindig azon törte a fejét, hogy s mint szerezhetné meg a harangot. Gondolt erre, gondolt arra, de nem tudott semmi okosat kigondolni, szólt hát a szolgájának, a hétsinges szakállú törpének:

- Hallod-e, te hétsinges szakállú törpe, hozd el nekem a kápolna harangját, mert amíg el nem hozod, nem tudom álomra hunyni a szememet.

- Hát emiatt szomorkodtál eddig? - mondta a hétsinges szakállú törpe. - Sose búsulj. Még ma éjjel itt lesz a harang.

Csak azt várta a hétsinges szakállú törpe, hogy leszálljon az este, szép csendesén kiúszott a tó partjára, aztán elindult az erdőbe. Ment, mendegélt egyenesen arrafelé, ahol tűzvilágot látott. Egy pásztorlegényke feküdt a tűz mellett, senki más. Köszönt neki:

- Adjon isten jó estét, pásztorlegényke!

- Adjon isten neked is, hétsinges szakállú törpe!

- Hallod-e, te juhászlegényke, egyet mondok, s kettő lesz belőle.

- Hát csak hallom azt az egyet, hogy lesz kettő belőle?

- Úgy lesz kettő az egyből - mondta a hétsinges szakállú törpe -, hogy ellopod a toronyból a kápolna harangját, s én ezért neked annyi aranyat s ezüstöt adok, hogy még a hetvenhetedik unokád is hatlovas hintón járhat.

Jó sokáig egy szó nem sok, annyit sem szólt a juhászlegényke, hallgatott, tűnődött, jobbra-balra forgatta a gondolatját, vajon mit csináljon: ellopja-e a harangot, vagy ne lopja el? S addig forgatta erre-arra, jobbra-balra, hogy végre is hamis útra fordult a gondolatja, s mondta, amint következik:

- Hát jó, hétsinges szakállú törpe, ellopom neked a harangot.

Csakugyan még az éjjel ellopta a parasztlegényke, a tó partjára vitte, ott átadta a törpének. Előbb azonban a törpe megmutatta neki a fát, amelyiknek a tövében hevert a zsák telis-tele arannyal-ezüsttel.

Hát, a hétsinges szakállú törpe eltűnt a haranggal, a pásztorlegényke pedig nagyokat nyögve vállára emelte nagy nehezen a zsákot, elindult a szállása felé, de, haj, alig lépett egyet, lesüppedt a földbe térdig. Még egyet lépett, lesüppedt derékig. Harmadikat lépett, mellig süppedt le. De azt emberi szó nem tudja kimondani, hogy megijedt a juhászlegényke! Ledobta a válláról a zsákot, vergelődött a süppedékben, kézzel-lábbal kapaszkodott, nagy nehezen kimászott, aztán visszatámaszkodott a szállására, ott lefeküdt a tűz mellé, de nem jött a szemére álom. Hétszer is kirázta a hideg egymás után, s nem hagyta aludni a lelkiismeret.

No, elmúlt az éjszaka, úgy-ahogy elmúlt, felragyogott reggel a nap, fölkelte a kápolnában a barát, megy a toronyba, hogy meghúzza a harangot, s hát - volt harang, nincs harang, eltűnt nyomtalan! Jaj, szegény barát, könnybe borult a szeme, sírt mint a gyermek, nem tudta, mit

kezdjen, merre menjen. A kápolna környékén nem is lakott senki más, egyedül a juhász-legényke, őhozzá ment nagy bánatában, s mondta:

- Ó, jaj, juhászlegényke, hallgass csak ide, mi történt! Volt szépen szóló harang, nincs szépen szóló harang. Ellopta valaki. Vajon ki lophatta el? Nem láttál errefelé járni valakit?

- Nem láttam én senki lelket, szent atyám - mondta a legényke, de a szemét lesütötte, nem mert a barát szemébe nézni...

Keresték a harangot az emberek mindenfelé, tűvé tették az egész vidéket, s bizony nem találták. Végül is mit tehettek, más harangot vettek. De ennek a harangnak süketes volt a hangja, s valahányszor meghúzta a barát, a tündérek feljöttek a tó színére, csúf szavakat kiabáltak a barát felé, még egy csúfolódó nótát is énekeltek. Mind ezt a nótát énekeltek:

*Gingalló, Szentajtó,
főzz kását! Nincsen só.
Ha nincs só, kérj mástól.
De nem ád!
Ha nem ád, vágd pofon,
gingalló, gingalló!*

Így csúfolódtak szegény baráttal mindennap, s nem tudta, hová legyen el szegény feje, hallgatni kellett a csúfolódást. De bezzeg a szegény juhászlegénykének sem volt nyugodalma: bántotta szörnyen a lelkiismeret. Azt határozta magában, hogy visszaszerzi a harangot, ha belehal is. Egy este aztán, olyan időtájban, amikor a tündérek fel szoktak jönni a tó színére, a tó partjára terelte a nyáját, a borbélyeket a szarvuknál fogva egymáshoz kötözte, s mondta, amint következik:

- Halljátok, borbélyek! Amikor a farkatokba belekapaszkodok, s azt mondom: Húzzatok, borbélyeim! - ahogy csak tudtok, húzzatok engem.

Azzal leült a tó partjára, lábát a vízbe eresztette, szemét a sötétségbe meresztette, s úgy várta, várta a tündérek királynéját.

No, ha várta, nem várta hiába. Egyszerre csak felbukkant a tó közepén a királyné gyönyörű szép, aranyhajas feje, s hívta, hívta, édes szavakkal csalogatta a legénykét:

- Jer ide, jer ide, szép juhászlegényke, leviszlek tégedet aranypalotámba, te leszel majd ottan tündérek királya.

- Nem megyek, nem megyek, szép tündérkirályné, előbb te jöjj ide.

S hát csakugyan a tündérkirályné szépen kiúszott a tó partjára, kinyújtotta a kezét a juhászlegénykének, húzta maga felé. Hej, vajon mi lesz ebből? Ebből bizony az lett, hogy a tündérkirályné erősebb volt, s berántotta a tóba a juhászlegénykét. Ekkor a legényke nagyot kiáltott:

- Húzzatok, borbélyeim! - Egyik kezével a borbélyek farkába kapaszkodott, másik kezével megfogta a tündérkirályné kezét. A borbélyek nekihuzakodtak, s a legényt is, a tündérkirálynét is kirántották a tó partjára.

Hej, megijedt szörnyen a tündérkirályné: mi lesz most vele?! Könyörgött a legénynek:

- Bocsáss el, bocsáss el, te szép juhászlegény!

- Bizony nem bocsátlak - szólt a juhászlegény -, amíg a kápolna harangját vissza nem adod!

- Csak azt ne kívánd - mondta a királyné -, adok neked aranyat-ezüstöt, sokkal többet, mint amennyit adtam.

- Nem kell nekem sem aranyad, sem ezüstöd, de kell nekem az én lelki üdvösségem.

Mit tehetett a tündérkirályné, lekiáltott a tó fenekére:

- Hallod-e, te hétsinges szakállú törpe, hozd fel nyomban a kápolna harangját!

Abban a pillanatban már a tó színén fel is bukkant a hétsinges törpe a haranggal, kiúszott a tó partjára, odaadta a harangot a juhászlegénynek, az meg eleresztette a tündérkirályné kezét, s lelkendezve szaladt a haranggal a kápolnába:

- Ihol a szépen szóló harang!

Amikor a csillagok éjfél mutattak, a barát meghúzta a szépen szóló harangot, zengett-zúgott az erdő a harang szavától, a tündérek pedig, amikor meghallották a szépen szóló harang szavát, éktelen sírással és jajgatással eltűntek a tóból; hová-merre, azt senki sem tudja...

MAROS ÉS OLT

Csik megyében, Balánbánya fölött, magas sziklás hegy mered az ég felé: Tarkó ennek a neve. Egy Tarkó nevű tündérasszonyról kapta a nevét ez a hegy, mert ennek a tetején volt egy aranypalota, abban lakott a szépséges szép Tarkó nevű tündér. Gyönyörű két lánya volt ennek a Tarkónek: Maros a neve az egyiknek, Olt a neve a másiknak. De Tarkó mégsem volt boldog: reggeltől estig ott ült nagy búsán a palota ablakában, nézett, nézett messze-messze kelet felé, folyt a könny szép szeméből, szállt a sóhajtás az ajakáról. Mindene volt, aranya, ezüstje, gyémántja, mégsem volt boldog. Nem volt igazi öröme a leányaiban, mert azok szüntelen civakodtak egymással. Marost, aki csendesebb természetű volt, igen bántotta, hogy Olt, a kisebbik, aki heves vérű, lobbanó természet volt, mindenben különbnek vélte magát a nénjénél Nagy volt emiatt Tarkó szívének a szomorúsága, de még nagyobb volt a szomorúsága amiatt, hogy az urát, aki hatalmas nagy úr volt a tündérek között, olyan hatalmas nagy úr, hogy a királlyal egyenlőnek tartotta magát, a király száműzte az országából, mert egyszer fel is lázadt ellene.

Azt mondta a tündérek királya:

- Azzal büntetlek meg, hogy soha többet ne lásd a feleségedet. Kellett az én országom, hát legyen a te országod a tenger. A feleséged azonban itt marad. Itt maradnak a gyermekeid is. Soha többé nem fogod látni őket.

A Fekete-tenger mellett húzódott meg Tarkónek az ura, onnét sóhajtozott a felesége s a gyermekei után, akik még egészen kicsinyek voltak, amikor száműzte őt a király. Olyan kicsike volt mind a két gyermek, hogy már egészen meg is feledkeztek az apjukról. Nem tudták elgondolni, mi bántja édesanyjuk szívét.

Egyszer aztán Maros megkérdezte édesanyját:

- Mondjad, édesanyám, miért vagy oly szomorú? Miért, hogy sírás, sóhajtozás éjjeled-nappalod?

- Hogy miért sírok, sóhajtozok szüntelen? Sírok, sóhajtozok, mert ti nem szeretitek egymást úgy, amint testvérekhez illenék. És sírok, sóhajtozok, mert édesapátokat száműzte a király, nem fogom látni soha többet, s nem látjátok ti sem.

- Hol van az édesapánk? - kérdezték egyszerre a leányok.

- Ó, jaj - sóhajtott Tarkő -, a ti édesapátok messze-messze a Fekete-tenger mellett. Ott van az ő országa. Sem ő nem jöhet vissza onnét többet, sem nekem nem szabad odamennem.

- S minekünk sem szabad? - kérdezték a leányok.

- Hogyne volna szabad! Ha igazi testvéreként egyetérténeket, egyesült erővel elmehetnétek. Folyóvízzé változtatnának titeket. Egyesült erővel áttörnétek a hegyeken, sziklákon, erdőkön, de mehetnétek virágos réteken is egy kis kerülővel, s ha itt-ott sziklára, hegyre találnátok, áttörnétek rajtuk, ha szavamat megfogadnátok. Nos, akarjátok-e, hogy folyóvízzé változtassalak?

- Akarjuk, akarjuk, hogyne akarnánk! - kiáltották a leányok lelkesen.

- Hát akkor csak várjátok, mindjárt hozom az aranyvesszőmet, azzal csak megsuhintalak, s folyóvízzé változtok abban a pillanatban.

Azalatt, amíg Tarkő az arany vesszőért ment, viretlen-váratlan a lobbanó vérű Olt azt mondja Marosnak:

- Mit gondolsz, Maros, kinek a nevével utazunk?

- Kinek a nevével? - csodálkozott Maros. - Hát ki az idősebb köztünk? Természetes, hogy az én nevemmel utazunk.

- Ohó - mondta Olt -, hiszen igaz, hogy te vagy az idősebb, de én vagyok ám a serényebb. Világos, hogy én járnék mindenütt elől, én törném az utat, te meg szépen lassan csak folydogálnál utánam. Hiába vagy az idősebb, nem utazom a neveddel!

- Hiába vagy serényebb, én sem a tiédde!

- Bizony, ha nem, külön-külön utazunk. Törődöm is én hegyekkel, sziklával, egyenest nekivágok, keresztültörtetek rajtuk, s megmutatom, hogy hamarabb látom az édesapámat, mint te!

- Hát csak rajta - mondta Maros -, én szépen, csendesen a kerülő utakon járok, úgy, amint az édesanyám parancsolta.

Abban a pillanatban lépett be Tarkő az aranyvesszővel. Hosszan, sokáig ölelte-csókolta a leányokat, aztán rájuk suhintott az aranyvesszővel. Egyszeribe kis patakocskává változtak mindketten, és elindultak, de nem együtt, hanem ketten kétfelé.

- Hát nem együtt indultok? - jajdult fel kétségbeesetten Tarkő. - Ó, jaj nekem, de jaj nektek is, ha vissza nem fordultok. Vissza, vissza, forduljatok vissza!

De sem Maros, sem Olt nem hallotta, vagy nem akarta hallani az anyja szavát. Olt sebesen szaladt előre, lassan, csendesen, de másfelé haladt Maros, s ahogy továbbhaladtak, mind a ketten nőttek, növekedtek, folyókká dagadtak. Hej, ha láttátok volna, hogy rontott, vágatott előre Olt! Hogy tört-zúzott mindent, amit útjában talált, sodorta maga előtt a fákat, a sziklákat! De amikor a verestoronyi szorosig ért, úgy elfáradt, úgy kimerült, hogy alig-alig folydogált előbbre. Meg-megállott, aztán továbbvászorgott, majd ismét megállott, és sírt keservesen:

- Ó, jaj nekem, ó, jaj nekem! Miért nem hallgattam az édesanyám szavára! Itt kell elpusztuljak egyedül, nyomorultan, elhagyottan.

Hát, hallgassatok ide, amint így sírt, kesergett magában, egyszerre csak nagy zúgást-búgást, harsogást hall, s ím, látja, mint közeledik felé lassan, méltóságosan egy nagy-nagy folyó. S feléje csendül Marosnak a szelíd, hívó hangja:

- Jer, Olt, jer! Engem magába fogadott a Duna, elvisz az édesapámhoz. Jer, ó, jer, elvisz téged is.

Hej, de megörült Olt! Elfeledte a fáradtságát, odaszaladt a Duna keblére, s bezzeg most nem haragudott Marosra, ölelte-csókolta. Egymást átölelve látták meg édesapjukat, aki ott állt nagy búsán a Fekete-tenger partján, éppen azon a helyen, ahol a Duna a tengerbe szakad.

- Apám, édesapám! Nézz reánk, itt vannak a leányaid, Maros és Olt!

De ennél többet nem is szólhattak, elmerültek a tengerbe, s eltűntek benne nyomtalan.

A TORDAI HASADÉK

Elmondom nektek a tordai hasadék történetét. Rövid, igen rövid ennek a története.

Világhíres Szent László királlyal csak egyetlenegyszer történt meg, hogy az ellenség elől megfutamodni kényszerült. Meg kellett futamodnia, mert azon vette észre magát, hogy egyedül van. Még egy pillanat, körülfogja az ellenség, s mit ér a nagy vitézség, egy ember mégiscsak egy ember, nem bírhat le százakat egymaga. Megsarkantyúzta hát Szög paripáját, szélnél sebesebben vágatott a tordai hegyeknek. De a kunok (mert azokkal hadakozott abban az időben Szent László) szüntelen nyomában voltak a királynak, s már-már úgy volt, hogy elejébe kerekednek, körülfogják.

- Ó, uram, Jézus, segélj! - fohászzkodott fel László, s szemét égre emelte.

S ím, halljatok csodát, abban a pillanatban kettéhasadt a tordai hegy, széles, mély hasadék tátongott László mögött. A kunok rémülten néztek bele a hasadékba. Aztán jobbra-balra tekingettek, hol kerülhetnének elébe Szent Lászlónak, de a hasadék nemcsak széles, hanem hosszú is volt. Messze járt már akkorra Szent László, amikor a kunok a hasadékot megkerülhették volna. Nem is kellett vágatni a királynak, szép csendesen léptetett vissza az ő népéhez.

FIRTOS ÉS TARTOD

A világ teremtése után, amikor a föld színéről lefolydogált a tenger vize, a fellegek közül egy gyönyörű szép tündérkisasszony szállott le Firtos hegy tetejére. Vele szállt le sok-sok tündérleány, s ott mindjárt el is határozták, hogy várat építenek. A tündér-királykisasszonynak Firtos volt a neve. De volt még egy leánytestvére, Tartod nevű, aki igen-igen gonosz teremtés volt: irigykedett Firtosra, merthogy Firtos sokkal szebb volt, mint ő.

Alig kezdtek a várépítésbe, mondta Tartod:

- Hiába fáradtok, én még ma éjfélig sokkal szebb várat építek, mint ti. Mégpedig a te várad fundamentumkövére építem a várat, akár tetszik neked, Firtos, akár nem.

Nevetett Firtos ezen a beszéden, nevettek a tündérek is, és aztán serényen munkának láttak. Tartod pedig hazament a Tartod nevű hegyre, onnan nézte a tündérek munkáját, s csak azt várta, hogy elkészüljenek; nosza, átrepült tündéreivel a Firtos hegyre, kifeszítették a vár fundamentumkövét, nagy hirtelen kifűrták, vasrúdra húzták, s úgy repültek vele Tartod hegye felé. Ám amikor éppen Korond fölé érkeztek, a kakasok éjfél kukorékolnak, s ebben a pillanatban a vasrúd kettétörött, a kő leesett Korond vízébe. Most is ott van a lyukas kő. Amikor a kő leesett, összeomlott Tartod vára is. Híre-pora sem maradt.

A VÁRÉPÍTŐ MEG A FORRÁSFAKASZTÓ TÜNDÉR

Sok ezer esztendővel ezelőtt két tündér lakott a Tartod nevű hegyen. Ez a két tündér örökösen versengett egymással, s különösen azon versengettek, hogy melyik szebb a kettő közül. Hát bizony nehéz lett volna ezt eldönteni, mert mind a kettő egyformán szép volt. Azt mondta egyszer az egyik tündér:

- Ha már nem tudunk megegyezni abban, hogy melyik szebb kettőnk közül, próbáljuk meg, melyik végez szebb munkát. Az legyen aztán a szebb is.

Nosza, az egyik tündér gyönyörű szép várat épített a Tartod hegy tetejére. Kőből meg vasból építette, de sem a kő, sem a vas nem látszott, úgy elborította arannyal, ezüsttel, gyémánttal. Csak ablak kilencszáz volt rajta, s szüntelenül forgott a sarkán. A másik tündér nem épített várat, hanem forrást fakasztott a hegy tövében, mégpedig mindenféle betegséget gyógyító forrást. Amikor éppen mind a kettő kész volt a maga munkájával, akkor ért oda egy öregember, s bezzeg mindjárt közrefogták, s kérték, hogy mondjon ítéletet: szebb munkát melyik végzett.

- Ugye, az én váram a szebbik? - sürgette a várépítő tündér.

A vándor azonban nem is válaszolt, mert majd elepedt a szomjúságtól. Lehajolt a forráshoz, ivott belőle, s ím, egyszerre eltűnt a szomjúsága, vége volt a fáradtságának, úgy felüdült, hogy egészen fiatalnak érezte magát.

- Hát bizony - mondta a vándor -, ez a forrás a szebbik, mert ez a hasznosabb.

Hej, szörnyű haragra lobbant a tündér! Egyszeribe kiszedte a vár alapköveit, s abban a pillanatban összeomlott a vár, híre-pora sem maradt, ám megmaradt a forrás a hegy tövében, s a szomjas emberek ma is áldva áldják azt a tündért, aki a forrást fakasztotta.

MIRKÓ KIRÁLY ÉS A BŰBÁJOS

Hét ország ura volt Mirkó király, minden országban hét palotája, minden palotának hetvenhét ablaka, minden palota pincéjében temérdek kincs, arany, ezüst, gyémánt, mindenféle drágakövek, s mégsem volt boldog, mert nem volt gyermeke. Bú volt éjele, bú volt nappala neki is, a királynénak is, reménytelenül néztek a jövőbe, mert mind a ketten öregek voltak, s emésztette szívüket a gondolat, hogy haláluk után szertezülnek mind a hét ország. A királynét alig látta emberi szem, ki nem mozdult a palotából. Mirkó király is ritkán mutatkozott népe közt, rendszerint az erdőben bolyongott. Ha itt-ott vadat látott, felhúzta íját, de aztán erőtlenséggel hullott le a keze, nem bántotta a vad életét.

Történt egyszer, hogy reggeltől alkonyatig bolyongott az erdőben, s amikor hazafelé indult, egyszerre csak nem találta az utat, csudálatosan megváltoztak a fák, nem ismert rájuk, egészen más képe volt az erdőnek, mint azelőtt.

- Mi ez, mi történt? - álmélkodott a király. - Varázsló műve ez, senki másé!

És csakugyan, amint továbbtörtetett a nagy sűrűségben, mind más és más képe lett az erdőnek, teljesen ismeretlen, előtte idegen. Bármerre fordult, jobbra-balra, előre-hátra, mindenütt idegen, soha nem látott erdő vette körül. Szinte lefordult a lováról, annyira elerőtlenedett az éhségtől s a szüntelen ide-oda bolyongástól; végre is leszállt a lóról, s leheveredett egy fa alá. De egész éjszaka nem hunyta le a szemét, mind a csudálatos változáson tűnődött, s kétségbeesetten gondolt arra, hogy nyomorultan kell elpusztulnia.

Amint világosodott, újra felült lovára, tovább bolyongott az ismeretlen erdőben, bele-belefűjt a kürtjébe, bele-belekiáltott az erdőbe, de sem a kürtszónak, sem az ő kiáltásának visszhangja nem támadt, s szegény öreg király kétségbeesetten, reményvesztetten bolyongott tovább.

Lassan-lassan leszállt a nap, esteledett, alkonyodott, ráborult a sötét éjszaka, s ismét az erdőben kellett hálania, de csak fetrengett a földön, álom nem jött a szemére.

„Az, az - tépelődött magában -, varázsló műve ez, senki másé. Csak varázsló változtathatta ismeretlenné a jól ismert erdőt. Itt kell pusztulnom, nincs, aki innen kivezessen!”

Aztán egyszerre hangosan felkiáltott:

- Ó, csak jönne valaki, vezetne ki innét, olyat nem kívánhatna tőlem, hogy kívánságát ne teljesítsem!

Abban a pillanatban különös teremtség termett előtte, oly hirtelen, hogy azt sem tudhatta a király, földből bukkant-e elő, vagy égből szállt alá. Az arca valósággal ijesztő volt, annyira ijesztő, hogy a király önkéntelen a nyílához kapott; de ez a különös arcú ember hirtelen megragadta a karját, s erőtlenül lehanyatlott kezéből nyomban földre hullott a nyíl. Amilyen ijesztő volt az arca ennek az embernek, olyan szép volt a szeme: ragyogó fekete, csillogott-villogott, messzire világított. Hosszú rőt haja vállát verte, bizony ez sem volt szép, de szemének szépsége feledtette arcának rúttságát, hajának rőtségét. Ez a különös ember, amint a király kezéből kihullott a nyíl, mondta, amint következik:

- Hallottam, amit mondtál: minden kívánságát teljesíted annak, aki téged kivezet ebből az erdőből. Hát én kivezetlek, csak ülj fel a lovadra.

Valósággal zengett a hangja ennek a csudálatos embernek. Valóban csudálatos dolog, hogy amilyen csúnya volt az arca, olyan szép volt nemcsak a szeme, a hangja is.

- De hát ki vagy te - kérdezte a király -, hogy meghallottad a szavamat, pedig én csak alig sóhajtottam, s téged nem is láttalak?

- Ne törődj te azzal, hogy ki vagyok, azzal se, hogyan kerültem ide. Egy bizonyos, hogy ebből az erdőből rajtam kívül senki ki nem vezethet téged. Hogy aztán mit kívánok ezért, azt majd akkor mondom meg, ha körülnéztam a palotádban.

Ej, hogy felvidult az öreg király szíve! Egészen megfiatalodott, csak úgy felpattant a lovára, s azt mondta a csudálatos embernek:

- Amit mondtam, megmondtam, szavamat meg nem másítom. Amint hazaérünk, nem lehet olyan kívánságod, hogy én azt ne teljesítsem. De most aztán gyerünk, vezess, mert már két napja bolyongok az erdőben.

Amint a király nyeregbe pattant, a csudálatos ember megragadta a paripa zabláját, aztán csak körülnézett ragyogó szép szemével az erdőben, s ím, halljatok csudát, széles út nyílt az erdőben, szabadon vágatott a király, s vágatott vele a csudálatos ember is, aki úgy szaladt a vágató ló mellett, hogy lába sem érte a földet, egyszerre csak kint voltak az erdőből. Azt hitte a király, álmodik, oly hirtelen háta mögé került az erdő. Íme, már látszott is a város. Látszott a királyi palota, de haj, a királyi palotán rengeteg fekete zászló, s fekete zászlók között piros zászlók lobogtak!

- Ó, jaj, mi ez?! - kiáltott a király. - A fekete zászló gyászt jelent, a piros zászló nagy örömet. Talán meghalt a királyné, az én trónusomra pedig másvalaki ült, amíg én az erdőben bolyongtam?!

Megsarkantyúzta lovát, repült a ló szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben, s egy szempillantás múlva ott voltak a palota kapuja előtt. Lelkendezve szaladtak elébe az örök, de még szóhoz sem juthattak, rájuk kiabált a király:

- Mit jelentenek a fekete zászlók?

- Azt jelentik, felséges királyom - felelte az örök elsője -, hogy a felséges királyné gyászba borult, mert azt hitte, hogy felségeddel nagy szerencsétlenség történt az erdőben.

- És mit jelentenek a piros zászlók? Trónusomba ült talán valaki?

- Nem, felséges királyom! Örvendjen a szíved, mert amíg távol voltál, a királyné egy aranyhajú leánygyermeknek adott életet.

De azt emberi szó nem tudja kimondani, mily nagy volt a király öröme! Leugrott a lóról, szaladva szaladt a palotába, egyenesen a királyné szobájába, s hát csakugyan ott feküdt egy aranyhajú, kék szemű kislány az aranybölcsőben, ringatta-rengette a dajkája, szép csendesen dalolt hozzája. De még ki sem örvendezte magát jól a király, belépett egy inas, s jelentette:

- Felséges királyom, hívhatja az az ember, aki az erdőből hazavezette.

Nosza, sietett ki a király nagy örömmel, s kérdezte a csudálatos embert:

- Nos, te jó ember, mi a kívánságod? Nagyot kívánj, mert jókedvemben találsz. Amit annyira kívántam hiába a királynéval, teljesült: gyermekünk született. Figyelj ide! Hét országom minden palotája tele van ezüsttel, arannyal, gyémánttal. Hét országom hetvenhét istállója tele aranszőrű paripákkal. Kívánhatsz bármennyi aranyat, gyémántot, drágaköveket: kívánhatsz akár ezer aranszőrű paripát - mind a tied. Kívánhatod azt is, hogy országot adjak: hét országom van, adhatok belőle!

Mondta a csudálatos ember, és különösen mosolygott:

- Nem kell nekem, király, sem kincs, sem aranszőrű paripa, sem ország, de kell nekem a leányod, az, aki most született. Ő volt az én kívánságom, amikor kivezettelek az erdőből, mert amit te nem tudtál, tudtam én, hogy amíg az erdőben bolyongtál, aranyhajú leánykád született.

Szörnyen megdöbbszent a király e váratlan kívánságra, aztán összeszedte magát, s azt mondta:

- Amikor én mindent ígértem neked, nem tudtam, hogy leánykám született, mert inkább ott pusztulok abban az átkozott erdőben, semhogy mindent ígérjek neked. Látom, hogy ördög vagy te is, nem ember, márpedig amit ördögnek ígér az ember, azt nem kell megtartania.

- Ohó - kacagott gúnyosan a rőt hajú ember -, nem addig az, király! Hát csak ennyit ér a királyok szava? Nos, tudd meg, hogy nem ördöggel állasz szemben, hanem Bűbájossal, aki mindent tud előre; aki megtartja, ha ígér valamit, de el is veszi, ha nem adják neki, amit ígértek. Hát csak neveld fel a leányodat, király, szépen, gondosan, mert eljövök érte, bizony

mondom neked. Ha hét ország minden katonájával körülzáratod is a palotádat, akkor is viszem a leányodat, mert ő az enyém!

Ezt mondván, hirtelen sötétség borult a palotára, s mire kivilágosodott, híre-nyoma sem volt Búbájosnak. A király megdöbbenve nézett körül: most már tisztán látta, hogy csakugyan varázslóval van dolga, s kétségbeesetten gondolt arra az időre, amikor ez a varázsló majd jelentkezik a királykisasszonyért!

Lám, lám, megvolna a nagy boldogság, felvidult a királyné szíve, örvendezett az udvari nép, örvendezett hét országnak minden népe, mert szerették a jó királyt: de haj, szegény Mirkó király napról napra szomorúbb lett, többé senki sem látta az ő mosolygását, s hiába faggatták, hiába kutatták szomorúsága okát, rendszerint egy könnycsepp gördült ki a szeméből - ez volt a felelet. A királynénak sem árulta el a rettenetes titkot, csak sejtette a királyné is, sejtették az udvari népek is, hogy a leánya miatt búsul a király, mert amint a királykisasszony növendék-lánnyá serdült, úgy őriztette, akárcsak egy rabot. Még a szobájában sem maradhatott soha még egy pillanatig sem egyedül, s ha nagy ritkán lemehetett a kertbe sétálni, huszonnégy belső leány vette körül, s ez a huszonnégy leány úgy volt összeválogatva, hogy csudálatosan hasonlítottak a királykisasszonyhoz, s mind a huszonnégynek a királykisasszonyéval egyforma ruhája volt, hogy ha tán Búbájos eljönne érte, ne tudja, hogy melyik a királykisasszony. A palota kapuja előtt, ahol eddig csak két istrázsa állott, most állott tizenkettő, a palota minden szobájának ajtaja előtt pedig két istrázsa állott éjjel-nappal. S emellett sűrű vasrács volt a királykisasszony szobájának ablakán. Hiába könyörgött, hiába rimázkodott a királykisasszony, hiába hízelkedett, hiába cirókálta-marókálta édesapja arcát, nem engedte meg, hogy csak egyetlenegyszer is elhagyja a palotát s a kertet. Bizony, bizony, szomorú, igen szomorú volt a királykisasszony élete. De még ennél is szomorúbb volt Mirkó királyé, mert hiszen csak ő tudta egyedül, hogy milyen nagy veszedelem fenyegeti egyetlen leányát. A nagy bánat megfehéřítette haját, megfehéřítette ővig érő szakállát, alig-alig törődött az ország dolgával, nem találta helyét otthon, s mintha valami jót remélt volna attól, újra meg újra ellátogatott abba az erdőbe, ahol egyszer eltévedt, hátha találkozik Búbájossal, s megesik a szíve az ő nagy bánatán.

Már esztendők múltak el, hogy csak vitte magával a nyilát, de ha megannyi vadat látott is, soha egyre sem lőtt. Egy nap azonban mit gondolt, mit nem, amint megpillantott a ciheresben egy kicsi fekete medvebocsot, nyomban célba vette, surrant a nyílveššő, szűgybe találta a vadat, amely különös, éles visítással terült el a földön. Nosza, gyorsan odasietett a király, hogy felvegye a „medvebocsot”, s hát, uram teremtmőm, mit látnak szemei! Nem medvebocs volt az, amit meglőtt, hanem egy csúnya, éktelen csúnya fekete kandúr! Szörnyű haragra lobbant a király, belerűgott a macskába, aztán felpattant a lovára, indult hazafelė. De alig tett néhány lépést, egyszerre csak - honnét, honnan nem, égből-e, földből-e, isten tudja, honnét - előtte termett Búbájos, megragadta a ló kantárját.

- Ohó, király uram - kiáltott dűhősen Búbájos -, ígėretedet nem akarod megtartani, ugye, de az én kedves macskámat meglővőd? Hát ezért szörnyen meglakolsz, király!

Rettenetesen megdöbbsent Mirkó király, jó sokáig elakadt a szava, nagy nehezen nyőgte ki végre:

- Nono, ne haragudj. Azt hittem, hogy medvebocsra lővők, királyi szavamra mondom, hogy nem lővőm le, ha tudom, hogy a te macskád.

- Hahaha! - kacagott hangosan Búbájos. - Királyi szavadra mondog! Ismerem már a te királyi szavadat! Hiszen szépen beszėlni, azt tudsz, ha bajba kerűlsz, de én már nem adok a te szép szavaidra; én már nem hiszek benned. Hiába vagy te hét ország király, hétszer hazug király

vagy te! De elég volt a hazudozásból, most már megyek veled, s viszem a leányodat. Tudd meg, hogy amióta növendék leánnyá serdült, mindennap láttam őt, valahányszor a kertben sétálgatott. Hiába vettétek körül hozzá hasonlatos huszonnégy leánnyal, hiába öltözött az a huszonnégy leány a királykisasszonyhoz hasonló ruhába: ezer leány szépsége közül is kiragyogott volna az ő csudálatos szépsége. Nézz meg jól, király! Rőt a hajam, rút az arcom, de mindent látó az én ragyogó szemem. Engem megcsalni nem lehet. Gyerünk, gyerünk!

Ó, a szegény öreg király, hét országának a legutolsó embere is megsajnálta volna, ha most látja. Egész testében reszketett, mint a nyárfalevél. Fehér lett az arca, mint a haja meg a szakála, hebegve, alig érthetően mondta:

- Hallgass reám, te Búbájos. A feleségem s a leányom semmit sem tudnak arról, amit ígértem egykor neked. Senki sem ismeri az én emésztő titkomat, feleségemnek, leányomnak megszabadna a szívük, ha megtudnák, hogy te számot tartasz az én gyönyörű, az én egyetlen leányomra. Ismét mondom neked, hogy amikor mindent ígértem, nem tudtam, hogy leányom született. S ismét mondom azt is, hogy én a magam jószántából soha nem adom neked a leányomat. Őriztetem, megvédelmezem a leányomat ellened, s ha ezerszer Búbájos vagy is, az én leányom nem lesz a tiéd soha!

Búbájos arca valósággal eltorzult a haragtól: most volt még csak igazán szörnyű ez az arc! Ragyogó szeme csak úgy szórta a villámokat, égnek borzadt rőt haja, s mondta, amint következik:

- Őrizheted, védheted, föld alá is elrejtethed. Szeretem a leányodat, s ő az egyetlen, aki megválthatja az én szomorú, magányos életemet. Tudd meg, király, hiába a hét országod, hiába a megszámlálhatatlan sok katonád, enyém lesz a leányod, senki másé!

Ezt mondván eleresztette a ló zabláját, felvette a csúnya fekete macskát, eltűnt vele a rengeteg erdő sűrűjében, a király meg hosszan nézett utána, aztán nagy búsan elindult hazafelé. Ragyogott a nap felette, mégis úgy tetszett neki, nehéz, fekete felleg borítja az eget. Vagy volt eddig bú éjjele s nappala, vagy nem, mostantól kezdve csakugyan az lett. Most már az erdőbe se mert menni, vadászattal sem űzhette el az ő nagy bánatát, félt, hogy találkozik Búbájossal. Járt-kelt a szobában, és senkinek sem volt szabad belépnie hozzá. Rettenetes volt a nappal, hát még az éjszaka, de a nappalok még csak elteltek valahogy, ha szüntelen töprenkedésben is, ó, de azok a rettenetes éjszakák, amikor nem mert elaludni, mert amint elaludt, jött a szörnyű álom, a félelmetes álom! Alig hunyta le a szemét, alig szenderült álomba, az ágya végén megjelent a fekete macska, amelyet lelőtt az erdőben, a száját rátartotta, hófehér fogait vicsorgatta, csattogtatta, aztán nyávogó, de mégis emberinek tetsző hangon mind ezt nyávogta: „Szeretnél aludni, ugye, te gonosz lelkű király? Hát csak aludj, ha tudsz, ne félj, itt vagyok én, s vigyázok reád, tőlem nem szabadulsz meg soha, minden éjjel megjelenek néked. Mi a kívánságod? Összeborzoljam szép fehér szakálladat? Bebújjak-e melegedni, s téged is melegíteni selyempaplanod alá?”

Szegény öreg király valahányszor ezt az álmot látta - és minden éjjel látta -, rémülten ijedt fel, tágra meredt szemmel nézett körül, s ha virradatkor riadt is fel, akkor is ott vélte látni a fekete macskát, s csak akkor tűnt el az, amikor reszkető kezével bátoratlanul feléje nyúlt, s nyöszörögve hebegte:

- Sicc el, gonosz macska, sicc el!

Mind az inasokat bekiabálta, tűvé tették a szobát, tűvé tették az egész palotát, annak minden zeg-zugát, mindhiába, híre-nyoma sem volt a fekete macskának. Aztán visszafeküdt az ágyába, ivott az altató folyadékból, újra elszenderült, de a reggeli álom is, amely egykor, régen a legédesebb volt, szörnyű volt most, mert alighogy elszenderült, nyomban megjelent a

macska az ágya végén. Hófehér fogait vicsorgatta-csattogtatta, aztán nyávogó, de mégis emberi hangnak tetsző hangon újra ezt nyávogta:

- Szeretnél aludni, ugye, gonosz lelkű király? Hát csak aludj, ha tudsz! Ne félj, itt vagyok én, vigyázok reád, tőlem nem szabadulsz meg soha; minden éjjel megjelenek néked. Mi a kívánságod? Összeborzoljam szép fehér szakálladat? Bebújjak melegedni, s téged is melegítselek a selyempaplan alatt?

Mindig és mindig ez volt az álom, ezt nyávogta a fekete macska. Szegény király már le se mert feküdni az ágyába, a trónusán virrasztotta át az éjszakát. Két katona őrizte az álmát, ha el-elszenderült, együtt kergették a láthatatlan fekete macskát, amely nyomban eltűnt, amint szemét felnyitotta.

Hát a királyné s a királykisasszony mit csinált ezalatt? Ők bizony szegények sírva jártak-keltek a palotában, nem tudták, mitévők legyenek. Összehívták a világ minden híres doktorát, azok tanakodtak éjjel-nappal, egyik egyet mondott, másik mást mondott, de hiába okoskodtak, hiába törték a fejüket, semmi okosat ki nem eszeltek; a fekete macska minden éjjel megjelent Mirkó királynak, a szegény öreg király úgy lesoványodott, úgy legyengült, úgy reszketett, hogy már csak árnyéka volt az egykori daliás királynak. És a gyönyörű királykisasszony? Ó szegényke, aki látta, megsajnálta. Most már a kertbe sem volt szabad kijárnia, mindig és mindig szobában, éjjel-nappal, szakadatlan! Rózsapiros arca lehalványodott, aztán megfehéredett, mint a fehérített vászon. Sűrű vasrács volt az ablakán, még ki sem hajolhatott rajta, egy pillanatra sem hagyták el a belső leányok, szüntelen őrizték, minden lépését szemmel tartották, s egyebet sem hallott, mint az ajtaja előtt fel s alá sétáló strázsák lépteinek zaját. Eddig legalább nem félt, de most már félni kezdett, csak azt nem tudta, hogy mitől. Mindent összevissza gondolt, vajon miért őrizteti őt az édesapja, kitől féltheti? Hiába faggatta a belső leányzókat, hiszen ezek éppoly kevésbé tudták, mint ő, hogy kitől félti őt az apja. Ám valahányszor hangos szót hallott künn, ha zaj, lármá hallatszott messziről, összerezzent, mert lassan-lassan mégis arra gondolt, hogy hátha el akarják rabolni. Végre is mi más miatt őriztetné az apja? Nem volt más barátja, csupán a kertből felszálló pillangók és méhecskék, azok be-beszálltak az ablakon, röpködtek, zümmögtek körülötte, híreket hoztak a világból, s halk zümmögésükkel édes álomba ringatták szegényt.

Egyszer eljött hozzá látogatóba a Mézkirály is, akinek a méhek és a pillangók elmesélték, hogy micsoda gyönyörűséges szép leányhoz járnak ők látogatóba mindennap. Bizony, csúnya, potrohos és fura alak volt ez a Mézkirály, de a királykisasszony mégis örömmel fogadta, mert volt valaki, akivel el-elbeszélgesse. Az első látogatást követte a második, a harmadik, mert a Mézkirály nem tudott betelni a királykisasszony szépségével. Amikor aztán sűrűbb lett a látogatása, a királykisasszony nekibátorodott s megkérdezte tőle:

- Ugyan bizony mondd meg nekem, nem hallottál-e arról, hogy miért olyan szomorú szüntelen az én édesapám, és miért tart engem örökös rabságban?

A Mézkirály nem válaszolt nyomban, láthatóan megzavarodott a királykisasszony kérdésére, jó sokáig gondolkozott, aztán így válaszolt:

- Tudom, szép királykisasszony, hogy miért szomorú a te édesapád, azt is tudom, miért tart téged örökös rabságban, de nem merem elmondani, mert félek a Búbajos bosszújától.

- A Búbajos bosszújától? - csodálkozott a királykisasszony. - Most hallom először ezt a nevet. Ki ez a Búbajos? S miért félsz te tőle?

- Nagy a Búbájos hatalma - mondta a Mézkirály alig hallhatóan, s félve nézett körül, hogy véletlenül nincs-e a közelben. - Igen nagy az ő hatalma, a te édesapád is az ő betege. Ennél többet azonban nem mondhatok. Most távozom, isten veled, szép királykisasszony!

Elrepült a Mézkirály, a királykisasszony hosszan, sokáig nézett utána, aztán fejét lecsüggesztette, búsan nézett maga elé: most már tudta, miért senyved ő szomorúabságban, Búbájostól féltik, Búbájos az, aki őt el akarja rabolni.

- Búbájos! - röppent ki önkéntelenül ajkán e szó. S ím, alig röppent ki e szó ajakán, egyszerre csak nehéz fekete felleg sötétítette el az ablakot, s ebből a sötét, fekete fellegből kivált Búbájos, ott lebegett az ablak előtt gazdag, aranyhímzésű ruhában. Rőt haja lobogott a szélben, szeme csillogott-villogott, az arca is most mosolygós volt, a szeme szelíden tekintett a királykisasszonyra, s mély, zengő hangon mondta:

- Szép királykisasszony, hívtál, itt vagyok!

Rémülten hátrált a királykisasszony, segítségért akart kiabálni, de elakadt a hangja, szó nem jött ajakára, csak nézte, nézte, hosszan nézte ezt a rút és mégis jóságos arcot. Aztán újra megszólalt Búbájos:

- Ó, ne félj tőlem, szép királykisasszony! Búbájos vagyok én, a te vőlegényed, s hívásodra eljöttem teérted!

- Az én vőlegényem?! - kiáltott rémülten a királykisasszony. - Te az én vőlegényem?!

Magánkívül kiabált, aztán szaladgált összevissza a szobában, leakasztotta a szegről aranycsapós ostorát, s a rácson keresztül szemközt sújtotta Búbájost.

- Takarodj innen, te csúfok csúfja, te! Inkább meghalok, semhogy a tied legyek!

S ismét sújtásra emelte ostorát. De amint a kezét ütésre emelte, Búbájos belecsongolyodott a sötét fellegbe, belerejtette a rideg visszautasítástól eltorzult arcát, szeméből hullott a könny, végigcsurgott megsebzett arcán, s eltűnt nyomtalan. Mire a szobába becsődültek az örök s a belső leányok, a nap ismét bemosolygott az ablakon, mert a fekete felhővel úgy eltűnt Búbájos, mintha föld nyelte volna el.

A NAGY BÚBÁJOS

Búbájos szédítő gyorsasággal repült át Mirkó király palotája felett, a fekete fellegbe burkolózva, s láthatatlanul tűnt el a rengeteg erdőben, ahol egy kicsi, csudálatos házikó mellett ereszkedett le. Ebben a kis házikóban lakott egymagában Búbájos, ide tért megpihenni, valahányszor el-elcsatangolt egy-egy különös növény után, amelyre szüksége volt a varázssitalok és a gyógyító balzsamok készítéséhez. Kert vette körül a házikót, de ebben a kertben a virágoknak olyan színe és illata volt, amilyen színe és illata a virágnak sehol sem volt a földkerekségén. Ezer meg ezer virág nyílt és illatozott az ő kertjében. Ismerte valamennyit név szerint, nevükről szólíttatta őket, kényeztette-becézgette, cirókálta-morókálta, hogyha velük beszélhetett, ez volt a legnagyobb boldogsága. Amelyik virág elhervadott, kiásta, más földbe ültette, s tavasszal még színesebben, még illatosabban keltek új életre. Ezek a virágok voltak az ő igazi barátai, aztán az állatok, nevezetesen: a baglyok, a kuvikok, a varangyosok és a kígyók, akik egyetlen fütttyentésére megjelentek nála, s elmeséltek neki mindent, ami történt szerteszét a nagyvilágban.

Sem a virágok, sem a baglyok és a kuvikok, akik a házikó nyitott ablakában vártak rá, nem látták ilyen rettenetesnek az arcát, mint most, amikor a fekete fellegből kiszállt, és felrohant a szobájába. Rőt haja előrehullott a szemébe, a szeme szikrázott a szertelen haragtól, s a véres csík az arcán még véresebbnek látszott.

- Huj, huj, fahasábok, huj! Huj, huj, vesszők, huj! Pattogjatok, szikrázzatok! - ordított magánkívül, amint belenézett a kemence szájába, amelyben a tűz lehamvadt, amíg ő a királykisasszonynál járt.

S ím, halljatok csudát, a tűz Bűbájos kiáltására halk szisszenéssel beleharapott az apró vesszőkbe, sziporkáztak, pattogtak a vesszők, s egyszerre csak hatalmas lánggal lobogtak a fahasábok.

Bűbájos kis kondért tett a tűz fölé, aztán a tégelyeihez szaladt, egyiket a másik után nézegette, vizsgálgatta, aztán egy nagy butykosba cseppentett belőlük, a haragtól eltorzult arccal morogta magában:

- Ó, drága macskám, nem bosszultam meg a halálodat, de megbosszulom, ha addig élek is. S nem kellek neked, szép királykisasszony? Ó, ne félj, nem kérlek többet, ide jössz te. Magadtól jössz ide!

Aztán amint csöppentgette a csöppeket a butykosba, minden csöppentésre mondta:

- Csöpp, csöpp, csöppenj csak!

Majd a tűz felé fordult s mondta:

- Tűz, tűz, égess csak!

Amikor már százféle csöppet csöppentett a butykosba, kihajolt az ablakon, ahol égőpiros rózsák virítottak, mindenik rózsából leszakított egy-egy szirmot, azt is beledobta, s főtt, zümmögött, duruzsolt, kavargott a butykosban a varázsital, s Bűbájos vérző arca most felvidultan, boldogan bámult bele a tűzbe. Nem gondolt semmi egyébre, csak arra, hogy bosszút álljon a királyon meg a leányán, bosszút a kandúr haláláért, bosszút a maga szégyenéért.

Aztán amikor kész volt az ital, s erős illata kékes színben párállott a szobában, ledült az ágyára, nagyot sóhajtott, s egy pillanat múlva mély álomba merült.

A két öreg bagoly, akik százesztendősnél idősebbek voltak, bepislogtak a szobába, s látván, hogy gazdájuk alszik, a tégelyek közé röppentek, s szomorúan nézték Bűbájos vérző arcát. Nézték, nézték, hosszan nézték, aztán egyszerre csak megszólalt az öregebbik bagoly:

- Vajon mi baja lehet a mi szegény, jó gazdánknak? Nézd, milyen véres az arca! Vajon hol járt, merre járt, ki bántotta szegényt?

Mondta a másik bagoly:

- Kérdezzük meg a felhőtől, az bizonyosan tudja, hol járt, hiszen mindig beléje rejtőzködik, akármerre jár.

A felhő ott gomolygott a kert fái között, meghallotta a bagoly kérdését, s leüzent egy fecskével:

- Mirkó királynál járt a ti gazdátok, az ő leánya sújtotta meg az arcát aranycsapós ostorával.

- Uhu, uhu - huhogtak a baglyok haragosan -, a királykisasszony vérezte meg, akiért éjjelnappal sóhajtozik, epekedik. No, legalább többé nem epekedik utána.

Hallotta ezt a kuvik, s ez meg gúnyosan, csúfondárosan ezt kuvikolta:

*Kuvik, kuvik, úgy kell neki,
király lányát mért szereti?*

Búbajos felébredt a kuvikolásra, s első pillantása a varázsitalra esett, amely a hamvadó tűzön most már csak lassan füstölgött. Két aranyüvegbe osztotta el a varázsitalt. Az egyikbe vérző arcából cseppentett egy vércseppet, aztán lefutott az ablak alá, ahol gyönyörű, virágos fejfa alá temette a kandúrt. A sírjáról leszakított egy örökzöld levelet, azzal visszament a szobába, ott az örökzöld levelet hamuvá égette, és a hamut a másik aranyüvegbe öntötte. Aranydugóval bedugaszolta az üveget, aztán szólt a tűzhöz:

- Ne aludj, tűz, pattogj, szikrázz! - s csak úgy szikrázott, pattogott a tűz.

Aztán ismét nagy fahasábokat vetett a kemencébe, amelynek szájából vörösen világított ki a tűz az elsötétedő kertbe. Szép csendesen felkapaszkodott az égre a hold is, bebámult a szobába, s a fehér halálfejek mintha visszamosolyogtak volna rá, a kert virágai pedig úgy árasztották be illatukat a nyitott ablakon, mintha gazdájuk háborgó lelkét le akarnák csendesíteni. Mintha csak hívták volna ki a virágok a kertbe:

- Jere, jere, jer közénk, itt megszűnik lelked háborgása!

De hiába hívták, hiába csalogatták. Búbajos ma nem ment ki a kertbe. Nem szedegette ki a virágok kelyhéből kis kanálával a mézet, a mérget, a harmatcseppet, amit minden este összegyűjtött varázsitalnak. A baglyok sem ültek ki a nagy jegenyefára rendes szokásuk szerint, ott ültek komoran a kuvik kalitkáján, s kimeredt szemmel nézték gazdájukat. Búbajos jó sokáig fejét tenyerébe hajtva ült az asztal mellett, aztán hirtelen felugrott, s különös munkába kezdett.

A baglyok tudvalevően mindent szeretnek tudni és látni, hiszen azért olyan bölcsek, most se hunyták le a szemüket, úgy nézték, bámulták, hogy mit csinál a gazdájuk. Hiszen volt is, amin bámuljanak. Búbajos poros, mocskos tükröt vett ki egy ósdi, roskatag szekrényből. Ezt a tükröt letette a szoba közepére, aztán lekuporodott melléje, törölgette, fényesítgette, illatos vízzel öntözgette, s aztán, amint tisztábbnak és tisztábbnak látta a tükröt, hosszan belémeredt a tekintete, mintha látni akarna benne valamit. De a tükör nem kapta vissza egészen a régi fényét és tisztaságát, s amint félbehagyta a törölgetést, újra homályossá lett, s alig-alig látszott benne Búbajos rőt haja, csillogó szeme.

- Ó, Nagy Búbajos - kiáltott most fel mély, zengő hangon Búbajos -, könyörgök néked, jelenj meg, szállj le hozzám, segíts rajtam! Azt ígérte az én édesanyám egykor, hogy ha majd nagy bajban leszek, csak hívnom kell téged, és segítesz rajtam. Sohasem hívtalak, ezután sem hívlak, csak egyetlenegyszer: jer, ó, jer, te Nagy Búbajos!

Hosszan, sokáig nézte a tükröt, de abban most sem látott egyebet, mint a maga rút, véres arcát, amelyet meg sem törölt, amióta a királykisasszony rája sújtott aranycapós ostorával. Most, hogy így szemtől szemben állott a tükörrel, s tisztábban, élesebben látta a maga rútságát, annál szebbnek látta képzeletben a királykisasszony szépségét. Szíve majd megszakadt nagy keservében, ráborult a tükörre, hullott a könnye, mint a záporosó, hullott, hullott, ráhullott a tükörre, s ím, könnyeinek záporától tiszta, világos lett a tükör!

A tűz fénye rávilágított a tükörre, s most már világosan látta benne a Nagy Búbájost, akinek a képe először a tükörben jelenik meg, aztán egyszerre csak teljes valóságban előtte állott. Hiszen rút volt Búbajos, de mi volt az ő rútága a Nagy Búbajoséhoz képest! Fél szeme valósággal belefűrödött a Búbajos arcába, fogatlan szája szörnyen eltorzult, amint szóra nyílt, mennydörgéshangjától megremegett a ház fala, ablaka, ajtaja, s a baglyok és kuvikok rémülten

rebbentek s bújtak el a szoba sarkába. Búbájos azonban bátran állta a félszemű Nagy Búbájos nézését, mert ő most a királykisasszonyra gondolt és a bosszúra, amely valósággal égette a szívét.

- Hívtál, hát eljöttem, fickó - mennydörgött a Nagy Búbájos -, de ne hidd, hogy a te kedvedért jöttem hozzád. Jöttem, mert megígértem egykor az anyádnak, hogy eljövök hozzád, ha olyan nagy bánatod lesz, hogy könnyeidnek záporával mosod le a varázstükör porát. Nos, hadd hallom, mi bajod?!

A Nagy Búbájos leült a kemence elé, s egy varangyos békát simogatott amely ott ült a padkán, s kimeredt szemmel bámulta a szörnyeteget. Búbájos a földre ült, fejét a Nagy Búbájos ölébe hajtotta, és mondta, amint következik:

- Ó, Nagy Búbájos, sokat kell nekem beszélnem, ha azt akarom, hogy megismerd az én nagy bánatomat. Ismerted az édesanyámat, a Hegyek Búbájosát, ő sokszor mondta nekem gyermekkoromban, hogy te még akkor sem haragudtál rá, amikor földi ember felesége lett; hogy te megvédelmezted őt a többi Búbájosok haragja ellen, s apámat is te hoztad ide, ebbe a kis házba, ahol születtem, és azóta is élek. Apámra alig emlékszem, s bár anyám nem mondta, mégis tudom, hogy miattam ment vissza az emberek közé. Amikor megszülettem, a legszebb gyermek voltam, aranyszőke hajú, égszínkék szemű, mosolygós arcú, mindenkit szerettem, s engem is szeretett mindenki, aki egyszer is csak látott. Világosan emlékszem, hogy gyermekkoromban mázas cserepekbe ültette édesanyám a rózsákat, s oly szépen, oly édesen dalolt reggelente, amikor a rózsákat öntözte. A kemencepadkán nem fekete kandúr, hanem cicácska dorombolt, bele-belenyalt az ételembe, és én nem bántam, de még biztattam: egyél, cicácskám, egyél! A kalitkában tengelic fütyölt, kuvikot látni se láttam, csak ezt a két baglyot, de azok is a jegenyefán huhogtak éjjelente.

Történt egyszer, hogy anyám elment apámmal a városba, mert igen-igen vágyakozott megismerni az ottani világot. Hisz jól tudod, hogy anyám egész ifjúságát a hegyek közt töltötte, s apám, aki mint eltévedt vadász bukkant rá egy hegy tetején, sokat beszélt neki az emberekről, a városról, a ragyogó szép ruhákról, a csillogó-villogó ékszerekről, amiket ő sohasem látott. Addig kérte s olyan szépen kérte apámat, hogy elvitte a városba, engem azonban itthagytak egyedül, s bár sírtam utánuk gyermekmódra, de félni nem féltem a nagy magányosságban, hiszen még sohasem bántott senki, s nem tudtam, mi a félelem. Már akkor is végtelenül szerettem a virágokat és az állatokat, s megtanultam édesanyámtól, hogyan kell beszélni velük. Leültem hát egy rózsabokor alá, s vígan beszélgettem egy vérvörös rózsával meg egy gyönyörű rózsabogárral. Egyszerre csak, amint a rózsával meg a rózsabogárral beszélgettem, az egyik bagoly, amelyik most itt ül a kalitka tetején, lerepült a jegenyefa tetejéről, szemét mereven rám szegezte, s mondá:

„Uhu, huhu, kis Búbájos, bújj el, bújj el, mert jön a Búbájosok királya!”

Kérdeztem én: „Miért bújjak el? Nem félek én tőle!”

„Uhu, uhu, bizony csak félj, kis Búbájos, mert haragszik az anyádra.”

„Az anyámra? - kérdeztem én. - Az én édes jó anyámra? Ugyan mért haragszik rája?”

„Uhu, huhu, azért haragszik rá, mert földi embernek lett a felesége.”

Nem tudtam, mit szóljak erre, nem értettem a bagoly beszédét, hisz én nem tudtam, honnan tudtam volna, hogy tündér volt az anyám, földi ember az apám. Nem bújtam el, nyugodtan játszottam tovább az aranyos rózsabogárral, s csak akkor szöktem fel ültömből, amikor az ég hirtelen-váratlan elsötétedett, a föld megrendült, s egy szörnyű, rút óriás állott előttem.

Mosolygásra torzult a Nagy Bűbájos fogatlan szája, megsimogatta Bűbájos fejét, s kérdezte:

- Ugye, ez még nálamnál is rútabb volt?

- Ó, ne is kérdezd, Nagy Bűbájos, mert ennek a rútságát emberi szó ki nem tudja mondani. Pedig még most is úgy látom, mintha előttem állana. A virágok nyomban lehorgasztották fejüket, a csigák rémulten húzódtak vissza házukba. A tűz magasan lángolt a kemencében, de az én kedves, fehér cicuskám nem heverészett, nem dorombolt már a padkán, helyén egy szörnyű nagy fekete kandúr nyújtózkodott, s görbítette a hátát felém. A tengelic édes füttye elnémult, s helyét a kuvik huhogása foglalta el. És most merőn rám nézett a Bűbájosok királya, érthetetlen szavakat mormogott magában, varázspálcájával megérintett, s azt mondta:

„Halljad ítéletemet, földi ember fattya! Anyád tilalmam ellenére földi ember felesége lett, minket Bűbájosokat hűtlenül elhagyott, s én ezért megbüntettem őt a legnagyobb büntetéssel: téged, aki a szívről szakadtál le, elrútítalak, az emberektől elvadítalak, hogy soha örömed, soha nyugalmad ne légyen!”

Ezt mondván nagyot kacagott, de úgy kacagott, hogy megreszkettem belé. Nemcsak én reszkettem meg, hanem megreszketett a föld is. Aztán gyászfeketébe borult az ég, rettentő nagy, sűrű füstgomoly kerekedett, s ebben a füstgomolyban eltűnt a szörnyeteg. Rémuldözve bújtam meg a rózsabokor mögött, amelynek virágai csak lassanként kezdtek újra nyiladozni. A madarak is félve repdestek a fák között, s félve hunyta le a szemét az öreg bagoly is. Sokáig nem tudtam, mi történik velem, de éreztem, nem az vagyok, aki voltam. Amikor egy kissé magamhoz tértem, végigszaladtam a kerten, aztán fel a szobába, ahol talpig érő tükör volt az egyik falon. Amint elrohantam a tükör mellett, teljesen idegen, szörnyen rút arc vigyorgott felém. Rémulten fordultam vissza. Első pillanatban azt hittem, hogy talán hazajöttek anyámék, s valami csodaszörnyet hoztak magukkal; de haj, senki sem volt rajtam kívül a szobában, egyes-egyedül álltam a tükör előtt, és sokáig meg sem tudtam mozdulni, mintha földbe gyökeredzett volna a lábam. Földbe gyökerezett a rútságom. Ó, szép, göndör, aranyhajam, hová lettél, sírtam hangosan, amikor a helyén rőt, tüskés hajszálok meredtek ég felé. És a szemem, amely olyan tiszta volt, mint a kék tó vize, most félelmetesen ragyogott, mint a karbunkulus. Hát te, szép gyermekarcom, hová lettél? Rútabb lett az elképzelhető rút nál, és én magamtól megiszonyodva fordítottam hátat a tükörnek, s zokogva szaladtam ki a házból.

Ebben a pillanatban léptek be anyámék a kapun. Sietve, lelkendezve jöttek haza, mert anyám megbánta már, hogy kikíváncozott az emberek közé. Megbánta, mert amikor a hegyek között hazafelé tartottak, a szellők suttogásából, a források csobogásából megsejtette, hogy távollétük alatt engem valami nagy baj ért. Magánkívül lökte be a kaput, rohanva rohant a házba föl; a fekete kandúr fejemen keresztül szökött elébe, s undorító hízelkedéssel dörzsölődött hozzá. Arcomat eltakarva, sírva szaladtam édesanyám felé, aztán apám is hozzánk rohant, kezemet lefejtették arcomról, s rémulten meredt mindkettejük tekintete rútta varázsolt arcomba.

Mondjam-e, hogy a vidámság eltűnt a szép kis erdei házból? Az én édes jó anyám nem dalolt többet; apám irtózott rútságomtól, s bár tudom, hogy majd megszakadt a szíve, egyszer, amikor azt hitte, hogy nem hallom, mit beszélnek, így szólt anyámhoz:

„Hallgass meg, én jó, én szép feleségem! Elmegyek, mert el kell mennem. Elmegyek, mert én hoztam rád a Bűbájosok királyának haragját. Visszamegyek az emberek közé, mert így talán sikerül levetned az átkot magadról és gyermekünkről. Talán megengesztelődik a Bűbájosok királya, ha többé nem találkozunk az életben.”

Azt én nem tudom, de nem is akarom tudni, mi következett ezután. Azt hittem, mindkettejük szíve megszakad a válás pillanatában, és az én szívem nem fog megszakadni soha, ha akkor

meg nem szakadott. Elég annyit mondanom, hogy azon a napon, amikor apám elment örökre, anyám aranszőke haja hófehérré lett, s mosolyogni többet sohasem láttam. Amikor közeledni érezte a halálát, búcsú nélkül eltűnt, visszament a Hegyek Bűbájosaihoz, akik testvérei voltak, mielőtt az apám felesége lett, de a testvérei sem ismertek rá. Ezek mind ifjak, szépek maradtak, hiszen sohasem hagyták el a hegyeket, földi ember nem is közeledhetett hozzájuk; de bezzeg megismerte a Bűbájosok királya, aki varázstükréből messziről látta, hogy anyám elindult hozzá. Szegény jó anyám kínos-keservesen vánszorgott fel a hegy tetejére, hiszen nem volt már Bűbájos, aki semmi fáradságot sem érez. Mire a hegy tetejére ért, lábát véresre sebeztek a kövek, fehér haját összevissza borzolta a szél, ruhája rongyokban foszlott utána.

Gúnyos kacagással fogadta a Bűbájosok királya, amikor térdre omlott előtte anyám.

„Úgy, hát mégis eljöttél, te büszke asszony? Vége a bűbájosságodnak: volt szép fiad, nincs szép fiad, rútak rútja lett belőle. Elhagyott az urad, akiért testvéreidhez hűtlen lettél. Nos, mit akarsz? Mit akarhatsz tőlem?”

Szegény jó anyám zokogva térdelt a király előtt, alig hallhatóan tördelte e szavakat:

„Tudom, tudom, hogy vétkeztem, ó, király. Vétkeztem a Bűbájosok törvénye ellen. De ha vétkeztem, meg is bűnhődtem érte, szánj meg, ó, király, ne büntess tovább! A szüntelen búsulástól fél lábam a koporsóban van, maholnap meghalok, de a sírban sem lelek nyugalmat, ha a fiamat a te átkodtól meg nem szabadítom.”

„Úgy? Hát nem tetszik neked a kis Bűbájos - gúnyolódott a király. - Szebb volt az az emberizink, aki az urad képét viselte? Hát tudd meg, te hűtlen, amit egyszer kimondott a Bűbájosok királya, azt soha, de soha nem másíthatja meg.”

Hiába esdekelt, hiába könyörgött anyám, a királynak nem volt több szava hozzá. Amikor aztán vérző lábbal, összerongyolódott ruhában, zilált hajjal hazatért, tudtam, ha nem is mondta, hogy hol járt, s azt is, hogy hiába járt. Később el is mondta nékem, így, ahogy én most elmondtam néked, ó, hatalmas Nagy Bűbájos. Nem sokáig élt ezután az én szegény, szomorú anyám, de mielőtt meghalt, ezt a tükröt adta nekem, s azt mondta: „Ha olyan nagy bajba jutsz, hogy nem tudsz segíteni magadon, eljön hívásodra a Nagy Bűbájos, és segít rajtad a te nagy bajodban”.

- Hát csakugyan olyan nagy bajban vagy, fiam? - kérdezte a Nagy Bűbájos jóságos hangon.

- Nagy, de még milyen nagy bajban vagyok! Halálosan szeretem Mirkó király leányát, mert érzem, hogy az ő szerelme feloldana a varázslat alól, és ismét emberré lehetnék, mint voltam azelőtt.

- Úgy? - csodálkozott a Nagy Bűbájos. - Halálosan szereted Mirkó király leányát? Hát akkor miért nem hozod ide? Hiszen ha jól hallottam, te érted a mi mesterségünket.

- Ott voltam ma is - mondta Bűbájos -, el akartam hozni, de nézd ezt a véres csíkot az arcomon: ő sújtotta rám aranycsapós ostorával. Látni láttam, mennyire iszonyodik tőlem, a rútak rútjától, s kezem erőtlennül lehanyatlott, képtelen voltam elrabolni őt.

A Nagy Bűbájos elkomorodva nézett Bűbájos szomorú arcára, s azt mondta:

- Lám, lám, hiába Bűbájos a te neved, ember, földi ember volt az apád, s ez meglátszik rajtad. Az a Bűbájos, aki annyit tud, mint te, és mégsem meri elvenni, amiért a szíve vágyakozik, hiába fordul segítségért a másik Bűbájoshoz.

Azzal felállt a Nagy Bűbájos, elvette az asztalról azt a két aranyüveget, amelyet csak az előbb töltött meg varázssitalal Bűbájos. Mindkét üvegből kihúzta az aranydugót, egy-egy csöppet csöppentett a kezére mind a kettőből, s fogatlan szája mosolyra torzult.

- Úgy látom, érted a mesterségedet, fiam. Ha jól emlékszem, az egyik üveg a királynak szól, akire, ugye, erősen haragszol a kandúrod miatt? Ha ebből csak egy csöppet is iszik, bűbájos szavamra mondom, olyan fekete kandúr lesz belőle, hogy még a macskák királya sem veszi észre az ő egykori emberi és királyi voltát.

Mosoly futott végig Bűbájos szomorú arcán, amikor az üveget elvette a Nagy Bűbájostól, és újra bedugta, aztán így szólt:

- Igazad van, Nagy Bűbájos, te minden varázssitalnak ismerője, ez az ital valóban a királynak készült. Most már csak valamiképpen el kell juttatnom hozzá. Hát a másikon mit látsz?

Nagy Bűbájos most a másik üvegbe nézett, s fejét csóválta.

- A véres arcodért akarsz bosszút állani, ugye, a királykisasszonyon? Azt akarod, hogy ő is a rútak rútja legyen, tehozzád hasonlatos, akinek csak te adhatod vissza a szépségét?

Bűbájos lehajtotta a fejét, arca elsötétedett, komoran nézett maga elé, s azt mondta halkán, alig hallhatóan:

- Megütött, rútak rútjának nevezett, véres könnyet hullattam érte, s bosszút állok rajta, ha addig élek is. Való igaz, hogy ezt a varázssitalt jól elkészítettem, de hogy hogyan juttassam el hozzá s a királyhoz is az övét, erre kérem a te tanácsodat, ó, Nagy Bűbájos. Úgy őrzik a király palotáját, hogy a magam képében közelükbe nem juthatok, azt meg jól tudod, hogy mi másokat el tudunk varázsolni, magunk formáján azonban változtatni nem tudunk. Azért hívtalak hát ide, Nagy Bűbájos, hogy taníts meg arra, miként lehetek akármilyen madárrá, akármilyen állattá, de még arra is, miként lehetek visszhanggá? Így bejuthatnék a palotába, a többi aztán az én dolgom.

A Nagy Bűbájos mély gondolatokba merülten nézett maga elé hosszan, sokáig. Aztán végre megszólalt, s mondta, amint következik:

- Az anyád kedvéért ezt is megteszem, fiam, bár nem hiszem, hogy túljárnál Mirkó király eszén. Kedves komája ő a tündérkirálynőnek, márpedig ez többet tud nálad is, nálam is, de még az összes Bűbájosoknál is.

- Mindegy - mondta Bűbájos -, ha még annyit tud is a tündérkirálynő, csak taníts meg engem arra, amire kértelek, s meglásd, nem telik el ez az esztendő, itt lesz a királykisasszony ebben a házikóban, s fekete kandúr képében itt lesz Mirkó király is.

Most már a Nagy Bűbájos nem szólt semmit, csak odament a szoba közepén álló varázstükörhöz, azt jó erősen megdörzsölte, aztán halkán, alig hallhatóan belemondta:

- Halljad, halljad, madarak királya! Halljad, halljad, pillangók királynője! Halljad, halljad, Csengővisszhang! Jertek, jertek, én hívlak, a Nagy Bűbájos, senki más!

Egyszerre csak nagy surrogás-burrogás támadt a levegőégben, aztán Nagy Bűbájos kihajolt az ablakon, mindkét kezét hívogatóan tárta kifelé, s ím, egyszerre berepült az ablakon egy vén sasmadár, fejét alázatosan a Nagy Bűbájos kezére hajtotta, úgy tetszett, meg is csókolta.

- Hívtál, Nagy Bűbájos, itt vagyok!

- Most csak pihenj, madarak királya - mondta a Nagy Bűbájos -, mert más vendéget is várok.

S már ki is terjesztette mind a két karját az ablakon, s a következő pillanatban belibegett rajta egy aranszárnyú pillangó, leszállott a nagy Búbajos vállára, s ez is mondta:

- Hívtál, Nagy Búbajos, itt vagyok!

Búbajos most előlépett a szoba sötétjéből, szépen meghajtotta magát a csodálatos vendégek előtt, a Nagy Búbajos pedig ismét az ablak felé fordult, mert halk, csöndes suhanást hallott, és csakugyan megérkezett a harmadik, az utolsó vendég is, mégpedig habfehér ruhában, fiatal leány képében szállott le a magas levegőégből. Beröppent az ablakon, kacagva ölelte meg a rút Nagy Búbajost, s minden szava, minden kacagása tízszer csendült vissza a szoba faláról. Kacagva mondta ezt is:

- Hívtál, Nagy Búbajos, s ha egy kicsit későn érkeztem, ne haragudj ezért. Tudod, miért késtem? Csengő hangommal egy ifjút csalogattam erdőn-mezőn keresztül magam után, amikor hívó szavadat elhozta hozzám a szellő. Nem akartam szegény fiút ott hagyni, ahová csalogattam, mert sohasem talált volna haza, visszacsalogattam hát hazafelé, s ezzel eltelt az idő. Ugye, megbocsátasz?

Mosolygott a Nagy Búbajos, s ahogy most mosolygott, mintha nem is lett volna olyan rút az arca. Megcirógatta a Csengővisszhang aranyos, borzas haját, aztán elébe vezette Búbajost.

- Még mindig a régi, bohó leányka vagy te - cirókálta-morókálta Csengővisszhangot -, de ez egyszer komoly dologra hívtalak. Üljetek le mind ide körém, hadd mondok el, mit akarok tőletek.

Csengővisszhang egyszerre elkomolyodott, körüljártatta a tekintetét a varázsló szobán, leült a kemencepadkára, letelepedett a madarak királya is, aki egy kegyes szempillantással fogadta a bagoly alázatos köszönését. A pillangók királynője Csengővisszhang vállára röppent, onnan várta nagy kíváncsian a Nagy Búbajos parancsát.

- Megígértem az ifjú Búbajosnak - kezdte beszédét a Nagy Búbajos -, hogy megtanítom az én tudományomra, miképpen változzon át azzá, amivé átváltozni akar. Adj hát egy tollat a szárnyadból, madarak királya; adj egy pihét, pillangók királynője; te meg, Csengővisszhang, adj a nyakadról három gyöngyszemet!

A madarak királya nyomban kicsippentett a szárnyából egy tollat, Búbajos kezébe nyomta, s azt mondta:

- Ha akármilyen madárrá akarsz lenni, csak vedd elő ezt a tollat, fújj rá, s az a madár lesz belőled, amelyikre éppen gondolsz. Amikor megint vissza akarsz változni, csak annyit mondj magadban: „Az legyek, aki voltam” - s abban a pillanatban ismét visszaváltozol emberré!

Most a pillangók királynője röppent le Csengő visszhang válláról Búbajos kezére, ott a szárnyáról egy kis pihét lesúrolt, s azt mondta:

- Ha pillangó akarsz lenni, ezt a pihét dörzsöld meg a két ujjad között, s mindjárt pillangóvá változol. S ha megint vissza akarsz változni emberré, dörzsöld össze két szárnyadat, s az leszel, aki voltál.

Most felállt Csengő visszhang, bájosan, kedvesen odalebbent Búbajoshoz, három gyöngyszemet letépett a nyakáról, beletette egy aranyiskátulyába, aztán kacagó hangon, amely minden szót tízszer vert vissza a szobában, azt mondta:

- Ha visszhang akarsz lenni, dobod fel ezt a három gyöngyszemet a levegőégbe, s olyan leszel, mint én. Tízszer csendül a szavad egymás után. Ha megint Búbajos akarsz lenni, háromszor fordulj meg magad körül, s újra Búbajos leszel.

Hálásan megköszönte Bűbájos mind a háromnak a kedves ajándékot, aztán a Nagy Bűbájos felé fordult:

- Köszönet tenéked, Nagy Bűbájos, hogy kérésem meghallgattad, hozzám eljöttél! Neked köszönhetem majd, ha csakugyan enyém lesz a szép királykisasszony, és én hűségesen meghálálom a te jószágodat, ha szükséged lesz énram.

Nagy Bűbájos felállt, intett a madarak királyának, a pillangók királynőjének, Csengővisszhangnak, s ezek mind a hárman nyomban kiröppentek az ablakon. Nagy Bűbájos pedig mondta, amint következik:

- Most én is búcsúszom tőled, fiam. Íme, amit tehettem, megtettem érted, most már a többi a te dolgod.

Ezt mondván, a varázstükörbe lépett, mire az elhomályosodott, s a Nagy Bűbájos eltűnt nyomtalan.

Bűbájos a tükröt gondosan elzárta a szekrényébe, aztán végigterült az ágyán, s mély álomba merült.

Mélységes csend borult a házikóra, mélységes csend borult a kertre is, csak a két öreg bagoly beszélgetett csendesen, igen csendesen a jegenyefán.

- Uhu, huhu - huhogott az öreg bagoly -, most még többet tud a gazdánk, mint ennek előtte tudott.

- Uhu, huhu - huhogott a másik -, most már bizonyosan övé lesz a szép királykisasszony.

Közben elővánszorgott a hold a fellegek mögül, lepislantott a kertbe, s kövér arca mintha még kövérebb lett volna, egészen nekigömbölyödött. Úgy látszott, mosolygott a két bagoly beszélgetésén, aztán továbbment, mendegélt, folytatta útját szépen, csendesen.

TÜNDÉRORSZÁGBAN

Nagy volt a felfordulás Mirkó király palotájában, összevissza szaladgáltak, kiabáltak inasok, belső leányok, katonák, s voltaképpen senki sem tudta a királykisasszonyon kívül, hogy mi történt. Nem is tudhatta senki más, mert amikor Bűbájos a királykisasszony ablakánál megjelent, egyetlenegy belső leány sem volt a szobában. Csak a királykisasszony rémült sikoltására szaladtak be, de akkor már híre-nyoma sem volt Bűbájosnak. Amikor Mirkó király megtudta, hogy Bűbájos járt ott, nosza, összedoboltatta mind a katonákat, s ki gyalog, ki lóháton, ki jobbra, ki balra rohanva rohant, hogy elfogja Bűbájost; de hiszen rohanhattak, mert Bűbájos már rég otthon volt a rengeteg erdőben, az ő kicsi házikójában.

Eddig sem volt sem éjjele, sem nappala Mirkó királynak, most már csakugyan vége volt a nyugalomnak. Nem tudta, mitévő legyen. Hiszen nemcsak a palota kapuja előtt, hanem minden szobának az ajtaja előtt katonák strázsáltak, s íme, Bűbájos mégis be tudott lopózkodni észrevétlen. Egyelőre mit gondolt, mit nem, fekete függönyt rakatott a királykisasszony ablakára, s most már nemcsak a szobáját nem volt szabad elhagynia, még azt is megtiltotta szegény királykisasszonynak, hogy az ablakon kitekintsen.

De már ezzel csordultig telt a királykisasszony pohara. Idáig egyetlenegyszer sem kérdezte, hogy miért tartják őt szomorú rabságban, csak sírdogált, de nem panaszkodott soha senkinek. Most azonban leborult az apja elé, s térden állva könyörgött:

- Édes királyi apám, mondd meg nekem, ki volt az a rútak rútja szörnyeteg, aki nekem azt merte mondani, hogy az én vőlegényem?!

- Ó, jaj - jajdult fel Mirkó király -, ne hasogasd öreg szívemet, édes szép leányom!

Aztán szép gyöngén simogatta a királykisasszony haját, cirókálta-morókálta az arcát, csitította, csendesítette, hogy ne féljen, majd gondja lesz rá, hogy többé az a szörnyeteg közelébe se jusson a palotának. Mondta, mondta, de maga sem hitte, amit mondott.

Jól látta ezt a királykisasszony, s tovább könyörgött:

- Apám, apám, édes jó királyi apám, ne rejtegesd tovább a titkodat, amely, jól tudom én, régóta emészt a szívedet. Ha valami titok nem emésztene a szívedet, ugyan mért lett volna hófehér szép, fekete hajad egyetlen éjszakán? Tudd meg hát, édesapám, addig se nem eszem, se nem iszom, se nem alszom, amíg meg nem mondd, miért kell élnem örökös rabságban!

Szegény Mirkó király leroskadott az aranylócára, ölébe vonta a királykisasszony csudaszép fejét, aztán elmondta lassan, meg-megállva, mi történt közte és a Búbajos között.

- Igen, igen - mondta Mirkó király -, Búbajos vette el az én nyugodalmamat, s amióta véletlenségből meglőttem a fekete kandúrját, különösen azóta nincs sem éjjelem, sem nappalom, örökös rettegésben élek, hogy mikor tölti ki bosszúját rajtam; mikor rabol el téged, én egyetlen szép gyermekem! Bizonyos, hogy ami most nem sikerült neki, azt újra meg újra megpróbálja, s félek, szörnyen félek, hogy egyszer sikerülni fog, ami most nem sikerült!

Sírt Mirkó király, mint a záporosó, képtelen volt tovább beszélni; de ugyan mit is beszélhetett volna?

Ám a királykisasszony nem vesztette el a fejét, hirtelen eszébe jutott valami, arca, szeme felragyogott, s azt mondta:

- Ne sírjon, lelkem édesapám. Tudja, mit gondoltam? Elmegyünk Tündérországba, az én keresztanyámhoz, a tündérkirálynőhöz, hátha ő tud valamit tenni Búbajos ellen.

Hej, hogy felvidult, hogy felragyogott erre Mirkó király arca!

- Igazad van, édes leányom, elmegyünk Tündérországba, a te jó keresztanyádhoz. Nagyobb az ő tudománya a Búbajosok tudományánál. Ha valaki, ő az, aki megvéd téged Búbajos ellen.

Nosza, mindjárt kiadta a parancsot a király, készüljenek a nagy útra. Lett erre rettentő nagy sürgős-forgás a palotában, egyszerre nyitottak ki huszonnégy szekrényt a leányok, cipeltek fel huszonnégy ládát az inasok, huszonnégy szekrényből szép sorjában kiszedték a királykisasszony drága köntöseit, csillogó-villogó drágaköveit, gyöngyeit. Lent az udvaron egy szempillantás alatt sorban állott temérdek hintó, valamennyinek arany meg ezüst a kereke, arany a rúdja is. Még egy szempillantás, s a hintók előtt prüsszöltek, ágaskodtak az aranyszőrű paripák. Minden hintó előtt hat paripa. Estére megmozdult az egész udvar, indultak Tündérországba, azért este, hogy Búbajos ne vegye észre útra kelésüket. Egy regiment katona ment elől, egy regiment katona a hintók mögött, s minden hintó mellett lovas katonák léptettek. No, Búbajos, most rabold el a királykisasszonyt!

Hét nap s hét éjjel ment a végtelen hosszú menet, hét nap és hét éjjel mentek hegyeken-völgyeken, erdőkön-mezőkön át, s a nyolcadik napon érkeztek az Arany-folyóhoz. Ennek a közepén volt egy gyönyörűsége szép sziget: ezen a szigeten lakott a tündérkirálynő.

Az Arany-folyó partján sátrakat vertek, s tizenkét apródot ladikon átküldték a szigetre, hogy hírül vigyék a tündérkirálynőnek a jövetelüket.

Na, volt öröm Tündérorszáiban, amikor megtudták, hogy jön Mirkó király, hét ország ura, a feleségével, a leányával, az udvari néppel s két regiment katonával! Azt sem tudta hamarjában a tündérkirálynő, hogy mihez fogjon, de aztán mégiscsak magához tért, felfordította a konyhákat, kinyitotta, szellőztette a szobákat, s egyből megparancsolta, hogy a legszebb hajót küldjék Mirkó király és kísérete elé. Ő maga is befogatott aranyhintájába, úgy hajtatott a sziget szélére, s várta az ő kedves komáját, komaasszonyát és keresztleányát. S ím, egyszerre csak jött a tündérkirálynő hajója a vendégekkel, s megzendült a zene valahol, olyan szép zene, mintha égből szállott volna le minden egyes hangja. Pedig nem onnan szállott, láthatatlan tündérek zenéje volt ez.

Csudálkozva néztek körül a király és az ő népe, keresték-kutatták, hol zenélnek, de bizony nem találták, aztán mikor megérkeztek a parthoz, amint a hajó kikötött, elnémult a zene, mélységes csend borult a hajóra.

Azt emberi szó nem tudja elmondani, mily nagy volt az öröm Tündérorszáiban, amikor a partra kilépett Mirkó király és az ő népe! A tündérkirálynő nem tudott betelni a gyönyörűséggel, amint ölelte-csókolta az ő keresztleányát, aki amióta nem látta, csudaszép leánnyá serdült. Mind körülötte lejtettek a tündérek is, fiúk és leányok. Végtelen nagy volt az örömük, hogy oly sok idő múltán földi embert láttak a Tündérszigeten, különösképpen hogy láthatták a szép királykisasszonyt, akinek a szépségéről zengedeztek az egész világon.

Nagy lassan szerteszéledtek a tündérek, magukra maradtak a tündérkirálynő meg az ő kedves vendégei. Akkor aztán mondta a tündérkirálynő:

- Ki sem mondhatom, mekkora az én örömöm, hogy idejöttetek, de nem tagadom, váratlan volt az idejövésetek. Mondjátok, miért nem adtátok jó előre hírül a látogatásotokat? Valami nagy baj történt talán, hogy ilyen hirtelen-váratlan keltetek e nagy útra?

Mirkó királynak is, a feleségének is, a királykisasszonynak is elkomorodott az arca, hosszan, sokáig hallgattak mind a hárman, végre is Mirkó király szólalt meg, s elmondta lassan, alig hallhatóan, nehogy másvalaki hallhassa a tündérkirálynőn kívül, hogy mely nagy veszedelem fenyegeti az ő egyetlen leányukat.

- Ez a veszedelem hozott ide minket, drága komámasszony, egyedül benned van minden bizodalunk.

A tündérkirálynő sokáig hallgatott, gondolatokba merülten nézett maga elé, látszott az arcán, hogy mélyen megrendítette mindaz, amit hallott. Végre megtörte a kínos csendet, s mondta, amint következik:

- Bizony, bizony, nagy veszedelem fenyegeti a ti leányotokat, édes komámuram s komámasszony, mert való igaz, hogy a Bűbajosoknak igen nagy a hatalmuk, s nekem is már sokszor gyűlt meg velük a bajom. Szüntelen háborgatják az én országom népét, számtalan tündérkémet rabolták el már, s mi tagadás, mit sem tudtam tenni ellenük, mert ügyesebbek, találékonyabbak voltak, mint én. Hasztalan állítottam őrt százával, ezrével az országom határán körös-körül, eljöttek madár képében, másszor meg pillangó képében, eljöttek visszhang képében is, így csalták, csalogatták el a tündérkéimet, akik eltűntek mind nyomtalanul, soha meg nem találtam őket. Ismerem én ezt a Bűbajost is, a ti ellenségeketek, s úgy tudom, ez a legügyesebb mindenik közt, mert halandó ember volt az apja. Nem tanácsolhatok egyebet nektek, hagyjátok itt a keresztlányomat, és én megőrzöm őt. Itt nálam nem juthat hozzá Bűbajos, mert nemrégiben megszereztem a Föld szellemétől az égisz érő csudafát, amelynek ezer virága van, s mind az ezer virága más-más színű és formájú. Ettől a fától úgy félnek a Bűbajosok, mint ördög a tömjénfüsttől. Csudálatos zengése van ennek a csudafának, édes, andalító a zengése, ha szívesen látott vendég jön ide, de rettenetes a hangja, ha valaki gonosz

szándékkal lép az én országom földjére. Hiszen hallottátok azt a csudaszép zenét, amikor veletek a hajó az Arany-folyón átevezett: az a csudafa zenéje volt.

Örült is, búsult is a király meg a királynő, örültek azon, hogy a Bűbájos nem rabolhatja el innen egyetlen leányukat, ám arra a gondolatra, hogy ki tudja, látják-e valaha vagy sem, hiszen ők öregek, meg vannak számlálva a napjaik, megeredt a könny a szemükből, és sírtak, mint a gyermek. Mondjam, ne mondjam, hogy sírt, keservesen sírt a királykisasszony is?

- Ejnye, ejnye - mosolygott a tündérkirálynő -, hiszen még végig sem hallgattátok, amit mondani akarok, várjatok még a sírással. Hallgassatok csak ide: a csudafa tövéből éppen most újévkor egy kicsi palánta sarjadt ki. Ezt a palántát én kiásatom, aranycserépbe szépen beleültetem, s vigyétek haza, otthon a palota előtt ültessétek el újholdkor, hét álló esztendeig öntözzessétek a tövét, akkor aztán éppolyan nagy és szép fa lesz, mint az én csudafám, s jöhet hozzátok akár száz Bűbájos is, nem fogják elrabolni a leányotokat.

Bezzeg felvidult egyszerre a királynak, a királynénak s a királykisasszonynak az arca. Ölelték-csókolták a tündérkirálynőt, aztán kimentek a kertbe, hogy megnézzék a csudafát.

No, nemhiába volt csudafa a neve, csuda egy fa volt ez valójában. A teteje szinte az eget verte. Minden virágának más és más volt a színe, kettő sem hasonlított egymáshoz. Aztán megmutatta a tündérkirálynő a kicsi palántát is, amely olyan picike, parányi volt, hogy észre sem vették. De most már nem volt maradása Mirkó királynak s a királynénak. Sietve siettek haza, hogy mielőbb elültessék a csudafapalántát. A tündérkirálynő maga ásta ki kicsi aranyásójával éjszakának idején a palántát, földet szitált aranycserépbe, abba nagy gonddal beleültette a fácskát, s úgy adta át Mirkó királynak. Amint reggelre virradtak, keserves sírással elbúcsúztak a királykisasszonytól, mind fölkerelkedtek, hajóra szálltak, az Arany-folyón áteveztek, feltelepedtek a hintókra, hét nap, hét éjjel mentek, mendégéltek, s bár rettentő fáradtan értek haza, első dolga volt Mirkó királynak, hogy a csudafa palántát elültesse. Újhold fénye mellett ültették el a palántát, s alig készültek el az ültetéssel, hát, amint föltekintenek az égre, ott lebegett a magas levegőégben, fátyolkendőjét magasra tartva, a tündérkirálynő.

- Íme, eljöttem én is - hangzott a királynő hangja a magas levegőégből -, hogy tanúja legyek a csudafa elültetésének. Fátyolommal eltakartam a holdat, visszatartottam a szelet, hogy sem a holdnak világa, sem a szélnek hidege a gyöngé palántának, amíg ültetitek, meg ne ártson.

Mirkó király hálásan, könnyes szemmel nézett fel a tündérkirálynő felé, ám ő csak a hangját hallotta, látni nem látta, eltűnt a tündérkirálynő nyomtalan a holdfényes éjszakában.

Akkor aztán Mirkó király nagy gondosan betakargatta a palánta tövét finomra szitált földdel, tiszta, színmézet csurgatott rá, s ím, halljatok csudát, a kis palánta egyszeribe ég felé fordította levélkéit, s egy picike kis virág bimbózott ki rajta.

Ó, de boldog volt most az öreg király! Hogy megkönnyebbült a szíve! Még csak most győződött meg arról igazán, hogy ebből a palántából éppolyan csudafa lesz, mint amilyent Tündérországból látott. Avagy történhetik-e ez mással, mint csudafával, hogy már palánta korában, az elültetés pillanatában bimbó fakadjon rajta? Csuda nagy bizalom szállotta meg a szívét, s mennydörgő hangján belekiáltott az éjszakába, a rengeteg erdő felé, ahol Bűbájos lakott:

- Hát gyere, Bűbájos, gyere, most rabold el a leányomat!

Bűbájos pedig ezalatt szüntelen a rengeteget bújta, bolyongott jobbra-balra, helyét nem találta. Mind azon tűnődött, mind azon törte a fejét, hogy s mint jusson a palotába, hogyan rabolja el a királykisasszonyt.

Azon az éjszakán, amikor Mirkó király elültette a csudafa palántáját, Bűbájos is feltekintett az égre, hadd lássa, hogy a hold fénye miért homályosult el olyan hirtelen. S íme, megpillantotta

a tündérr királynőt, az ő legnagyobb ellenségét, s most már tudta, a hold fénye miatt homályosult el. Mindjárt eszébe jutott a Nagy Búbajos mondása: megérezte, hogy a tündérr királynő miatt járt erre felé. Magánkívül rohant vissza a házikójába, ott nagy hirtelen felhőbe burkolózott, és repülve repült a királyi palota felé. Nem akart hinni a szemének, amikor látta, hogy tárva-nyitva a királykisasszony ablaka, egyetlenegy őrt sem látott sehol, egyetlenegy ajtó előtt sem, egyetlen ablakból sem világított ki mécses világa, sűrű sötétség borult a királyi palotára, mintha eleven lélek nem lakott volna benne. A királykisasszony ablakáról még az aranyrácsok is le voltak szedve, s a fehér selyemfüggönyöket vígan lebegtette a lágy éjjeli szellő.

Búbajos leszállott az ablak párkányára, kibontakozott a fekete felhőből, s betoppant a királykisasszony szobájába. A hold élesen megvilágította a hófehér ágyat, amely bontatlanul állott, nem feküdt benne senki, s körös-körül a szekrények tárva-nyitva, üresen bámultak feléje. Mindössze egy icike-picike hófehér szoknyácska, nyilván a királykisasszony gyermekkori szoknyácskája kandikált ki az egyik szekrényből, ezt Búbajos szép gyengén megfogta, ajkához szorította, aztán szeméből megeredt a könnyzáró, sírt szegény Búbajos sokáig, sokáig.

- Hát elvittek, elrejtettek előlem, szépséges királykisasszony - zokogott szegény Búbajos. - Mihaszna főztem varázsitalt, én már téged fel nem talállok soha. Rútak rútjaként kell eltöltenem bús életemet, nem váltasz meg a varázslat alól engem, boldogtalant!

Feltámolygott az ablak párkányára, beburkolódzott a fekete felhőbe, s lassan, csendesen suhant el a palota felett. Amikor hazaért, a két aranytégelyből a varázsitalt kiöntötte a pislákoló tűzre, a lángok sziszegve, kékes lobogással csapódtak fel, aztán egyszerre kialudt a tűz, sötétségbe borult Búbajos háza. Sötétségbe borult a lelke is. A baglyok ott ültek a ház tetején, s kimeredt szemüket a fekete felhő felé fordítva kérdezték:

- Hallod-e, felhő, mi történt a gazdánkkal? Olyan a szeme, mintha sírt volna. S a varázsitalt is beleöntötte a tűzbe.

A felhő jó sokáig szóltanul gomolygott a ház felett, aztán így felelt:

- Elvitték a szép királykisasszonyt, s most aztán csakugyan búbajos legyen a gazdánk, mert ha jól sejdítem, a tündérr királynő rejtegeti.

- Uhu, huhu - huhogott az egyik bagoly ijedten -, a tündérr királynő! Hiszen neki egymagának nagyobb a tudománya, mint valamennyi Búbajosnak együtt!

- Uhu, huhu - huhogott a másik -, bizony akkor nem csudálom, ha ilyen szomorú a gazdánk, míg a világ, föl nem leli a királykisasszonyt.

Ebben a pillanatban a telihold lecsúszott a hegyek mögé. Hajnalkisasszony piros ruhája kivillant az ég alján, a bölcs baglyok nyugalomra tértek a jegenyefa odvába, csak Búbajos nem tért nyugalomra: ott ült az asztal mellett, tenyerébe hajtott fejjel, szomorúan, végtelen szomorúan.

SZIKRA

Amióta Mirkó király a leányát Tündérr országba vitte, beköltözött a szomorúság Méz király udvarába is. Búbajos sem vette észre a királykisasszony eltűnését, ugyan hogyan vette volna észre a Méz király. Sejtelve sem volt arról, hová-merre tűnt el a királykisasszony, hiába szállt mindennap az ő gyémántos hintócskáján, amelybe tizenkét arany szárnyú pillangó volt fogva, Mirkó király udvarába, hiába röpködött a palota körül, kukkintott be minden ablakon - búsan kellett hazatérnie: volt királykisasszony, nincs királykisasszony.

Egyszer aztán megunta a hiábavaló járást-kelest, s azután csak a pillangók meg a méhecskék hoztak hírt neki a palotából, de mindig csak ezt az egy hírt hozták: volt királykisasszony, nincs királykisasszony. Szomorúak voltak a méhecskék meg a pillangócskák is, mert hiszen ők voltak a királykisasszony legkedvesebb játszótársai. Mézkirály még mindig nem mondott le a reményről: végre is megtudja, hogy hová-merre tűnt el a királykisasszony.

Mit gondolt, mit nem, felröppent palotájának a tornyába, ott belefűjt aransípjába háromszor egymás után, s egyszerre csak nagy sereg méh szállott mindenfelől a palota felé. Olyan sűrűn szálltak a levegőégben, hogy az ég elsötétedett belé, s messze földre elhallatszott a méhek zümmögése, döngicsélése.

Ám mikor aztán a méhek leszállottak; ki fára, ki bokorra, ki virágra, ki a földre, ahová csak szállhatott, csendet intett Mézkirály, s mondta, amint következik:

- Kedves méhecskéim, ti sok országot-világot bejártok, sok mindent hallotok, láttok, talán meg tudnátok mondani, hová-merre vitte Mirkó király a leányát.

Nagy zümmögés, döngicsélés kerekedett a nagy csendességre, összevissza zümmögött, döngicsélt a millió meg millió méhecske, ám ennek az összevissza zümmögésnek, döngicsélésnek csak az lett a vége, hogy senki sem látta közülük a királykisasszonyt. Egy sem tudja közülük, hová vitte a király a leányát.

- Mind itt vagytok? Senki sem hiányzik közületek? - kérdezte a király.

Nagy csend támadt erre a kérdésre, aztán ismét elkezdtek zümmögni, döngicsélni, s egyszerre csak előlépett egy öreg méh, és jelentette:

- Nem vagyunk itt mind, felséges királyom. Hiányzik közülünk a sánta Bölcsék Bölcse.

Alig mondta ezt ki az öreg méh, egyszerre zümmögte valamennyi méh:

- Züm, züm, züm, amott jön, amott jön!

Mind a sánta Bölcsék Bölcse felé integettek, biztatták, hogy igyekezzék, jöjjön szaporán. Hiszen jött is, ahogy jöhetett szegény sánta Bölcsék Bölcse. Sántikálva, vergelődve, nagy nehezen a király színe elé vánszorgott, mélyen meghajtotta magát.

- Itt vagyok, felséges királyom, mit parancsolsz?

- Nem parancsolok én most semmit neked, csak azt akarom tudni, láttad-e a királykisasszonyt. Tudod-e, hogy hol rejtette el Mirkó király?

- Hát az úgy volt, felséges királyom - kezdte nagy lassan a Bölcsék Bölcse -, hogy éppen virágról virágra szálltam, mézet gyűjtöttem a feleségemnek s a gyermekeimnek...

- Ördög vigye a feleségedet s a gyermekeidet! - lobbant szörnyű haragra Mézkirály. - Nem azt kérdeztem én tőled, hogy mit gyűjtöttél a feleségednek s a fiaidnak, hanem azt, hogy láttad-e a királykisasszonyt, tudod-e, hogy Mirkó király hova rejtette el!

- Hiszen éppen hogy arról akarok beszélni, felséges királyom - folytatta még lassabban és rettentő nyugodtan a Bölcsék Bölcse a beszédet. - Elég az, hogy amint az Arany-folyón túl a Tündérszigetre repültem, ott egy gyönyörűsége szép vadrózsabokrot találtam, de olyan gyönyörűsége szépet, amilyent még emberi szem nem látott.

Hej, még csak most lobbant rettenetes haragra Mézkirály! Toporzékolt eszeveszetten, rikácsolt, s intett az inasoknak:

- Huszonötöt verjete rá, mert úgy látszik, csúfolódik velem!

Az inasok már közre is fogták a Bölcsék Bölcsét, ám ebben a pillanatban az udvarmester hirtelen Mézkirály füléhez hajolt, s ijedten súgta:

- Az isten szerelmére, felséges királyom, a Bölcsék Bölcsé belehal, ha huszonötöt veretsz rá, akkor aztán sohasem tudod meg, hogy hol rejtőzködik a királykisasszony!

- Az ám - tért magához a király, aztán nyugodtságot erőltetett magára, intett az inasoknak, hogy ne bántsák a Bölcsék Bölcsét. Ismét hozzá fordult s ráivallt: - Hallod-e, te Bölcsék Bölcsé! Nyögd ki már, hogy hol rejtőzködik a királykisasszony, mert bizony mondom, jaj neked, ha nyomban ki nem nyögsz.

A Bölcsék Bölcsé most megköszönte a torkát, és éppen olyan nyugodtan, mint az előbb, folytatta, amint következik:

- Nos, felséges királyom, rászállok a vadrózsabokorra, hogy egy kicsit kipihenjem magamat, s hát, alig szállok rá, rettenetes nagy kondulás-bondulás kerekedik a magas levegőégben, zúgott-búgott, zengett ég-föld, azt hittem, vége a világnak, s már-már vissza akartam repülni, bár olyan fáradt voltam, hogy alig tudtam megmozdítani a szárnyamat, amikor egyszerre csak valami emberi hang ütötte meg a fületem.

- Miféle emberi hang?! Nyögd ki már! Ki volt, mi volt? - kiabált szörnyű izgatottan a király.

- Hiszen éppen hogy azt akarom elmondani, felséges királyom, ha alázatos alattvalójának kegyelmesen meghallgatná a szavait. Elég az, hogy megbújtam egy vadrózsának a kelyhében, a vadrózsának a szirmai szépen összeborultak fölöttem, s gondoltam magamban, jöhet most már égszakadás, földindulás, nem félek én semmitől. Mert tanultam én ám az iskolában, hogy a vihar a legerősebb fát is kidönti, de a gyenge bokrot nem bántja, elszáguld felette.

- Mit bánom én, hogy te mit tanultál az iskolában! - toporzékolt a király. - Láttad vagy nem láttad a király leányát?

- De hiszen éppen hogy éppen arról beszélek, felséges királyom, hogy amikor meglapultam a vadrózsabokorban, egyszerre csak kristálycsengettyűhöz hasonlatos hangot hallottam, s érzem, hogy valaki a vadrózsát leszakítja, aztán fájdalmasan felsikolt, s a rózsát messzire elhajítja.

- Ki sikoltott fel, te locsogó-fecsegő, te?! - tépte most már a haját Mézkirály.

- Hiszen éppen hogy éppen azt akarom mondani - folytatta még nyugodtabban a Bölcsék Bölcsé. - Csak megkérem alázattal felségedet, várjon türelemmel, mert azt is az iskolában tanultam, hogy „a türelem rózsát terem”.

- Majd adok én neked türelmet! - ordított a király. - Azt nyögd ki már, hogy ki sikoltott fel olyan fájdalmasan?

- Hiszen éppen hogy éppen azt akarom elmondani, hogy az a valaki, aki felsikoltott, ezt sikoltotta: „Retek! Retek!” Kristálycsengésű volt a hangja ennek a valakinek. Bizony valakinek, mert én csak a hangját hallottam, látni nem láttam, de sejtettem, hogy itt kell rejtőzködnie, ebben a vadrózsabokorban, itt szúrta meg kezét a tövis. Aztán hallottam, amint valaki mondotta: „Sebaj, édes kisasszonykám, meggyógyul az ujjacska, amíg eljön érted a királyfi.”

De most már a királyfi szóra csupa szem és fül lett Mézkirály, nem volt maradása az aranylócán, magánkívül ugrott fel, lerohant a Bölcsék Bölcséhez, megrázta, akárcsak egy liszteszsákot, s zengett belé a palota, úgy ordított a fülébe:

- Mondod-e meg hát, hogy ki volt az a kisasszony, vagy mindjárt agyontaposlak, te bolondok bolondja, te! Mert nem vagy Bölcsék Bölcsé, de Bolondok Bolondja lesz ezután a neved.

- Hiszen éppen hogy éppen azt akarom elmondani, ki volt az a kisasszony, de te, felséges királyom - méltatlankodott a Bölcsék Bölcsé -, szüntelen megakasztasz a beszédemben. Látod, látod, felséges királyom, ha szüntelen meg nem akasztgatsz, már rég tudnád, hogy ki volt az a kisasszony s hol rejtőzködik.

- Hát jó, többet nem türelmetlenkedem, várok csendesen - adta meg magát Mézkirály, s a sok izgalomtól fáradtan, kimerülten hanyatlott vissza az aranylócára.

- Elég az, hogy - folytatta beszédét a Bölcsék Bölcsé - amint a sikoltást hallottam, szét-hajtottam a vadrózsa kelyhét, kikukucsáltam onnét, hadd lássam, kik társalkodnak ottan. Hát, amint kikukkintok, mit látnak szemeim! Mirkó király leányát, a hétszer szép királykisasszonyt, akiben én olyan sokszor gyönyörködtem! Akihez hasonló szépet kerek e földön nem láttam!

- Valóban?! Mirkó király leánya volt az, akit láttál? - ragyogott fel arca, szeme Mézkirálynak.

- Felséges királyom, már én csak amondó vagyok, hogy ami igaz: igaz; ami nem igaz: hazugság, de bizony mondom, igazat mondtam: a hétszer szép királykisasszony volt, akit én láttam, senki más, csak azt nem tudtam elgondolni, hogy s mint került Tündérországba. Miért rejtőzködik ottan? Aztán még csak amondó vagyok, hogy az a Retek, akit a királykisasszony annak szólított, micsoda egy figura volt. Bizony mondom, aki látta, kacagás nélkül meg nem állta.

- Törődöm is én azzal a Retekkel - legyintett a király. - Lehet tölem sárgarépa, petrezselyem, mit bánom én! Azt akarom tudni, hol van most a királykisasszony!

- Hiszen éppen hogy éppen azt akarom én is elmondani, hogy hol van. Amikor én Tündérországban jártam, akkor ott volt, s ha van magához való esze, ott van most is, mert bejárhatja az egész világot, olyan gyönyörűséges szép helyet nem talál sehol.

- Bizony, ha ott volt Tündérországban, amikor te eljöttél onnan, indulunk is nyomban. Készülj, kedves öregem, te vezetsz oda engem.

Bezzeg hogy most kedves öregem volt a Bölcsék Bölcsé, s nem Bolondok Bolondja. De a „kedves öregem” hamarosan lehűtötte a Mézkirály nagy kedvét, mondván:

- Csak lassan-lassan, felséges királyom, nem úgy van ám, hogy hipp-hopp, ott vagyok, ahol akarok. Nem olyan könnyű ám eljutni Tündérországba, mint ahogy te gondolod.

Szertelen dühbe gurult Mézkirály, s a koronáját úgy földhöz csapta, hogy diribdarabba tört.

- Hát, hallom: mit akarsz még mondani? Meddig hallgassam még a mondókádat?

- Hát felséges királyom, akár tetszik, akár nem, már csak hallgassa végig a mondókámat. Amikor én a rózsalevélből kikukkintottam, az a zörgős lábú, kerek pofájú, vigyorgó Retek hirtelen-váratlan lekapta fejről pörge kalapját, s úgy lecsapott rám, hogy kárrá ment két lábam, s olyant csapott a szárnyamra is, hogy még most is alig-alig tudom megbillenteni. Belefogott a kalapjába, s mintha soha méhet nem látott volna, úgy csudálkozott rajtam. Aztán odacsődültek mind a tündérkisasszonykák is, azok is mind engem csudáltak, a kicsi tenyerükkel csattogtattak, a kalapot ujjongva körültáncolták, de azt én nem is tudom elmondani, felséges királyom, hogy mi mindent csináltak ezek a szépséges tündérkisasszonyok. Csak úgy káprázott a szemem, amint néztem, néztem őket, s bizony mondom, elnéztem volna világ végéig.

- Mirkó király leányáról beszélj, te életem gyilkosa, te! - ordított a király. - Róla, róla, ne a tündérekisasszonyokról!

- Hiszen éppen hogy éppen most érkeztem oda, felséges királyom, de szavamat csak össze nem keverhetem. A hétszer szép királykisasszony fölém hajolt, vérző ujját szívogattafúvogatta, aztán egyszerre csak felkiáltott nagy örömmel:

- Ó, te drága méhecske, te, ugye, te az én apám országából jöttél?

- Züm-züm-züm - feleltem én -, onnan jöttem, hétszer szép királykisasszony.

Abban a pillanatban a királykisasszony meglebegtette fehér selyemkendőjét, s egyszeribe vége szakadt a nagy égzengésnek, s olyan nagy csend lett, hogy még a légydöngést is meg lehetett volna hallani.

- Ugyan, ugyan, mit beszélsz - hitetlenkedett Mézkirály -, hogyan csendesíthette le a királykisasszony az égiháborút?

- Hát azon én is eleget csudálkoztam, de a királykisasszony, amikor észrevette a csudálkozásomat, édesen elmosolyodott, s azt mondta:

„Ugye, megijedtél, édes kis méhecském? Égiháborúnak hitted azt a nagy zengést, zúgást-búgást, kondulás-bondulást. Nézz csak amoda, az Arany-folyó partjára. Látod, ugye, azt a fát, hogyne látnád, amelynek legfelső ága szinte az eget veri? A világhíres csudafa ez, amelyen ezer virág virágzik, mind az ezer virág más-más színű. Ez az ezer virág egyszeribe összecsendül-bondul, azt hinnéd, kitört az égiháború, valahányszor idegen lép Tündérország földjére.”

Odanéztem, amerre a királykisasszony mutatott, de a csudafához hasonlatos gyönyörű fát bizony nem láttam világon való életemben. A szemem csak úgy káprázott a szertelen sok virágtól. Minden virág oly nagy volt, hogy egyetlenegynek a méze elég lett volna nekem nem egy, de tán tíz esztendeig is,

- Bánom is én, hogy hány esztendeig mézelnél te egy virágból - ripakodott rá Mézkirály -, azt mondd el, hogy mit beszéltél a királykisasszonnyal!

- Hiszen éppen hogy éppen azt akarom elmondani. Merthogy akár hiszi, akár nem, felséged, üzenetet is hoztam tőle. Mégpediglen felségednek, Mézkirálynak, senki másnak.

- Mit?! Te üzenetet hoztál a királykisasszonytól, és csak most nyögöd ki?! - ordított a király, s szörnyű haragjában aranypálcájával a Bölcsek Bölcsé felé suhintott, ám ez szerencsére még idejében félrekapta a fejét.

- Nono, csak lassan-lassan, felséges királyom! Itt van a szárnyam alatt a királykisasszony levele, a haja szálával kötözte ide.

Hej, de még olyat a világ nem látott, mely nagy jókedvre fordult Mézkirály haragja! Magánkívül ugrott fel a lócáról, rohant a Bölcsek Bölcséhez, s csudák csudája, hogy a levéllel együtt ki nem tépte a szárnyát is a Bölcsek Bölcsének a szertelen nagy sietségben. Csak úgy reszketett a keze, amint eloldotta az arany hajszálat, szétbontogatta a virágsziromra írt levelet. Aztán nézte, nézte, forgatta előre, forgatta hátra, de forgathatta, nem tudott kiokoskodni a levélből. Nem ám, mert Mézkirály őfelsége sem írni, sem olvasni nem tudott. Azt hitte gyermekkorában, hogy a királyoknak nincs szükségük sem írásra, sem olvasásra. Írnak-olvasnak helyettük az íródiákok.

„Áhán - mondta magában a Bölcsék Bölcsé -, most ki fog sülni, amit én már különben régen tudok, hogy őfelsége nem tud sem írni, sem olvasni. Hát csak szégyenkezzék, én szépen csendben elsompolygok innét.”

El is indult sántikálva, de a király utána kiáltott:

- Ohó, Bölcsék Bölcsé, fordulj csak vissza! Gyere csak ide, olvasd el a levelet, mert nem találom az okuláremat. Úgy látszik, elveszett.

„El ám - gondolta magában Bölcsék Bölcsé -, elveszett, nem az okuláréd, hanem a tudományod, ami nem is volt soha.”

De hát ezt csak így magában gondolta a Bölcsék Bölcsé; hiszen az kellett volna, hogy hangosan mondja, mert akkor a többi lábára is megsántul. Szép lassan visszabicegett, átvette a levelet a királytól, s olvasta, amint következik:

Kedves Mézkirály! Azt üzenem neked szép Tündérországból, hogy méheidet, lepkéidet, de még a darazsaidat is küldd el mindennap az édesapám kertjébe, ahol van egy növendék csudafa, mert hallottam, hogy erősen megszőkültek mézben, márpedig ez a fa úgy nő nagyra, ha szüntelen mézet csurgatnak a tövére, s én csak akkor jöhetek haza, amikor az a csudafa nagyra nő, máskéülben Bűbájos elrabol engem.

Hej, hogy örvendett Mézkirály ennek a levélnek! Bezzeg megbocsátotta a sánta Bölcsék Bölcsének szertelen nagy örömében, hogy olyan lassan mondotta el a mondókáját. Egy hordó mézet adott neki ajándékkul, s két udvari doktort rendelt melléje, hogy a sánta lábát meggyógyítsák, másnap pedig ő maga repült fel a csudafa mellett álló vadkörtefa legmagasabb ágára, onnan csurgatta aranykorsójából a legtisztább akácmézet az odaszálló méheknek, pillangóknak és darazsaknak, s ezek boldogan repültek a csudafához, öntözték a tövét, hogy hamarabb megláthassák a hétszer szép királykisasszonyt.

Örvendett annak Mirkó király is, hogy nem kell több mézet vásárolnia, mert már rengeteg aranyat s ezüstöt fizetett mézért, s már-már aranyért, ezüstért is alig lehetett mézet kapni, mert ami méz gyűlt a hét országban, azt mind a csudafa tövére hordták. Egyszerre csak volt méz, nincs méz, idegen országokból hordták a mézet, s ott is már fogytán volt.

No de volt Mézkirálynak méze rengeteg, ő maga is hordta a mézet mindennap, aztán nézte, vizsgálta a csudafát, mint hajt bimbót bimbó után, mint nyílnak, nyiladoznak a virágok. Mind szélesebbre és szélesebbre terült az arca a nagy örömtől, látván, hogy napról napra mint sokasodnak a különféle virágok a csudafán. Csak arra gondolt, hogy minden virággal közelebb jut ahhoz a szép naphoz, amikor övé lesz a szép királykisasszony.

Mirkó király s a királyné is mindennap ellátogatott a fához, letelepedtek, s hosszan elgyönyörködtek a fa csudaszépségében, s el-elbeszélgettek, rajzolgatták az eljövendő szép időket, amikor hazajön az egyetlen leányuk.

- Látod, látod, édes uram - mondogatta a királyné -, szemlátomást nő mindennap a mi csudafánk.

- Látom, látom - mondta Mirkó király -, de azt is látom, hogy ha Mézkirály nem öntöztetné mindennap, bizony megakadna növényében a csudafa, mert már rég elfogyott a méz mind a hét országomban.

- Elfogyott bizony - mormogta magában a Mézkirály, aki most is, mint rendesen, ott röpködött a csudafa ágai között.

- Hát azt hiszed-e, édes uram - mondta a királyné -, hogy Mézkirály csak a leányunk hazajövetelére vár, s mindjárt megkéri a kezét?

- Hiszem, hogyne hinném, s örvidenek is - mondta neki Mirkó király.

Így tervezgettek, beszélgettek a növekedő fa tövében. Mézkirály pedig boldogan hallgatta a fa ágai közt az öregek beszélgetését, s dehogyis gondoltak arra, hogy fent a magas levegőégben, sötét fellegbe burkolózva valaki nap nap után lesi a csudafa növét, s amint egy-egy virág kinyílik, ez a valaki még jobban beburkolózik a sötét felhőbe, s búsan suhan el a rengeteg erdőbe, száll le a házikóába.

Ott, abban a házikóban s a házikó környékén minden úgy volt, ahogy régen. A virágok nyíltak, nyiladoztak a kertben, a bölcs baglyok ott ültek hol a jegenyefán, hol az ablak párkányán, a kuvikok pedig minden órában elkuvikolták, hogy hány óra. Minden a régi volt, csak Búbajos nem az. Az ablak alatt elkorhadt a fekete kandúr fejfája, de senkinek sem jutott észébe, hogy új fejfát állítson helyébe. A virágok csordultig megteltek mézzel, de Búbajos nem törődött ezzel, tőle ugyan roskadozhattak a virágok a méz terhe alatt, s mert ebben a kertben egy méh sem mert leszállani, a méz lecsurgott a földre, és a virágok még nagyobbak és még illatosabbak lettek a lecsurgott méz nyomán.

A kemence padkáján nem álltak tégelyek és üvegek, a tűzön nem forrott varázsital, s nap-hosszat haza sem tért Búbajos; egész nap az erdőt búja, s mert nagy bánatában azt sem látta, hol-merre jár, ruháját megszagatták az ágak, rőt hajába beleakadtak a tövisek, arcát véresre karmolták. De Búbajos ezzel nem törődött, mindebből semmit sem érzett, mert szüntelen csak a királykisasszonyra gondolt, aki Tündérországban él, s aki sohasem lesz az övé, mert a csudafa megvédi tőle...

Történt egy nap, hogy mikor fényes délben hazakerült a bolyongásából, nagy méhzümmögés fogadta. Tele volt az egész kert méhkel, valósággal megszállták kertjének minden virágát, csak úgy nyüzsögtek, mohón szívták a mézet, mintha egyetlenegy nap mind el akarták volna hordani azt a rengeteg mézet, ami Búbajos kertjében összegyűlt.

Magánkívül szaladgált Búbajos, amikor ezt látta, zengett belé az erdő, amint kiabálta:

- Hé, rablók, mit kerestek itt?!

Szörnyű haraggal taposta össze a virágokat, űzte, hajtotta a méheket, s a szegény méhek Búbajos haragja elől a virágok kelyhébe akartak bújni; ám a virágok mintha tudták volna, hogy ezzel gazdájuknak kedve telik, bezárták a kelyhüket, s a méhek nem bújhattak el Búbajos elől, reszketve néztek rá.

- Úgy látszik, Búbajostól már senki sem fél! - ordított Búbajos, s varázsvesszejével keményen belesuhintott a levegőégbe.

- Uhu, huhu - huhogott az öregebbik bagoly, aki álmosan pislantott ki az odújából -, úgy látszik, a gazdánknak mégiscsak megjön az esze: az lesz újra, aki volt.

- Uhu, uhu - mondta a másik bagoly -, ideje, hogy észretérjen, mert már hálai jár belé a lélek.

- Egy, kettő - kiáltott a méhekre Búbajos -, mindjárt, de mindjárt megmondjátok, ki volt a vezetőtök! Ki vezetett ide az én kertembe? Mert különben búbajos szavamra mondom, hogy valamennyiteket varasbékává varázsollek!

Rémült csend követte Búbajos szavait, aztán egy piros rózsa szirmai közül nagy nehezen előbújt a sánta Bölcsök Bölcsé, torkát megköszöörülte, s zümmögte, amint következik:

- Züm-züm-züm, felséges Búbajos, ó, bocsásd meg a merészségemet, én vezettem ide a népemet, mert a csudafa... - itt elakadt a szava a sánta Bölcsék Bölcsének, mert Búbajos közbeordított:

- Mit?! Hát ti a csudafának az én kertemben gyűjtitek a mézet? Annak a fának, amely az én boldogságomnak a gyilkosa?!

Varázsvesszejét fenyegetően felemelte, a méhek reszketve röpködtek, s mintha a nagy félelem odaszegezte volna őket, el sem tudtak repülni, nem ám, mert Búbajos megvarázsolta őket.

Végre összeszedte magát a sánta Bölcsék Bölcse:

- Ó, felséges Búbajos, irgalmaz minékünk! Merthogy kerek e földön sehol sem találtunk már mézet, ideparancsolt minket Mézkirály, s halálnak halálával fenyegetett meg, ha a föld fenekéből is nem kerítünk mézet neki. Jártam én itt már, felséges Búbajos, láttam, hogy a virágokból földre csurog a méz, senki velük nem törődik, gondoltam, nem követek el bűnt, ha népemmel elhordom innen a mézet.

- Úgy?! Hát Mézkirály hordatja a mézet - mosolygott keserűen Búbajos -, s éppen az én mézemet hordatja, azzal öntözteti a csudafát. S mit gondolsz, te - kérdezte a sánta Bölcsék Bölcsét -, mért hogy éppen ő öntözteti a csudafát?

- Mit tagadjam, úgylis hiába tagadnám - felelt a sánta Bölcsék Bölcse. - Mézkirály azért gyűjteti velünk a mézet, hogy a csudafa mentől hamarabb nagyra nőjön, s övé legyen a hétszer szép királykisasszony.

Hej, hogy villámlott a Búbajos szeme! Csak úgy szórta a szikrát, egész erejével belevágott varázspálcájával a levegőbe, s ég-föld megzendült belé, úgy kiabálta:

- Huj, ti rablók, huj! Hát erre kell a méz Mézkirálynak! Az én királykisasszonyomra vetette a szemét ez a potrohos féreg! Mert az enyém a királykisasszony, királyi szavával adta nekem Mirkó király. S enyim lesz, ha belehalok is! És most mehettek haza. Most az egyszer szabadon eresztlek, de csak azért, hogy megmondjátok üzenetemet Mézkirálynak. Mondjátok meg neki: öntözheti, növelheti a csudafát, de messze járjon a királykisasszonytól, mert jaj neki, ha a közelében látom!

Legyintett a varázsvesszejével, a méhek könnyedén felröppentek, vidám zümmögéssel hazaszálltak, Búbajos pedig bement a varázslószobába, ott felszította a pislákoló tüzet, az mindjárt fel is lobbant haragos, félelmetes lobogással, akkor aztán Búbajos a kemencepadkáról felvett egy tégelyt, varázsvesszejével meglegyintette, s a tégelyből a varázssílt a tűzbe loccsintotta. A láng elkékült, aztán hirtelen ellobbant, sűrű füst gomolygott a kémény felé; aztán egyszerre csak a füstből kiugrott egy szikra, ez a szikra forogni, peregni kezdett a padlón, Búbajos meg elébe állt, varázsvesszejével megsújtotta, s mondta lassan, halkan, alig hallhatóan:

*Szikra, szikra, peregj gyorsan,
peregj, pattogj egyre jobban,
míg a tüzed el nem lobban.*

*Szikra, szikra, állj két lábra!
Légy Búbajos szolgája,
figyelj az ő parancsára.*

Hát, halljatok csudát, a szikra addig forgott, addig pergett, pattogott, amíg piros színe hamuszínűvé lett, akkor Bűbájos még egyszer feléje sújtott, s ím, kialudt a szikra, eltűnt nyomtalan, s egy vérvörös ruhás, vidám arcú, kacagó szemű fickó állt a helyén, aki nagyot ugrott örömeiben, amikor meglátta Bűbájost.

- Heje-haj, haja-haj, nincsen immár semmi baj - kacagott Szikra -, csakhogy világra hívtál már, édes jó Bűbájos. Nem is hiszed, mennyire meguntam a szüntelen pergést, forgást, pattogást. Egy szó, mint száz, itt vagyok, ragyogok, mint a fekete szurok, várom a parancsodat!

Akár hiszitek, akár nem, kiült a boldog öröm most a Bűbájos arcára is.

Mosolygott az arca, mosolygott a szeme, hosszan, sokáig elgyönyörködött a vidám kedvű fickóban, az ő hűséges kis inaskájában. Amikor aztán jól kiörvendezte magát, leült a kemence padkájára, letette maga mellé varázsvesszejét, Szikra meg a lábához kuporodott, úgy nézett rá boldogan, s várta a Bűbájos parancsát.

Végre megszólalt Bűbájos:

- Nyisd ki mind a két füledet, édes fiam, Szikra! Amit mostan mondok, szedd jól a begyedbe.

- Végig fül vagyok, édes gazdám. Még az evést is elfelejtem, pedig hát üres a gyomrom, üres ám.

Bűbájos elmosolyodott, fölkelte a kemencepadkáról, az asztalról levett egy kosár málnát, szépen letette a fiú ölébe.

- Ihol a málna, egyél előbb, egyél, mert különben mindig a málnán jár a szemed, amíg én beszélek.

Hiszen nem kellett sok kínálás Szikrának, egykettőre felfalta a sok málnát, s olyan veresre mázolódt az arca, hogy aki látta, meg nem állta kacagás nélkül.

- No, most már beszélj, édes gazdám, hegyezem mind a két fületem.

- No, édes fiam, hát azzal kezdem, hogy tudod-e, hol lakik a Nagy Bűbájos?

- Hogyne tudnám, édes gazdám. Ott lakik a Sárga-szikla tetején, a barlangjában.

- Igazad van, ott lakik. Hát hallgass ide! Én most elmegyek innen Tündérországba. Hogy miért megyek, azt nem kötöm a te orrodra sem.

Nagyot kacagott erre Szikra, de akkorát, hogy csengett a ház belé -, csengett a kert is. Azt mondta:

- Kötöd vagy nem kötöd az orromra, édes gazdám, mindegy nekem. Nem azért vagyok én Szikra, hogy ne tudnám, mit keresel te szép Tündérországbán.

- Hát ha tudod, csak tudjad, nem bánom! Egy szó, mint száz, amíg én távol leszek, te itt maradsz, te leszel a gazda, s ha sokáig nem jönnek, akkor kezdődik a te dolgod.

- Halljam, édes gazdám, halljam: mi lesz az én dolgom?

- Az lesz a te dolgod: ha sokáig nem kerülnék haza, elmegy a Nagy Bűbájoshoz, elmondod neki, hová-merre mentem, aztán a Nagy Bűbájos vagy hazasegít, vagy nem, ez már az ő gondja lészen.

- Ó, gazdám, gazdám, édes gazdám - komolyodott el hirtelen a kacagó szemű Szikra -, félek, hogy hiába beszélek, de én mégis azt mondanám, hogy maradj itthon, ne menj szép Tündérországba. Mióta a Föld Szellemé a csudafával Tündérországot megajándékozta, Bűbájos onnét még élve nem került vissza.

- Ej, ne fecsej, fickó! Tudom, amit tudok, még ma elindulok Tündérországba, s elhozom onnét a királykisasszonyt, ha belehalok is.

Egy szót sem szólt többet Szikra, s mintha semmi sem történt volna, csendesen kifordult a konyhába, onnan seprűt hozott be, elkezdett sepregetni, mert vastagon állt a por a szoba padlóján, asztalon, széken, lócán, mindenben. Látszott, hogy Búbájos ritkán járt haza, s hogy nem törődött nagy bánatában semmivel.

Amikor a szobát kiséperte, kiment a kertbe, a virágokból a mézet kikanalazta, összegyűjtötte, aztán utat vágott a kertben újra az elvadult bokrok között, új fejfát állított a fekete kandúr sírja fölé, s hipp-hopp, olyan rendet teremtett a kertben, hogy amikor Búbájos kilépett a házból, azt hitte, hogy a házból egyenesen a paradicsomkertbe lépett.

- No, most már csak te vagy hátra, édes gazdám - kiáltott Búbájos felé nagy vígan Szikra.

Hamarosan langymeleg fürdőt készített a gazdájának, véresre karcolt arcát jóféle írral bekente, tövissel megtűzdelt haját szép gyengén megfésülte, aztán mint a gyermeket, karjára vette a legyengült Búbájost, hófehér ágyba lefektette, s altatódal dalolt, mint egy kisgyermeknek. Addig dalolt, amíg mély álomba nem dalolta Búbájost, aztán maga is lefeküdt a földre, az ágy mellé, szép csendesen ő is álomba szenderült.

Amint világodott, Búbájosnak felpattant a szeme, hirtelen kiugrott az ágyból, Szikra feladta rá bársonykék ruháját, zsebébe tette az aranyiskatulyát, a kerten átkísérte, a fekete felhő már ott gomolygott felettük, s amint Búbájos a kert kapuján kilépett, szép csendesen leereszkedett. Búbájos megcsókolta Szikrát, ez meg sírva borult Búbájos kezére, aztán a felhő lassan, méltóságosan felemelkedett, majd hirtelen nekiiramodott, s Tündérország felé eltűnt nyomtalan.

- Uhu, huhu - huhogott az öregebbik bagoly -, úgy látszik, a gazdánk hosszabb időre ment el, mert maga helyett más gazdát hagyott itt.

- Bölcsen beszélsz, öreg tudós - kiáltott fel Szikra a jegenyefára -, úgy elment a mi szegény gazdánk, hogy többé talán sohasem látjuk ez életben.

A virágok búsan bólogattak a kertben, a kuvik elfeledte kuvikolni, hogy hány óra. A baglyok szótlanul, nagy búsan húzódtak vissza fészükbe, mert a nap mind feljebb és feljebb emelkedett, s ragyogása erősen bántotta a szemüket.

Szikra is bement a házba, szomorúan, igen-igen szomorúan leült a kemence mellé, ahonnan tegnap oly vígan penderült ki a szoba közepére.

AZ ÖREG MEG AZ IFJÚ CSUDAFÁ

Búbájos, mielőtt Tündérországba irányította volna útját, fölszállt a rengeteg erdő fölé, onnan hirtelen fordulással Mirkó király palotája felé irányította szárnyalását. Sokáig ott kerengett a palota fölött, aztán lassan, óvatosan szállt, szállt lefelé, ott gomolygott a kert felett a fekete felhő, s a fekete felhőből könnyezve nézett le Búbájos a kertbe, abba a kertbe, ahol annyiszor látta a hétszer szép királykisasszonyt. Aztán a csudafa fölé szállt, sokáig kerengett fölötte, s felsóhajtott:

- Ó, mily nagyot nőtt, amióta nem láttam, s ki tudja, még mekkorát nő az én vesztremre? Maholnap letelik a hét esztendő, visszahozzák a királykisasszonyt, és én majd nagy tehetetlenül nézem, mint veszi karjára a potrohos Mézkirály. Nem tehetek semmit ellene, mert a csudafa megvédi a királykisasszonyt s vele Mézkirályt is.

Nem tudott megválni a fától, s bármennyire búsította a gondolat, hogy e fa miatt nem lehet övé a hétszer szép királykisasszony, nem tudott betelni a gyönyörűséggel, a csudafa ezer virágának a szépségével, ezer virágának ezerféle színpompájával. S amint nézte, csudálta, egyszerre csak az ágak, a virágok közül kivigyorgott Mézkirály gúnyos arca, s odakiáltott Búbájos felé:

- A királykisasszony után leselkedel, ugye, világszép Búbájos? Hát csak leselkedj, de vigyázz, közelébe ne szállj a csudafának, mert bizony mondom, úgy megölel az ágaival, hogy míg a világ s még két nap, onnét ki nem szabadulsz!

- Lesz, ahogy lesz - felelte Búbájos -, egyébről beszélj te, végighas Mézkirály. Megkaptad-e az üzenetemet?

- Hahaha - kacagott Mézkirály -, megkaptam, s meg is verettem ezért az üzenetért a sánta Bölcsök Bölcsét, úgy megvertem, hogy holta napjáig is megemlegeti. Tudd meg, te világszép Búbájos - gúnyolódott szegény Búbájossal a végighas Mézkirály -, nem félek már tőled, üzenhetsz nekem akármit, amíg ezt a csudafát látod.

- Én pedig szemedbe mondom, te végighas Mézkirály - mondotta a Búbájos -, kerek e világon nincs olyan csudafa, amely megvédjen tőlem, ha a királykisasszonyra a szemedet rávetni mered. Lehet, hogy otthagynom a fogamat, de otthagysz te is. Jól megjegyezd magadnak!

Mézkirály csak kacagott, úgy kacagott, hogy csengett-zengett belé a helység, de Búbájos már ezt a kacagást nem hallotta, beleburkolódzott a fekete felhőbe, hirtelen felemelkedett a magas levegőébe, s szállt, szállt szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben. Hét nap s hét éjjel szállt pihenés nélkül, égháború hánya-vetette, hol fához, hol sziklához dobta, záporosó csuromvizesre áztatta, majd meg a nap süttött oly forrón, hogy tüzes sugarai pirosra égették a bőrét. Mindegy volt neki, ügyet sem vetett esőre, melegre, fagyasztó hidegre, ő csak szállt, szállt, pihenésre soha le nem szállt. Egy volt a gondolata, másra egy pillanatra sem gondolt: látni kell még egyszer a hétszer szép királykisasszonyt, talán utoljára, de látni fogja, ha belehal is.

Gyönyörű holdas estén ért az Arany-folyó partjához. Az Arany-folyó vize lassan, csendesen folydogált, az öreg hold sugarai vígan táncoltak körbe-karikába a folyó fölött, s hívták-csalogatták Búbájost, hogy ő is táncoljon velük. Szegény Búbájosnak bizony nem volt kedve a táncra, lassan leszállt a folyó partjára, kimerülten terült el a puha gyepen. Hosszan, sokáig nézett át a Tündérszigetre, de onnét nem látszott át semmi más, csak a csudafa, amelynek felső ágai szinte az eget verték, s ezer virága a hold fényében ragyogva ragyogott - csuda, hogy meg nem vakult a szertelen ragyogástól. Végre is győzött az álmoság, szemét lehunyta, elszenderült. De bizony kevés ideig szendergett, egyszerre csak vidám kacagás verte fel szendergéséből.

Hirtelen felült Búbájos, merőn átnézett a Tündérszigetre, mert onnan hallatszott át a kacagás, s ím, lassan-lassan megvilágosodott a sziget, tisztán láthatta, hogy hófehér ruhás tündérekisasszonykák szaladgálnak összevissza, aranylabdát dobálnak körbe-karikába, s ott van köztük a hétszer szép királykisasszony is. Ott állt a csudafához támaszkodva, két karját kinyújtva, tenyerét kinyitva, és repült a labda feléje, ő meg kifogta édes nevetéssel, s dobta tovább.

Teljes hét esztendeje, hogy nem látta Búbajos a királykisasszonyt, s bizony ráillett a hétszer szép királykisasszony név, mert nem is hétszer, de hetvenhétszer szebb lett, mint volt akkor, amikor először látta. Elbűvölten nézte a csudaszép leányt, akinek rózsapiros arca, égszínkék szeme, aranyszőke haja úgy ragyogott a hold fényében, mintha egyenesen az égből szállott volna alá. Aztán Búbajos maga sem tudta, hogyan, miért, önkéntelenül előre csúszott a gyepen, egészen a folyó partjára, s hosszan belebámult a vízbe.

Közben odaát a szigeten mind zajosabb lett a labdázás, nem ismert határt a tündérkisasszonyok kedve. S egyszerre csak, amint fejét fölemelte, látja Búbajos, hogy mind a tündér az eldobott labda után szalad, s a királykisasszony egyes-egyedül áll a csudafa mellett. Egyéb se kellett Búbajosnak - csak a királykisasszonyt látta, aki a csudafától elindult, s aranyvesszejével csapkodva sétált az Arany-folyó túlsó partján fel s alá. Mit gondolt, mit nem, nagy hirtelen belekapaszkodott egy holdsugárba, s egy szempillantás alatt átröppent az Arany-folyón, s egyenesen a királykisasszony elébe szállt le.

Emberi szó nem tudja elmondani azt a rettenetes nagy rémületet, amikor a királykisasszony hirtelen-váratlan maga előtt látta Búbajost. Rózsapiros arca elfehéredett, mint a gyócsévirág, s reszketett egész testében, mint a nyárfalevél. De Búbajos még szóra sem nyithatta ajkát, oly rettenetes zengés-zúgás, kondulás-bondulás támadt a szigeten, hogy ég-föld megreszketett belé. Aztán egyszerre csak a csudafa ágai, levelei nyúlni, tekeregni kezdtek mind Búbajos felé. Búbajos azonban ezt nem látta, ő csak állt, állt mereven egy helyen, mintha földbe gyökeredett volna a lába. Nézte, nézte némán elbűvölten a hétszer szép királykisasszony csudaszép arcát. Aztán egyszerre csak erőtlenül roskadt térdre, kezét összekulcsolta, úgy könyörgött:

- Ó, te hétszer szép királykisasszony, akiért hét esztendeje szenvedek, könyörülj rajtam, válts meg engem a varázslat alól! Légy az enyém, s meglásd, méltó leszek hozzád!

- Ó, mit gondolsz - nézett rá szánakozva a királykisasszony -, hogy lehetnék én a te feleséged, hiszen te a rútak rútja vagy!

- Rútak rútja vagyok, de jó vagyok, szép királykisasszony, s megszépülök, ha szeretni fogsz!

Ezalatt a csudafa ágai, levelei mind közelebb-közelebb nyúltak Búbajos felé, s észrevétlenül körülfonták lábát, derekát.

- Hiába, hiába, rőt a hajad, az enyém aranyszőke, nem találunk össze. Eredj vissza, mért nyugtalanítás? Szánlak, sajnállak, de a tied nem lehetek.

- Én pedig nem tudok lemondani a reménységről, hogy előbb-utóbb az enyém leszel! - mondta Búbajos.

De mialatt ezt mondta, a csudafa ágai úgy körülfonták, hogy látni sem látott semmit. De már őt sem látta senki, sem a királykisasszony, sem senki más, úgy elborították a csudafa ágai, levelei. És egyszerre csak vége szakadt a nagy zúgásnak, kondulásnak-bondulásnak, sem ég, sem föld nem remegett többé, s a tündérkisasszonyok, akik nagy messzire szaladtak volt az aranylabda után, most rémülten szaladtak vissza a királykisasszonyhoz, hadd lássák, miféle idegen lépett a Tündérszigetre. Velük szaladt Retek is, az udvari tréfacsináló, sápadtan, reszketve, s amint odaért, térdre hullott a királykisasszony előtt.

- Verj meg, verj meg, hétszer szép királykisasszony, hogy egyedül hagyunk. De hol az idegen, aki itt járt? S hogy tudott eltűnni innét bántatlanul?

A királykisasszony némán mutatott a csudafára, amely most nyugodtan, mereven nézett az ég felé, egyetlen ága, levele nem mozdult, s csupán az egyik oldalán hajtott ki egy kék szárú, veres szirmú, csudaszép szívvirág, amelyből két gyönyörű, karbunkulusfényű porzó nézett az ég felé.

- Ott van, ott van - szólalt meg végre a királykisasszony, s egész testében reszketve mutatott a csudafára -, ő volt itt, a Búbajos.

Mind odaszaladtak a csudafához a tündérkisasszonyok, cérvékony lábán a potrohos Retek is odaszaladt, s szemük-szájuk elállt a csudálkozástól, amikor megpillantották azt a virágot, amelyhez hasonlót még nem láttak; amelynek a porzói mind a királykisasszony felé néztek, s vízcsepp vízcsepp után pergett, gyöngyözött végig a csudaszép szirmokon.

- Sír a Búbajos! Látjátok, sír a Búbajos! - kiáltott a királykisasszony, s most kitört az ő kicsi szívéből is a sírás, nem tudta elrejtani, amit érzett, szíve mélyéből sajnálta szegény Búbajost.

Hangos sírással szaladt fel a palotába a királykisasszony, rémülten szaladtak utána a tündérkisasszonyok, rémülten szaladt Retek is.

No, most búcsúzzunk el a királykisasszonytól is, Búbajostól is egy időre, térjünk vissza Búbajos házikójába, ahol egyedül üldögél s búsul, sóhajtozik szegény Szikra. Még alig sárgultak, pirultak a falevelek, amikor Búbajos útra kelt, azóta tél lett, hideg tél, magas hó borította a rengeteg erdőt, a kertet. Bizony, rég megszökött volna innét más ember, de Szikra várt, várt hűségesen. Nem azért pattant ő tűzből a világra, hogy féljen itt, a nagy egyedülvalóságban, meg sokkal jobban szerette az ő gazdáját, semhogy elhagyja a házat hűtlenül. Jóformán nem volt egyéb dolga Szikrának: reggeltől estig septe a havat a kertben, hadd találja rendben az ő édes gazdája, ha hazakerül. Esténként meg ott ült, üldögélt a kemence padkáján, elnézte hosszan, sokáig, amint pittegnék-pattognak az ő szikrapajtásai. De amint telt-múlt az idő, s mindig csak hullott a hó, kicsi szívének aggodalma mind nagyobbra és nagyobbra nőtt. Vajon mi van az ő gazdájával? Kerül-e vissza valaha? Hátha szerencsétlenül járt? Hátha valahol szomorú rabságban sínylődik? Szegény kicsi Szikra mindent összevissza gondolt, de hiába törte a fejét, nem tudta, mitévő legyen. A baglyok is napról napra szomorúbbakká lettek, alig mozdultak ki az odájukból, búsult a kuvik is, hallgatott, sohasem kuvikolta el, hány óra.

Egy nap aztán vége szakadt Szikra türelmének, érezte, hogy valamit tennie kell, ki kell innét mozdulnia, s addig jár, addig megy, amíg az ő édes gazdáját megtalálja. Búbajos ruhái közül kikeresett egy báránybőr bundát, vastag csizmát húzott a lábára, a kuvikot kieresztette a házból a baglyokhoz, a házat bezárta maga után, aztán felszólt a jegenyefára a baglyokhoz:

- Hé, vén bölcsek, ide füleljetek!

A baglyok csodálkozva meregették a szemüket, s kíváncsian várták, hogy mit mond majd Szikra.

- Én most, úgy tudjátok meg, elmegyek, mert én itt tovább ki nem állom, s addig megyek, amíg a gazdánkat megtalálom. Rátok bízom a házat, kertet, s ugyan jól vigyázzatok mindenre, mert jaj nektek, ha mindent rendben nem talállok, amikor visszatérek.

Ezt mondván, mielőtt a baglyok még felelhetek volna, becsapta maga után a kaput, s egy szempillantás alatt úgy eltűnt, mintha föld nyelte volna el.

- Uhu, huhu - huhogott az öregebbik bagoly -, hallottad, milyen hetykén beszélt hozzánk ez a fickó?

- Uhu, huhu - huhogott a másik -, majd beköti a száját a gazdánk, csak térjen haza.

Azzal mind a ketten visszahúzódtak az odújukba, s tovább szundikáltak.

Nekivágott Szikra a rengetegnek, szaporán lépegetett a magas hó tetején, de bizony bármilyen könnyű volt a teste, itt-ott nyakig süppedt. Szikra oda se neki, csak összezsáttintotta két tenyerét, felugrott a hó tetejére, s vígan dalolta:

*Szikra voltam, az vagyok,
hogya kell, hát pattogok.
Lábam, ide, nem oda,
gyorsan ugorj amoda!*

Ilyenkor aztán szertelen nagy jókedvében szinte repülve repült a hó tetején. Igaz, hogy itt-ott beleütődött az orrocskája hol fába, hol sziklába, meg-megindult orra vére, de törődött is ő véle! Pizécskéjét megmosta a hóban, ha meg elfáradt, nem feküdt le, hanem vígan társalkodott az erdő madaraival, így aztán el nem aludott, meg nem fagyhatott. Egyszerre aztán, amikor még nem is gondolta, megpillantotta a Sárga-sziklát, ahol a Nagy Búbajos lakott. Felkiáltott Szikra a sziklára:

*Heje-huja, huja, hopp,
Sárga-szikla, itt vagyok.
Itt vagyok, ragyogok,
mint a fekete szurok!*

Hát ide csakugyan eljutott, de hátravolt még az igazi neheze: fölkellett mászni a Sárga-szikla tetejére. Százszor is megpróbálta, belekapaszkodott, mászott, mászott fölfelé, de alig haladt egy keveset, visszagurult oda, ahol a mászást kezdte. Isten tudja, hányszor próbált szerencsét, mindannyiszor visszagurult. „Hej, szegény világ, vetett ágy - vakarta fejét Szikra -, hát idáig elkínlódtam, s innét kelljen visszafordulnom? De már olyan nincs, ha ezerszer kell is szerencsét próbálnom!”

Sokáig tűnődött magában, gondolt erre, gondolt arra, egyszerre csak megpillant egy rettentő nagy sasmadarat, aki egy hullott farkasból lakmározott, nem messze tőle. Hiszen egyéb se kellett Szikrának, egy szempillantásra ott termett a sas előtt, s mire a sas magához tért a csudálkozástól, a hátára pattant, jobbról-balról hatalmasan belevágott oldalába a sarkantyújával, s monda:

- Hé, hallod-e, sas apókám, a jóból is megárt a sok, így tartják azt az okosak, hagyj ebből a farkaspecsenyéből a feleségednek is, mert ni, látod-e, ott kereng feletted, te pedig, ha jót akarsz, szállj fel velem a Sárga-szikla tetejére.

Hej, mérgelődött a sas, nagyot rúgott egyet a jobb lábával, egyet a bal lábával; bizony, isten csudája, hogy Szikra le nem fordult róla, de hát Szikrát sem a golya költötte, s úgy megszorította a sas nyakát, hogy az csak úgy hápogott.

- Hallod-e, sas apókám - mondta Szikra -, tudd meg, hogy én a Nagy Búbajosnak legkedvesebb unokája vagyok, s ha felviszel hozzám, egy zsák arany lesz a jutalmad, akkor aztán nem kell döglött húst enned, friss pecsenyét ehetsz holtod napjáig.

Ez ugyan füllentés volt, egy szó sem volt igaz ebből, mert tán mondanom se kell, hogy Szikra nem volt unokája a Nagy Búbajosnak, de hát mit nem cselekedett volna ő a kedves gazdájáért, csakhogy megtalálja. Elég az, hogy a sas elhitte azt, amit Szikra mondott, vállalkozott rá, hogy felviszi a Sárga-szikla tetejére, de előre megmondta, hogy ha úgy szorítja tovább a nyakát, leejti a hátáról, s a Nagy Búbajos várhatja a világ végéig a legkedvesebb unokáját.

Hát ezt a kívánságát a legkönnyebben teljesíthette Szikra. A sas meg repült, repült szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben, olyan sebesen, hogy Szikra egészen neki-tüzesedett a nagy szélben, csak úgy szikrázott, pattogott, a szegény sas pedig majd elolvadt a nagy forróságban, s mit tehetett, még sebesebben repült, hogy mielőbb megszabaduljon Szikrától.

- Hiszen ha én előre tudom - morgott a sas, amikor nagy izzadtan leszállt a Sárga-szikla tetején -, hogy félig megsülök amíg ideérek, bizony nem ülsz az én hátamra!

Csakúgy lerázta magáról, akár egy tollat, s még mindig úgy füstölgött, mintha lángra akart volna lobbanni, de Szikra hamarosan végig dörzsölte hóval, így esett, hogy a szegény sas el nem égett.

- De most ide a zsák arannyal! - kiáltott rá a sas, amikor Szikra megköszönte a jóságát, és búcsúzkodott tőle.

- Huja, huja, hopp - kacagott Szikra, s kacagásától csak úgy zengett a Sárga-szikla -, éppen arra gondolok, hogy zsák aranyat adjak néked! Köszönd meg, hogy el nem égettelek, sas apókám, isten veled!

Hej, megmérgeződött a sas, szétsapta a szárnyát, úgy szétsapta, hogy rettenetes szél kerekedett, rikoltozva, vijjogva repült a szaladó Szikra után, de szerencsére, nem volt messze a barlang, ahol a Nagy Búbajos lakott, rettentő nagy fekete száját már tátogatta Szikra felé - s hopp! -, Szikra egyet ugrott, kettőt szökött, bent volt a barlang szájában, a sas azonban visszahőkölt, nem merte oda követni. Egy jó darabig ott állt a barlang szája előtt, kiabált Szikra után, aztán mit tehetett okosabbat, szépen visszaszállott a Sárga-szikla aljába.

- No, Szikra - vakarta a fejét a legényke -, idáig eljutottál, de most már jó volna tudni, hol van előre, s hol van hátra!

Hát bizony ez lehetett erre is, arra is, jobbra is, balra is, de hogy merre, azt ugyan ki tudta volna megmondani ebben a vaksötétségben. Olyan sűrű volt itt a sötétség, hogy ha fejszét hozott volna magával, vághatta volna.

„De ennek fele sem tréfa” - morgolódott magában Szikra, aztán úgy gondolomra tapogatózott előre felé, ment, ment sokáig, sokáig, de bizony világosságot nem látott sehol. Végre is elfogyott a béketűrése, nagyot rikkantott:

*Hé, valaki, gyűjts világot,
mert én egy szikrát se látok!*

Ahogy elrikkantotta magát, valaki megmordult a barlangban, Szikra meg ijedtében lekapta a kalapját: azt hitte, hogy oroszlán van a barlangban, az morog. Egészen elmelegedett szegény fiú, s hát még amikor abból a vaksötétségből két tányér nagyságú szem világított felé.

„Hej, uram teremtőm - gondolta magában szegény Szikra -, volt, ami volt a sötétség, de annál rosszabb ez a világosság.”

Most már mit csináljon? Szóljon, ne szóljon? Ő bizony - gondolta magában -, egy élete, egy halála, mégiscsak szól, mert ez a tányérszemű szörnyeteg előbb-utóbb észreveszi, s akkor aztán bizonyosan jaj neki.

Egyszerre csak felkiáltott Szikra, csak úgy csengett szép gyermekhangja:

- Ó, micsoda gyönyörű két szemet látok ebben a csúf, fekete sötétségben!

A morgás, amit eddig hallott, mintha kissé megszélidült volna. A tányér nagyságú szemek mind közelebb-közelebb jöttek feléje; s úgy forgott, olyan tüzesen, olyan gyorsan az a két

nagy szem, hogy szegény Szikra szívesen változott volna hangyává most, hogy azok a szörnyű szemek őt meg ne lássák. De hát lesz, ahogy lesz, ő is közeledett a két szem felé, ha nem is olyan hetykén, nem is olyan vígan, mint az előbb, amikor a sastól elköszönt. Most, hogy közelebb látta ezt a rettentő nagy két szemet, akkor látta csak, hogy nem ember, hanem kutya fejéből meredt rá. S hej, mekkora szája volt ennek a kutyának! Akkora, mint egy csűrkapu. S akkora nagy fogak benne, mint egy-egy nagy kapa! S mekkora két fül! Akkora, mint két lapát. De Szikra úgy tett, mintha gyönyörködnék, arca, szeme valósággal ragyogott, mosolygott, s magánkívül áradozott:

- Ó, de gyönyörűséges száját és fület látok ebben a csúf, fekete sötétségben! Hát még a fogak! Sok országot-világot bejártam, de ilyen szép fogat nem láttam!

Most már szemtől szemben álltak, s igazán csuda, hogy a vér nem fagyott meg Szikrában ennek a rettentő szörnyetegnek a láttára. De ez a rettentő szörnyeteg nyájasan, kedvesen szólt Szikrához:

- Úgy látom, messze földről jöttél ide, kedves kisfiú. Akárhonnan jöttél, tudod, hogy mi az illendőség.

- Nem az illendőség, de szívem diktálja, ó, szépség királya - mondta Szikra a legkomolyabb arccal -, de úgy megbámultam a szépségedet, hogy első pillanatban ajkamra alig jött szó, s amikor aztán szó jött ajkamra, jöhetett-e más szó, mint a te szépségednek a dicsérete?

- Nono - mondta a szörnyeteg, s gyanakodva vizsgálta Szikra arcát -, nem csúfolódsz te velem?

- Én, csúfolódsz?! - kiáltott sértődötten Szikra. - Mivel érdemeltem én meg tőled, hogy szavaim ösztentésében kételkedel? Hiszen igaz, szépség királya, kissé eljárt a szájam, nem lett volna szabad megsértenem a te szerénységedet, amelyről már olyan sokat hallottam a Bűbájosoktól. Bocsáss meg hát, ha bántottalak szavaimmal, s kérlek, mondd meg nekem: hol találhatom a Nagy Bűbájost?

- Ohó, te tán azt hiszed, hogy olyan könnyű a Nagy Bűbájos színe elé jutni? Még az is csudák csudája, hogy idáig eljutottál, mert bizony mondom néked, másvalakit miszlikbe szaggattam volna.

- Ó, hatalmas király - hajolt meg mélyen, alázatosan Szikra -, nem vagyok én méltó a te fogaidra. De ha már ilyen kegyes voltál hozzám, s magas színed elé engedté, engedd be a Nagy Bűbájoshoz is, mert igen-igen fontos beszédem van vele.

- Hát jó - mondta a szörnyeteg hosszú gondolkodás után -, megpróbálom, de hogy színe elébe enged-e, attól függ, hogy milyen kedvében találom. Könnyen megeshetik, hogy engem is kikerget, mert ha varázsított kotyvaszt, senkit sem tűr meg a közelében.

Ezt mondván, a szörnyeteg két lábra emelkedett, megkaparta az ajtót, amire haragos, mennydörgő hangon szólt ki a Nagy Bűbájos, de olyan mennydörgő hangon, hogy a Sárga-szikla megreszketett belé.

- No, mi bajod, Föld Szellemének kutyája?

- Itt van egy idegen, s kér, hogy beszélhessen veled, Nagy Bűbájos.

- Idegen? Ezer esztendeje, hogy nem bátorzkodott ide idegen, s nem zavart meg az én munkámban.

Olyan rettentően zúgott-dörgött a Nagy Bűbájos hangja, s ez nem elég, minden hangját százszor is visszaverte a szikla, hogy szegény Szikra reszketve tapadt a sziklafalhoz, s úgy

festett ott, mintha a sziklafalhoz tapadt piros gomba lett volna. Az éktelen nagy vasajtó rettenetes dördüléssel csapódott ki. A szörnyeteg alázatosan, reszketve, szűkülve feküdt le a Nagy Búbajos lába elé, Szikrának pedig égnek állott minden haja szála a félelemtől, egy szó, egy árva szó nem jött ajkára. Hiszen látott ő már Búbajost eleget, mert hol egyiknek, hol másiknak állott szolgálatában, sokat hallott tőlük a Nagy Búbajosról, de hogy ilyen rettenetesen rút legyen, álmodni sem álmodta.

A Nagy Búbajos haragosan forgatta fél szemét, míg végre megakadt Szikrán, aki még mindig reszketve lapult a nedves sziklafalhoz, s egy árva szót sem bírt kinyögni.

- Nos, te emberizink - mennydörgött a Nagy Búbajos -, te vagy az, aki ezer esztendő után megzavarod az én nyugalمامat? Szólj, mit akarsz?! Gyorsan egykettő, nagy munkában vagytok, sietek!

Szikra most összeszedte magát, odalépett a Nagy Búbajos elé, s azt mondta:

- Én vagyok az, Nagy Búbajos, aki téged a te dicsőséges nagy munkádban megzavart, de erre a nagy bátorságra én az én édes jó gazdámért vetemedtem, különben hogy mertem volna megzavarni a Nagy Búbajost?

- Melyik Búbajos a gazdád, te aprólék? Aztán mit akarsz tőlem? Nem szoktam én minden Búbajosért félbehagyni a munkámat.

Olyan haragosan nézett rá, hogy szegény Szikra ijedten hátrált előre, de aztán összeszedte magát, s egy élete, egy halála, előlépett bátran, s mondta, amint következik:

- Hegyi tündér és földi ember fia küldött tehozzád, ó, Nagy Búbajos!

- Úgy? Hát az a Búbajos jutott bajba? - dörögött a Nagy Búbajos. - Hát gyere, no, te aprólék - mordult Szikrára.

De mintha most nem lett volna olyan haragos a hangja, mint az előbb. A szörnyeteg, amely eddig a Nagy Búbajos előtt hasalt, most felállt, hogy Szikrát beengedje, s Szikra most már nagy vígan lépkedett a Nagy Búbajos mögött, s egyszerre csak ott állt a varázslószobában. A kemencében égett a tűz, de oly nagy volt a füstje, hogy Szikra eleinte azt sem tudta, hová-merre lép, de a Nagy Búbajos csak mordult egyet, aztán suhintott varázsvesszejével, erre a füst felemelkedett, s szép csendesén, lassan a kéményen kihúzódott. A Nagy Búbajos most leült egy rengeteg nagy karosszékbe, amelynek még a lába is magasabb volt Szikránál, aki lekuporodott a kemence mellé, egy az, hogy melegedjék, más az, hogy lássa, mit csinál a Nagy Búbajos.

- Hát először is beszélj, te aprólék - mondta a Nagy Búbajos -, mi bolondot cselekedett a gazdád, mert hogy okosat nem cselekedett, azt látom az idejöveteledből.

Szikra most elmondta aprájára, hogy mikor ment el Búbajos, s bizonyos, hogy ott van Tündérországból, de ki tudja, mi történt vele, mert már régen vissza kellett volna onnan jönnie.

Hej, szörnyű haragra lobbant a Nagy Búbajos, amint Tündérország kiszaladt a Szikra száján! Felszökött a székéből, úgy fűjt dühében, hogy rettentő nagy szél támadt a nyomán.

- Hát nem megmondtam neki - dühöngött a Nagy Búbajos -, hogy a tündérkirálynő többet tud minden Búbajosnál, amióta a Föld Szellemétől megkapta a csudafát?! Neki éppen oda kellett mennie a szép királykisasszony után, pedig hiábavaló minden erőlködése, sohasem lesz az övé. Bizony, ha odament, ott is ragad, én ugyan ki nem szabadítom.

Reszketve hallgatta Szikra a Nagy Bűbajos dühöngését, kétségbeesetten látta, hogy hiába tette meg a nagy utat, a gazdáját sohase fogja látni. De még csak akkor nehezedett igazi bánat a szívére, amikor a Nagy Bűbajos megállt egy földig érő nagy tükör előtt, és nagy buzgón dörzsölni kezdte. Csupa szem és fül volt Szikra, mert maga is igen kedvelte a bűbajosmesterséget, szeme a tükörrre tapadt, s ím, látja, hogy tisztul a homályosság róla, aztán mondja halkán, alig hallhatóan a Nagy Bűbajos:

- Tükör tisztuljon, sötétség oszoljon, hadd lássam, hol vagyon a hegyi tündér s a földi ember fia!

Tisztult a tükör, oszlott a sötétség, aztán egyszerre csak egészen kitisztult, s ragyogva ragyogott, világosan látszott benne a csudafa, csudafának ezer virága. Aztán közelebb hajolt a tükörhöz a Nagy Bűbajos, nézi, nézi a csudafát, s odakiált Szikrának:

- Ide gyere, te emberizink, nézd meg jól ezt a fát; mit láatsz?

Odaugrott Szikra, belebámult a tükörbe, nézte, nézte a csudafát, de egyebet nem látott, mint az ezer virágot.

- Nos, hát mért nem köszönsz a gazdádnek, te aprólék? - mosolygott a Nagy Bűbajos.

- Ó, Nagy Bűbajos - mondta Szikra -, a szégyentől majd kisül a szemem, de én a gazdámát nem látom, csak a csudafát, amely az égig ér, s amely véges-végig virággal van borítva.

Nagy Bűbajos most odamutatott a kék szárú, piros szirmú, karbunkulusfényű, porzós szívvirágra, amelyből most is csendesen pergett csepp csepp után a Bűbajos könnye.

- Ihol a te gazdád - mondta most már szomorúan a Nagy Bűbajos, s mielőtt még Szikra jól megnézhetne volna a gazdáját, a Nagy Bűbajos levette kezét a tükörről, s az ismét úgy elhomályosodott, hogy semmit, de semmit nem lehetett látni benne.

- Virággá varázsolták az én gazdámát? - kérdezte rémülten Szikra a Nagy Bűbajost.

Ez azonban egy szóval sem válaszolt Szikrának, visszaült a székébe, fejét tenyerébe rejtette, s mélyen elgondolkozott. Sokáig leste-várta Szikra, hogy mikor emeli fel a fejét Nagy Bűbajos, s kérdezheti meg, hogy mi is történt a gazdájával tulajdonképpen, de a Nagy Bűbajos úgy maradt, ahogy leült a székébe, s Szikra nem merte megzavarni gondolataiban. Lekuporodott a kemence padkájára, nézte, nézte, sokáig nézte, mint pittegnék-pattognak az ő szikrapajtásai, aztán egyszerre semmit se látott, semmit se hallott, feje lelankadt, s a nagy fáradtság után mély álomba merült.

Beköszöntött a hetedik év tavasza, s Mirkó király hét országának minden népe nagy izgalommal várta, hogy mikor hozzák haza a szép királykisasszonyt. Gyönyörű egy tavasz volt ez a tavasz. Az ősszel és a télen lehervadt ágak és levelek csudálatos hirtelenséggel kiújultak, kiújította a tavaszi nap sugara. Méhek zümmögtek, dörgicséltek mindenfelé, gyűjtötték nagy buzgón a mézet. Mézkirály pedig hordószámra vitette, öntette a mézet a csudafa tövére, hogy ez teljessé növekedjék ebben az esztendőben, éppen akkora nagyra, mint amekkora a tündérországi csudafa.

S ím, egyszer egy reggelen Mirkó király, amikor kilépett a palota tornácára, nem ismert a csudafára, mert nem látta már a tetejét, szinte az eget verte az, véges-végig ezerféle virág borította, kivilágra olyan volt, mint a tündérországi csudafa.

Hej, micsoda ujjongás, micsoda öröm verte fel a palota csendjét. Az öreg király szaladva szaladt fel a palotába, magánkívül hívta a királynét, hadd lássa az is a csudát.

- Jer, jer, édes öreg párom, nézzed, nézzed! Megnőtt a csudafánk! Nemsokára itthon látjuk egyetlen leányunkat, megszűnik a mi szívbeli nagy bánatunk.

Mint a kicsi gyermek, úgy sírt a király s a királyné; szertelen nagy örömében sírt mind a kettő. Már éppen szaladni akart vissza a palotába, hogy elrendelje a készülődést Tündérországba, amikor Mézkirály hirtelen leszállott a csudafáról, elébük toppant, mélyen meghajolt a királyi pár előtt, aztán kezét a szívére tette, s mondta, amint következik:

- Felséges királyom, felséges királynőm, engedjétek meg, hogy ha részt vettem a fa nevelésében, részt vegyek a ti nagy örömeitekben is.

- Igazad van, királytársam - mondta Mirkó király -, neked köszönhetjük voltaképpen, hogy ilyen gyorsan megnőtt a mi csudafánk. Vajha valamivel meghálálhatnám a te jószágodat!

- Nem kívánok én semmi hálát, semmi köszönetet, felséges királyom - mondta mézesházosan Mézkirály. - Szeretem a leányodat, s adhatsz-e nekem nagyobb jutalmat, mint ha őt adod nekem?

Hej, elszörnyedtek az udvarbéliek, amikor hallották, hogy ez a potrohos, ez a végighas Mézkirály feni a fogát a hétszer szép királykisasszonyra! Ám a király így válaszolt Mézkirálynak:

- Ami igaz: igaz, elsősorban neked köszönheti a leányom, hogy megszabadult a gonosz Búbájostól, s ha ő is úgy akarja, ám legyen a tied.

A Mézkirály boldogan vigyorgott fel e szavakra, mélyen meghajtotta magát, s azt mondta:

- A királykisasszony akarata az én dolgom, felséges királyom, csak hozzák haza mielőbb, mert bizony, bizony sokáig vártam az esküvőre.

Ezt mondván visszarepült a csudafára, mert - mi tűrés-tagadás - félt ökelme még mindig a Búbájostól, egyedül csak a csudafán érezte biztonságban magát. Az öreg király s királyné meg az udvarbéliek most mind bevonultak a palotába, s lett ott egyszeribe nagy sürgés-forgás, kinyitották, rendezgették a hét esztendőn át zárva tartott szobákat. Az öreg hold is gyönyörűséggel nézett le a palotába, nézte a nagy készülődést, s mert olyan a természete, hogy szeret mindent látni és aztán elújságotlani, virradatkor már hét ország minden népe tudta, hogy Mirkó király reggel útnak indul, s egyetlen leányát hazahozza Tündérországból.

A FÖLD SZELLEME

Nagy Búbajos varázslószobájának ablakán halványan szűrődött be a reggeli napsugár. Szikra lassanként ébredezni kezdett a mély álmából, körülnézett, dörzsölte szeméből az álmot. Most már tudta, hol van, s hirtelen lepattant a kemence padkájáról. Újra meg újra körülnézett a szobában, szeme mind a Nagy Búbájost kereste, de a nagy karosszék, amelyben előző este ült a Nagy Búbajos, üres volt, ajtó, ablak becsukva, s olyan mélységes mély csend a szobában, hogy Szikra valósággal reszketett a félelemtől. Nemcsak félelmet, hanem nagy éhséget is érzett, de hiába dugta bele az orrát a tégelyekbe meg a fazekakba, sehol sem talált ennivalót. Egy egész sereg fazékban gyíkbőrök áztak, aztán több fazékban patkányfogak voltak fodormentalevéllal letakarva; volt egy sereg fazék, amelyek denevérszárnyakkal voltak tele. Isten tudja, hogy mi volt a többiben, mert Szikra a többibe nem is nézett bele: úgy émelygett, hogy valósággal forgott vele a világ. Búsan ült vissza a kemence padkájára, s már a körmét rácsálla nagy kínjában, amikor egyszerre nehéz léptek zaja hallatszott kívülről, aztán

egyszerre csak nagy dördüléssel félreacsapódott az ajtó, és belépett azon a Nagy Búbájos, s mögötte kullogott alázatosan a tányérszemű kutya.

- No, te aprólék - mennydörögte a Nagy Búbájos hangja, ám a hangjában nyoma sem volt a haragnak, nyájasan nézett Szikrára -, kinyitottad-e a pislogódat?

Szikra már egy szikrát sem félt a Nagy Búbájostól, megszokta arcának a rúttságát, hangjának a mennydörgését, most is jókedvűen, bátran pattant fel a kemencepadkáról, a Nagy Búbájos előtt mélyen meghajtotta magát, s azt mondta:

- Adjon isten jó reggelt, Nagy Búbájos! Kinyitottam bizony a pislogómat, de mi tűrés-tagadás, féltem egy kicsit ebben a nagy csendességben.

- Köszönd, hogy jókedvemben találtál, te aprólék - mondta a Nagy Búbájos, s közben letelepedett a nagy karosszékbe -, mert bizony mondom, nem lett volna időd a félelemre. Látnod-e azokat a tégléket meg azokat a fazekakat?

Szikra arrafelé nézett, amerre a Nagy Búbájos mutatott, s pisze orrocskáját elfintorította.

- Csak nem pácoltál volna engem is a patkányfogak közé, csudás kotyvalékok nagy mestere, ha véletlenül bal lábbal kelsz fel az ágyadból?

- Úgy? - komorodott el egy kissé a Nagy Búbájos. - Úgy látszik, belekukucskáltál a tégléimbe, te aprólék, te!

- Ó, Nagy Búbájos, bocsáss meg nekem, de töltött káposztára fáj a fogam, s azt hittem, találok valamelyikben. Haj, keservesen csalódtam!

A Nagy Búbájos arca most ismét barátságosan mosolygott, aztán belenyúlt feneketlennek látszó mély zsebébe, onnan piros, ropogós cipót húzott ki, meg egy akkora gombolyag túrót, mint egy jó nagy labda.

- No, aprólék, egyél - biztatta jóságosan a Nagy Búbájos.

Hiszen nem kellett valami erősen biztatni Szikrát, mert zöldet-vöröset látott a szeme, muzsikált a gyomra rettenetesen, egykettőre asztal mellé telepedett, s alig tekintett szét a Nagy Búbájos: volt cipó, nincs cipó, volt túró, nincs túró.

- Ó, Nagy Búbájos, bocsáss meg szegény fejemnek - mondta Szikra, amikor már hűlt helye volt cipónak is, túrónak is -, megfeledeztem rólad, s lágy kenyeret is, túrót is elettem előled.

- Hát te mit gondolsz rólam, te aprólék, te - vigyorodott el a Nagy Búbájos arca -, azt hiszed, hogy én effélével élek? A te gazdád ember fia, annak holmi cipó meg túró is jó, s jó a szolgájának is: de a Nagy Búbájos, jegyezd meg magadnak, tüzes parazsat eszik, s kígyóbőrből sajtolt bort iszik reá.

Szikra önkéntelen felszisszent a tüzes parázsra, a kígyóbőrből sajtolt borra pedig elfintorította a pisze orrát.

- Márpedig én - mondta alázatosan Szikra - inkább eszem kenyeret s túrót, s iszom utána friss forrásvizet. Így élek én, amióta az eszemet bírom.

- Tudom, fiam, tudom - mondta jóságosan a Nagy Búbájos -, hiszen azért hagytalak magadra, mert nem akartam, hogy lássad, mivel táplálkozom én. Nem akartalak a magam ételére-italára fogni tégedet.

Azzal kihúzott a zsebéből egy mázas korsót, letette az asztalra.

- Nesze, fiam, igyál, ihol a te italod.

Szikra jót húzott a korszóból, illedelmesen megköszönte Nagy Búbájosnak a jóságát, aztán kíváncsian nézett föl rá, s várta, hogy mit határozott az ő gazdája dolgában.

A Nagy Búbájos most felállt, és a kemencéhez lépett, a tüzet eloltotta, a falról leakasztott egy durva szövésű kék köpenyeget, a kamrából kihozta a varázspálcáját, aztán az ajtó mellett fekvő tányérszemű kutyahez lépett. Mélyen aludt a kutya, mint a fekete föld, rettentő vastag szemhéjai mint valami vastag bőrfüggönyök takarták el a szemét, veres szájából két hatalmas fog ágaskodott ki, szörnyű nagy körmű lábai meredten nyúltak végig a földön. A Nagy Búbájos a varázspálcájával jól fejbe sújtotta a kutyát, s Szikra azt hitte, hogy nem lát jól, újra meg újra megdörzsölte a szemét, de hiába dörzsölte, mert csak azt látta, amit először látott: a tányérszemű kutya eltűnt nyomtalan, s helyén egy szürke pamutgombolyag hengergett a földön. A Nagy Búbájos felvette a gombolyagot, a zsebébe dugta, aztán mintha az egész dologban nem lett volna semmi csudálatos, Szikra felé fordult, és azt mondta:

- Hát ezzel csak készen volnék, indulhatnék a nagy útra, de mit csináljak veled, te aprólék, te?

Hej, de elmelegedett erre Szikra! Bizony semmi kedve sem volt arra, hogy ő is gombolyaggá vagy ki tudja, mivé változzon. Mélyen meghajolt a Nagy Búbájos előtt, aztán fejét kérően emelte rá.

- Ó, Nagy Búbájos, engedd, hogy maradjak meg a saját bőrömben. Még igen kevés ideje, hogy benne járok, se nem szorít, se nem bő, éppen énhozzám illő. Aztán ha meghagysz a bőrömben, s magaddal viszel, mennyi mindent láthatnék, hallhatnék, tapasztalhatnék a te társaságodban! Ó, engedd meg, Nagy Búbájos, hogy a zsebedbe bújjak. Esküszöm az én kedves gazdám életére, hogy bármi történjen útközben, meg nem ijedek, meg sem pisszenek.

A Nagy Búbájos egy kicsit elgondolkozott, aztán vállat vont.

- Hát jól van, te aprólék, én nem bánom, bújj a zsebembe, de aztán a te bajod, ha valamihez hozzálapítlak, vagy amikor a zsebkendőmet keresem, kirántlak, és földre pottyantlak. Igen, igen, hát csak bújj a zsebembe, s induljunk, mert telik-múlik az idő, márpedig nagy út áll előttünk.

Szikra felkapaszkodott a Nagy Búbájos zsebébe, de mielőtt belebújt volna, alázatosan megkérdezte:

- Ne haragudj a kérdésemért, ó, Nagy Búbájos, de szeretném tudni, hová s merre viszel.

- Hallod-e - ráncolta össze a homlokát a Nagy Búbájos -, ha már most elkezded a kérdezősködést, mogyoróvá varázssollak. - De amikor látta Szikra megszeppent arcát, jóságosan hozzátette:

- A Föld Szelleméhez megyünk, aprólék, mert ő az egyetlen, aki megszabadíthatja a te gazdádát.

Szikra most már nagy örömmel ugrott bele a Nagy Búbájos zsebébe, amely olyan mély volt, hogy még a sapkájának a csücske sem látszott ki belőle. Bizony nem esett valami kényelmes ülés ebben a zsebben, mert temérdek mákhéj, vastag pókláb s a jó ég tudja, még mi minden volt benne. Bezzeg szúrták, szurkálták, izgatták szegény Szikrát ezek, de nem sokáig tűrte, egykettőre kihajigált mindent a zsebből, s mialatt a Nagy Búbájos eloltotta a tüzet, és gondosan bezárta a varázslószoba ajtaját, azalatt Szikra jó nagy lyukat hasított a zseben, éppen a szeme tájékán, s mindjárt ki is könyökölt rajta, akárcsak egy valóságos ablakon. Hát hiába vágott magának ablakot, mert amint a Nagy Búbájos kilépett az ajtón, olyan sűrű sötétség fogta körül, hogy fejszével lehetett volna vágni. A Nagy Búbájosnak azonban nem sokáig tartott ez az út ebben a rettenetes sötétségben, egykettőre kint voltak a Sárga-sziklán, amelyről

a hó egészen eltisztult, amíg ő a Nagy Bűbájos szobájában aludt. Szeme-szája tátva maradt a csodálkozástól Szikrának, s bár megígérte a Nagy Bűbájosnak, hogy pisszenni sem fog, nagy csodálkozásában összezsugorodott a tenyerét, s felkiáltott a Nagy Bűbájoshoz:

- Ó, Nagy Bűbájos, mindent tudó mester, hogyan lehetséges az, hogy tegnap még derekamig ért a hó, s ma már nyoma sincs, sőt mindenfelé sarjadzik, zöldell a fű?

Elkacagta magát a Nagy Bűbájos, de úgy kacagott, hogy egész teste táncolt belé, táncolt a zseb is, benne Szikra is, aztán amikor jól kikacagta magát, azt mondta:

- Rég volt az a *tegnap*, te aprólék, amikor te énhozzám jöttél. Nem háborgattalak alvásodban addig, amíg be nem köszönt a tavasz, mert a Föld Szelleméhez csak akkor lehet bejutni, egész télen át alszik, s alvásában senki léleknek nem szabad megzavarnia. No meg aztán egyéb sem kellett volna nekem, mint hogy egész télen át hallgassam a te fecsegésedet-locsogásodat.

Ezzel aztán vége is szakadt a beszélgetésnek, ismét sötétség borult Szikra fejére, mert a Nagy Bűbájos a nyaka köré terítette a durva kék köpönyeget, s érezte Szikra, hogy mind följebb és följebb emelkednek, szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben, s úgy kihevült Szikra ebben a szertelen gyors repülésben, hogy a Nagy Bűbájos teste szinte lángot vetett a nagy forróságtól. Nagy Bűbájos hirtelen lenyúlt a zsebébe, s amikor érezte, hogy Szikra már-már tüzet fogott, a körmével meghasított egy felettük nyargaló felhőt, s annak a vizét föléje csurgatta. No, éppen ideje volt, mert már úgy füstölgött a Nagy Bűbájos zsebe, mint ahogy füstölgött volt a sas tolla, amikor Szikra annak a hátán fölrepült a Sárga-szikla tetejére. Hát csak csurgott, csurgott az eső Szikrára, bőrig ázott, még a foga is vacogott, de ő csak az ő kedves gazdájára gondolt, s nem törődött többet a maga bajával. Sokáig, igen sokáig szállt a Nagy Bűbájos a magas levegőégben, a szél már meg is szárította az átázott zsebben kucorgó Szikrát, amikor a Nagy Bűbájos egyszerre csak hirtelen-váratlan megállt, s a vaksötétségből egyszerre olyan világosságba került Szikra, hogy csak hunyorogva tudott kinézni a maga csinálta ablakon. A Nagy Bűbájos ledobta magáról a kék köpönyeget, s ím, ott voltak a ragyogó napfényben tündöklő tenger partján.

- No, te aprólék - szólalt meg a Nagy Bűbájos -, nem égetted-e ki a zsebemet?

Szikra jókedvvel dugta ki a fejét a kis ablakon.

- Kiégetni éppen nem égettem, ó, Nagy Bűbájos, de bizony, bizony, kicsi híja volt, hogy lángra nem lobbantam, porrá nem égtem. S már-már mind azon sóhajtoztam, hogy soha-soha nem fogom látni az én drága jó gazdát, ő sem engem.

- No, ne félj - mondta a Nagy Bűbájos -, most olyan helyre megyünk, ahol nem gyúlsz meg.

- Hová, hová, ó, Nagy Bűbájos?

- A tenger fenekére, te aprólék, te! De jól vigyázz, hogy ki ne sodorjon a víz a zsebemből, mert ott bizony meg nem kereslek, ha megszakad is a gazdád szíve utánad.

Szikra ijedten nézett a tengerre, aztán felsóhajtott:

- Haj, haj, mi lesz velem, amíg a tenger fenekére érünk? Sokszor megkóstolom én a tenger vizét.

- Mit, talán félsz? Hát akkor csak ülj le ide, s várj, amíg visszajövök.

- Ne, ne haragudj rám, ó, Nagy Bűbájos - kérlelte Szikra -, de hát nemcsak a nevem Szikra, az vagyok magam is, csuda-e, hogy a vizet sohasem szerettem? Hogy a víztől mindig reszkettem?

- Jó, jó, elég volt a nyelvelésből, fecsegésből, locsogásból, hunyd be a szemedet, fogd be az orrodát meg a szájadat, jól belekapaszkodj a zsebembe, aztán majd csak lesz, ahogy lesz.

Úgy tett Szikra, ahogy a Nagy Bűbajos mondta, úgy összehúzódott a zsebben, ahogy csak tudott, aztán a Nagy Bűbajos leszállt a tengerbe. Lassan, nyugodalmasan ereszkedett lefelé, de szegény Szikrát úgy csapkodták, verdesték a hullámok, hogy egyszer ki is sodródott a Nagy Bűbajos zsebéből, ég felé fordult a lába, ijedtében lekapta orráról a kezét, hogy azzal is belekapaszkodjék a Nagy Bűbajos zsebébe, s ím, egyszerre csak nagyot zökkentek, felnyitotta a szemét Szikra, s hát - volt víz, nincs víz, volt tenger, nincs tenger -, ott feküdt a földön, mellette meg ott állt a Nagy Bűbajos vigyorogva.

- No, aprólék, itt volnék a „fazék” fenekén, még annál is lejjebb. (Egyszerűen fazéknak nevezte a Nagy Bűbajos a tengert.) Sok víz kortyog-e a gyomrocskában?

Prüszkölt, hápogott, krárogott Szikra, ugyancsak törülte arcáról a csurgó vizet, aztán nagy vígan felelte:

- Nem azért vagyok én Szikra, hogy megijedjek egy kis fazék víztől.

- No, a nyelvednek semmi baja sem esett - mondta Nagy Bűbajos -, pedig nem ártott volna, ha elveszted a hegyét, s itt marad ebben a fazekacskában. Itt ugyan soha többet meg nem találád, s nem locsognál-fecsegnél olyan sokat.

Egy kicsit sütkéreztek a napon, amíg mindkettejüknek megszáradt a ruhájuk, aztán Szikra ismét visszatelepedett a Nagy Bűbajos zsebébe, a Nagy Bűbajos pedig elővette a varázsvesszejét, rásújtott egy sziklára, amely magasan emelkedett ki a többi szikla közül. Szikra kinézett az ő ablakán, s jól látta, amint a szikla lassan megmozdult, a helyéből kifordult, s Nagy Bűbajos ott áll egy gyémántajtó előtt. Egy kicsit gondolkozott a Nagy Bűbajos, aztán alig hallható hangon mormolta e bűbajos szavakat:

- Nyíl ki, nyíl ki, gyémántajtó, ereszd be Nagy Bűbajost a Föld Szelleméhez!

Aztán csak rásuhintott varázsvesszejével, nagyot csikordult a gyémántajtó, egyszeribe kinyílt. Nagy Bűbajos belépett, s az ajtó nyomban bedöndült utána. Hosszú, végtelen hosszú szikla folyosón mentek keresztül, de ezek a sziklák tiszta csupa gyémántsziklák voltak, s úgy világítottak, mintha ezer ablak lett volna vágva a szikla oldalába. A folyosó végén aranyajtóhoz értek, ott is elmormogta a varázsszavakat Nagy Bűbajos:

- Nyíl ki, nyíl ki, aranyajtó, engedd be a Nagy Bűbajost a Föld Szelleméhez!

Rásuhintott erre a varázsvesszejével, kinyílt egyszeribe az aranyajtó is, s amint belépett a Nagy Bűbajos, bedöndült utána. Ismét egy igen-igen hosszú folyosón mentek végig, de itt már nem volt olyan nagy világosság, mert színarany volt mind a szikla, amelyek közt elhaladtak. Ennek a folyosónak a végén ezüstajtó állott, s mint a két első, úgy nyílt ki ez is.

Ezüstsziklák közt haladtak végig, s ennek a végén vaskapuhoz értek, amely olyan nagy volt, hogy ha háromakkora Nagy Bűbajos, mint amekkora, meghajlás nélkül is átférhet rajta. Itt azonban szörnyű nagy sárkánykutya állott, s amikor meglátta Nagy Bűbajost, kitért a rettentő nagy száját, úgy rohant Nagy Bűbajos felé. Szikra vissza is kapta nagy hirtelen a fejét az ő kicsi ablakából, de a Nagy Bűbajosnak még a szempillája sem rebbent meg. Varázsvesszejével csak megérintette a kutya, az nyomban meglapult, nyöszörgött, vinnyogott, farkát behúzta, s félreoldalgott a kapu mellől. Nagy Bűbajos ismét elmormogta a varázsszavakat, s szörnyű nagy csikordulással nyílt ki az ajtó. Amint ez a kapu is bedöndült utánuk, volt mit lásson Szikra, aki most nekibátorodott, és kinézett az ablakán. Mint a hangyák, úgy futkostak szerteszéjjel, összevissza a kis fekete manók, törpék, tengeri sellők, vízitündérek, bámulták a

Nagy Bűbájost, ráncigálták a vállára vetett köpenyeget, húzgálták övig érő szakállát, aztán ráfonódtak a lábára úgy, hogy az óriás Nagy Bűbájos meg sem tudott moccanni. Egy ideig csak nézte, nézte, mosolyogva nézte Nagy Bűbájos, hogy ezek az apró jószágok mint lábatlankodnak körülötte, Szikra is az ablakán keresztül fel-felfricskázta, akit csak elért a kezével, de végre is csak úgy tudott megszabadulni tőlük Nagy Bűbájos, hogy istenesen megrázta magát, s nagy csomókban, sikoltozva hullottak le róla ezek a furcsa apróságok. Ugyancsak kellett vigyáznia a jó Nagy Bűbájosnak, hogy rá ne lépjen valamelyikre, amíg előbb-előbb lépdegélt.

A vaskapu kristályüveg terembe nyílt, beragyogott oldalán a nap, s amerre lépett a Nagy Bűbájos, a földön mindenütt virág és gyümölcs hevert, a sellők, a manók, a tündérek hangos kacagással játszadoztak köztük, s dobálták egymást aranyalmával, aranykörtével, aranydióval s aranymogyoróval. Bezzeg hogy jó szívvel kiugrott volna Szikra a Nagy Bűbájos zsebéből, hogy játszadozzon velük, s lakmározzon a sok minden jóból, de a Nagy Bűbájos félre sem pillantva ment, mendegélt előre, mígnem egy selyemkárpithoz ért, azt félrehúzta, s most egyszerű nagy terembe jutottak, ahol nagy lánggal égett a tűz. A tűz mellett egy nagy-nagy öblös karosszék állott üresen, a Nagy Bűbájos e szék elé lépett, varázsvesszejét maga körül megforgatta, s ezt mondotta:

- Föld Szelleme, te nagy úr, mindenek ura, parancsolója, Bűbájosok ellensége, jere elő hívásomra föld alól, víz alól, a levegőégből, akárhol vagy, halld meg hívásomat!

Amint elhangzott Nagy Bűbájos hívása, egyszerre megrendült az üvegterem, magasra csapott a tűz lángja, ekkor a Nagy Bűbájos köpönyegébe burkolózott, az üvegterem keleti sarkába nézett, s ím, halljatok csudát, ahogy odapillantott, nagy darab helyen meghasadt a föld, sűrű, fekete füst gomolyodott ki belőle, s a füst közül halványan tűnedezték elő egy óriás alak körvonalai. Még a vér is megfagyott Szikra ereiben, amikor a Nagy Bűbájos hangjánál százszorta erősebb hang dördült végig a sziklafalak között:

- Hogy mertél munkámban megzavarni, Nagy Bűbájos? Mit gondolsz, ki s mi vagyok én, a Föld Szelleme, hogy nagy munkámban akárki megzavarhat?!

- Ó, Föld Szelleme - hajolt meg mélyen a Nagy Bűbájos -, jól ismerem én a te nagy hatalmadat, s azt is tudom, mennyire gyűlölsz minket, Bűbájosokat.

- Hogyne gyűlölnélek - vágott a Nagy Bűbájos szavába a Föld Szelleme -, amikor belekontárkodtok az én munkámba. Többet akartok tudni nálam. Ím, ezt még megbocsátom, de azt soha meg nem bocsátom nektek, hogy hét esztendővel ennek előtte, holdtöltekor elraboltátok tőlem legkedvesebb kutyámat, a Mindentudót.

- Ó, hatalmas Föld Szelleme, elismerem, hogy van okod a gyűlöletre, de nem maradtál adósunk, mert te neveltet fel a csudafát Tündérországbán, s most neveled a másikat Mirkó király országában. Ahol pedig ezek a fák felnőnek, ott vége a mi hatalmunknak.

Hej, akkorát kacagott most a Föld Szelleme, hogy csak úgy táncolt belé az üvegterem, s szegény Szikra két kézzel kapaszkodott belé a Nagy Bűbájos zsebébe, hogy ki ne repüljön onnét.

- Hát ezt jól eltaláltam, ugye, Nagy Bűbájos? Nem is nyugszom meg addig, amíg annyi csudafa nem nő, hogy valamennyien nem húzódtok Bűbájosországba, ott aztán tőlem bűbájoskodhattok, ahogy nektek jólesik. De nincs időm arra, hogy veled fecsegyek; mondd el szaporán, hogy miért jöttél, mert azt tudom, hogy nem jókedvedből jöttél ide.

- Azért jöttem - mondta a Nagy Bűbájos -, mert vissza akarom adni neked a te Mindentudó kutyádat, hadd legyen vége köztünk az örökös háborúskodásnak.

- Úgy? Visszaadod? - kacagott hangosan a Föld Szellemé. - Aztán mi kéne érte?

A Nagy Bűbájos erre kevés szóval elmondta, hogyan lett virággá Bűbájos a csudafán, s kérte a Föld Szellemét, hogy szabadítsa meg őt, s ennek fejében visszaszerzi a kutyáját.

Mély hallgatásba merült a Föld Szellemé, végre aztán megszólalt:

- Hát jó, teljesítem a kérésedet, mert Mindentudó kutyám ezer Bűbájosnál is többet ér. Nem szívesen teszem, mert hiszen azért ajándékoztam meg Tündérországot a csudafával, hogy megmenekedjen tőletek. De nyisd ki a füledet, s hallgass ide: ha még egyszer valamelyitek a lábát Tündérországba beteszi, hozzám ugyan hiába jöttök, kisujjamat se mozdítom azért, aki odamerészkedik.

- Hallottam szavaidat, Föld Szellemé, minden szavad parancs nekem, s parancs az összes Bűbájosoknak. De hát gyerünk gyorsan, mert ha sok időt veszünk, hiába szabadítjuk meg ezt a szerencsétlen ember fiát, a szabadulásból nem sok haszna lesz.

- És én Mindentudó kutyámat mikor kapom meg? - kérdezte a Föld Szellemé.

Mondta Nagy Bűbájos ünnepélyesen:

- Abban a pillanatban, amelyben előttem áll az ember fia, melletted fog sündörögni, ugrándozni Mindentudó is.

Többet egy szót sem szóltak, azt is lassan mondták, a Nagy Bűbájos maga körül összevonta a köpönyegét, s Föld Szellemével együtt eltűntek a föld hasadéka át. Sem akkor nem tudta, sem azután nem tudta Szikra, hogy ébren volt-e, aludt-e, mert olyan nagy sötétségben szálltak, hogy még az ujjá hegyét sem látta. Egyszerre aztán megtorpant a Föld Szellemé is, Nagy Bűbájos is, ím, ott voltak Tündérországból, mégpedig a csudafa előtt.

Holdas éjszaka volt, a telihold megvilágította a csudafát, s most tán még szebb volt, ragyogóbb, szemképráztatóbb, mint nappal. És csend volt, mélységes csend a csudafa körül, hogy Szikra még egy elkésett méhecskének a zümmögését is hallotta. A Föld Szellemé odalépett a csudafához, s mielőtt még megkondultak volna a virágok, kezét rátette a fa egyik ágára. Szegény szívvirág még most is könnyezett.

- Nézd, nézd, Föld Szellemé - mondta Nagy Bűbájos, s rámutatott a szívvirágra -, ez az a Bűbájos, akit egykori alakjára vissza kellene változtatnod.

Fölemelte most mind a két kezét a Föld Szellemé, s mondta halkán, alig hallhatóan:

*Ragyogj, ragyogj, holdvilág
hullj le, hullj le, szívvirág!*

Ezalatt a Nagy Bűbájos és Szikra mind a szívvirágot nézték, az meg lassan fejét lehajtotta, aztán halkán felsóhajtott, s egyszerre csak lehullt az ágról, ott hevert a Föld Szellemé előtt. Nézte, nézte a Föld Szellemé, aztán lehajolt, a virágot felemelte, ráfuvintott és suttogetta:

- Földre hullott virág, légy azzá, aki voltál!

Ebben a pillanatban a virágot szép gyöngén leejtette a földre, s ím, halljatok csudát, ott állt Bűbájos a maga valóságában, csillogó-villogó szemével csodálkozva nézett körül, a Nagy Bűbájoshoz szaladt, térdét átölelte, s mondta nagy boldogan:

- Eljöttél hát értem, te Nagy Bűbájos, hogy a csudafától megszabadíts engem! Mivel háláljam meg e nagy jószágodat?

- Ne nekem köszönd ezt, fiam - mondta Nagy Búbájos -, hanem köszönd a Föld Szellemének, mert itt viríthattál volna, míg a világ s még két nap, ha ő kérésemre ide nem jön, s ki nem szabadít téged.

Búbájos most a Föld Szelleméhez futott, de az szóhoz sem engedte jutni, rámennydörgött a Nagy Búbájosra:

- Ne köszönjétek, amit tettem, mert nem jó szívvel tettem. Add vissza a kutyámat, Nagy Búbájos! Aztán minél messzebb inaljatok innen, mert bizony mondom, ha még egyszer magához ölel valakit a csudafa, soha, míg a világ, meg nem szabadul innen.

A Nagy Búbájos nem is mondatta ezt magának kétszer, kivette a zsebéből a szürke gombolyagot, rásuhintott varázsvesszejével, s egyszeriben ott állt előttük a tányérszemű kutya.

No de olyan ugrándozást, szűkülést a világ még nem látott, amilyent a tányérszemű kutya művelt, amikor régi gazdáját megpillantotta. Nyalta, nyalogatta, rá-ráugrált, körülszaladgálta, szertelen jókedvében majd felfordította. A Föld Szellem, amikor kedves kutyája jól kiörvendezhette magát, szót sem szólt, csak rátette a kezét, s úgy eltűnt a levegőégben, mintha a föld nyelte volna el.

Bezzeg a Búbájosok sem tátották el a szájukat; amint eltűnt a Föld Szellem, szaladva szaladtak az Arany-folyó partjára, ott fölkapaszkodtak a földre szállott holdsugarakra, a következő pillanatban már az Arany-folyónak a túlsó partján voltak. Ideje is volt, mert a csudafán már lassan ringatózni kezdtek a virágok, s amint a Föld Szellem eltűnt, az ágak is nyújtózkodtak, mind hosszabbra-hosszabbra, hogy magukhoz emeljék a két Búbájost. Ezek azonban ekkor már felemelkedtek a levegőégbe, a csudafa ágai csak egyszer kondultak össze, mindjárt el is némultak. A túlsó parton aztán letelepedtek, mert ott már semmitől sem kellett tartani. Bezzeg hogy itt Szikra is kipattant a zsebből, szertelen örömeiben táncra perdült, sapkáját a levegőbe dobálta, csak úgy csengett erdő-mező, amint dalolta:

*Kicsi nekem ez a ház,
kirúgom az oldalát, hopp!
Kicsi nekem ez a csűr,
kirepülök, mint a fürj, hopp!*

A Búbájosok jó ideig mosolyogva nézték Szikra nagy jókedvét, de aztán lefülelték, a harmatos fűben meghengergették, mert a nagy tánctól úgy nekitüzesedett, hogy csak úgy pattogtak már belőle a szikrák.

- Hát most hová-merre, édes fiam? - kérdezte a Nagy Búbájos a kis Búbájost, amikor ez mindent elmondott szép rendibe, úgy, ahogy történt.

- Én most itt maradok, ó, Nagy Búbájos, mert éppen most van letelőben a hetedik esztendő, amikor Mirkó király országában is akkorára nő a csudafa, mint Tündérorságban. Amint kitelt a hét esztendő, a király s a királynő eljönnek a leányukért. Ihol, itt van a zsebemben az aranyiskátulya, ebben van a sastoll, a pillangó szárnyának a pora és a Csengőviasszhangnak a gyöngye, megpróbálok ezekkel minden búbájosságot, hátha magamhoz tudom csalogatni a hétszer szép királykisasszonyt, mielőtt hazaérne.

- Ejnye, ejnye, hát nem volt elég neked a sok és nagy szenvedésből? - csóválta fejét a Nagy Búbájos. - Még mindig nem tudsz lemondani arról a lányról, aki véresre sújtotta az arcodat?

Búbájos szeméből kicsordult a könny, szomorúan mondta:

- Ó, Nagy Búbájos, egyedül a hétszer szép királykisasszony válthat meg a varázslattól, és én addig küzdök érte, míg vagy enyém lesz, vagy a küzdésbe belepusztulok.

Nemigen tetszett ez a beszéd a Nagy Bűbájosnak, de még annyira sem tetszett Szikrának, aki elszontyolodva ült gazdája lábánál.

- No, ezért kínlódhatánk - duzzogott Szikra. - Alig mentettük ki egyik bajból, fut belé a másikba.

A Nagy Bűbájos azonban jobban ismerte Bűbájost, semhogy megpróbálta volna lebeszélni. Felállt, és búcsúzkodni kezdett:

- Világosodik már, fiam. Te tudhatod, hogy nappal járni nem szeretek, csak éjszaka. Hát járj szerencsével, s ha megint bajba kerülnél, szalaszd hozzám ezt az aprólékot, hogyha tudok, segítek rajtad.

Nagy búsán megölelték egymást, aztán Szikra fejére barackot nyomott a Nagy Bűbájos, amitől ez hármat is bukfencezett, beburkolózott kék köpenyegébe, s a hold világa mellett eltűnt a Nagy Bűbájos.

- No, Szikra fiam - szólalt most meg Bűbájos -, derekasan viselted magadat, dicsérem az eszedet, de most aztán egykettő perdülj haza, rendet csinálj a házban, kertben, hogy amikor hazamegyek, mint a fényes nap, minden úgy ragyogjon.

- Ó, hát én nem maradhatok veled? - pityeredett el Szikra.

- Nem, fiam, nem maradhatsz - mondta nagy komolyan Bűbájos -, mert én most nemigen leszek a magam képében, s te csak terhemre lennél, el is árulhatnál, s még nagyobb bajba kerülnék. Hanem hogy sokat ne kelljen fáradoznod, ihol, beleduglak a felhőbe, abban szépen hazarepülhetsz.

- Jaj de jó, jaj de jó - örvendezett a kis bohó -, repülni repültem eleget a Nagy Bűbájos zsebében, repültem a sas hátán is, de felhőben még sohasem repültem!

Bűbájos most leintette a fák felett gomolygó felhőt, Szikrát belécsongolyította, varázssvesszéjével megsuhintotta. A felhő lassan felemelkedett a magas levegőébe, s eltűnt egy szempillantás alatt nyomtalan.

Egyedül maradt Bűbájos, a hold elbújt a hegyek mögé, s Hajnal kisasszony aranyhaja megvillant az ég alján. Bűbájos behúzódott egy sűrű ciheresbe, ahonnét jól átláthatott Tündérországba, aztán hanyatt feküdt, nézte, nézte az eget, egyszerre csak bekoppant a szeme, s aludt mélyen, mint a fekete föld.

Mirkó király és felesége ezalatt szép lassan közeledtek Tündérország felé. Mondjam-e, hogy egész úton nemigen beszélgettek egyébről, csak leányukról, hogy milyen is lett hét hosszú esztendő alatt? Vajon nem hült-e el tőlük? S hátha úgy megszerette szép Tündérországot, hogy haza sem akar jönni? Ilyenkor egy kicsit elszontyolodtak, aztán megint megvigasztalódtak, s mert nincs az a hosszú út, amelynek egyszer vége ne szakadjon, egyszerre csak ott voltak az Arany-folyó partján. De volt-e öröm odaát, szép Tündérországbán? A királykisasszony éppen ott labdázott a túlsó part mentén a tündérkisasszonyokkal, a tréfacsináló Retek pedig ott üldögélt egy magas szikla tetején, csuporkájából nagy szappanbuborékokat fújt a levegőbe, s egyszerre csak úgy lecsapta a csuporkát, hogy ezer darabba tört, s lekiáltott a szikláról a királykisasszonynak:

- Hagyma legyen a nevem, ha nem jön errefelé Mirkó király virágos hajója! Nézz arra, nézz arra, hétszer szép királykisasszony, jönnék a szüleid!

Hej, lett erre futás! Eszük nélkül szaladtak mind ahányan voltak a hajó elébe. Retek azonban a palotába szaladt, s lelkendezve jelentette a tündérkirálynőnek Mirkó királyék érkezését. Éppen harisnyát kötött a királynő, nosza, lecsapta a harisnyát kötőtűstül, mindenestül, összekiabálta a szolgálóleányokat; egyiket erre, másikat arra szalasztotta, aztán beszaladtak a belső leányok, öltöztették a királynőt, s mire a hajó kikötött, ő is ott volt aranyos hintaján.

De azt emberi szó nem tudja elmondani, mily nagy volt az öröm! Sírt örömében Mirkó király s a királyné, s nem győzték eléggé csudálni a királykisasszony csudaszépségét, mert bizony mondom, nem is hétszer, de hetvenhétszer szebb volt, mint amikor idehozták. Amikor aztán valamennyien kiörvendezték magukat, még föl sem mentek a palotába, mondta a tündérkirálynő:

- Jöjjenek, jöjjenek, édes komámuram, komámasszony, nézzék meg a csudafát, s hogy mi lett az én keresztlányom ellenségéből!

Nosza, odamentek, nézi, nézi, keresi a tündérkirálynő a szívvirágot, felteszi még a pápaszemet is, de bizony ott híre-pora sem volt a szívvirágnak. Három kicsi nebáncsvirág volt a helyén. Hajnalban nyílt ki mind a három.

- Megszabadította valaki a Búbájost! - kiáltott magánkívül a tündérkirálynő, s szörnyű haragjában pofon rittyentette Retket, aki körülötte lábatlankodott.

- Megmenekült - sóhajtott halkán a királykisasszony, de a lelke elmosolyodott, mert igen-igen megsajnálta a szüntelen könnyező szívvirágot.

Hát bizony egy kicsit elszomorodva lépkedett fel a társaság a palota lépcsőjén, de aztán lassanként megvigasztalódtak, jókedvre derültek, mert hiszen Mirkó király országában is virágzik már a csudafa, ezer virág rajta. A királykisasszony, hogy megvigasztalja Retket, aki elszontyolodott a pofon miatt, piros szalagot font a hajába, s megígérte, hogy hazaviszi magával. Egyéb sem kellett Reteknek, elfelejtette a pofont, s ebéd után olyan ugribugri táncot járt, hogy valamennyien a hasukat fogták a nagy kacagásban.

Nosza, a tündérfiúk s -lányok is kedvet kaptak a táncra, a muzsikásokat felrendelték a palotába, szólt a zene, ropták a táncot, lett nagy hejehuja, dínomdánom. Táncolt a királykisasszony is, még mosolygott is, de hiába táncolt, hiába mosolygott, nem volt igazi jókedve, s szüntelen bujdosott az elméje: „Ó, istenem, istenem, vajon hová tűnhetett a csudafáról az a csudálatos szemű, értem síró csúnya Búbajos?”

CSENGŐVISSZHANG

Mióta világ a világ, nem tartott oly sokáig a dínomdánom a tündérkirálynő palotájában, mint most, amikor Mirkó király és a királyné eljöttek a leányuk után. Nap nap után, hét hét után elröppent, hogy észre se vették. Mindennap úgy tetszett, mintha csak tegnap érkeztek volna ide. Már a vége felé járt a nyár, amikor egy reggel Mirkó király, isten tudja, micsoda álmot látott, elég az hozzá, így szólt a feleségéhez:

- No, feleség, azt gondolom, elég volt a dínomdánomból, készülődjünk, s menjünk haza, vigyünk a lányunkat, éppen elég hosszú ideig volt idegen országban.

- Bizony, bizony - mondotta a királyné is -, ideje, hogy útra keljünk - s mindjárt magához is rendelte a belső leányokat meg az inasokat, a padlásról lehordatta azt a rengeteg sok ládát, amibe ennek előtte hét esztendővel idehozták a leánya sok drága holmiját, és nagy serényen

nekiláttak a készülődésnek. Hej, elszomorodott a tündérkirálynő, amikor a készülődést észrevette! Hogyisne szomorodott volna el, amikor hét esztendő leforgásán úgy megszerette a királykisasszonyt, mintha szívéből szakadt édesleánya lett volna. Nem is mert arra gondolni, hogy egyszer majd eljönnek érette, hazaviszik a szülei, s isten tudja, látja-e többé vagy sem. De hiába reménykedett, hiába bucsálódott szegény, semmiképpen sem tudta ott tartóztatni a királyt s a királynét. Égett a föld a talpuk alatt, féltek, hogy egykettőre beköszönt az ősz, gyorsan elrepül, ősz után rájuk szakad a tél, s hogy mennek majd haza téli időben? Mit tehetett a tündérkirálynő, ő is maga elé rendelte a tündérkisasszonyokat, sorra kinyitatta a gyémántos, aranyos, ezüstös szekrényeket, s rengeteg ládát töltetett meg mindenféle drágakövekkel. Volt ott annyi drágakő, hogy tizenkét királykisasszonyt is férjhez adhattak volna vele.

A rengeteg sok ládát felvirágozott hajón vitték át az Arany-folyó túlsó partjára, ott szekerekre rakták, s amikor minden a túlsó partra került, útnak indult a király s a királyné is, a királykisasszony is, gyalog sétáltak le a folyó partjára, ott búcsúztak el a tündérkirálynőtől keserves könnyhullatással. Szegény tündérkirálynő úgy elereszkedett a sok sírástól, hogy három tündérleány vette fel a karjára, úgy vitte vissza a palotába. Sírt Retek is, de csak egyik szeme sírt, a másik kacagott, mert a királykisasszony beváltotta ígétét, szép gyöngén kézen fogta, úgy lépegetett vele apja s anyja után a virágos hajóra. Már az Arany-folyó közepén voltak, s még akkor is integettek fehér selyemkendőjükkel a tündérkisasszonyok, visszaintegetett a királykisasszony is, de még Retek is előhúzta zsebéből vérvörös zsebkendőjét, kézzel-lábbal integetett a tündérkisasszonyok felé, bizony beléfordult volna a folyóba, ha a kabátja szélénél fogvást vissza nem rántja a királykisasszony. Amint kikötöttek a hajóval, mindjárt el is helyezkedtek a hintókban. Az első hintóban ült a király s a királyné, mögöttük a királykisasszony Retekkel egy hintóban, a többi hintóban a fő-fő miniszter, a hopmester s mindenféle nagy urak meg a belső leányok. Hintók előtt s hintók mögött egy-egy regiment katona, így indult hazafelé a rengeteg nagy erdőn keresztül hét ország ura, Mirkó király.

Amerre haladt a menet, bokrok mögé rejtőzködve mindenütt settenkedett Búbájós, le nem vette szemét a szépséges szép királykisasszonyról. Hetek óta itt leskelődött szegény, várta éjjel-nappal szakadatlan, mikor halad erre kíséretével a király. Most aztán, hogy végre látta útra kelni a királyt, látta egész bizonyossággal, hogy viszik haza a királykisasszonyt, nem érzett éhséget, sem szomjúságot, nem érzett fáradtságot, futva futott, lépést tartott a hintókkal, természetesen vigyázva, hogy ő lásson mindent, de őt ne lássa senki.

Teltek-múltak a napok, egyszer aztán Búbájós észrevette, hogy amikor útközben megpihentek, a szolgálóleányok kacagva vették körül Retket, a királykisasszony pedig mélyen elgondolkozva sétált az erdő sűrűje felé. Hiszen Búbájósnak sem kellett több, hirtelen előszedte az aranyiskatulyát, kivette belőle a pillangó hímporát, két ujja között megdörzsölte, s abban a szempillantásban gyönyörűséges, csudaszép pillangó lett belőle. Arany volt a szárnya, s a szeme most is úgy fénylett, mintha valóságos alakjában lett volna - ragyogott, csillogott. Kapta-fogta magát, s a királykisasszony elé röppent. Hej, uram teremtem, mit nem művelt a csudaszép pillangó! Le-leröppent a királykisasszony lába mellé, aztán ismét felröppent, aranyos szárnyával meg-meglegyintette, cirókálta-morókálta a királykisasszony arcát. Le-leröppent a vállára is, de csak egy pillanatra, s amint kezével feléje kapott a királykisasszony, menten továbbröppent. Aztán egyszerre csak nem repdesett a királykisasszony körül, hanem szállt virágról virágra, szemmel láthatóan csalta, csalogatta a királykisasszonyt, mind beljebb és beljebb az erdőbe. A királykisasszony pedig esze nélkül szaladt utána, nem törődve, hogy haját, ruháját itt is, ott is megtépték a bokrok, meg is hasogatták, elbűvölten szaladt a csudaszép pillangó után, mindegyre utánakapott, amint virágra leszállt, de haj, hasztalan!

Amikor már-már azt hitte, hogy övé a csudaszép pillangó, továbbröppent, s jó messzire szállt le.

Közben Reteknek, amikor már jól kijátszotta magát a szolgálóleányokkal, feltűnt, hogy a királykisasszony milyen régen besétált az erdő sűrűjébe, s még mindig nem tért vissza. Nosza, megfutamodott, esze nélkül szaladt árkon-bokron át, nézett jobbra-balra, előre-hátra, aztán egyszerre megpillantotta a királykisasszonyt, amint szélesebesen szaladt a pillangó után. A királykisasszony nem vette észre, hogy Retek szalad utána, ám észrevette Búbajos, s bosszúsan repült fel egy vadalmafára. Könnyes szemmel nézett fel a királykisasszony a fára, de amikor észrevette, hogy ott áll mellette Retek, haragosan szólt rá:

- Mért szaladtál utánam? Látod, nagy zajt csaptál, s ezzel elriasztottad ezt a csudaszép pillangót, amikor már szinte a kezemben volt. Miattad repült fel arra a fára!

Retek felnézett a vadalmafára, s amint megpillantotta a pillangót, reszketni kezdett egész testében, akár a nyárfalevél.

- Hát neked mi bajod esett ilyen hirtelen? - kérdezte a királykisasszony.

Egy szó nem sok, annyit sem tudott kinyögni Retek, némán mutatott a pillangóra. A királykisasszony most újra felnézett a vadalmafára, nézte, nézte, sokáig nézte a pillangót, s ím, látta, hogy a szeméből lassan hullanak a könnyecseppek, éppen úgy, mint nemrégén hulltak a szívvirágból. És csak most tűnt fel a királykisasszonynak, hogy a pillangó szeme kivilágra olyan, amilyen volt a szívvirágé.

Retek most nem habozott tovább, megfogta a királykisasszony kezét, erővel kivezette az erdő sűrűjéből. Ahol lehetett, futva futottak, de a királykisasszony rémulten nézett vissza meg újra vissza, vajon a pillangó nem követi-e, de az most ott lebegett a vadalmafa felett, s le nem vette a szemét a királykisasszonyról. Olyan halovány volt a királykisasszony, amikor Retekkel a szállásukhoz visszaérkezett, hogy a király s a királyné rémulten kérdezték, mi baja esett.

- Egy pillangót kergettem az erdőben, édes szüleim - sietett válaszolni, nehogy Retek megelőzze -, s pillangókergetés közben egy kígyó kerengett elébem, attól ijedtem meg.

Sem a király, sem a királyné nem firtatta tovább a dolgot, aztán ismét felkerekedtek, a királykisasszony beült a hintájába, Retek melléje, s amint elindult a hintó, kérdezte a királykisasszony:

- Mondd csak, Retek, mit gondolsz, hogyan lehetett annak a pillangónak olyan szeme, mint Búbajosnak?

Reteknek a nagy ijedségtől úgy kocogott a foga, hogy sokáig szólni sem tudott, végre nagy nehezen összeszedte magát, s mondta:

- Annak bizony úgy volt olyan szeme, amilyen Búbajosé, hogy az a pillangó maga Búbajos volt. S ha idejében utol nem érlek téged, szép királykisasszony, talán soha meg nem találunk ebben az életben.

Búbajos, amikor a királykisasszony Retekkel elszaladt, pillangószárnyait összedörzsölte, s igazi képében szállt le a vadalmafáról. Kezét ökölbe szorította, úgy vágott bele a levegőégbe, s bizony, ha találja ez az ütés azt, akinek szánta, szörnyű halálnak halálával hal meg az. Ez a valaki pedig senki más nem volt, mint Retek ökigyelme.

A hintók újra elindultak a régi rendben, Búbajos is törtetett át a sűrűsége a hintókkal egy irányban. Se nem evett, se nem ivott, nem törődött magával, szüntelen azt leste, hogy mikor marad magára a királykisasszony. Ám Retek most egy pillanatra sem tágitott a király-

kisasszony mellől, útközben ott ült mellette a hintóban, éjjel ott feküdt a sátra előtt, s szegény Bűbajos már harmadnapja meg sem pillanthatta a királykisasszonyt. Ekkor azután mit gondolt, mit nem, elővette az aranyiskatulyát, kivette belőle a madártollat, csak rálehelt, s abban a szempillantásban csudaszép aranyszárnyú madár lett belőle, de a szeme olyan maradt, amilyen volt: csillogó-villogó, messzire világító.

Hajnal kisasszony még most készülődött, hogy a hegyek mögül előmosolyogjon, amikor Bűbajos leszállt a királykisasszony kocsijának az ablakára, s oly csudaszép dalba kezdett, mintha égből szállott volna le a dalnak minden hangja. Alig kezdett a dalba, a királykisasszony szép lassan felnyitotta a szemét, aztán kihajolt az ablakon, s valósággal elbűvölten hallgatta az aranyszárnyú madár énekét. Retek azonban nem ébredt fel, hangosan hortyogott, nem látta az aranyszárnyú madarat, s azt sem látta, amikor a kocsi ablakáról felröppent, s csalta, csalogatta csudaszép énekével a királykisasszonyt. A lovak lassan mentek, mendegéltek a hajnali szürkületben, a kocsisok meg az inasok is bóbiskoltak a bakon, kapta-fogta magát hát a királykisasszony, szép csendesen kinyitotta a hintó ajtaját, lelépett a földre, s gyorsan megfutamodott az aranyszárnyú madár után. A fák közt még egészen sötét volt, de az aranyszárnyú madár újra meg újra dalba kezdett, s a királykisasszony nem tudott ellenállni, botorkálva, tapogatózva is ment a csudaszép ének után. Nem vette észre, s gondolom, ha észrevette volna, akkor sem törődik vele, hogy szoknyácskája csupa víz lett a harmatos fűben, aranyhaját összeborzolták a fák s a bokrok ágai.

Már rég fent ragyogott a nap, az erdő sűrűjébe is beragyogtak a nap sugarai, s Retek akkor nyitotta ki a szemét. De azt hitte, hogy még mindig alszik és álmodik, mert álmos szeme hiába nézett körül, hiába kereste a királykisasszonyt, csak a hült helye maradt a hintóban; volt királykisasszony, nincs királykisasszony. Rémulten ugrott ki a hintó ajtaján, esze nélkül rohant az erdő sűrűjébe, törtetett árkon-bokron át, aztán egyszerre megpillantotta a királykisasszonyt, ott állt egy berkenyefa alatt, s ennek a berkenyefának felső ágán ringatózott az aranyszárnyú madár.

- Ó, jaj, jaj, lelkem királykisasszony - jajveszékelt Retek -, mit csinált megint, mit csinált?! - S hirtelen megragadta a királykisasszony karját.

- Nézd, nézd ezt a csudaszép madarat - mutatott fel a berkenyefára a királykisasszony, mit sem törődve Retek jajveszékélésével, s észre sem véve, hogy karját megragadta. - Látod, látod, tőled ijedt meg, éppen, mint a pillangó, miattad repült fel ez is a fa tetejére!

Retek felnézett a berkenyefa tetejére, nézte, nézte a madarat, aztán egyszerre csak reszketni kezdett egész testében, mint a nyárfalevél.

- Mitől reszketesz, mitől félsz? - kérdezte a királykisasszony.

- Hát nem látod - suttogette Retek -, hogy ez is a Bűbajos? Nézd csak a szemét!

A királykisasszony felnézett a fára, s ím, látta, hogy abból a ragyogó, abból a csillogó-villogó szemből folynak a könnycseppek, mint folytak egykor a szívvirágból, s mint ahogy folytak a pillangó szeméből.

- Ó, szegény madár - sóhajtott fel a királykisasszony -, hát te nem sajnálsz? Nézd, hogy hull a könnye!

De Retek nem nézett fel másodszor a fára, hanem ahogy csak gyenge erejétől telt, húzta maga után a királykisasszonyt. S mert a hintók még mindig lassan mendegéltek, kocsisok, inasok még mindig álmosan bólintgattak a bakon, észrevétlen ültek vissza a hintóba.

Hosszan, sokáig szóttanul ült a királykisasszony, maga elé bámult, isten tudja, hol járt a lelke, fel-felsőhajtott, s aztán egyszerre csak megeredt a könny égszínkék szeméből.

- Ó, ne sírj, ne sírj, én szép királykisasszonyom - vigasztalta Retek -, örvendj, hogy visszahoztalak, mert bizony soha többet nem látott volna a te öreg édesapád s édesanyád. Ígérd meg, szép királykisasszony, hogy többet nem szaladsz sem madár, sem pillangó, sem semmi más után, akárhogy csalogat, mert bizony mondom néked, hogy a Búbájos még angyallá is tud változni, csakhogy téged megkaparinthasson.

A királykisasszony szót sem szólt, szemét behunyta, úgy tett, mintha álmos volna, aludni akarna, pedig dehogy volt álmos. Nem is jött szemére egész nap álom, szüntelen az arany-szárnyú madarat látta, amint hull a könnye, bizony őérette, senki másért.

Búbájos abban a pillanatban, amint Retek magával vonzolta a királykisasszonyt, ismét visszaváltozott régi alakjára, s szeme haragos tűzzel lángolt Retek után, amíg csak eltűntek szeme elől; aztán esze nélkül törtetett tovább a sűrűségben. Egész nap törtetett a fák között éhesen, szomjasan, csak alkonyatkor állt meg, amikor a király is megállt kíséretével, hogy szállást veressen éjszakára.

Egykettőre selyemsátrakat húztak fel az inasok meg a szolgálóleányok az erdő szélén, egy kis völgyben, dagadó párnákból jó puha ágyat vetettek a királynak, a királynénak meg a királykisasszonynak; Retek pedig a sátor elé feküdt, így őrizte a királykisasszonyt. Szép lassan csend borult a völgyre, a sátrak fölé, álomba szenderült a király, a királyné, az egész kíséret, egyes-egyedül a királykisasszony szemére nem jött álom.

Búbájos észrevétlenül törtetett át a fák s a bokrok sűrűjén, segítőtársává szegődött az öreg hold is: fekete felhő mögé bújt, s Búbájos úgy lopózkodott el a királykisasszony sátraig, hogy senki lélek sem vette észre. Megállt a sátor előtt, s egy szempillantásra megfordult a fejében, hogy elrabolja a királykisasszonyt, de alig villant meg fejében ez a gondolat, erőtlenséggel lankadt le a karja, fejét búsan lecsüggesztette.

- Nem, nem, nem teszem ezt, miért tenném? Mit érek vele, ha erőszakkal rabolom el, és ő nem szeret engem?

Elővette az aranyiskátulyát, kivette belőle a három gyöngyszemet, feldobta jó magasan a levegőbe, s abban a pillanatban olyan lett, mint az igazi Csengő visszhang. Rőt haja aranyszőke lett, csak úgy lobogott, csak a szeme, a csillogó-villogó, messze világító szeme maradt a régi. Nagy hirtelen föllebbent a sátor előtt egy szikla tetejére, s kacagósan csengő hangon dalolt bele a levegőbe:

*Aludjatok, aludjatok,
ne tudjátok, hogy itt vagyok,
de te ébredj, ó, szép leány,
kék szemeddel tekints reám!*

Aludt mindenki, senki sem ébredt fel, a királykisasszony pedig csudálkozva, elbűvölten nézett körül a sátorban, melynek függönyei között bepislogott a hold fénye.

Búbájos újra megszólalt Csengővisszhang kedves hangján:

*Gyere, gyere, király szép leánya,
elviszlek a Csudák barlangjába,
mutatok ott néked oly csodákat,
emberi szem ilyet még nem látott.*

A csudaszép hang körülzengett a völgyet szegő hegyek és sziklák között, s tízszeresen verődött vissza. Soha még ilyen csudálatos visszhangot nem hallott a királykisasszony. Nem is volt maradása a sátorban, szerette volna látni, hogyne szerette volna, ki hívja őt a Csudák barlangjába. Gyorsan felhúzta pici lábára aranypapucsát, s zajtalan kilépett a sátor ajtaján. Amikor a Retek arcára nézett, megdöbbsent, mert eszébe jutott, hogy mit mondott neki Retek, már-már vissza akart húzódni, de abban a pillanatban ismét megszólalt Csengővisszhang:

*Ne félj tőlem, ó, szép leány,
jer, ó, jer a hangom nyomán!*

Tízszeresen csendült vissza megint a gyönyörűséges szép hang, s a királykisasszony most már se látott, se hallott, nem törődött Retekkel, átlépett rajta, futva futott a szikla felé. Ott állt Bűbajos Csengővisszhang képében. A meredek sziklán gyenge kezével gyér bokrokba kapaszkodva küszött fel a királykisasszony Csengővisszhang felé, de mire odaért, Csengővisszhang továbblebbent, ezüstös hangjával szüntelen tovább és tovább csalogatta a királykisasszonyt, aki magánkívül szaladt a csudaszépen csengő hang után. Nagy sietségében mind a két aranypapucsát elveszítette, s olyan hangos csattanással hulltak vissza a papucsok a szikla aljába, hogy Retek egyszeribe felriadt, körülnézett, aztán óvatosan félrehúzta a sátor függöny-ajtaját, s isten csudája, hogy szörnyet nem halt ijedtében, mert üres volt a sátor, hült helye a királykisasszonynak.

Esze nélkül szaladt ki a sátorból Retek, szaladt a szikla felé, ahonnan újra csudaszép dal szállt le a völgybe:

*Siess, siess, jer velem,
szeretlek téged végtelen!*

Tízszeresen verődött vissza Csengővisszhang csodaszépen csengő hangja, s szegény Retek azt sem tudta, merre szaladjon, a sok hang közül melyiket követi a királykisasszony, amikor egyszerre csak a hold fényében megpillantotta az aranypapucsokat. Most már tudta, merre tűnt el a királykisasszony. Mintha szárnya nőtt volna, úgy repült; a fagyos sziklakövek testét véresre sebeztek, egykettőre fent volt a szikla tetején, s ím, csakugyan ott lebegett nem messze tőle Csengő visszhang képében Bűbajos, s futott csalogató hangja után a királykisasszony. Retek most tölcseért csinált a két kezéből, úgy kiáltott a királykisasszony után:

- Ne fuss, fordulj vissza, szép királykisasszony! Nem látod-e, hogy Bűbajos után futsz?

De Bűbajos az ő csengő hangjával hallatlanná tette Retek taplós hangját, s dalolta, oly szépen dalolta:

*Ihol a barlang, szép leány,
siess, siess hangom nyomán!*

Meg is futamodott újra a királykisasszony, de kicsi kis lábát véresre sebezte a szikla, meg-megbotlott, meg-megállt, míg aztán Retek utolérte, kezét megragadta, s a távolról visszaintegető Bűbajosra mutatott:

- Látod, látod, királykisasszony, nem hallgattál a szavamra, s harmadszor is elcsalt a Bűbajos!

A királykisasszony hallotta is, nem is Retek szavait, mert újra felcsendült Csengővisszhang csudaszép éneke:

*Ó, jer velem, ó, jer velem,
ne légy hozzám könyörtelen!*

De Retek most csakugyan nem tréfált, éppenséggel nem volt tréfás kedvében, a királykisasszonyt szépen leültette a földre, az aranypapucsokat felhúzta a lábcskájára, aztán ölbe kapta; mint egy zerge, úgy szökdécselt le a meredek sziklán, s egy-két szempillantás múlva a sátorban tette le a királykisasszonyt.

Szegény Búbájos, vagy hullott eddig a könnye, vagy nem, de most úgy hullott, mint a záporosó. Lám, lám, mindent megpróbált, amit csak tudott, s amikor már azt hitte, hogy övé a hétszer szép királykisasszony, aki őt feloldja a varázslat alól - elragadja tőle a taplós fejű Retek. Sokáig ott ült a szikla tetején, s mint szélben a fellegek, úgy kergették fejében egymást a gondolatok, aztán egyszerre csak elmosolyodott, elszállt a szikláról a völgybe, bevezett az erdő sűrűjébe, s ment, mendegélt egy irányba.

Nagy jókedvvel kelt útra a király és a kísérete, mert már csak háromnapi távolságra voltak Mirkó király legszebb városától. A katonák, a kocsisok, az inasok, a lányok kacagásától csak úgy csengett az erdő.

„Hát csak kacagjatok - mormogta magában Búbájos -, ne legyen Búbájos a nevem, ha nem lesz sírás a kacagásból!”

Hát csak haladt a király kísérete nagy jókedvvel, ment, mendegélt Búbájos is, most már jókedvűen. A nap mind feljebb-feljebb szállt, egyszerre csak rettenetes melegen süttött le a földre, sugaraival csakhogy fel nem nyársalta a katonákat, az inasokat, a kocsisokat, de egyéb is történt. Egyszerre csak az a két fullajtár, amelyik jó előre lovagolt, csudálkozva nézett körül. Keresztúthoz értek, nem tudták, merre kanyarodjanak: jobbra-e, balra-e? Az út is, az erdő is s minden, amit láttak, idegennek tetszett, soha de soha nem látták.

- Hé, bátya - szólalt meg a fiatalabbik fullajtár -, mondja meg kend, ha tudja: jobbra vagy balra kanyarodjunk-e?

Megvakarta a fejét az idősebbik fullajtár, gondolkozott, hümgetett, csóválta a fejét, aztán újra meg újra vakargatta.

- No, fiam - szólalt meg az öreg fullajtár -, sok országot-világot bejártam, de így még sohasem jártam. Úgy látszik, meggyengült a szemem Tündérorságban, mert szégyen, nem szégyen, bizony nem tudom, hogy hol járunk.

Mit tehettek egyebet, nagy szégyenkezve visszakocogtak a király hintájához, jelentették, hogy elvesztették az utat. Úgy megváltozott az erdő képe, hogy ők nem ismernek rá.

Hej, szörnyű haragra lobbant a király! Éppen most vesztik el az utat, amikor azt hitte, hogy három nap múlva otthon lesznek. Hátraparancsolta a két szégyenkező fullajtárt, másik kettőt küldött előre, de csakhamar azok is nagy szégyenkezéssel tértek vissza, mert hiába keresték a régi, jó ismerős utat, nem találták azt sehol.

De most megdőbbent az öreg király, megdőbbent minden lélek. Mit csináljanak, merre facsarodjanak? Közben leszállt az este, s még mindig ott álltak, ahol reggel. Mit tehettek egyebet, sátrat vertek éjszakára. Hej, nagy volt a szomorúság! Különösen a király volt szomorú, mert mennél tovább gondolkozott az erdőnek ezen a csodás változásán, annál tisztábban és világosabban rajzolódott lelki szeme elé az a réges-régi történet, amikor Búbájos elvarázsolta az erdőt, s nála nélkül soha, de soha ki nem vergelődött volna belőle.

Bizonyosan most is ő varázsolta el, s kétségbeesetten gondolt arra, hogy itt éri a tél őket, s nyomorultan pusztulnak el. Ám azért reggel megint csak útnak eredtek. A keresztútnál nekivágtak az egyik útnak találomra, s közben a fullajtárok jobbra-balra elszéledtek, keresték az igazi utat, de mindig csak azzal a szomorú jelentéssel tértek vissza: nem találják, sehol sem találják. Az erdő fái is mások, nem a régiek.

Így bolyongtak nap nap után, szüntelen keresve s nem találva az igazi utat. A rekkenő nyárt követte a hűvös ősz, s mind ismeretlenebb és ismeretlenebb helyre értek. Az öreg király s a felesége már sem éltek, sem haltak, a nagy fáradtságtól meg a rettenetes aggodalomtól vége volt a jókedvnek, nem csengett az erdő a katonák, az inasok, a belső leányok kacagásától. Még a mindig tréfás kedvű Retek ajkán is megfagyott a kacagás.

- Mi lesz velünk, mi lesz velünk - sóhajtozott magában az öreg király -, ha itt talál a tél? Amíg itt bolyongunk, a csudafa is elhullatja levelét, virágát, s végül is a leányunk Búbájos kezébe kerül.

Hiszen ezt jól gondolta az öreg király, mert éppen ezt akarta Búbájos is. Azért kényszerítette úttalan utakra, ismeretlen helyekre őket, hogy tél előtt haza ne kerüljenek, akkor majd elveszíti erejét a csudafa, övé lesz a királykisasszony. Amilyen szomorú volt a király s a népe, olyan jókedvű volt Búbájos, fergetegként száguldott az erdő felett, itt egy kis tavat, ott meg egy forrást varázsolt, fát, bokrot, mindent átvarázsolt.

Egyszerre aztán pilinkézni kezdett a hó, hosszú fehér szakállával beköszöntött Télapó, itt volt a tél, a csattogó hideg tél, s mit tehetett Mirkó király egyebet, megálltak mind, sátrat vertek, a ládákból a téli holmit előszedték, mert most már minden reményük füstbe ment, senki lélek nem remélte, hogy tavasz előtt hazakerülnek. Nap nap után, hét hét után múlt, a hideg napokat még hidegebbek követték, most aztán Búbájos megelégedte a tréfát, s merthogy nem félt már a csudafától, visszavarázsolta az erdőt olyanná, amilyen volt. S egy reggelen örömeiben sírva futott az öreg fullajtár a király színe elé:

- Felséges királyom, életem-halálom kezédbe ajánlom, örvendezzen a te szíved: ismét ismerős az erdő képe! Kivilágra olyan, amilyen régen volt. Most már csakugyan nem vagyunk messze a mi országunktól.

Kipislantott Mirkó király a sátorfüggöny mögül, s nagyot kiáltott örömeiben:

- Nézzed, feleség, nézzed, ismerős az erdő ismét! Most már bizonyosra mondom, ha újra meg nem változik, három nap múlva otthon leszünk!

Valóban úgy volt, ahogy az öreg fullajtár mondotta. Most már minden lélek megismerte az erdőt, vidám kedvre derültek mind, nevetve, dalolva kerekedtek útra, csak az öreg király komorodott el, mert a csudafára gondolt meg a leányára, s emiatt nyugtalan volt a lelke.

Végre kijutottak a rengeteg erdőből, városoknak, faluknak egész során mentek keresztül. Mindenütt nagy örömmel, nagy ünnepséggel, nagy muzsikaszóval fogadták az öreg királyt és kíséretét, mert már azt hitte minden lélek, hogy valahol, isten tudja, hol, elpusztultak valamennyien.

Hát Búbájos mit csinált? Ő bizony nem csinált egyebet, látatlanul ott kullogott mindenütt, ahol a király és kísérete elhaladt, s bár a rettentő hideg kucsmájára fagyasztotta a havat, nem érzett ő sem hideget, sem fáradtságot, mert a királykisasszonyra gondolt szüntelen.

Éppen karácsony estéje volt, amikor a király kíséretével megérkezett a városba. Már messziről a palotán és kertjén csüngött a király tekintete, s egyszerre csak hangosan felkiáltott szertelen nagy örömeiben: a hó borította fák közül büszkén, diadalmasan emelkedett ki a csudafa, s ím, halljatok csudát, a virágai ezer meg ezer gyertya fényénél is erősebben ragyogtak, világítottak az érkezők felé. Tele volt a kert a király népével, amikor megérkeztek, körülállták a fát, úgy bámulták annak csudaszépességét, vakító ragyogását. S az öreg királynak is első dolga nem az volt, hogy fölmenjen a palotába, hanem szaladva szaladt a csudafához, boldogan átölelte, s úgy hálálkodott, hogy megmentette őket a Búbájos varázslatától.

Búbájos, akitől eddig úgy remegtek, s aki eddig hiába küzdött a királykisasszonyért, ott állott a kert kapuja mellett, falnak támaszkodva, s búsan nézte a szép királykisasszonyt, aki szintén ott állt a csudafa előtt. Addig nézte, addig nézte, míg egyszerre csak mit gondolt, mit nem,

átvetette magát a kerítésen, keresztültörte magát a nagy sokaságon, s hirtelen-váratlan a király lába elé vetette magát. Ebben a pillanatban a csudafa szörnyű nagyot csendült, csak úgy reszkettek a virágai, mintha kerekedett volna nagy égháború, s mindenki rémülten nézett a térdre hullott Búbájosra.

- Ó, felséges királyom, hét ország ura, Mirkó király - zendült meg Búbájos mélyen zengő hangja -, bocsáss meg nekem azért, amit cselekedtem. Küzdöttem a leányod szerelméért, mert csak az válthat meg a varázslattól; de látom, hogy a csudafa ereje nagyobb az én erőmnél, mert ez a fa a boldogság és a szeretet fája, én pedig hamissággal akartam lányodat megszerezni.

Amíg ezt mondta Búbájos, a csudafa és levelei éppen úgy nyúltak, nyúladoztak feléje, mint ahogy nyúltak, nyúladoztak Tündérorszámban. Éppen válaszolni akart Mirkó király Búbájos szavaira, amikor a királykisasszony magánkívül rohant Búbájoshoz, karját megragadta, maga felé rántotta, s közben irtózáttal nézett a csudafa nyújtózzkodó ágaira, leveleire.

- Nem, nem akarom, Búbájos, hogy virággá légy ismét! - kiáltott a királykisasszony, s magához ölelte Búbájos szomorú fejét.

Búbájos megrázkódott, s e pillanatban a csudafa ágai és levelei is mintha ijedten húzódtak volna vissza, aztán egyszerre csak volt Búbájos, nincs Búbájos, eltűnt nyomtalan, s helyén ott állt a királykisasszony előtt egy karcsú daliás szép ifjú, akinek a vállát aranyszőke haj verte; akinek a szeme olyan tiszta volt, mint a kék tó vize; az arca szép, szeme szelíd és mosolygós.

Búbájos most letérdelt a királykisasszony elé, szép gyengén megfogta a kezét, s monda, amint következik:

- Áldjon meg az isten, hétszer szép királykisasszony, hogy megszántad a rútak rútját, Búbájost, s megváltottál a varázslat alól, amelyben gyermekkorom óta szenvedek. Ha rosszat cselekedtem, csak azért cselekedtem, hogy enyém légy, te szépséges szép leány, mert egyedül te voltál az, akitől remélhettem, hogy újra az leszek, akinek születtem.

Most a királykisasszony szép gyöngén felemelte Búbájost, kéz a kézben anyja s apja elé vezette, s mondta csendes szóval, amint következik:

- Édes, lelkem apám, édes, lelkem anyám, bocsássatok meg Búbájosnak, mert amit tett, érettem tette, én pedig az övé leszek, senki másé.

Hej, lett erre nagy csudálkozás, elképedés! Hát ezért küldték a lányukat hét esztendőre Tündérorszámba? Ezért ültették, nevelték a csudafát? Ezért siratták annyit a leányukat, őriztették messze földön? Ezért nem láthatták teljes hét esztendeig, hogy végül is a Búbájosé legyen? De csak egy-két pillanatig tartott ez a bánkódás, ez a szomorúság, mert Búbájosnak arca, szeme oly szép volt, hogy aki látta, bizony megszerette, s megszerette a király is, a királyné is. Most aztán sietve siettek fel a palotába, elől a királykisasszony Búbájossal, csak úgy repültek, utánuk Retek nagy morgolódással, de csak afféle tréfás morgolódással, hogy így meg úgy, lám, hiába őrizte a királykisasszonyt, hiába szaladgált annyit utána, mégiscsak a Búbájos felesége lesz. Mögöttük tipegett az öreg király meg a felesége, s nyomukban felvonult az egész udvar népe, de még a szomszédságból is rengeteg sokan összeverődtek. Annyian csődültek össze, hogy majd kinyomták a palota falát. A palota hetvenhét ablakában egyszerre gyúlt ki ezer meg ezer gyertya, ragyogó fényesség borult a kertre is a csudafa ezer virágának fényétől. Boldogság ragyogott, sugárzott ki a csudafa ezer virágából, amely még télen is büszkén, virágosan tekintett az égre fel.

VÉGE JÓ, MINDEN JÓ

Éjfél kondított az óra a palotában, szólt a zene, közbe-közbe vidám dalokat énekeltek, Mirkó király is fehér bajusza alatt el-elzümögött egy-egy dalt, s egyszerre csak nyílt az ajtó, belépett az egyik ajtónálló.

- Felséges királyom - jelentette az ajtónálló -, itt van Mézkirály egész kíséretével, bejöhet-e, hogy üdvözlje a királykisasszonyt?

Bezzeg eltűnt most a király jókedve, mert szertelen nagy örömében megfeledkezett arról, hogy Mézkirály is van a világon.

- Vezesd be - szólt végre Mirkó király, s intett a jelenvoltaknak, hogy maradjanak csendben; aztán felkelt az asztal mellől, s elébe lépett Mézkirálynak.

Hiszen volt mit látni a vendégcseregnek, amikor nagy hetykén, kidüllesztett mellel bevonult a bíborba-báronyba öltözött Mézkirály! Potrohosabb volt, mint valaha, vékony lába csak úgy dülöngött alatta, de úgy látszik, ő igen szépnek találta magát, mert gőgösen nézett el a vendégcsereg fölött.

Búbajos dühösen, a királykisasszony pedig mosolyogva nézte Mézkirályt, aki először az öreg királyi pár előtt, azután a királykisasszony előtt hajolt meg, s mézédés hangján mondta, amint következik:

- Bocsánatot kérek, felséges királyom és királyném, bocsánatot kérek tőled is, szép királykisasszony, hogy ilyen késő éjszaka jöttem el üdvözléssel, de hiszem, nem veszitek zokon tőlem, akinek van némi érdemem, hogy oly nagyra nőtt s olyan szép a csudafa.

A királykisasszony meg sem várta, hogy az apja válaszoljon, hozzászaladt, édesen-kedvesen biccentett a fejével, s azt mondta:

- Dehogy haragszunk, dehogy haragszunk, kedves Mézkirály, hiszen ez a csudafa hozta meg az én boldogságomat.

- Lám, lám, halljátok - mondta a Mézkirály, s büszkén pillantott a vendégcsereg - , a királykisasszony is tudja, s tudjátok meg hát ti is mindannyian, hogy nálam nélkül sohasem szabadult volna meg a gonosz Búbajos körmei közül.

De már erre nemcsak a királykisasszony mosolygott, hanem mosolygott az egész vendégcsereg. Retek pedig akkorát prüszkentett, hogy rengett a palota belé.

Mézkirály azt hitte, hogy örömben mosolyognak a vendégek meg a királykisasszony is, hogy ilyen derék védője akadt a királykisasszonynak, s folytatta a beszédét, amint következik:

- Most is azért siettem ide, szép királykisasszony, nehogy az a gonosz Búbajos még egyszer próbáljon valamit, s elrabolja tőlem az én gyönyörű szép menyasszonyomat.

Hiszen éppen eleget hallott Búbajos. Türtőztette magát eddig, mert az öreg király integetett neki, de most hirtelen felállt, Mézkirályhoz lépett, vállára ütött, hogy az egyszeriben eleresztette a királykisasszony kezét.

- Elég volt a locsogásból, te potrohos, te végighas Mézkirály! Hát azt hiszed, elég néhány hordó méz a világ legszebb leányának a kezéért? Eltakarodj innét, mert búbajos szavamra mondom, hogy ha még egy pillanatig itt maradsz, békaként fogsz itt kuruttyolni!

Alig hangzott el Búbajos fenyegetése, a Mézkirály kíséretében levő méhek iszkoltak kifelé, még a sánta Bölcsék Bölcsé is elfeledte sántaságát, szaladt, mintha szemét vették volna, iszkolt kifelé Mézkirály is, s egy szempillantás múlva bedöndült az ajtó utána. Hej, volt kacagás, hogy csakúgy zengett belé a palota, aztán tovább folyt a hejehuja, dínomdánom, de Búbajos egyszerre csak felállt, s azt mondta:

- Énnem most búcsúznom kell, felséges királyom és királynőm, búcsúznom kell, szép menyasszonyom, nincs mit tennem, el kell mennem haza, az én házikómba, hogy rendbe hozzam szépen, meg se lássa az én feleségem, hogy ott valaha Búbajos lakott. Eljövök érted, szép menyasszonyom, s ott mondjuk el egymásnak a holtomiglan s holtodiglant.

Mély csend követte Búbajos szavait, könnyhullatással búcsúztak el Búbajos s a királykisasszony, aztán lement Búbajos a palota udvarára, ott elővette varázssveszejét, intett a felette szálló felhőnek, hogy szálljon le hozzá, de halljatok csudát, összevissza szálldogáltak a fellegek, s egyetlenegy felhő sem szállott le, hogy Búbajos belegomolyodjon, s benne hazaszálljon.

„Úgy látszik, megszűnt a varázserőm - mondta magában Búbajos -, no de sebjaj.” Azzal elsietett az istállóba, ott kiválasztotta a legszebb aranyszőrű paripát, felpattant rá, elvágatott a rengeteg erdő felé.

Aranyszőke haja csak úgy lobogott a szélben, arca, szeme mosolygott a boldogságtól, mert szüntelen a királykisasszonyra gondolt, lelke az ő lelkével társalkodott, s bár szokatlan volt neki a nagy út, amelyet felhőbe gomolyodva néhány szempillantás alatt tett meg máskor, nem törődött az út hosszúságával, mert egész úton arról a szép tavaszról gondolkozott, amikor övé lesz a világ legszebb leánya.

Gyönyörű téli reggel volt, amikor hazaérkezett, messziről mosolygott feléje a piros fedelű ház, s amikor beugratott a kertbe, egy nekiserdült fickólegény septe ott a havat.

- Hóha, hó - kiabált rá a legényke, s fenyegetően rázta feléje a seprűt -, hogy mert az úr így berontani Búbajos kertjébe?!

Búbajos elnevette magát a seprű láttára, de azért megcsendesítette a paripát, lassú lépésben közeledett a fickólegényhez.

- Talán bizony te vagy a ház gazdája? - kérdezte Búbajos.

- Vagyok, nem vagyok, az nem a kigyelmed dolga - felelt hetykén a legény, aztán körülvizsgálta Búbajost, hogy ugyan miféle szerzet lehet, de bizony nem ismert reá.

- Látod, barátom - mondta Búbajos -, ha régen lagnál itt, ismerned kéne engem, mert a régi gazdával jó barátságban voltam.

- Mit? Hát maga ismerte az én gazdámat? Nosza, mindjárt szálljon le a lóról, jöjjön be a házba, mondja el, mit tud róla, mert éppen ezen az áldott szent napon akartam utána indulni.

Búbajos leszállott a lóról, a legény a lovat bekötötte az istállóba, aztán együtt mentek be a házikóba. Hej, istenem, minő változás! Alig ismert a házikóra Búbajos. A kuvik helyett tengelice énekelt a kalickában, mint amikor apjával s anyjával lakott itt. A varázskemence helyén búbos kemencében pattogott a tűz. A mindenféle varázslótégelyek és -kancsók helyén szép virágos edények, kristálytisza poharak sorakoztak a pohárszéken és az asztalon. Minden olyan szép, minden olyan kedves volt, hogy Búbajos nem találta helyét végtelen nagy boldogságában.

- Nos, nos, uram - türelmetlenkedett a legény -, mondd el gyorsan, mit tudsz a gazdámról!

De Búbajos elmosolyodott befelé, nem akart elmondani addig semmit, amíg próbára nem teszi a legényt.

- Mindent elmondok, fiam - ült le közben Búbajos -, elébb azonban azt szeretném tudni, mi lett azzal a kis szolgálal, akit a gazdád ide visszaküldött, amikor megszabadult Tündérországból.

Nagyot kacagott a legény, összecsapta bokáját Búbajos előtt, s mondá:

- Hogy mi történt azzal a kis fiúcskával? Hát én bizony megsütöttem, megettem, itt van bent a belemben!

- Hallod-e, te legényke, az isten istenem ne legyen, ha te valamikor réges-régen nem Szikra voltál!

- Nohát, ezt eltaláltad - kacagott Szikra -, mert tetőtől talpig az vagyok, úgy nézz reám! De hogy ismertél reám, ha ezelőtt sohasem láttál?

- Ne törődj te azzal, hogy láttalak vagy sem, inkább azt mondd el nekem szép rendibe, hogy mi a csuda történt veled! Hogy abból a pöttöm legényből ilyen helyre legény lett!

Leült most a legény Búbajos lábához, és elkezdte a történetét:

- Hát bizony azt magam sem tudom, hogy mi csuda történt velem s ezzel a házzal. Valami búbajosság lesz a dologban, másként megmagyarázni nem tudom. Éppen karácsony szombatján történt, hogy egyszerre csak megrázkódott minden körülöttem, hogy azt sem tudtam, hova legyek ijedtemben. A kemencében a tűz világa kialudt, szemem előtt az egész világ elfeketedett, sűrű sötétség borult a szobára, olyasvalami zajt hallottam, mintha minden megmozdult volna a helyéről, s amikor aztán magamhoz tértem, csakugyan láttam, hogy nagy csuda történt. A napsugár bekacagott az ablakon, csak úgy táncolt a varázskemence helyén álló búbos kemencén. Aztán amikor felkeltem a földről, mert ijedtemben bizony hasra vágódtam, hát hallj csudát, uram, nem kellett felnyúlnom az asztalra, mint máskor, hanem lenyúltam hozzá. Akkor odamentem az ablaküveghez, belenéztem, s hát, uram teremtmő, volt Szikra, nincs Szikra, nem vereslett az arcom, mint azelőtt, szép barnapirosra változott. Hej, hogy örültem, édes jó istenem! Majd kiszöktem a bőrömből, mert addig sokat bucsálódtam amiatt, hogy olyan apró, „tedd el, s elé se vedd” legényke vagyok. S most egyszerre hirtelen-váratlan deli, nagy legénnyé lettem.

- Hát bizony, ami igaz, igaz - mondta Búbajos -, olyan dali szép legény lett belőled, hogy ezután szégyelleni fogod a te rút gazdádát. Azt mondom hát neked, hagyd itt ezt a házat, gyere velem, légy az én szolgálom!

Hej, elvörösödött erre a Szikra arca! Olyan rákvörös lett, mint annak előtte, a szörnyű haragtól.

Felugrott Búbajos lába mellől, a szeme csak úgy szikrázott, amint kiabálta:

- Mit, hogy én kigyelmedet szolgáljam a szép arcáért? Mit gondol énrólam? Fel is út, le is út!

Hej, elkacagta magát Búbajos, hogy csak úgy csengett a ház belé. Ölelte-csókolta Szikrát.

- Ó, te édes, hűséges fiam, te! - áradozott Búbajos. - Sohasem felejttem el, hogy rossz sorsomban nem hagytál el, s most is, amikor azt sem tudtad, mi van velem, hű maradtál hozzám. A királykisasszony szerelme váltott meg a varázslattól, de tenélküled a csudafától soha meg nem szabadulok.

Ámult-bámult Szikra, csak nézte, nézte tetőtől talpig a gazdáját, nem akart hinni a szemének, oly szép volt az ő édes jó gazdája. Ide-oda táncolt, szaladgált szertelen nagy örömeiben. Már-már azt hitte Bűbájos, hogy a szegény fiú a nagy örömtől megzavarodott. Amikor aztán lecsendesedett Szikra, elmondta Bűbájos, hogy mi történt, miért jött haza: rendbe kell hozni tavaszig a házat, mert akkor idehozza ám a szép királykisasszonyt.

De most már igazán nem lehetett bírni Szikrával, a feje tetejére állt, s háromszor úgy táncolta körbe a szobát. Egyszerre azonban erős kopogás hallatszott az ajtón, Szikra talpra ugrott, az ajtóhoz szaladt s kikiáltott:

- Ki kopog, mi kopog, ember-e vagy ördög?

Válasz helyett hirtelen kinyílt az ajtó, s mit gondoltok, ki lépett be rajta? Senki más, mint a Nagy Bűbájos, mégpedig mosolyogva. Hej, volt öröm! Bűbájos is, Szikra is alig bírt az örömeivel. Azt sem tudták, hová ültessék a kedves vendéget, de a Nagy Bűbájos nem törődött azzal, hogy hova ül, szépen letelepedett a búbos kemence mellé, s mondta halkán, csendesen:

- Búcsúzni jöttem tőled, Bűbájos fiam, s búcsúzz el te is mindentől, ami eddig hozzám kötött, mert íme, teljesült a kívánságod, egészen földi ember lettél.

Bűbájos a Nagy Bűbájos térdére hajtotta a fejét, s szomorúan mondta:

- Nem sajnálom a varázspálcámat, amely máris elvesztette varázserejét, mert hiába legyintettem vele a fölöttem keringő felhők felé, egy sem szállt le közülük, hogy hazahozzon. A varázstudományomat sem sajnálom, mert amiért epekedtem, vágyakodtam, a hétszer szép királykisasszony szívét megkaptam. Csupán egyet sajnálok, ő, nagy mesterem, hogy téged többé nem láthatlak, és nem hálálhatom meg irántam való nagy jószágodat.

A Nagy Bűbájos megsimogatta Bűbájos aranyszőke fejét, s azt mondta:

- Ne búsulj ezért, fiam. Igaz, hogy te nem láthatsz soha többé engem, de én láttatlanul, varázsköpenyegemben gyakran ellátogatok hozzád, hogy lássam a te boldogságodat. Mielőtt azonban örök búcsút vennék tőled, olyan palotát akarok idevarázsolni néked, amilyen palotája nincs Mirkó királynak, s nincs egyetlenegy királynak e földkereken.

Többet nem szólt a Nagy Bűbájos, csak nagy tenyerével lezárta Szikrának is, Bűbájosnak is a szemét, ezek mély álomba szenderültek, ő meg felemelkedett, varázspálcáját megforgatta maga körül, s közben halkán ezt mormogta:

- Kis manók, kis és nagy Bűbájosok, bölcsék és varázslók, mind ahányan vagytok, induljatok, egyszeribe itt legyetek, földi ember és hegyi tündér fiának palotát építsetek!

Abban a szempillantásban megtelt a kert apró manókkal, pápaszemes varázslókkal, Bűbájosokkal, ezek mind alázatosan meghajoltak a Nagy Bűbájos előtt, aztán gyorsan munkába fogtak, dolgoztak éjjel-nappal, s mire az első tavaszi napsugár a fák ágai közt beszűrődött a rengeteg erdőbe, hatalmas nagy palota állt a kis házikó helyén, amelynek gyémánt volt az ablaka, ajtaja, arany a födele, s volt a palotától messze ezüstistálló, ezüstistállóban száz meg száz ezüst- és aranyszőrű paripa. Amikor mindennel készen voltak a varázslók és Bűbájosok, a Nagy Bűbájos a tenyerét ismét szép gyengén rátette Bűbájos és Szikra szemére, s azok azt sem tudták, mit szóljanak a nagy csudálkozástól: káprázott a szemük a szertelen ragyogástól, csak szüntelen dörzsölték a szemüket, nem akartak hinni, azt hitték, álom, amit látnak. Végre nagy nehezen magához tért Bűbájos.

- Nézd, nézd, Szikra, nézz ki az ablakon, már tavaszodik! Hej, de sokáig aludtunk ezen az aranypádimentumon!

- No, ezt igazi ügyesen megcsinálta az öreg - kacagott Szikra, aztán karon fogta a gazdáját, úgy mentek szobáról szobára. Reggel kezdték a sétát, estig mindig mentek, s mégsem tudták végigjárni, annyi szoba volt a palotában.

No de most már nem is volt maradása otthon Bűbajosnak. Kiválasztotta a legszebb paripát, s sebes szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben vágatott el Mirkó király palotájába. Hát éppen ideje volt, mert a csudafának már kinyílt az ezer virága, itt volt a tavasz teljes pompájában, s a királykisasszony már kisírta mind a két szemét, napok óta a torony ablakából leste-várta, mikor jön a vőlegénye. Retek sem csinált egyebet, folyton leste egy másik torony ablakából Bűbajost, egyszer aztán lelkendezve szaladt a királykisasszonyhoz:

- Hagyma legyek, ha nem jön a vőlegényed, szép királykisasszony! Vége legyen a sírásodnak!

Hiszen vége is lett, hogyne lett volna. Nosza, mindjárt munkának látott az udvar népe, gyönyörűen feldíszítették a kertet, hogy a csudafa aljában tartsák meg az esküvőt. Bezzeg hogy meghívták a tündérkirálynőt az esküvőre, meg a szomszéd királyokat is, csak egyedül a Mézkirály meghívójával történt valami baj, mert úgy látom, mint ma, hogy ő nem volt ott a vendégek között.

Amikor Bűbajos és a királykisasszony elmondták a holtomiglant és holtodiglant, az ezer meg ezer gyertya lobogó lángjából felszállt egy csudálatos szép füstmadár, sokáig ott lebegett a fiatal pár feje fölött, aztán lassan, csendesen eltűnt a fellegek között. Bűbajos hosszan, sokáig könnyes szemmel bámult a madár után, mert csak ő tudta egyedül, hogy a Nagy Bűbajos volt ez a gyönyörű madár, aki azért jött el madár képében, hogy láthassa őt esküvője napján.

Hét nap s hét éjjel tartott a lakodalom, én is ott voltam, egyet nagyot táncoltam, aztán hazaszaladtam, hogy nektek ezt a mesét elmondjam.

-&-